พระวินัยปิฎก

เล่ม ๓

ภิกขุนีวิภังค์

ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

ปาราชิกกัณฑ์

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุณีสุนทรีนันทา

[๑] โดยสมัยนั้น พระนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น นายสาฬหะหลานของมิคารมาตา มีความประสงค์จะสร้างวิหารถวายภิกษุณีสงฆ์. ครั้งนั้นและนายสาฬหะหลานของมิคารมาตา. จึงเข้าไปหานางภิกษุณีทั้งหลาย แจ้งความประสงค์ว่า แม่เจ้า กระผมอยากจะสร้างวิหารถวายภิกษุณีสงฆ์ ขอแม่เจ้าจงโปรดให้ภิกษุณีผู้อำนวยการก่อสร้างรูปหนึ่งแก่กระผม. ครั้งนั้นมีสาว ๔ พี่น้อง ชื่อนันทา ๑ ชื่อนันทาวดี ๑ ชื่อสุนทรีนันทา ๑ ชื่อถุลลนันทา ๑ บวชอยู่ในสำนักภิกษุณี. บรรดาภิกษุณีทั้ง ๔ นั้น ภิกษุณีสุนทรีนันทา เป็นบรรพชิตสาวทรงโฉมวิไล น่าพิศ พึงชม เป็นบัณฑิต เฉียบแหลม มีปรีชา ขยัน ไม่เกียจคร้าน กอปรด้วยปัญญาเลือกฟั้นอันเป็นทางดำเนินในการงานนั้นๆ สามารถพอที่จะทำกิจการงานนั้นๆ ให้ลุล่วงไป. ครั้งนั้นแลจึงภิกษุณีสงฆ์ได้สมมติภิกษุณีสุนทรีนันทาให้เป็นผู้อำนวยการก่อสร้างแก่นายสาฬหะ หลานมิคารมาตา. และต่อมาภิกษุณีสุนทรีนันทา ไปสู่เรือนของนายสาฬหะ หลานมิคารมาตาเสมอ โดยแจ้งว่า จงให้มีด จงให้ขวาน จงให้ผึ่ง จงให้จอบ จงให้สิ่ว. แม้นายสาฬหะ หลานมิครมาตา ก็ไปสู่สำนักนางภิกษุณีเสมอ เพื่อทราบกิจการที่ทำแล้ว ที่ยังมิได้ทำ เขาทั้งสองได้มีจิตปฏิพัทธ์กัน เพราะเห็นกันอยู่เสมอ. ครั้นนายสาฬหะ หลานมิคารมาตา ไม่ได้โอกาสที่จะประทุษร้ายภิกษุณีสุนทรีนันทา จึงได้ตกแต่งภัตตาหารถวายภิกษุณี

สงฆ์ เพื่อมุ่งจะประทุษร้ายภิกษุณีสุนทรีนันทานั้น. ครั้งนั้นแล นายสาฬหะหลานมิคารมาตา ให้ปูอาสนะในโรงฉัน จัดอาสนะสำหรับภิกษุณีทั้งหลายที่แก่กว่าภิกษุณีสุนทรีนันทาไว้ส่วนหนึ่ง สำหรับภิกษุณีทั้งหลายที่อ่อนกว่าภิกษุณีสุนทรีนันทาไว้ส่วนหนึ่ง จัดอาสนะสำหรับภิกษุณีสุนทรีนันทาไว้ในสถานที่อันกำบังนอกฝาเรือน ให้ภิกษุณีผู้เถระทั้งหลายพึงเข้าใจว่านางนั่งในสำนักพวกภิกษุณีผู้นวกะ แม้ภิกษุผู้นวกะทั้งหลายก็พึงเข้าใจว่า นางนั่งอยู่ในสำนักพวกภิกษุณีผู้เถระ.

ครั้นจัดเสร็จแล้ว นายสาฬหะหลานมิคารมาตา ได้ให้คนไปแจ้งภัตตกาลแก่ภิกษุณีสงฆ์ว่าได้เวลาอาหารแล้ว เจ้าข้า ภัตตาหารเสร็จแล้ว.

ภิกษุณีสุนทรีนันทาทราบได้ดีว่า นายสาฬหะ หลานมิคารมาตา ไม่ได้ทำอะไรมากมาย ได้ตกแต่งภัตตาหารไว้ถวายภิกษุณีสงฆ์ ด้วยเธอมีความประสงค์จะประทุษร้ายเรา ถ้าเราไป ความอื้อฉาวจักมีแก่เรา จึงใช้ภิกษุณีอันตวาสินีไปด้วยสั่งว่า เธอจงไปนำบิณฑบาตมาให้เรา และผู้ใดถามถึงเรา เธอจงบอกว่าอาพาธ.

ภิกษุณีอันเตวาสินีนั้นรับคำสั่งของภิกษุณีสุนทรีนันทาแล้วว่าดีแล้วพระแม่เจ้า.

สมัยนั้น นายสาฬหะ หลานมิคารมาตา ยืนคอยอยู่ที่ซุ้มประตูข้างนอก ถามถึงภิกษุณีสุนทรีนันทาไปข้างไหน ขอรับ แม่เจ้าสุนทรีนันทา ไปข้างไหน ขอรับ?

เมื่อเขาถามถึงอย่างนี้แล้ว ภิกษุณีอันเตวาสินีของนางสุนทรีนันทาตอบกะเขาดังนี้ว่า อาพาธค่ะ ดิฉันจักนำบิณฑบาตไปถวาย.

ครั้งนั้นเขาคิดว่า การที่เราได้ตกแต่งอาหารถวายภิกษุณีสงฆ์ ก็เพราะเหตุแม่เจ้าสุนทรีนันทา จึงสั่งคนให้เลี้ยงดูภิกษุณีสงฆ์แล้วเลี่ยงไปทางสำนักภิกษุณีสงฆ์.

ก็สมัยนั้น ภิกษุณีสุนทรีนันทายืนคอยมองนายสาฬหะ หลานมิคารมาตาอยู่ข้างนอกซุ้มประตูวัด นางเห็นเขาเดินมาแต่ไกลจึงหลบเข้าสู่สำนัก นอนคลุมศีรษะอยู่บนเตียง.

ครั้นเขาเข้าไปหาแล้ว ได้ถามนางว่า แม่เจ้าไม่สบายหรือขอรับ ทำไมจึงจำวัดเสียเล่า?.

นางตอบว่า นาย การที่สตรีรักใคร่กับคนที่เขาไม่รักตอบ ย่อมเป็นเช่นนี้แหละค่ะ.

เขากล่าวว่า ทำไมผมจะไม่รักแม่เจ้า ขอรับ แต่ผมหาโอกาสที่จะประทุษร้ายแม่เจ้าไม่ได้ แล้วมีความกำหนัด ได้ถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับนางภิกษุณีสุนทรีนันทา ผู้มีความกำหนัด.

ก็สมัยนั้นแล ภิกษุณีรูปหนึ่งผู้ชราทุพพลภาพ เท้าเจ็บ นอนอยู่ไม่ห่างจากภิกษุณีสุนทรีนันทา. นางภิกษุณีนั้นได้แลเห็นนายสาฬหะ หลานมิคารมาตา ถึงความเคล้าคลึงด้วยกายกับภิกษุณีสุนทรีนันทาผู้กำหนัด ครั้นเห็นแล้วจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าสุนทรีนันทา จึง

ได้มีความกำหนัด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของบุรุษบุคคลผู้กำหนัดเล่า. ครั้งนั้นแล นางภิกษุณีนั้นได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย. บรรดาภิกษุณีผู้มีความมักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน แม่เจ้าสุนทรีนันทา จึงได้มีความกำหนัดยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของบุรุษบุคคลผู้กำหนัดเล่า. ครั้งนั้นแล นางภิกษุณีเหล่านั้นจึงแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย. ภิกษุเหล่านั้นพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีสุนทรีนันทาจึงได้มีความกำหนัด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของบุรุษบุคคลผู้มีความกำหนัดเล่า. ครั้งนั้นแล ภิกษุเหล่านั้นจึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีสุนทรีนันทามีความกำหนัด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของบุรุษบุคคลผู้กำหนัด จริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุณีสุนทรีนันทาไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไฉนภิกษุณีสุนทรีนันทาจึงได้มีความกำหนัด ยินดีการเคล้าคลึงด้วยกายของบุรุษบุคคลผู้กำหนัดเล่า การกระทำของนางนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของนาง เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใสและเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว. ครั้นพระองค์ทรงติเตียนภิกษุณีสุนทรีนันทาโดยอเนกปริยายแล้ว จึงตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ความเป็นคนบำรุงยาก ความเป็นคนมักมาก ความเป็นคนไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่ง ความเป็นคนเลี้ยงง่าย ความเป็นคนบำรุงง่าย ความมักน้อย ความสันโดษ ความขัดเกลา ความกำจัด อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยอเนกปริยาย แล้วทรงกระทำธรรมมีกถาที่สมควรแก่เรื่องนั้น ที่เหมาะสมแก่เรื่องนั้น แก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วรับสั่งว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุณีทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มภิกษุณีผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุณีผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิด

ในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกภิกษุณีจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๕. ๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด มีความกำหนัด ยินดีการลูบก็ดี คลำก็ดี จับก็ดี ต้องก็ดี บีบเคล้นก็ดี ของบุรุษบุคคลผู้กำหนัด ใต้รากขวัญลงไป เหนือเข่าขึ้นมา แม้ภิกษุณีนี้ก็เป็นปาราชิก ชื่ออุพภชานุมัณฑลิกา หาสังวาสมิได้.

เรื่องภิกษุณีสุนทรีนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด มีการงานอย่างใด มีชาติอย่างใด มีชื่ออย่างใด มีโคตรอย่างใด มีปกติอย่างใด มีธรรมเครื่องอยู่อย่างใด มีอารมณ์อย่างใด เป็นเถระก็ตาม เป็นนวกะก็ตาม เป็นมัชฌิมะก็ตาม นี้พระผู้มีพระภาคตรัสว่า อนึ่ง ... ใด.

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่า ประพฤติภิกขาจริยวัตร ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าทรงผืนผ้าที่ถูกทำลายแล้ว ชื่อว่า ภิกษุณี โดยสมญา ชื่อ ภิกษุณี โดยปฏิญญา ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นเอหิภิกษุณี ชื่อ ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้อุปสมบทแล้วด้วยไตรสรณคมน์ ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้เจริญ ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่ามีสารธรรม ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นพระเสขะ. ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นพระอเสขะ ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้อันสงฆ์สองฝ่ายพร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ บรรดาภิกษุณีเหล่านั้น ภิกษุณีอันสงฆ์สองฝ่ายพร้อมเพรียงกันอุปสมบทให้ด้วยญัตติจตุตถกรรม อันไม่กำเริบ ควรแก่ฐานะ นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มีความกำหนัด ได้แก่หญิงหรือชายมีความกำหนัดมาก มีความเพ่งเล็ง มีจิตปฏิพัทธ์.

ที่ชื่อว่า บุรุษบุคคล ได้แก่ มนุษย์ผู้ชาย ไม่ใช่ยักษ์ผู้ชาย ไม่ใช่เปรตผู้ชาย ไม่ใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวผู้ เป็นคนรู้ความ เป็นผู้สามารถ เพื่อถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย.

บทว่า ใต้รากขวัญลงไป คือ เบื้องต่ำแห่งรากขวัญลงไป.

บทว่า เหนือเข่าขึ้นมา คือ เบื้องบนแห่งมณฑลเข่าขึ้นมา.

ที่ชื่อว่า ลูบ คือ เพียงลูบไป.

ที่ชื่อว่า คลำ คือ จับเบาๆ ไปข้างโน้นข้างนี้.

ที่ชื่อว่า จับ คือ เพียงจับตัว

ที่ชื่อว่า ต้อง คือ เพียงถูกต้องตัว.

บทว่า ยินดี ... การบีบเคล้นก็ดี คือยินดีการจับต้องอวัยวะแล้วบีบเคล้น.

บทว่า แม้ภิกษุณีนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสเทียบเคียงภิกษุณีรูปก่อน.

คำว่า เป็นปาราชิก อธิบาย บุรุษถูกตัดศีรษะแล้วไม่อาจมีสรีระคุมกันนั้นเป็นอยู่ ชื่อแม้ฉันใด ภิกษุณีก็ฉันเหมือนกัน มีความกำหนัด ยินดีการลูบก็ดี คลำก็ดี จับก็ดี ต้องก็ดี บีบเคล้นก็ดี ของบุรุษบุคคลผู้กำหนัด ใต้รากขวัญลงไป เหนือเข่าขึ้นมา ย่อมไม่เป็นสมณะ ไม่เป็นธิดาของพระศากยบุตร เพราะเหตุนั้นจึงตรัสว่า เป็นปาราชิก.

บทว่า หาสังวาสมิได้ ความว่า ที่ชื่อว่าสังวาส ได้แก่กรรมที่พึงกระทำร่วมกัน อุเทศที่พึงสวดร่วมกัน ความเป็นผู้มีสิกขาเสมอกัน นี้ชื่อว่าสังวาส สังวาสนั้นไม่มีร่วมกับภิกษุณีนั้น เพราะเหตุนั้นจึงตรัสว่า หาสังวาสมิได้.

บทภาชนีย์

[๓] เมื่อทั้งสองฝ่ายมีความกำหนัด ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกกายด้วยกาย ใต้รากขวัญลงไปเหนือเข่าขึ้นมา ภิกษุณีต้องอาบัติปาราชิก. ถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย ถูกกายด้วยของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติถุลลัจจัย. ถูกของที่เนื่องด้วยกาย ด้วยของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ถูกกายด้วยของที่โยนให้ ต้องอาบัติทุกกฏ. ถูกของที่เนื่องด้วยกาย ด้วยของที่โยนให้ ต้องอาบัติทุกกฏ. ถูกของที่โยนให้ ด้วยของที่โยนให้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๔] กายต่อกายถูกกัน เหนือรากขวัญขึ้นไป ใต้เข่าลงมา ภิกษุณีต้องอาบัติถุลลัจจัย. ของที่เนื่องด้วยกายกับกายถูกกัน ต้องอาบัติทุกกฏ. กายกับของที่เนื่องด้วยกายถูกกัน ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่เนื่องด้วยกาย กับของที่เนื่องด้วยกายถูกกัน ต้องอาบัติทุกกฏ. โยนของไปถูกกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่โยนไปถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่โยนไปถูกของที่โยนมา ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๕] ฝ่ายหนึ่งมีความกำหนัด กายต่อกายถูกกัน ใต้รากขวัญลงไปเหนือเข่าขึ้นมา ภิกษุณีต้องอาบัติถุลลัจจัย. กายถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่เนื่องด้วยกายถูกกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่เนื่องด้วยกาย ถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่โยนไปถูกกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่โยนไปถูกของที่โยนมา ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๖] กายถูกกาย เหนือรากขวัญขึ้นไป ใต้เข่าลงมา ต้องอาบัติทุกกฏ. กายถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่เนื่องด้วยกายถูกกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่เนื่องด้วยกายถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. โยนของถูกกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. โยนของถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่โยนไปถูกของที่โยนมา ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๗] เมื่อทั้งสองฝ่ายมีความกำหนัด จับต้องกายด้วยกาย ของยักษ์ก็ดี เปรตก็ดี บัณเฑาะก็ดี สัตว์ดิรัจฉานที่มีกายคล้ายมนุษย์ก็ดี ใต้รากขวัญลงมาเหนือเข่าขึ้นไป ต้องอาบัติถุลลัจจัย. กายถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่เนื่องด้วยกายถูกกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่เนื่องด้วยกาย ถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. โยนของถูกกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. โยนของถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่โยนไป ถูกของที่โยนมา ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๘] ถูกกายด้วยกาย เหนือรากขวัญขึ้นไป ใต้เข่าลงมา ต้องอาบัติทุกกฏ. กายถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่เนื่องด้วยกายถูกกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่เนื่องด้วยกายถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. โยนของถูกกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. โยนของถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่โยนไปถูกของที่โยนมา ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๙] ฝ่ายหนึ่งมีความกำหนัด ถูกกายด้วยกาย ใต้รากขวัญลงมา เหนือเข่าขึ้นไป ต้องอาบัติทุกกฏ. กายถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่เนื่องด้วยกายถูกกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่เนื่องด้วยกายถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. โยนของถูกกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. โยนของถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. โยนของไปถูกของที่โยนมา ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๑๐] กายถูกกาย เหนือรากขวัญขึ้นไป ใต้เข่าลงมา ต้องอาบัติทุกกฏ. กายถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่เนื่องด้วยกายถูกกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่เนื่องด้วยกายถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. โยนของไปถูกกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. โยนของถูกของที่เนื่องด้วยกาย ต้องอาบัติทุกกฏ. ของที่โยนไปถูกของที่โยนมา ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๑๑] ภิกษุณีไม่ตั้งใจ ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ไม่ยินดี ๑ วิกลจริต ๑ มีจิตฟุ้งซ่าน ๑ กระสับกระส่ายเพราะเวทนา ๑ ภิกษุณีอาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๑ จบ.

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุณีสุนทรีนันทา

[๑๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้นภิกษุณีสุนทรีนันทามีครรภ์กับนายสาฬหะ หลานมิคารมาตา. นางได้ปกปิดไว้จนมีครรภ์อ่อนๆ เมื่อครรภ์แก่แล้วนางจึงสึกออกมาคลอดบุตร. ภิกษุณีทั้งหลายได้ถามเรื่องนั้นกับภิกษุณีถุลลนันทาว่า แม่เจ้า นางสุนทรีนันทาสึกไม่นานนัก ก็คลอดบุตร ชะรอยนางจะมีครรภ์ทั้งเป็นภิกษุณีกระมัง เจ้าข้า?

ถุล. อย่างนั้น เจ้าข้า.

ภิก. ก็แม่เจ้ารู้อยู่ว่าภิกษุณีล่วงอาบัติปาราชิก เหตุไฉนจึงไม่โจทด้วยตน ไม่บอกแก่คณะเล่า?

ถุล. โทษอันใดของเธอ นั่นเป็นโทษของดิฉัน การเสื่อมเกียรติอันใดของเธอ นั่นเป็นการเสื่อมเกียรติของดิฉัน การเสื่อมยศอันใดของเธอ นั่นเป็นการเสื่อมยศของดิฉัน การเสื่อมลาภอันใดของเธอ นั่นเป็นการเสื่อมลาภของดิฉัน ไฉนดิฉันจักบอกโทษของตน การเสื่อมเกียรติของตน การเสื่อมยศของตน การเสื่อมลาภของตน แก่คนเหล่าอื่นเล่า.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า แม่เจ้าถุลลนันทารู้อยู่ซึ่งภิกษุณีล่วงอาบัติปาราชิก ไฉนจึงไม่โจทด้วยตน ไม่บอกแก่คณะเล่า. ครั้งนั้นแลนางภิกษุณีเหล่านั้นแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย. ภิกษุทั้งหลายกราบทูลความเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกินนั้น ทรงทำธรรมมีกถา แล้วทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทา รู้อยู่ว่าภิกษุณีล่วงอาบัติปาราชิก ไม่โจทด้วยตน ไม่บอกแก่คณะ จริงหรือ?. ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริงพระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีถุลลนันทารู้อยู่ว่าภิกษุณีล่วงอาบัติปาราชิก ไฉนจึงไม่โจทด้วยตน ไม่บอกแก่คณะ การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใส ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดย

โดยที่แท้ การกระทำของเธอนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกภิกษุณี จงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ว่า ดังนี้:

พระบัญญัติ

๖.๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด รู้อยู่ว่าภิกษุณีล่วงอาบัติปาราชิก ไม่โจทด้วยตน ไม่บอกแก่คณะ ในเวลาที่ภิกษุณีนั้นยังดำรงเพศอยู่ก็ดี เคลื่อนไปแล้วก็ดี ถูกนาสนะแล้วก็ดี ไปเข้ารีดเดียรถีย์เสียก็ดี ภายหลังนางจึงบอกอย่างนี้ว่า แม่เจ้า เจ้าข้า เมื่อก่อนดิฉันรู้จักภิกษุณีนั่นได้ดีทีเดียวว่า นางเป็นพี่หญิง น้องหญิง มีความประพฤติเช่นนี้และมีความประพฤติเช่นนี้ แต่ดิฉันไม่โจทด้วยตน ไม่บอกแก่คณะ แม้ภิกษุณีนี้ก็เป็นปาราชิก ชื่อวัชชปฏิจฉาทิกา หาสังวาสมิได้.

เรื่องภิกษุณีสุนทรีนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ...
นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า รู้อยู่ คือ รู้เองก็ดี คนอื่นบอกแก่เธอก็ดี เจ้าตัวบอกก็ดี.

คำว่า ล่วงอาบัติปาราชิก คือ ต้องอาบัติปาราชิกข้อใดข้อหนึ่ง ในปาราชิก ๘.

คำว่า ไม่โจทด้วยตน คือ ไม่โจทเอง.

คำว่า ไม่บอกแก่คณะ คือ ไม่บอกแก่ภิกษุณีอื่นๆ

[๑๔] พากย์ว่า ในเวลาที่ภิกษุณีนั้น ยังดำรงเพศอยู่ก็ดี เป็นต้น อธิบายว่า ภิกษุณีผู้ดำรงอยู่ในเพศของตน ตรัสเรียกว่า ผู้ยังดำรงเพศอยู่ ผู้ถึงมรณภาพ ตรัสเรียกว่า ผู้เคลื่อนไป ผู้สึกเองก็ตาม ถูกผู้อื่นนาสนะเสียก็ตาม ตรัสเรียกว่า ผู้ถูกนาสนะ เข้าไปสู่ลัทธิเดียรถีย์ ตรัสเรียกว่า เขารีดเดียรถีย์.

[๑๕] สองพากย์ว่า ภายหลังนางจึงบอกอย่างนี้ว่า แม่เจ้า เจ้าข้า เมื่อก่อนดิฉันรู้จักภิกษุณีนั่นได้ดีทีเดียวว่า นางเป็นพี่หญิง น้องหญิง มีความประพฤติเช่นนี้ และมีความประพฤติเช่นนี้ แต่ดิฉันไม่โจทด้วยตน นั้น คือ ไม่โจทเอง.

คำว่า ไม่บอกแก่คณะ คือ ไม่บอกแก่ภิกษุณีอื่นๆ

[๑๖] บทว่า แม้ภิกษุณีนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสเทียบเคียงภิกษุณีรูปก่อน.

คำว่า เป็นปาราชิก มีอธิบายว่า ใบไม้เหลืองหลุดจากขั้วแล้วไม่ควรเพื่อจะเป็นของเขียวสดขึ้นได้ ชื่อแม้ฉันใด ภิกษุณีก็ฉันนั้นแหละ รู้อยู่ว่าภิกษุณีล่วงปาราชิกธรรมแล้ว เมื่อเธอทอดธุระว่าจักไม่โจทด้วยตน จักไม่บอกแก่คณะดังนี้เท่านั้น เธอย่อมไม่เป็นสมณะ ไม่เป็นธิดาของพระศากยบุตร เพราะเหตุนั้น จึงตรัสว่า เป็นปาราชิก.

บทว่า หาสังวาสมิได้ ความว่า ที่ชื่อว่า สังวาส ได้แก่กรรมที่พึงทำร่วมกัน อุเทศที่พึงสวดร่วมกัน ความเป็นผู้มีสิกขาเสมอกัน นี้ชื่อว่าสังวาส สังวาสนั้นไม่มีร่วมกับภิกษุณีนั้น เพราะเหตุนั้น จึงตรัสว่า หาสังวาสมิได้.

อนาปัตติวาร

[๑๗] ภิกษุณีไม่บอกด้วยเกรงว่า ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง ความวิวาท จักมีแก่สงฆ์ ๑ ไม่บอกด้วยเข้าใจว่า สงฆ์จักแตกกัน สงฆ์จักร้าวรานกัน ๑ ไม่บอกด้วยแน่ใจว่า ภิกษุณีนี้เป็นคนร้ายกาจ หยาบคาย จักทำอันตรายแก่ชีวิต หรือพรหมจรรย์ ๑ ไม่พบภิกษุณีอื่นๆ ที่สมควรจะบอก จึงไม่บอก ๑ ไม่ประสงค์จะปกปิด แต่ยังมิได้บอก ๑ ไม่บอกด้วยสำคัญว่า จักปรากฏด้วยการกระทำของเขาเอง ๑ ภิกษุณีวิกลจริต ๑ ภิกษุณีอาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๒ จบ.

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๑๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาประพฤติตามพระอริฏฐะผู้เผ่าพรานแร้ง ที่ถูกสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียแล้ว. บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้ประพฤติตามพระอริฏฐะผู้เผ่าพรานแร้ง ซึ่งถูกสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันยกเสียแล้วเล่า ... แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาประพฤติตามอริฏฐะภิกษุผู้เผ่าพรานแร้ง ซึ่งถูกสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันยกเสียแล้ว จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทา จึงได้ประพฤติตามอริฏฐะภิกษุผู้เผ่าพรานแร้ง ซึ่งถูกสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันยกเสียแล้วเล่า การกระทำของเธอนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลาย จงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๗. ๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด พึงประพฤติตามภิกษุผู้ถูกสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียแล้วตามธรรม ตามวินัย ตามสัตถุศาสน์ ผู้ไม่เอื้อเฟื้อ ไม่ทำคืนอาบัติ มิได้ทำภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกันให้เป็นสหาย ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้า ภิกษุนั่นแล อันสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันยกเสียแล้ว ตามธรรม ตามวินัย อันเป็นสัตถุศาสน์ เป็นผู้ไม่เอื้อเฟื้อ ไม่ทำคืนอาบัติ มิได้ทำภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกันให้เป็นสหาย แม่เจ้าอย่าประพฤติตามภิกษุนั่นเลย แลภิกษุณีนั้น อันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมนุภาส กว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย หาก

นางถูกสวดสมณุภาสกว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย การสละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากนางไม่สละเสีย แม้ภิกษุณีนี้ก็เป็นปาราชิก ชื่ออุกขิตตานุวัตติกา หาสังวาสมิได้.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๙] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

สงฆ์ที่ชื่อว่า พร้อมเพรียงกัน คือ มีสังวาสเสมอกัน อยู่ในสีมาเดียวกัน.

ที่ชื่อว่า ถูกยกเสียแล้ว คือ ถูกยกเสียในเพราะไม่เห็นอาบัติ ในเพราะไม่ทำคืนอาบัติ หรือในเพราะไม่สละทิฏฐิบาป.

สองบทว่า ตามธรรม ตามวินัย คือ โดยธรรมอันใด โดยวินัยอันใด.

บทว่า อันเป็นสัตถุศาสน์ คือ เป็นคำสั่งสอนของพระผู้ชำนะกิเลส ได้แก่พระพุทธศาสนา.

ที่ชื่อว่า ไม่เอื้อเฟื้อ คือไม่เชื่อสงฆ์ บุคคล หรือกรรม.

ที่ชื่อว่า ไม่ทำคืนอาบัติ คือ ถูกสงฆ์ยกแล้ว สงฆ์ยังไม่เรียกเข้าหมู่.

ที่ชื่อว่า มิได้ทำภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกันให้เป็นสหาย คือ ภิกษุทั้งหลายผู้มีสังวาสเสมอกัน ตรัสเรียกว่าภิกษุผู้สหาย ภิกษุนั้นไม่ร่วมกับภิกษุผู้สหายเหล่านั้น เพราะเหตุนั้น จึงตรัสว่า มิได้ทำภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกันให้เป็นสหาย.

บทว่า พึงประพฤติตามภิกษุนั้น ความว่า ภิกษุนั้นมีความเห็นอย่างใด มีความพอใจอย่างใด มีความชอบใจอย่างใด แม้ภิกษุณีนั้นมีความเห็นอย่างนั้น มีความพอใจอย่างนั้น มีความชอบใจอย่างนั้น.

[๒๐] บทว่า ภิกษุณีนั้น ได้แก่ภิกษุณีผู้ประพฤติตามภิกษุ ผู้ถูกสงฆ์ยกเสียแล้วนั้น.

บทว่า อันภิกษุณีทั้งหลาย ได้แก่ภิกษุณีเหล่าอื่น คือ ภิกษุณีที่ได้เห็นได้ยินทั้งหลาย พึงว่ากล่าวดังนี้ว่า แม่เจ้า ภิกษุนั้นแล อันสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันยกเสียแล้ว ตามธรรม ตามวินัย ตามสัตถุศาสน์ เป็นผู้ไม่เอื้อเฟื้อ ไม่ทำคืนอาบัติ มิได้ทำภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกันให้เป็นสหาย แม่เจ้าอย่าประพฤติตามภิกษุนั่น. พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม. หากนางสละได้ การสละได้ดั่งนี้ นั่นเป็นการดี หากไม่สละ ต้องอาบัติทุกกฏ. ภิกษุณีทั้งหลายทราบเรื่องแล้วไม่ว่ากล่าว ต้องอาบัติทุกกฏ. ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงคุมตัวไปสู่ท่ามกลางสงฆ์ แล้วว่ากล่าว

ว่า แม่เจ้า ภิกษุนั่นแลอันสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันยกเสียแล้ว ตามธรรม ตามวินัย อันเป็นสัตถุศาสน์ เป็นผู้ไม่เอื้อเฟื้อ ไม่ทำคืนอาบัติ มิได้ทำภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกันให้เป็นสหาย แม่เจ้าอย่าประพฤติตามภิกษุนั่นเลย. พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม. หากเธอสละได้ การสละได้ดั่งนี้นั่นเป็นการดี หากไม่สละ ต้องอาบัติทุกกฏ.

[๒๑] ภิกษุณีนั้น อันภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมนุภาส. ดูกรภิกษุทั้งหลายก็แลภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมนุภาสอย่างนี้.

ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้:

กรรมวาจาสมนุภาส

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังดิฉัน ภิกษุณีมีชื่อนี้ผู้นี้ประพฤติตามภิกษุผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียแล้ว ตามธรรม ตามวินัย ตามสัตถุศาสน์ ไม่เอื้อเฟื้อ ไม่ทำคืนอาบัติ มิได้ทำภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกันให้เป็นสหาย นางยังไม่ยอมสละวัตถุนั้น. ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่นี่แล้ว สงฆ์พึงสวดสมนุภาสภิกษุณีผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละวัตถุนั้น. นี้เป็นญัตติ.

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังดิฉัน ภิกษุณีมีชื่อนี้ผู้นี้ประพฤติตามภิกษุผู้อันสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียแล้ว ตามธรรม ตามวินัย อันเป็นสัตถุศาสน์ ไม่เอื้อเฟื้อ ไม่คืนอาบัติ มิได้ทำภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกันให้เป็นสหาย นางยังไม่ยอมสละวัตถุนั้น. สงฆ์สวดสมภาสภิกษุณีผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละวัตถุนั้น. การสวดสมนุภาสภิกษุณีผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละวัตถุนั้น ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงพูด.

ดิฉันกล่าวความนี้เป็นครั้งที่สอง ...

ดิฉันกล่าวความนี้เป็นครั้งที่สาม ...

ภิกษุณีมีชื่อนี้ อันสงฆ์สวดสมนุภาสแล้ว เพื่อให้สละวัตถุนั้น. ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง. ดิฉันทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

[๒๒] จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติปาราชิก.

[๒๓] บทว่า ภิกษุณีแม้นี้ พระผู้มีพระภาคตรัสเทียบเคียงภิกษุณีรูปก่อน.

คำว่า เป็นปาราชิก มีอธิบายว่า ศิลาหนาแตกสองเสี่ยงแล้วเป็นของกลับต่อกันสนิทไม่ได้ฉันใด ภิกษุณีก็ฉันนั้นแล อันสงฆ์สวดสมนุภาสอยู่ถึงครั้งที่สาม ยังไม่สละ ย่อมไม่เป็นสมณะ ไม่ใช่ธิดาของพระศากยะบุตร เพราะเหตุนั้น จึงตรัสว่า เป็นปาราชิก.

บทว่า หาสังวาสมิได้ ความว่า ที่ชื่อว่า สังวาส ได้แก่กรรมที่พึงทำร่วมกัน อุเทศที่พึงสวดร่วมกัน ความเป็นผู้มีสิกขาเสมอกัน นั่นชื่อว่าสังวาส สังวาสนั้นไม่มีร่วมกับภิกษุนั้น เพราะเหตุนั้น จึงตรัสว่า หาสังวาสมิได้.

บทภาชนีย์

ติกะปาราชิก

[๒๔] กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติปาราชิก.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ไม่สละ ห้องอาบัติปาราชิก.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติปาราชิก.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๒๕] ยังไม่ถูกสวดสมนุภาส ๑ ยอมเสียสละ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๓ จบ

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๒๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์มีความกำหนัดยินดีการที่บุรุษบุคคลผู้กำหนัดจับมือบ้าง จับชายผ้าสังฆาฏิบ้าง ยืนด้วยบ้าง สนทนาด้วยบ้าง ไปสู่ที่นัดแนะบ้าง ยินดีการที่บุรุษมาหาตามนัดบ้าง เข้าไปสู่ที่มุงด้วยกันบ้าง ทอดกายเพื่อประโยชน์แก่บุรุษนั้น เพื่อประสงค์จะเสพอสัทธรรมนั้นบ้าง. บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จึงได้มีความกำหนัดยินดีการที่บุรุษบุคคลผู้กำหนัดจับมือบ้าง จับชายผ้าสังฆาฏิบ้าง ยืนด้วยบ้าง สนทนาด้วยบ้าง ไปสู่ที่นัดแนะกันบ้าง ยินดีการที่บุรุษมาหาตามนัดบ้าง เข้าไปสู่ที่มุงด้วยกันบ้าง ทอดกายเพื่อประโยชน์แก่บุรุษนั้น เพื่อประสงค์จะเสพอสัทธรรมนั้นบ้างเล่า ... แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีฉัพพัคคีย์มีความกำหนัด ยินดีการที่บุรุษบุคคลผู้กำหนัดจับมือบ้าง จับชายผ้าสังฆาฏิบ้าง ยืนด้วยบ้าง สนทนาด้วยบ้าง ไปสู่ที่นัดแนะกันบ้าง ยินดีการที่บุรุษมาหาตามนัดบ้าง เข้าไปสู่ที่มุงด้วยกันบ้าง ทอดกายเพื่อประโยชน์แก่บุรุษนั้น เพื่อประสงค์จะเสพอสัทธรรมนั้นบ้าง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงมีความกำหนัดยินดีการที่บุรุษบุคคลผู้กำหนัดจับมือบ้าง จับชายผ้าสังฆาฏิบ้าง ยืนด้วยบ้าง สนทนาด้วยบ้าง ไปสู่ที่นัดแนะกันบ้าง ยินดีการที่บุรุษมาหาตามนัดบ้าง เข้าไปสู่ที่มุงด้วยกันบ้าง ทอดกายเพื่อประโยชน์แก่บุรุษนั้น เพื่อประสงค์จะเสพอสัทธรรมนั้นบ้าง การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลาย จงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๘.๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด มีความกำหนัด ยินดีการที่บุรุษบุคคลผู้กำหนัดจับมือก็ดี จับชายผ้าสังฆาฏิก็ดี ยืนด้วยก็ดี สนทนาด้วยก็ดี ไปสู่ที่นัดหมายกันก็ดี ยินดีการที่บุรุษมาหาตาม

นัดก็ดี เข้าไปสู่ที่มุงด้วยกันก็ดี ทอดกายเพื่อประโยชน์แก่บุรุษนั้น เพื่อประสงค์จะเสพอสัทธรรมนั้นก็ดี แม้ภิกษุณีนี้เป็นปาราชิก ชื่ออัฏฐวัตถุกา หาสังวาสมิได้.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๗] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มีความกำหนัด คือ มีความยินดียิ่ง มีความเพ่งเล็ง มีจิตปฏิพัทธ์.

ที่ชื่อว่า ผู้กำหนัด คือ กำหนัดนักแล้ว มีความเพ่งเล็ง มีจิตปฏิพัทธ์.

ที่ชื่อว่า บุรุษบุคคล ได้แก่ มนุษย์ผู้ชาย ไม่ใช่ยักษ์ผู้ชาย ไม่ใช่เปรตผู้ชาย ไม่ใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวผู้ เป็นผู้รู้ความ เป็นผู้สามารถเพื่อถึงความเคล้าคลึงด้วยกาย.

บทว่า ยินดีการจับมือก็ดี ความว่า ที่ชื่อว่า มือ กำหนดตั้งแต่ข้อศอก ถึงปลายเล็บ ภิกษุณียินดีการจับอวัยวะเหนือรากขวัญขึ้นไป ใต้เข่าลงมา เพื่อประสงค์จะเสพอสัทธรรมนั่น ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

บทว่า ยินดีการจับชายผ้าสังฆาฏิก็ดี คือ ยินดีการจับผ้านุ่งก็ดี ผ้าห่มก็ดี เพื่อประสงค์จะเสพอสัทธรรมนั่น ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

บทว่า ยืนด้วยก็ดี ความว่า ยืนอยู่ในระยะช่วงมือของบุรุษ เพื่อประสงค์จะเสพอสัทธรรมนั่น ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

บทว่า สนทนาด้วยก็ดี ความว่า ยืนพูดอยู่ในระยะช่วงมือของบุรุษ เพื่อประสงค์จะเสพอสัทธรรมนั่น ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

บทว่า ไปสู่ที่นัดแนะกันก็ดี ความว่า บุรุษพูดนัดว่า โปรดมาสู่สถานที่ชื่อนี้ ดังนี้ ภิกษุณีไปเพื่อประสงค์จะเสพอสัทธรรมนั่น ต้องอาบัติทุกกฏทุกๆ ก้าว พอย่างเข้าระยะช่วงมือของบุรุษ ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

บทว่า ยินดีการที่บุรุษมาหาตามนัดก็ดี ความว่า ยินดีการมาตามนัดของบุรุษ เพื่อประสงค์จะเสพอสัทธรรมนั่น ต้องอาบัติทุกกฏ พอย่างเข้าระยะช่วงมือ ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

บทว่า เข้าไปสู่ที่มุงด้วยกันก็ดี ความว่า พอย่างเข้าสู่สถานที่อันมุงไว้ด้วยวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อประสงค์จะเสพอสัทธรรมนั่น ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

บทว่า ทอดกายเพื่อประโยชน์แก่บุรุษนั้นก็ดี ความว่า อยู่ในระยะช่วงมือของบุรุษ แล้วทอดกายเพื่อประสงค์จะเสพอสัทธรรมนั่น ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

[๒๘] บทว่า แม้ภิกษุณีนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสเทียบเคียงภิกษุณีรูปก่อน.

บทว่า เป็นปาราชิก มีอธิบายว่า ต้นตาลมียอดด้วนแล้วไม่อาจงอกอีกได้ ชื่อแม้ฉันใด ภิกษุณีก็ฉันนั้นเหมือนกัน ทำวัตถุถึงที่ ๘ ไม่ใช่สมณะ ไม่ใช่ธิดาของพระศากยบุตร เพราะเหตุนั้น จึงตรัสว่า เป็นปาราชิก.

บทว่า หาสังวาสมิได้ ความว่า ที่ชื่อว่าสังวาส ได้แก่กรรมที่พึงทำร่วมกัน อุเทศที่พึงสวดร่วมกัน ความเป็นผู้มีสิกขาเสมอกัน นี้ชื่อว่าสังวาส สังวาสนั้นไม่มีร่วมกับภิกษุณีนั้น เพราะเหตุนั้น จึงตรัสว่า หาสังวาสมิได้.

อนาปัตติวาร

[๒๙] ไม่จงใจ ๑ เผลอสติ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ ไม่ยินดี ๑ วิกลจริต ๑ มีจิตฟุ้งซ่าน ๑ กระสับกระส่ายเพราะเวทนา ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาราชิกสิกขาบทที่ ๔ จบ.

[๓๐] แม่เจ้าทั้งหลาย ธรรมคือปาราชิก ๘ สิกขาบท ดิฉันยกขึ้นแสดงแล้วแล ภิกษุณีต้องอาบัติปาราชิกอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ย่อมไม่ได้อยู่ร่วมกับภิกษุณีทั้งหลาย ในภายหลัง เหมือนในกาลก่อน เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้ ดิฉันขอถามแม่เจ้าทั้งหลาย ในอาบัติปาราชิกเหล่านั้นว่า แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธิ์แล้วหรือ ดิฉันขอถามแม้ครั้งที่สองว่า แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธิ์แล้วหรือ ดิฉันขอถามแม้ครั้งที่สามว่า แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธิ์แล้วหรือ? แม่เจ้าทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์ในอาบัติปาราชิกเหล่านี้แล้ว เหตุนั้น จึงนิ่ง ดิฉันทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้แล.

ปาราชิกกัณฑ์ จบ

สัตตรสกัณฑ์

แม่เจ้าทั้งหลาย ก็ธรรมคือสังฆาทิเสส ๑๗ สิกขาบทนี้แล มาสู่อุเทศ.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑

เรื่องอุบาสกกับภิกษุณีถุลลนันทา

[๓๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น อุบาสกคนหนึ่งถวายโรงเก็บของแก่ภิกษุณีสงฆ์แล้วถึงอนิจกรรม. เขามีบุตรอยู่ ๒ คน คนหนึ่งเป็นคนไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส อีกคนหนึ่งเป็นคนมีศรัทธา เลื่อมใส. บุตรทั้งสองนั้นแบ่งสมบัติของบิดาแล้ว ต่อมาบุตรคนที่ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส จึงได้พูดกับบุตรคนที่มีศรัทธาเลื่อมใสว่า โรงเก็บของของเรายังมีอยู่ เรามาแบ่งกันเถิด. เมื่อเขาพูดอย่างนั้นแล้ว บุตรคนที่มีศรัทธาเลื่อมใสพูดห้ามว่า เจ้าอย่าได้พูดอย่างนี้ โรงเก็บของนั้น บิดาของเราได้ถวายภิกษุณีสงฆ์แล้ว.

แม้ครั้งที่สอง บุตรคนที่ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส ก็พูดว่า โรงเก็บของของเรา เราจะแบ่งกัน. ครั้งนั้นแล บุตรคนที่มีศรัทธาเลื่อมใสก็พูดห้ามว่า เจ้าอย่าได้พูดอย่างนี้ โรงเก็บของนั้น บิดาของเราได้ถวายแก่ภิกษุณีสงฆ์แล้ว.

แม้ครั้งที่สาม บุตรคนที่ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส ก็พูดว่า โรงเก็บของของเรา เราจะแบ่งกัน. ครั้งนั้นแล บุตรคนที่มีศรัทธาเลื่อมใสจึงคิดว่า ถ้าโรงเก็บของนั้นจักเป็นของเรา เราก็จักถวายแก่ภิกษุณีสงฆ์ แล้วกล่าวว่า เราจงแบ่งกันเถิด. บังเอิญโรงเก็บของที่เขาทั้งสองแบ่งกันนั้น ได้ตกแก่บุตรคนที่ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส.

ครั้งนั้นแล จึงบุตรคนที่ไม่มีศรัทธา ไม่เลื่อมใส ได้เข้าไปหาภิกษุณีทั้งหลาย แล้วบอกว่า เชิญแม่เจ้าทั้งหลายออกไปเถิด เจ้าข้า เพราะโรงเก็บของเป็นของข้าพเจ้า.

เมื่อเขาบอกอย่างนั้นแล้ว ภิกษุณีถุลลนันทาได้พูดว่า นายอย่าพูดอย่างนี้ บิดาของพวกนายได้ถวายแก่ภิกษุณีสงฆ์แล้ว.

ต่างเถียงกันอยู่ว่า ถวายแล้ว ไม่ได้ถวาย แล้วฟ้องมหาอำมาตย์ผู้พิพากษา. มหาอำมาตย์ถามว่า แม่เจ้า ใครเล่าจะทราบว่าได้ถวายแล้วแก่ภิกษุณีสงฆ์?

เมื่อเขาถามอย่างนั้นแล้ว ภิกษุณีถุลลนันทาย้อนถามพวกมหาอำมาตย์เหล่านั้นว่า พวกท่านได้เห็นหรือได้ยินบ้างไหมว่า ทานที่เขาถวายกันต้องตั้งพยานด้วย?

จึงมหาอำมาตย์เหล่านั้นพูดว่า แม่เจ้าพูดจริงแท้ แล้วได้ตัดสินโรงเก็บของนั้นให้แก่ภิกษุณีสงฆ์.

ครั้นบุรุษนั้นแพ้คดีแล้ว จึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ภิกษุณีโล้นเหล่านี้ไม่เป็นสมณะ เป็นหญิงฉ้อโกง ไฉนจึงได้ให้ผู้พิพากษาริบโรงเก็บของของเราเสียเล่า.

ภิกษุณีถุลลนันทาได้แจ้งความเรื่องนั้นแก่มหาอำมาตย์. มหาอำมาตย์ได้ให้ปรับไหมบุรุษนั้น.

ครั้นบุรุษนั้นถูกปรับไหมแล้ว ได้ให้สร้างที่พักอาชีวกไว้ใกล้ๆ สำนักภิกษุณี แล้วส่งพวกอาชีวกไปอยู่ด้วยสั่งว่า จงช่วยกันกล่าวล่วงเกินภิกษุณีพวกนั้น.

ภิกษุณีถุลลนันทาได้แจ้งความนั้นแก่มหาอำมาตย์. มหาอำมาตย์ได้ให้จองจำเขาแล้ว. พวกชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ครั้งแรกพวกภิกษุณีได้ให้เจ้าหน้าที่ริบโรงเก็บของ ครั้งที่สองให้ปรับไหม ครั้งที่สามให้จองจำ คราวนี้เห็นทีจะให้ประหารชีวิต. พวกภิกษุณีได้ยินชาวบ้านพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่าไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้ชอบเป็นคนกล่าวหาเรื่องเล่า แล้วแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายๆ ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาชอบกล่าวหาเรื่อง จริงหรือ?

ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทา จึงได้ชอบกล่าวหาเรื่องเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลาย จงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๔.๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ชอบกล่าวหาเรื่องกับคหบดีก็ดี บุตรคหบดีก็ดี ทาสก็ดี กรรมกรก็ดี โดยที่สุด แม้สมณะปริพาชก ภิกษุณีนี้ต้องธรรมคือสังฆาทิเสส ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ.

เรื่องอุบาสกกับภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า กล่าวหาเรื่อง ได้แก่ ที่เขาเรียกว่าผู้ก่อคดี.

ที่ชื่อว่า คหบดี ได้แก่ บุรุษผู้ครอบครองเรือนคนใดคนหนึ่ง.

ที่ชื่อว่า บุตรคหบดี ได้แก่ บุตรหรือพี่น้องชายคนใดคนหนึ่ง.

ที่ชื่อว่า ทาส ได้แก่ ทาสที่เกิดในเรือนเบี้ย ทาสสินไถ่ ทาสเชลย.

ที่ชื่อว่า กรรมกร ได้แก่ คนรับจ้าง คนที่ถูกเกณฑ์มา.

ที่ชื่อว่า สมณะปริพาชก ได้แก่บุรุษคนใดคนหนึ่งผู้เข้าบวชเป็นปริพาชก เว้นภิกษุ ภิกษุณี สิกขมานา สามเณร และสามเณรี.

ภิกษุณีแสวงหาเพื่อนก็ดี เดินไปก็ดี ด้วยตั้งใจว่า จักก่อคดี ต้องอาบัติทุกกฏ บอกแจ้งเรื่องของคนหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ แจ้งเรื่องของคนที่สอง ต้องอาบัติถุลลัจจัย คดีถึงที่สุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

[๓๓] บทว่า มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ ความว่า ต้องอาบัติพร้อมกับล่วงวัตถุ โดยไม่ต้องสวดสมนุภาส.

ที่ชื่อว่า นิสสารณียะ ได้แก่ ขับออกจากหมู่.

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้น ให้มานัตเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิม เรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่คณะมากรูปด้วยกัน ไม่ใช่ภิกษุณีรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัสเรียกว่าสังฆาทิเสส คำว่า สังฆาทิเสส เป็นการขนานนาม คือเป็นชื่อของอาบัตินิกายนั้นแล แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส.

อนาปัตติวาร

[๓๔] ภิกษุณีถูกมนุษย์เกาะตัวไป ๑ ขออารักขา ๑ บอกไม่เจาะตัว ๑ วิกลจริต ๑ ภิกษุณีอาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑ จบ.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๒

เรื่องชายาเจ้าลิจฉวีกับภิกษุณีถุลลนันทา

[๓๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ชายาของเจ้าลิจฉวีองค์หนึ่งในพระนครเวสาลีประพฤตินอกใจ. จึงเจ้าลิจฉวีองค์นั้นรับสั่งกะนางว่าเจ้างดเว้นได้เป็นการดี เราจักทำความพินาศให้แก่เจ้า. แม้นางถูกว่ากล่าวอย่างนี้ก็ไม่เชื่อฟัง. ก็สมัยนั้นแล คณะเจ้าลิจฉวีแห่งพระนครเวสาลีกำลังประชุมกันด้วยกรณียะบางอย่าง. จึงเจ้าลิจฉวีองค์นั้นได้กล่าวกะเจ้าลิจฉวีเหล่านั้นว่า ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย ขอจงโปรดอนุญาตสตรีผู้หนึ่งให้แก่ข้าพเจ้า.

คณะถามว่า สตรีผู้นั้นคือใคร?

เจ้าชายสามีของนางตอบว่า คือ ภรรยาของข้าพเจ้า ประพฤตินอกใจ ข้าพเจ้าจักฆ่านาง.

คณะกล่าวว่า จงเข้าใจเอาเอง รู้เอาเองเถิด.

สตรีผู้นั้นทราบข่าวว่า สามีใคร่จักฆ่าเรา จึงเก็บสิ่งของที่ดีๆ หนีไปยังพระนครสาวัตถี เข้าหาเหล่าเดียรถีย์ขอบวช พวกเดียรถีย์ไม่ปรารถนาจะให้นางบวช นางจึงเข้าไปหาภิกษุณี ขอบวช แม้ภิกษุณีทั้งหลายก็ไม่ปรารถนาจะให้นางบวช จึงเข้าไปหาภิกษุณีถุลลนันทา แสดงห่อของแล้วขอบวช ภิกษุณีถุลลนันทารับห่อของ แล้วให้นางบวช.

ครั้นเจ้าลิจฉวีนั้นทรงสืบหาสตรีนั้นไปถึงพระนครสาวัตถี พบนางบวชอยู่ในสำนักภิกษุณี จึงเข้าเฝ้าพระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า ขอเดชะ ชายาของหม่อมฉันลักของมีค่ามาสู่พระนครสาวัตถี ขอพระองค์จงทรงอนุญาตชายาของหม่อมฉันผู้นั้นเถิด พระพุทธเจ้าข้า.

พระราชารับสั่งว่า พนาย ถ้าเช่นนั้น เชิญท่านค้นหา พบแล้วมาบอก.

เจ้าลิจฉวีกราบทูลว่า หม่อมฉันเห็นนางบวชอยู่ในสำนักภิกษุณี พระพุทธเจ้าข้า.

พระราชาตรัสว่า ถ้านางบวชอยู่ในสำนักภิกษุณี เราก็ทำอะไรนางไม่ได้ เพราะพระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว ขอนางจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด.

จึงเจ้าลิจฉวีนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนเหล่าภิกษุณีจึงได้ให้หญิงโจรบวชเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินเจ้าลิจฉวีนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้ให้หญิงโจรบวชเล่า แล้วแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย.

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีถุลลนันทาให้หญิงโจรบวชหรือ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทา จึงได้ให้หญิงโจรบวชเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลาย จงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๐. ๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด รู้อยู่ว่าหญิงเป็นโจร ผู้ปรากฏ เป็นนักโทษประหาร ไม่บอกกล่าวพระราชา หมู่ คณะ นายหมวดหรือนายกอง รับให้บวช เว้นแต่บวชมาแล้ว ภิกษุณีแม้นี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสส ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ.

เรื่องชายาเจ้าลิจฉวีกับภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้. ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า รู้ คือ รู้เองก็ตาม คนอื่นบอกแก่นางก็ตาม เจ้าตัวบอกก็ตาม.

ที่ชื่อว่า โจร ความว่า สตรีใดถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ อันเป็นส่วนขโมย ได้ราคาห้ามาสกก็ดี เกินกว่าห้ามาสกก็ดี สตรีนั้นชื่อว่าเป็นโจร.

ที่ชื่อว่า ถูกประหาร ได้แก่ ผู้ทำกรรมถึงถูกฆ่า.

ที่ชื่อว่า ผู้ปรากฏ คือ ผู้ที่คนอื่นรู้กันแล้วว่า นางนี้จะต้องถูกประหาร.

บทว่า ไม่บอกกล่าว คือ ไม่ขออนุญาต.

ที่ชื่อว่า พระราชา ความว่า พระราชาทรงปกครองในถิ่นใด ต้องขอพระบรมราชานุญาตในถิ่นนั้น.

ที่ชื่อว่า หมู่ ตรัสหมายหมู่ภิกษุณี ต้องบอกหมู่ภิกษุณี.

ที่ชื่อว่า คณะ ความว่า คณะปกครองในถิ่นใด ต้องบอกคณะในถิ่นนั้น.

ที่ชื่อว่า นายหมวด ความว่า นายหมวดปกครองในถิ่นใด ต้องบอกนายหมวดในถิ่นนั้น.

ที่ชื่อว่า นายกอง ความว่า นายกองปกครองในถิ่นใด ต้องบอกนายกองในถิ่นนั้น.

บทว่า เว้นแต่บวชมาแล้ว ความว่า เว้นสตรีที่บวชมาแล้ว.

ที่ชื่อว่า บวชมาแล้ว มีสอง คือ บวชมาแล้วในสำนักเดียรถีย์ ๑ บวชมาแล้วในสำนักภิกษุณีเหล่าอื่น ๑.

เว้นแต่สตรีที่บวชมาแล้ว ภิกษุณีรับว่าจักให้บวช แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารินีก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี หรือสมมติสีมา ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย จบกรรมวาจาครั้งสุด อุปัชฌายา ต้องอาบัติสังฆาทิเสส คณะและอาจารินีต้องอาบัติทุกกฏ.

[๓๗] บทว่า ภิกษุณีแม้นี้ พระผู้มีพระภาคตรัสเทียบเคียงภิกษุณีรูปก่อนๆ

บทว่า มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ คือ ต้องอาบัติพร้อมกับล่วงวัตถุโดยไม่ต้องสวดสมนุภาส.

ที่ชื่อว่า นิสสารณียะ ได้แก่ ขับออกจากหมู่.

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สังฆ์เท่านั้น ให้มานัตเพื่ออาบัตินั้น ... แม้เพราะเหตุนั้นจึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส.

บทภาชนีย์

[๓๘] หญิงโจร ภิกษุณีสำคัญว่าหญิงโจร รับให้บวช เว้นแต่บวชมาแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

หญิงโจร ภิกษุณีสงสัย รับให้บวช เว้นแต่บวชมาแล้ว ต้องอาบัติทุกกฏ.

หญิงโจร ภิกษุณีสำคัญว่าไม่ใช่หญิงโจร รับให้บวช เว้นแต่บวชมาแล้ว ไม่ต้องอาบัติ.

ไม่ใช่หญิงโจร ภิกษุณีสำคัญว่าหญิงโจร รับให้บวช เว้นแต่บวชมาแล้ว ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่หญิงโจร ภิกษุณีสงสัย รับให้บวช เว้นแต่บวชมาแล้ว ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่หญิงโจร ภิกษุณีสำคัญว่าไม่ใช่หญิงโจร รับให้บวช เว้นแต่บวชมาแล้ว ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๙] ไม่รู้ รับให้บวช ๑ ขออนุญาตแล้ว รับให้บวช ๑ บวชมาในฝ่ายอื่นแล้ว รับให้อยู่ในสำนัก ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๒ จบ.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๓

เรื่องอันเตวาสินีของพระเถรีภัททากาปิลานี

[๔๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีอันเตวาสินีของพระเถรีภัททากาปิลานี ทะเลาะกับภิกษุณีทั้งหลายแล้วหนีไปสกุลญาติในหมู่บ้านตำบลหนึ่ง. พระเถรีภัททากาปิลานีไม่เห็นนาง จึงถามภิกษุณีทั้งหลายว่า ภิกษุณีมีชื่อนี้หายไปไหน?

ภิกษุณีทั้งหลายตอบว่า เธอทะเลาะกับภิกษุณีทั้งหลาย แล้วก็หายไป เจ้าค่ะ.

พระเถรีขอร้องว่า สกุลญาติของเธออยู่ที่ตำบลบ้านโน้น ขอแม่เจ้าช่วยโปรดไปสืบถามดูที่บ้านทันที.

ภิกษุณีทั้งหลายไปที่บ้านนั้น พบเธอแล้วถามว่า แม่เจ้า ทำไมเธอจึงมาคนเดียวเล่า ไม่ถูกคนรังแกบ้างหรือ?

ภิกษุณีนั้นตอบว่า ไม่ถูก เจ้าข้า.

บรรดาภิกษุณีทั้งหลายที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่าไฉนภิกษุณีจึงได้ไปในละแวกบ้านคนเดียวเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีผู้เดียวไปในละแวกบ้าน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีผู้เดียวจึงได้ไปในละแวกบ้านเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีตั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๑. ๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด ผู้เดียวไปสู่ละแวกบ้าน ภิกษุณีแม้นี้ ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสส ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ.

ก็สิกขาบทนี้ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุณีทั้งหลายด้วยประการฉะนี้.

เรื่องอันเตวาสินีของพระเถรีภัททากาปิลานี จบ.

เรื่องภิกษุณีสองรูป

[๔๑] สมัยต่อมา ภิกษุณีสองรูปเดินทางจากเมืองสาเกตไปพระนครสาวัตถี ในระหว่างทางต้องข้ามแม่น้ำ. จึงภิกษุณีสองรูปนั้นเข้าไปหาพวกคนพายเรือแล้ววิงวอนว่า ขอท่านได้โปรดสงเคราะห์ให้พวกข้าพเจ้าข้ามฟากสักหน่อย.

พวกคนเรือกล่าวว่า แม่เจ้าทั้งหลาย พวกข้าพเจ้าไม่สามารถให้ข้ามแม่น้ำคราวเดียวสองรูปได้ คนเรือคนหนึ่ง ยังภิกษุณีรูปหนึ่งให้ข้ามฟาก. เขาข้ามถึงฝั่งแล้วได้ข่มขืนใจภิกษุณีรูปที่ข้ามฟาก. คนเรือที่ยังไม่ข้ามฟากมาก็ข่มขืนใจภิกษุณีรูปที่ยังไม่ข้ามฟากมา.

เธอทั้งสองนั้นภายหลังพบกันแล้วถามกันขึ้นว่า เธอไม่ถูกรังแกดอกหรือ?

รูปที่ถูกถามตอบว่า ดิฉันถูก เจ้าค่ะ ก็เธอไม่ถูกรังแกหรือ?

อีกรูปหนึ่งตอบว่า ดิฉันก็ถูก เจ้าค่ะ.

ครั้นภิกษุณีเหล่านั้นไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย. บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีรูปเดียว จึงไปฝั่งแม่น้ำแล้วแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายๆ กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีรูปเดียวไปฝั่งแม่น้ำ จริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีรูปเดียว จึงได้ไปฝั่งแม่น้ำเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระอนุบัญญัติ ๑

๑๑. ๓ ก. อนึ่ง ภิกษุณีใด ผู้เดียวไปสู่ละแวกบ้านก็ดี ผู้เดียวไปสู่ฝั่งแม่น้ำก็ดี ภิกษุณีแม้นี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสส ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ.

ก็แลสิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีสองรูป จบ.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๔๒] สมัยต่อมา ภิกษุณีหลายรูปได้พากันไปสู่พระนครสาวัตถีในโกศลชนบท เข้าถึงบ้านตำบลหนึ่งในเวลาเย็น. ในบรรดาภิกษุณีเหล่านั้น รูปหนึ่งทรงโฉมวิไล น่าพิศ พึงชม. บุรุษผู้หนึ่งพอได้สบนางก็มีจิตปฏิพัทธ์. จึงเมื่อเขาตกแต่งที่พักแรมถวายภิกษุณีเหล่านั้น ได้จัดที่พักแรมสำหรับภิกษุณีสวยนั้นไว้ ณ ส่วนข้างหนึ่ง. คราวนั้น นางกำหนดรู้ได้ทันทีว่า บุรุษผู้นี้ถูกราคะกลุ้มรุมแล้ว ถ้ากลางคืนเขาจักเข้าหา ความเสียหายจักมีแก่เรา แล้วไม่บอกลาภิกษุณีทั้งหลาย หนีไปพักแรมในสกุลอื่น. ครั้นเวลาราตรีบุรุษนั้นมาค้นหาภิกษุณีสวยนั้น ได้กระทบถึงภิกษุณีทั้งหลาย. ภิกษุณีทั้งหลายไม่เห็นภิกษุณีสวยนั้น จึงพูดกันอย่างนี้ว่า นางตามผู้ชายไปแล้วเป็นแน่.

ครั้นราตรีนั้นผ่านไป ภิกษุณีสาวก็เข้าไปหาภิกษุณีทั้งหลาย. ภิกษุณีทั้งหลายถามนางว่าเธอเดินออกไปกับผู้ชายอื่นหรือ?

นางปฏิเสธว่า ไม่ได้เดินกับผู้ชาย เจ้าค่ะ แล้วเล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนในเวลาราตรีภิกษุณีจึงได้อยู่แต่ลำพังปราศจากพวกเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีผู้เดียวอยู่ปราศจากพวกในราตรี จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีผู้เดียว จึงได้อยู่ปราศจากพวกในราตรีเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล ภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระอนุบัญญัติ ๒

๑๑. ๓. ข. อนึ่ง ภิกษุณีใด ผู้เดียวไปสู่ละแวกบ้านก็ดี ผู้เดียวไปสู่ฝั่งแม่น้ำก็ดี ผู้เดียวอยู่ปราศจากพวกในราตรีก็ดี ภิกษุณีแม้นี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสส ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๔๓] สมัยต่อมา ภิกษุณีหลายรูปเดินทางไกลไปพระนครสาวัตถี ในโกศลชนบท. ภิกษุณีรูปหนึ่งในจำนวนนั้นปวดอุจจาระ จึงได้เดินล้าหลังไปแต่ผู้เดียว. พวกชาวบ้านพบนางแล้ว ได้ข่มขืนใจ. ต่อมานางเข้าไปหาภิกษุณีพวกนั้น ภิกษุณีพวกนั้นได้ถามว่า ทำไมเธอจึงเดินล้าหลังแต่ผู้เดียวเล่า ไม่ถูกคนรังแกดอกหรือ?

นางตอบว่า ถูกรังแกมาแล้ว.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีจึงเดินปลีกไปจากคณะแต่ผู้เดียวเล่า ... แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีเดินปลีกไปจากคณะแต่ผู้เดียวจริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีผู้เดียวจึงได้เดินปลีกไปจากคณะเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระอนุบัญญัติ ๓

๑๑. ๓. ค. อนึ่ง ภิกษุณีใด ผู้เดียวไปสู่ละแวกบ้านก็ดี ผู้เดียวไปสู่ฝั่งแม่น้ำก็ดี ผู้เดียวอยู่ปราศจากพวกในราตรีก็ดี ผู้เดียวเดินปลีกไปจากคณะก็ดี ภิกษุณีแม้นี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสส ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ผู้เดียวเดินไปสู่ละแวกบ้านก็ดี ความว่า บ้านที่มีเครื่องล้อม ย่างเท้าล่วงเข้าเขตล้อมก้าวที่หนึ่ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย ก้าวที่สอง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส. บ้านที่ไม่มีเครื่องล้อม ย่างเท้าล่วงอุปจารก้าวที่หนึ่ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย ก้าวที่สองต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

บทว่า ผู้เดียวเดินไปสู่ฝั่งแม่น้ำก็ดี ความว่า สถานที่ที่นางภิกษุณีครองผ้าปกปิดมณฑลสามเดินข้ามน้ำในที่ใดที่หนึ่ง ผ้าอันตรวาสกเปียก ชื่อว่าแม่น้ำ. ย่างเท้าข้ามก้าวที่หนึ่ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย ย่างเท้าข้ามก้าวที่สอง ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

บทว่า ผู้เดียวอยู่ปราศจากพวกในราตรีก็ดี ความว่า จวนจะละหัตถบาสเพื่อนภิกษุณีพร้อมกับอรุณขึ้น ต้องอาบัติถุลลัจจัย ละแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

บทว่า ผู้เดียวเดินปลีกไปจากคณะก็ดี ความว่า ในป่าไม่มีหมู่บ้าน จวนจะละอุปจารแห่งการมองเห็น หรือได้ยินเสียงเพื่อนภิกษุณี ต้องอาบัติถุลลัจจัย ละแล้ว ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

[๔๕] บทว่า ภิกษุณีแม้นี้ พระผู้มีพระภาคตรัสเทียบเคียงภิกษุณีรูปก่อน.

บทว่า มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ ความว่า ต้องอาบัติพร้อมกับการล่วงวัตถุ โดยไม่ต้องสวดสมนุภาส.

ที่ชื่อว่า นิสสารณียะ แปลว่า ถูกขับออกจากหมู่.

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้มานัต ... แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส.

อนาปัตติวาร

[๔๖] มีเพื่อนภิกษุณีไปตามด้วยก็ดี สึกแล้วก็ดี ถึงมรณภาพแล้วก็ดี ไปเข้ารีดเดียรถีย์ก็ดี ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๓ จบ.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุณีจัณฑกาลี

[๔๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีจัณฑกาลีเป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อความวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์. เมื่อสงฆ์จะลงทัณฑกรรมแก่นาง แต่ภิกษุณีถุลลนันทาค้านไว้. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาได้ไปสู่ตำบลบ้านหนึ่งด้วยกิจจำเป็นบางอย่าง. ครั้นภิกษุณีสงฆ์ทราบว่าภิกษุณีถุลลนันทาหลีกไปแล้ว จึงยกภิกษุณีจัณฑกาลีเสียจากหมู่เพราะไม่เห็นอาบัติ. ภิกษุณีถุลลนันทาเสร็จกรณียะนั้นในบ้านแล้ว กลับมาสู่พระนครสาวัตถีตามเดิม. เมื่อนางมาถึง ภิกษุณีจัณฑกาลีไม่ปูอาสนะ ไม่เข้าไปจัดตั้งน้ำล้างเท้า ตั่งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า ไม่ลุกรับบาตรจีวร ไม่ต้อนรับด้วยน้ำดื่ม. นางจึงถามภิกษุณีจัณฑกาลีว่า เหตุไฉนเมื่อเรามาถึง เธอจึงไม่ปูอาสนะ ไม่จัดตั้งน้ำล้างเท้า ตั่งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า ไม่ลุกรับบาตรจีวร ไม่ต้อนรับด้วยน้ำดื่มเล่า?

ภิกษุณีจัณฑกาลีตอบว่า การที่เป็นเช่นนั้นนั่น เพราะดิฉันเป็นภิกษุณีไม่มีที่พึ่ง เจ้าค่ะ.

ภิกษุณีถุลลนันทาถามว่า เหตุไฉนเล่า เธอจึงเป็นคนไม่มีที่พึ่ง?

ภิกษุณีจัณฑกาลีชี้แจงว่า เพราะภิกษุณีเหล่านี้คงเข้าใจดิฉันว่า นางนี้เป็นคนไม่มีที่พึ่ง ไม่มีใครรู้จัก กิจอันเป็นหน้าที่ของนางคนนี้ก็ไม่มีสักอย่าง จึงได้ยกดิฉันเสียจากหมู่ เพราะไม่เห็นอาบัติ เจ้าค่ะ.

ภิกษุณีถุลลนันทากล่าวว่า ภิกษุณีเหล่านั้นเป็นพาล ไม่ฉลาด ไม่รู้จักกรรมหรือโทษของกรรม กรรมวิบัติ หรือกรรมสมบัติ เราเท่านั้นจึงจะรู้จักกรรม โทษของกรรม กรรมวิบัติ และกรรมสมบัติ เราจะพึงทำกรรมที่เราไม่ได้ร่วมทำ หรือจะพึงยังกรรมที่เขาทำแล้วให้กำเริบ แล้วให้ประชุมภิกษุณีสงฆ์ด่วน เรียกภิกษุณีจัณฑกาลีให้เข้าหมู่.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาไม่บอกกล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้ฉันทะของคณะ จึงได้เรียกภิกษุณีผู้ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียจากหมู่ตามธรรม ตามวินัย ตามสัตถุศาสน์แล้วให้เข้าหมู่เล่า ... แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทา ไม่บอกกล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้ฉันทะของคณะ เรียกภิกษุณีผู้ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียจากหมู่ ตามธรรม ตามวินัย อันเป็นสัตถุศาสน์แล้วให้เข้าหมู่ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทา ไม่บอกกล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้ฉันทะของคณะ จึงได้เรียกภิกษุณีผู้ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียจากหมู่ ตามธรรม ตามวินัย อันเป็นสัตถุศาสน์แล้วให้เข้าหมู่เล่า การกระทำของนางนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๒. ๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่บอกกล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้ฉันทะของคณะ เรียกภิกษุณีผู้ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียจากหมู่ ตามธรรม ตามวินัย อันเป็นสัตถุศาสน์แล้วให้เข้าหมู่ ภิกษุณีแม้นี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสส ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ.

เรื่องภิกษุณีจัณฑกาลี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๘] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้. ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

สงฆ์ที่ชื่อว่า พร้อมเพรียงกัน คือ มีสังวาสเสมอกัน อยู่ในสีมาเดียวกัน.

ที่ชื่อว่า ยกเสียจากหมู่ คือ ถูกยกเสียจากหมู่ เพราะไม่เห็นอาบัติ หรือเพราะไม่ทำคืนอาบัติ หรือเพราะไม่สละคืนทิฏฐิบาป.

บทว่า ตามธรรม ตามวินัย คือตามธรรมใด ตามวินัยใด.

บทว่า อันเป็นสัตถุศาสน์ ได้แก่ ธรรมนั้น วินัยนั้นเป็นคำสั่งสอนของพระชินะ คือเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า.

บทว่า ไม่บอกกล่าวการกสงฆ์ คือ ไม่บอกเล่าการกสงฆ์ผู้ทำกรรมให้ทราบ.

บทว่า ไม่รู้ฉันทะของคณะ คือ ไม่รู้ความพอใจของคณะ.

ภิกษุณีประสงค์จะเรียกเข้าหมู่ แสวงหาคณะก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

[๔๙] บทว่า ภิกษุณีแม้นี้ พระผู้มีพระภาคตรัสเทียบเคียงภิกษุณีรูปก่อนๆ.

บทว่า มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ ความว่า ต้องอาบัติพร้อมกับการล่วงวัตถุ โดยไม่ต้องสวดสมนุภาส.

ที่ชื่อว่า นิสสารณีย ได้แก่ ถูกขับออกจากหมู่สงฆ์.

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้มานัต ... แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส.

บทภาชนีย์

ติกะสังฆาทิเสส

[๕๐] กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม เรียกเข้าหมู่ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย เรียกเข้าหมู่ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม เรียกเข้าหมู่ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๕๑] บอกกล่าวการกสงฆ์ผู้ทำกรรม แล้วเรียกเข้าหมู่ ๑ รู้ฉันทะของคณะ แล้วเรียกเข้าหมู่ ๑ เรียกภิกษุณีผู้ประพฤติชอบแล้วเข้าหมู่ ๑ เรียกเข้าหมู่ในเมื่อการกสงฆ์ผู้ทำกรรมไม่มี ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๔ จบ.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุณีสุนทรีนันทา

[๕๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีสุนทรีนันทาเป็นผู้ทรงโฉมวิไล น่าพิศพึงชม. คนทั้งหลายแลเห็นนางที่ในโรงฉันแล้วมีความพึงพอใจ ต่างถวายโภชนาหารที่ดีๆ แก่นางผู้มีความพึงพอใจ. นางฉันได้พอแก่ความประสงค์. ภิกษุณีรูปอื่นๆ ไม่ได้ฉันตามต้องการ.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าสุนทรีนันทาจึงได้มีความยินดีรับของเคี้ยวของฉันด้วยมือของตนเอง จากมือของบุรุษบุคคลผู้มีความพึงพอใจแล้วเคี้ยวฉันเล่า ... แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีสุนทรีนันทามีความยินดีรับของเคี้ยวของฉันด้วยมือของตนเอง จากมือของบุรุษบุคคลผู้มีความพึงพอใจ แล้วเคี้ยวฉัน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน ภิกษุณีสุนทรีนันทา จึงได้ยินดีรับของเคี้ยวของฉันด้วยมือของตนเองจากมือของบุรุษบุคคลผู้มีความพึงพอใจแล้วเคี้ยวฉันเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลาย จงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๓. ๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด มีความพึงพอใจ รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตนเอง จากมือของบุรุษบุคคลผู้มีความพึงพอใจแล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ภิกษุณีแม้นี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสส ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ.

เรื่องภิกษุณีสุนทรีนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มีความพึงพอใจ คือ มีความยินดียิ่งนัก มีความเพ่งเล็ง มีจิตปฏิพัทธ์.

ที่ชื่อว่า ผู้มีความพึงพอใจ คือ มีความยินดียิ่งนัก มีความเพ่งเล็ง มีจิตปฏิพัทธ์.

ที่ชื่อว่า บุรุษบุคคล ได้แก่ มนุษย์ผู้ชาย ไม่ใช่ยักษ์ผู้ชาย ไม่ใช่เปรตผู้ชาย ไม่ใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวผู้ เป็นผู้รู้ความ สามารถเพื่อจะยินดียิ่งนัก.

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ ยกเว้นโภชนะ ๕ อย่าง กับน้ำและไม้สีฟัน นอกนั้นชื่อว่าของเคี้ยว.

ที่ชื่อว่า ของฉัน ได้แก่โภชนะทั้งห้า คือ ข้าวสุก ๑ ขนมสด ๑ ขนมแห้ง ๑ ปลา ๑ เนื้อ ๑.

ภิกษุณีรับประเคนด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติถุลลัจจัย กลืนกิน ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ทุกๆ คำกลืน.

[๕๔] บทว่า ภิกษุณีแม้นี้ พระผู้มีพระภาคตรัสเทียบเคียงภิกษุณีรูปก่อนๆ

บทว่า มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ คือ ต้องอาบัติพร้อมกับการล่วงวัตถุ โดยไม่ต้องสวดสมนุภาส.

ที่ชื่อว่า นิสสารณียะ ได้แก่ ถูกขับออกจากหมู่สงฆ์

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้มานัต ... แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่าสังฆาทิเสส.

รับประเคนน้ำและไม้ชำระฟัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

[๕๕] ฝ่ายหนึ่งมีความพึงพอใจ รับประเคนด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยวจักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ. กลืนกิน ต้องอาบัติถุลลัจจัยทุกๆ คำกลืน รับประเคนน้ำและไม้ชำระฟัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ทั้งสองฝ่ายมีความพึงพอใจ รับประเคนจากมือยักษ์ผู้ชาย เปรตผู้ชาย บัณเฑาะก์ หรือหรือสัตว์ดิรัจฉานตัวผู้ที่มีกายคล้ายมนุษย์ ด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ. กลืนกิน ต้องอาบัติถุลลัจจัย ทุกๆ คำกลืน. รับประเคนน้ำและไม้ชำระฟัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

เขามีความพึงพอใจฝ่ายเดียว รับประเคนด้วยตั้งใจว่า จักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ. กลืนกินต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน รับประเคนน้ำและไม้ชำระฟัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๕๖] ทั้งสองฝ่ายไม่มีความพึงพอใจ ๑ รู้อยู่ว่าเขาไม่มีความพึงพอใจจึงรับประเคน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๕ จบ.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุณีสุนทรีนันทา

[๕๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีสุนทรีนันทาเป็นผู้ทรงโฉมวิไล น่าพิศพึงชม. คนทั้งหลายพบนางที่ในโรงฉันแล้ว ต่างมีความพอใจ ถวายโภชนาหารที่ดีๆ แก่นาง นางรังเกียจไม่รับประเคน. ภิกษุณีผู้นั่งรอลำดับจึงถามนางว่า แม่เจ้า เหตุไรแม่เจ้าจึงไม่รับประเคนเล่า เจ้าค่ะ?

นางตอบว่า เพราะเขามีความพอใจ เจ้าค่ะ.

ภิกษุณีนั้นถามว่า ก็แม่เจ้ามีความพอใจด้วยหรือ?

สุ. ไม่มี เจ้าค่ะ.

ภิ. แม่เจ้า บุรุษบุคคลนั่น มีความพอใจก็ตาม ไม่มีความพอใจก็ตาม จักทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้าไม่มีความพอใจ นิมนต์เถิด เจ้าค่ะ บุรุษบุคคลนั้นจักถวายของสิ่งใด เป็นของเคี้ยว หรือของฉันก็ตาม แก่แม่เจ้าๆ จงรับประเคนของสิ่งนั้นด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวหรือฉันเถิด เจ้าค่ะ.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีจึงได้กล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคลนั่น มีความพอใจก็ตาม ไม่มีความพอใจก็ตาม จักทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้าไม่มีความพอใจ นิมนต์เถิด เจ้าค่ะ บุรุษบุคคลนั้นจะถวายของสิ่งใด เป็นของเคี้ยวหรือของฉันก็ตาม แก่แม่เจ้า แม่เจ้าจงรับประเคนของสิ่งนั้นด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวหรือฉันเถิดดังนี้เล่า ... แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีกล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคลนั่นมีความพอใจก็ตาม ไม่มีความพอใจก็ตาม จักทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้าไม่มีความพอใจ นิมนต์เถิด เจ้าค่ะ บุรุษบุคคลนั้นจะถวายของสิ่งใด เป็นของเคี้ยวก็ตาม ของฉันก็ตาม แก่แม่เจ้า แม่เจ้าจงรับประเคนของสิ่งนั้น ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวหรือฉันเถิด ดังนี้ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจึงได้กล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคลนั่น มีความพอใจก็ตาม ไม่มีความพอใจก็ตาม จักทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะ

แม่เจ้าไม่มีความพอใจ นิมนต์เถิดเจ้าค่ะ บุรุษบุคคลนั้นจะถวายของสิ่งใด เป็นของเคี้ยวก็ตาม ของฉันก็ตาม แก่แม่เจ้า แม่เจ้าจงรับประเคนของสิ่งนั้น ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวหรือฉันเถิด ดังนี้เล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลาย จงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๔. ๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด กล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคลนั้น มีความพอใจก็ตาม ไม่มีความพอใจก็ตาม จักทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้าไม่มีความพอใจ นิมนต์เถิด เจ้าค่ะ บุรุษบุคคลนั้นจะถวายของสิ่งใด เป็นของเคี้ยวหรือของฉันก็ตาม แก่แม่เจ้า ขอแม่เจ้า จงรับประเคนของสิ่งนั้นด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวหรือฉันเถิด ดังนี้ ภิกษุณีแม้นี้ ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสส ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ.

เรื่องภิกษุณีสุนทรีนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๘] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่าผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า กล่าวอย่างนี้ คือ พูดส่งเสริมว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคลนั่น มีความพอใจก็ตาม ไม่มีความพอใจก็ตาม จักทำอะไรแก่แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้า ไม่มีความพอใจ นิมนต์เถิด เจ้าค่ะ บุรุษบุคคลนั้น จะถวายของสิ่งใด เป็นของเคี้ยว หรือของฉันก็ตาม แก่แม่เจ้า ขอแม่เจ้าจงรับประเคนของสิ่งนั้นด้วยมือของตน แล้วเคี้ยวหรือฉันเถิด ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีรับประเคนตามคำของภิกษุณีผู้พูดนั้น ด้วยประสงค์จะเคี้ยวจะฉัน ภิกษุณีผู้พูดนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีนั้นฉัน ภิกษุณีผู้พูด ต้องอาบัติถุลลัจจัย ทุกๆ คำกลืน.

ภิกษุณีนั้นฉันอาหารเสร็จ ภิกษุณีผู้พูด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

บทว่า ภิกษุณีแม้นี้ พระผู้มีพระภาคตรัสเทียบเคียงภิกษุณีรูปก่อนๆ

บทว่า มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ คือ ต้องอาบัติพร้อมกับการล่วงวัตถุ โดยไม่ต้องสวดสมนุภาส.

ที่ชื่อว่า นิสสารณียะ ได้แก่ ถูกขับออกจากหมู่.

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้มานัต ... เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส.

ภิกษุณีพูดส่งเสริมว่า จงรับประเคนน้ำและไม้ชำระฟัน ต้องอาบัติทุกกฏ. ภิกษุณีรับประเคนตามคำของภิกษุณีผู้พูดนั้น ด้วยประสงค์จะเคี้ยวจะฉัน ภิกษุณี ผู้พูดนั้น ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

[๕๙] ฝ่ายหนึ่งมีความพอใจ ภิกษุณีพูดส่งเสริมว่า แม่เจ้า จงเคี้ยวก็ตาม จงฉันก็ตาม ซึ่งของเคี้ยวก็ตาม ของฉันก็ตาม ที่รับจากมือของยักษ์ก็ดี เปรตผู้ชายก็ดี บันเฑาะก์ผู้ชายก็ดี สัตว์ดิรัจฉานตัวผู้มีกายคล้ายมนุษย์ก็ดี ดังนี้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีรับประเคนตามคำของผู้พูดนั้น ด้วยประสงค์ว่าจะเคี้ยวจะฉัน ภิกษุณีผู้พูด ต้องอาบัติทุกกฏ. ภิกษุณีนั้นฉัน ภิกษุณีผู้พูด ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน. ภิกษุณีนั้นฉันเสร็จ ภิกษุณีผู้พูด ต้องอาบัติถุลลัจจัย.

พูดส่งเสริมว่า จงรับประเคนน้ำและไม้ชำระฟัน ต้องอาบัติทุกกฏ. ภิกษุณีรับประเคนตามคำของภิกษุนั้น ด้วยประสงค์ว่าจะเคี้ยวจะฉัน ภิกษุณีผู้พูดต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๖๐] รู้อยู่ว่าเขาไม่มีความพอใจ พูดส่งเสริม ๑ พูดส่งเสริมโดยเข้าใจว่าเขาโกรธกัน นางคงไม่รับประเคน ๑ พูดส่งเสริมโดยเข้าใจว่า นางจักไม่รับประเคน เพราะความเอ็นดูแก่สกุล ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๖ จบ.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๗

เรื่องภิกษุณีจัณฑกาลี

[๖๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ เชตวัน อารามของอนาถบิณฑิก คหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีจัณฑกาลีทะเลาะกับภิกษุณีทั้งหลาย โกรธ ขัดใจ แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระพุทธเจ้า ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระธรรม ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระสงฆ์ ข้าพเจ้าขอบอกคืนสิกขา ภิกษุณีที่ชื่อว่าสมณี จะมีเฉพาะสมณีเหล่าศากยธิดาเหล่านี้เมื่อไร แม้สมณีเหล่าอื่นที่มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขาก็ยังมี ข้าพเจ้าจะไปประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักสมณีเหล่านั้น ดังนี้.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาว่า ไฉน แม่เจ้าจัณฑกาลีจึงได้โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระพุทธเจ้า ... ข้าพเจ้าขอบอกคืนสิกขา ภิกษุณีที่ชื่อว่าสมณี จะมีเฉพาะสมณีเหล่าศากยธิดาเหล่านี้เมื่อไร แม้สมณีเหล่าอื่นที่มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ก็ยังมี ข้าพเจ้าจักประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักสมณีเหล่านั้น ดังนี้เล่า ... แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีจัณฑกาลีโกรธ ขัดใจ แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระพุทธเจ้า ... ข้าพเจ้าขอบอกคืนสิกขา ภิกษุณีที่ชื่อว่าสมณี จะมีเฉพาะสมณีเหล่าศากยธิดาเหล่านี้เมื่อไร แม้สมณีเหล่าอื่นที่มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขาก็ยังมี ข้าพเจ้าจักไปประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักสมณีเหล่านั้น ดังนี้ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจัณฑกาลีจึงได้โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระพุทธเจ้า ... ข้าพเจ้าขอบอกคืนสิกขา ภิกษุณีที่ชื่อว่าสมณี จะมีเฉพาะสมณีเหล่าศากยธิดาเหล่านี้เมื่อไร แม้สมณีเหล่าอื่นที่มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขาก็ยังมี ข้าพเจ้าจักไปประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักสมณีเหล่านั้น ดังนี้เล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลาย จงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๘. ๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด โกรธ ขัดใจ พึงกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระพุทธเจ้า ขอบอกคืนพระธรรม ขอบอกคืนพระสงฆ์ ขอบอกคืนสิกขา ภิกษุณีที่ชื่อว่าสมณีจะมีเฉพาะสมณีศากยธิดาเหล่านี้เมื่อไร แม้สมณีเหล่าอื่นที่มีความละอาย มีความรังเกียจผู้ใคร่ต่อสิกขาก็ยังมี ข้าพเจ้าจักประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักสมณีเหล่านั้น ดังนั้น ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงกล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้าอย่าได้โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระพุทธเจ้า ขอบอกคืนพระธรรม ขอบอกคืนพระสงฆ์ ขอบอกคืนสิกขา ภิกษุณีที่ชื่อว่าสมณี จะมีเฉพาะสมณีศากยธิดาเหล่านี้เมื่อไร แม้สมณีเหล่าอื่นที่มีความละอาย มีความรังเกียจ ใคร่ต่อสิกขาก็ยังมี ข้าพเจ้าจักไปประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักสมณีเหล่านั้น ดังนั้น ภิกษุณีทั้งหลายจึงกล่าวว่า แม่เจ้าจงยินดียิ่ง พระธรรมอันพระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว จงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด และภิกษุณีนั้น อันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลาย พึงสวดสมนุภาสกว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้น ถ้าเธอกำลังถูกสวดสมนุภาสกว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย สละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากเธอไม่สละ ภิกษุณีแม้นี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสส ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติในเมื่อสวดสมนุภาสครบสามจบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๖๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า โกรธ ขัดใจ คือไม่พอใจ แค้นใจ เจ็บใจ.

บทว่า กล่าวอย่างนี้ คือ กล่าวว่า ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระพุทธเจ้า ... บอกคืนสิกขา ภิกษุณีที่มีชื่อว่าสมณี จะมีเฉพาะสมณีเหล่าศากธิดาเหล่านี้เมื่อไร แม้สมณีเหล่าอื่นที่มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ก็ยังมี ข้าพเจ้าจะไปประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักสมณีเหล่านั้น ดังนี้.

๑ สิกขาบทที่ ๑๕,๑๖,๑๗ เป็นสาธารณบัญญัติ ฉะนั้นสิกขาบทที่ ๗ จึงเป็นที่ ๑๘

[๖๓] บทว่า ภิกษุณีนั้น ได้แก่ ภิกษุณีผู้ที่พูดอย่างนั้น.

บทว่า อันภิกษุณีทั้งหลาย ได้แก่ภิกษุณีเหล่าอื่น คือ จำพวกที่ได้เห็น ได้ยิน เหล่านั้น พึงกล่าวว่า แม่เจ้าอย่าได้โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระพุทธเจ้า ... ขอบอกคืนสิกขา ภิกษุณีที่ชื่อว่าสมณี จะมีเฉพาะสมณีศากยธิดาเหล่านี้เมื่อไร แม้สมณีเหล่าอื่นที่มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขาก็ยังมี ข้าพเจ้าจะไปประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักสมณีเหล่านั้นดังนี้ พึงกล่าวว่า แม่เจ้าจงยินดียิ่ง พระธรรมอันพระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว จงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม หากนางสละเสีย สละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากไม่สละ ต้องอาบัติทุกกฏ. ภิกษุณีทั้งหลายทราบข่าวแล้วไม่ว่ากล่าว ต้องอาบัติทุกกฏ. ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงคุมตัวมาสู่ท่ามกลางสงฆ์ แล้วว่ากล่าวว่า แม่เจ้าอย่าได้โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระพุทธเจ้า ... ขอบอกคืนสิกขา ภิกษุณีที่ชื่อว่าสมณี จะมีเฉพาะสมณีศากยธิดาเหล่านี้เมื่อไร แม้สมณีเหล่าอื่นที่มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ก็ยังมี ข้าพเจ้าจะไปประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักภิกษุณีเหล่านี้ ดังนี้ พึงกล่าวว่า แม่เจ้าจงยินดียิ่ง พระธรรมอันพระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว จงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม ถ้าภิกษุณีนั้นสละเสีย สละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากไม่สละ ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิธีสวดสมนุภาส

[๖๔] ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีสงฆ์พึงสวดสมนุภาส. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสมนุภาสนั้น พึงสวดอย่างนี้ อันภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้:

กรรมวาจาสมนุภาส

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีมีชื่อนี้ผู้นี้ โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระพุทธเจ้า ขอบอกคืนพระธรรม ขอบอกคืนพระสงฆ์ ขอบอกคืนสิกขา ภิกษุณีที่ชื่อว่าสมณีจะมีเฉพาะสมณีศากยธิดาเหล่านี้เมื่อไร แม้สมณีเหล่าอื่นที่มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขาก็ยังมี ข้าพเจ้าจักไปประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักสมณีเหล่านั้น ดังนี้ นางยังไม่สละวัตถุนั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสวดสมนุภาสภิกษุณีผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละวัตถุนั้น นี่เป็นญัตติ.

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีมีชื่อนี้ผู้นี้ โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าขอบอกคืนพระพุทธเจ้า ขอบอกคืนพระธรรม ขอบอกคืนพระสงฆ์ ขอบอกคืนสิกขา ภิกษุณีที่ชื่อว่าสมณี จะมีเฉพาะสมณีศากยธิดาเหล่านี้เมื่อไร แม้สมณีเหล่าอื่นที่มีความละอาย มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขาก็ยังมี ข้าพเจ้าจักไปประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักสมณีเหล่านั้น ดังนี้ นางยังไม่สละวัตถุนั้น สงฆ์สวดสมนุภาสภิกษุณีมีชื่อนี้ เพื่อให้สละวัตถุนั้น การสวดสมนุภาสภิกษุณีมีชื่อนี้ เพื่อให้สละวัตถุนั้น ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้านั้นพึงนิ่ง ไม่ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงพูด.

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้เป็นครั้งที่สอง ...

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้เป็นครั้งที่สาม ...

ภิกษุณีมีชื่อนี้ อันสงฆ์สวดสมนุภาสแล้ว เพื่อให้สละวัตถุนั้นชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้น จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

[๖๕] จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ. จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย. จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส. เมื่อต้องอาบัติสังฆาทิเสส อาบัติทุกกฏเพราะญัตติ อาบัติถุลลัจจัยเพราะกรรมวาจาสองครั้ง ย่อมระงับ.

[๖๖] บทว่า แม้นี้ พระผู้มีพระภาคตรัสเทียบเคียงภิกษุณีรูปก่อน.

บทว่า มีอันให้ต้องอาบัติในเมื่อสวดสมนุภาสครบสามจบ คือ ต้องอาบัติเพราะสวดสมนุภาสจบครั้งที่สาม ไม่ใช่ต้องพร้อมกับการล่วงวัตถุ.

ที่ชื่อว่า นิสสารณียะ ได้แก่ ถูกขับออกจากหมู่.

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้มานัต ... แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสว่า สังฆาทิเสส.

บทภาชนีย์

ติกะสังฆาทิเสส

[๖๗] กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๖๘] ภิกษุณีผู้ยังไม่ถูกสวดสมนุภาส ๑ ภิกษุณีผู้เสียสละได้ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๗ จบ

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุณีจัณฑกาลี

[๖๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอานาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีจัณฑกาลีถูกตัดสินให้แพ้ในอธิกรณ์เรื่องหนึ่ง โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุณีถึงฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ดังนี้ บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าจัณฑกาลีถูกตัดสินให้แพ้ในอธิกรณ์เรื่องหนึ่งแล้ว โกรธ ขัดใจ จึงได้กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุณีถึงฉันทาคติ ... และภยาคติ ดังนี้เล่า แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีจัณฑกาลีถูกตัดสินให้แพ้ในอธิกรณ์เรื่องหนึ่งแล้ว โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุณีถึงฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ดังนี้ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เหตุไฉนภิกษุณีจัณฑกาลีถูกตัดสินให้แพ้ในอธิกรณ์เรื่องหนึ่งแล้วจึงได้โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุณีถึงฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ดังนี้เล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๙. ๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ถูกตัดสินให้แพ้ในอธิกรณ์เรื่องหนึ่งแล้วโกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุณีถึงฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ดังนี้ ภิกษุณีนั้น อันภิกษุณีทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้าถูกตัดสินให้แพ้ในอธิกรณ์เรื่องหนึ่งแล้ว อย่าโกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุณีถึงฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ดังนี้ แม่เจ้าต่างหาก ถึงฉันทาคติบ้าง โทสาคติบ้าง โมหาคติบ้าง ภยาคติบ้าง และภิกษุณีนั้น

อันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุณีนั้น อันภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมนุภาสกว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้น หากเธอถูกสวดสมนุภาสกว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสียได้ การสละได้อย่างนั้น นั่นเป็นการดี หากเธอไม่สละ ภิกษุณีแม้นี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสส ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติในเมื่อสวดสมนุภาสครบสามจบ.

เรื่องภิกษุณีจัณฑกาลี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๗๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า อธิกรณ์ ในบทว่า อธิกรณ์เรื่องหนึ่งนั้น ได้แก่อธิกรณ์ ๔ คือ วิวาทาธิกรณ์ ๑ อนุวาทาธิกรณ์ ๑ อาปัตตาธิกรณ์ ๑ กิจจาธิกรณ์ ๑.

ที่ชื่อว่า ถูกตัดสินให้แพ้ ได้แก่ ที่เขาเรียกกันว่าผู้แพ้คดี.

สองบทว่า โกรธ ขัดใจ คือ ไม่พอใจ แค้นใจ เจ็บใจ.

บทว่า กล่าวอย่างนี้ คือ กล่าวว่า พวกภิกษุณีถึงฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ดังนี้.

[๗๑] บทว่า ภิกษุณีนั้น ได้แก่ ภิกษุณีรูปที่กล่าวอย่างนั้น.

บทว่า อันภิกษุณีทั้งหลาย ได้แก่ ภิกษุณีพวกอื่น คือ พวกที่ได้เห็น ได้ทราบเหล่านั้น พึงว่ากล่าวว่า แม่เจ้าถูกตัดสินให้แพ้ในอธิกรณ์เรื่องหนึ่งแล้ว อย่าได้โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุณีถึงฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ แม่เจ้าต่างหากถึงฉันทาคติบ้าง โทสาคติบ้าง โมหาคติบ้าง ภยาคติบ้าง ดังนี้ พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม. หากนางสละได้ การสละได้ดังนี้ นั่นเป็นการดี หากไม่สละ ต้องอาบัติทุกกฏ. ภิกษุณีทั้งหลายทราบข่าวแล้วไม่ว่ากล่าว ต้องอาบัติทุกกฏ. ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงคุมตัวมาแม้สู่ท่ามกลางสงฆ์ แล้วว่ากล่าวว่า แม่เจ้าถูกตัดสินให้แพ้ในอธิกรณ์เรื่องหนึ่งแล้ว อย่าได้โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุณีถึงฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ดังนี้ แม่เจ้าต่างหากถึงฉันทาคติบ้าง โทสาคติบ้าง โมหาคติบ้าง ภยาคติบ้าง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม. หากภิกษุณีนั้นสละได้ การสละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากไม่สละ ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิธีสวดสมนุภาส

[๗๒] ภิกษุณีนั้น อันภิกษุณีสงฆ์พึงสวดสมนุภาส ดูกรภิกษุทั้งหลายก็แลสมนุภาสนั้น พึงสวดอย่างนี้ อันภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจาว่า

กรรมวาจาสมนุภาส

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีมีชื่อนี้ ผู้นี้ถูกตัดสินให้แพ้ในอธิกรณ์ เรื่องหนึ่งแล้ว โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุณีสงฆ์ถึงฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ดังนี้ นางยังไม่สละวัตถุนั้น. หากความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสวดสมนุภาสภิกษุณีมีชื่อนี้ เพื่อสละวัตถุนั้น นี่เป็นญัตติ.

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีมีชื่อนี้ ผู้นี้ถูกตัดสินให้แพ้ ในอธิกรณ์ เรื่องหนึ่งแล้ว โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุณีถึงฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติดังนี้ นางยังไม่สละวัตถุนั้น. สงฆ์สวดสมนุภาสภิกษุณีมีชื่อนี้ เพื่อสละวัตถุนั้น. การสวดสมนุภาสภิกษุณีมีชื่อนี้ เพื่อสละวัตถุนั้น ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงพูด.

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้เป็นครั้งที่สอง ...

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้เป็นครั้งที่สาม ...

ภิกษุณีมีชื่อนี้ อันสงฆ์สวดสมนุภาสแล้ว เพื่อสละวัตถุนั้น ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้น จึงนิ่ง. ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

[๗๓] จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส. เมื่อต้องอาบัติสังฆาทิเสส อาบัติทุกกฏเพราะญัตติ อาบัติถุลลัจจัยเพราะกรรมวาจาสองครั้ง ย่อมระงับ.

[๗๔] บทว่า แม้นี้ พระผู้มีพระภาคตรัสเทียบเคียงภิกษุณีรูปก่อน.

บทว่า มีอันให้ต้องอาบัติ ในเมื่อสวดสมนุภาสครบสามจบ คือ ต้องอาบัติเพราะสวดสมนุภาสจบครั้งที่สาม ไม่ใช่ต้องพร้อมกับการล่วงวัตถุ.

ที่ชื่อว่า นิสสารณียะ ได้แก่ ถูกขับออกจากหมู่.

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้มานัต ... แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสว่า สังฆาทิเสส.

บทภาชนีย์

ติกะสังฆาทิเสส

[๗๕] กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๗๖] ยังไม่ถูกสวดสมนุภาส ๑ ยอมสละ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๘ จบ.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๙

เรื่องภิกษุณีอันเตวาสินีของภิกษุณีถุลลนันทา

[๗๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น เหล่าภิกษุณีอันเตวาสินีของภิกษุณีถุลลนันทา ชอบอยู่คลุกคลีปนเปกัน มีอาจาระทราม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกัน. บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ ... ต่างก็เพ่งโทษติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้อยู่คลุกคลีกัน มีอาจาระทราม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวก กันเล่า ... แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุณีอยู่คลุกคลีกัน มีอาจาระทราม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกัน จริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณี จึงได้ชอบอยู่คลุกคลีกัน มีอาจาระทราม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกันเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลาย จงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๒๐. ๙. อนึ่ง ภิกษุณีทั้งหลายอยู่คลุกคลีกัน มีอาจาระทราม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกัน. ภิกษุณีเหล่านั้นอันภิกษุณีทั้งหลาย พึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า พี่น้องหญิงทั้งหลายแลอยู่คลุกคลีกัน มีอาจาระทราม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิด

โทษของพรรคพวกกัน แม่เจ้าทั้งหลายจงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญความสงัดอย่างเดียวแก่พี่น้องหญิงทั้งหลาย แลภิกษุณีเหล่านั้น อันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุณีเหล่านั้น อันภิกษุณีทั้งหลาย พึงสวดสมนุภาสกว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละวัตถุนั้น หากเธอเหล่านั้นถูกสวดสมนุภาส กว่าจะครบสามจบอยู่ สละวัตถุนั้นเสียได้ การสละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากไม่สละ ภิกษุณีแม้เหล่านี้ก็ต้องธรรมคือสักฆาทิเสส ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติในเมื่อสวดสมนุภาสครบสามจบ.

เรื่องภิกษุณีอันเตวาสินีของภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๘] บทว่า อนึ่ง ภิกษุณีทั้งหลาย พระผู้มีพระภาคตรัสหมายสตรีผู้อุปสมบทแล้ว.

ที่ชื่อว่า อยู่คลุกคลีกัน คือ อยู่คลุกคลีด้วยการคลุกคลีทางกายและวาจาอันไม่สมควร.

บทว่า มีอาจาระทราม คือ ประกอบด้วยความประพฤติที่เลว.

บทว่า มีเกียรติศัพท์ไม่งาม คือ อื้อฉาวด้วยเสียงเล่าลือที่เสียหาย.

บทว่า มีอาชีวะไม่ชอบ คือเลี้ยงชีวิตด้วยมิจฉาชีพต่ำช้า.

บทว่า มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ คือ เมื่อสงฆ์ทำกรรมแก่เพื่อนกันย่อมคัดค้าน.

บทว่า ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกัน คือ ปกปิดความผิดของกันและกัน.

[๓๙] บทว่า ภิกษุณีเหล่านั้น ได้แก่ ภิกษุณีพวกที่อยู่คลุกคลีปะปนกัน.

บทว่า อันภิกษุณีทั้งหลาย ได้แก่ ภิกษุณีพวกอื่น คือพวกที่ได้เห็น ได้ทราบ เหล่านั้น พึงว่ากล่าวว่า พี่น้องหญิงทั้งหลายอยู่คลุกคลีกัน มีอาจาระทรามมีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกัน แม่เจ้าทั้งหลาย จงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญความสงัดอย่างเดียวแก่พี่น้องหญิงทั้งหลาย พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม หากภิกษุณีเหล่านั้นสละได้ การสละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากไม่สละ ต้องอาบัติทุกกฏ พวกภิกษุณีทราบแล้วไม่ว่ากล่าว ก็ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีเหล่านั้น อันภิกษุณีทั้งหลายพึงคุมตัวมาสู่ท่ามกลางสงฆ์ แล้วว่ากล่าวว่า พี่น้องหญิงทั้งหลายแล อยู่คลุกคลีกัน มีอาจาระทราม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกัน แม่เจ้าทั้งหลายจงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญความสงัดอย่างเดียวแก่พี่น้องหญิงทั้งหลาย พึงกล่าวว่าแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม. หากภิกษุณีเหล่านั้นสละได้ การสละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากไม่สละ ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิธีสวดสมนุภาส

[๘๐] ภิกษุณีเหล่านั้น อันภิกษุณีสงฆ์พึงสวดสมนุภาส ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลวิธีสวดสมนุภาสนั้นพึงสวดอย่างนี้ อันภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้:

กรรมวาจาสมนุภาส

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีทั้งหลายมีชื่อนี้ด้วย มีชื่อนี้ด้วย อยู่คลุกคลีกัน มีอาจาระทราม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกัน เธอเหล่านั้นยังไม่สละวัตถุนั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสวดสมนุภาสภิกษุณีทั้งหลายมีชื่อนี้ด้วย มีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละวัตถุนั้น นี่เป็นญัตติ.

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีทั้งหลายมีชื่อนี้ด้วย มีชื่อนี้ด้วย อยู่คลุกคลีกัน มีอาจาระทราม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกัน เธอเหล่านั้นยังไม่สละวัตถุนั้น สงฆ์สวดสมนุภาสภิกษุณีทั้งหลาย มีชื่อนี้ด้วย มีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละวัตถุนั้น การสวดสมนุภาสภิกษุณีทั้งหลายมีชื่อนี้ด้วย เพื่อให้สละวัตถุนั้น ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ...

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ...

ภิกษุณีทั้งหลายมีชื่อนี้ด้วย มีชื่อนี้ด้วย อันสงฆ์สวดสมนุภาสแล้ว เพื่อให้สละวัตถุนั้น ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

[๘๑] จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส เมื่อต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้ว อาบัติทุกกฏเพราะญัตติ อาบัติถุลลัจจัยเพราะกรรมวาจาสองครั้ง ย่อมระงับ.

พึงสวดสมนุภาสภิกษุณี ๒-๓ รูปคราวเดียวกันได้ ไม่พึงสวดสมนุภาสภิกษุณีมากกว่านั้น.

[๘๒] บทว่า ภิกษุแม้เหล่านี้ พระผู้มีพระภาคตรัสเทียบเคียงภิกษุณีรูปก่อน.

บทว่า มีอันให้ต้องอาบัติเมื่อสวดสมนุภาสครบสามจบ คือ ต้องอาบัติเพราะสวดสมนุภาสจบครั้งที่สาม ไม่ใช่ต้องพร้อมกับการละเมิดวัตถุ.

ที่ชื่อว่า นิสสารณียะ ได้แก่ ถูกขับออกจากหมู่สงฆ์.

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้มานัต ... แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส.

บทภาชนีย์

ติกะสังฆาทิเสส

[๘๓] กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๘๔] ยังไม่ถูกสวดสมนุภาส ๑ ยอมสละ ๑ วิกลจริต ๑ มีจิตฟุ้งซ่าน ๑ กระสับกระส่ายเพราะเวทนา ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๘ จบ.

สังฆาทิเสส สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๘๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาถูกสงฆ์สวดสมนุภาสแล้วยังกล่าวกะภิกษุณีทั้งหลายอย่างนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจรอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าต่างคนต่างอยู่เลย ภิกษุณีแม้เหล่าอื่น ที่มีอาจาระเช่นนี้ มีเกียรติศัพท์เช่นนี้ มีอาชีวะเช่นนี้ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์เช่นนี้ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกันเช่นนี้ ก็ยังมีในหมู่สงฆ์ ไม่เห็นสงฆ์ว่าอะไรภิกษุณีเหล่านั้น พวกท่านเท่านั้นถูกสงฆ์ว่ากล่าวด้วยความดูหมิ่น ด้วยความไม่สุภาพ ด้วยความไม่อดกลั้น ด้วยความขู่เข็ญ และเพราะความที่พวกท่านเป็นคนอ่อนแออย่างนี้ว่า พี่น้องหญิงทั้งหลายแล อยู่คลุกคลีกันมีอาจาระทราม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกัน แม่เจ้าทั้งหลายจงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญความสงัดอย่างเดียวแก่พี่น้องหญิงทั้งหลาย ดังนี้.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย สันโดษ ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาถูกสงฆ์สวดสมนุภาสแล้ว จึงยังกล่าวกะภิกษุณีทั้งหลายอย่างนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าต่างคนต่างอยู่เลย ... แม่เจ้าทั้งหลาย จงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญความสงัดอย่างเดียวแก่พี่น้องหญิงทั้งหลาย ดังนี้เล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาถูกสงฆ์สวดสมนุภาสแล้ว ยังกล่าวกะภิกษุณีทั้งหลายอย่างนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ท่านทั้งหลาย จงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าต่างคนต่างอยู่เลย ... แม่เจ้าทั้งหลาย จงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญความสงัดอย่างเดียวแก่พี่น้องหญิงทั้งหลาย ดังนี้ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีถุลลนันทาถูกสงฆ์สวดสมนุภาสแล้ว ไฉนจึงยังกล่าวกะภิกษุณีทั้งหลายอย่างนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าต่างคนต่างอยู่เลย ... แม่เจ้าทั้งหลาย จงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญความ

สงัดอย่างเดียวแก่พี่น้องหญิงทั้งหลาย ดังนี้เล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายพึงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๒๑. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด กล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าต่างคนต่างอยู่เลย ภิกษุณีแม้เหล่าอื่นที่มีอาจาระเช่นนี้ มีเกียรติศัพท์เช่นนี้ มีอาชีวะเช่นนี้ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์เช่นนี้ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกันเช่นนี้ก็ยังมีในสงฆ์ สงฆ์ไม่ว่ากล่าวอะไรภิกษุณีพวกนั้น สงฆ์ว่ากล่าวเฉพาะพวกท่าน ด้วยความดูหมิ่น ด้วยความไม่สุภาพ ด้วยความไม่อดกลั้น ด้วยความขู่เข็ญ และเพราะความที่พวกท่านเป็นคนอ่อนแออย่างนี้ว่า พี่น้องหญิงทั้งหลายแล อยู่คลุกคลีกัน มีอาจาระทราม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกัน แม่เจ้าทั้งหลายจงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญความสงัดอย่างเดียวแก่พี่น้องหญิงทั้งหลาย ดังนี้ ภิกษุณีนั้น อันภิกษุณีทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้าอย่าได้กล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าต่างคนต่างอยู่เลย ภิกษุณีแม้เหล่าอื่นมีอาจาระเช่นนี้ มีเกียรติศัพท์เช่นนี้ มีอาชีวะเช่นนี้ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์เช่นนี้ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกันเช่นนี้ ก็ยังมีในสงฆ์ สงฆ์ไม่ว่ากล่าวอะไรภิกษุณีเหล่านั้น สงฆ์ว่ากล่าวเฉพาะพวกท่าน ด้วยความดูหมิ่น ด้วยความไม่สุภาพ ด้วยความไม่อดกลั้น ด้วยความขู่เข็ญ และเพราะความที่พวกท่านเป็นคนอ่อนแออย่างนี้ ว่าพี่น้องหญิงทั้งหลายแล อยู่คลุกคลีกัน มีอาจาระทราม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกัน แม่เจ้าทั้งหลายจงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญความสงัดอย่างเดียวแก่พี่น้องหญิงทั้งหลายดังนี้ แลภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมนุภาสกว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละวัตถุนั้น หากเธอถูกสวดสมนุภาสกว่าจะครบสามจบอยู่ สละวัตถุนั้นเสีย สละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากไม่สละภิกษุณีแม้นี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสส ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติในเมื่อสวดสมนุภาสครบสามจบ.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๘๖] บนว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า กล่าวอย่างนี้ คือ กล่าวว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าต่างคนต่างอยู่เลย ภิกษุณีแม้เหล่าอื่นที่มีอาจาระเช่นนี้ มีเกียรติศัพท์เช่นนี้ มีอาชีวะเช่นนี้ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์เช่นนี้ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกันเช่นนี้ ก็ยังมีอยู่ในสงฆ์ สงฆ์ไม่ว่ากล่าวอะไรภิกษุณีพวกนั้น สงฆ์ว่ากล่าวเฉพาะพวกท่านเท่านั้น.

บทว่า ด้วยความดูหมิ่น ได้แก่ การดูถูก.

บทว่า ด้วยความไม่สุภาพ ได้แก่ ความหยาบคาย.

บทว่า ด้วยความไม่อดกลั้น ได้แก่ การโกรธเคือง.

บทว่า ด้วยความขู่เข็ญ ได้แก่ ความกำหราบ.

บทว่า เพราะความที่พวกท่านเป็นคนอ่อนแอ คือ มีพวกน้อย.

สงฆ์ว่ากล่าวอย่างนี้ว่า พี่น้องหญิงทั้งหลายแล อยู่คลุกคลีกัน มีอาจาระทราม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกัน แม่เจ้าทั้งหลายจงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญความสงัดอย่างเดียวแก่พี่น้องหญิงทั้งหลาย ดังนี้.

บทว่า ภิกษุณีนั้น ได้แก่ ภิกษุณีรูปที่มักกล่าวเช่นนั้น.

บทว่า อันภิกษุณีทั้งหลาย ได้แก่ ภิกษุณีพวกอื่น คือ จำพวกที่ได้เห็น ได้ทราบ เหล่านั้นพึงว่ากล่าวว่า แม่เจ้าอย่าได้กล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าต่างคนต่างอยู่เลย ... แม่เจ้าทั้งหลายจงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญความสงัดอย่างเดียวแก่พี่น้องหญิงทั้งหลาย ดังนี้ พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม. หากนางสละได้ การสละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากไม่สละ ต้องอาบัติทุกกฏ ภิกษุณีทั้งหลายทราบแล้วไม่ว่ากล่าวก็ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงคุมตัวมาแม้สู่ท่ามกลางสงฆ์แล้วว่ากล่าวว่า แม่เจ้า ท่านอย่าได้กล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าต่างคนต่างอยู่เลย ... แม่เจ้าทั้งหลายจงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญความสงัดอย่างเดียวแก่พี่น้องหญิงทั้งหลาย ดังนี้

พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม. หากนางสละได้ การสละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากไม่สละ ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิธีสวดสมนุภาส

[๘๗] ภิกษุณีนั้น อันสงฆ์พึงสวดสมนุภาส ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสมนุภาสนั้น พึงสวดอย่างนี้

ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้:

กรรมวาจาสมนุภาส

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีมีชื่อนี้ผู้นี้ ถูกสงฆ์สวดสมนุภาสแล้วยังกล่าวกะภิกษุณีทั้งหลายอย่างนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าต่างคนต่างอยู่เลย ภิกษุณีแม้เหล่าอื่นที่มีอาจาระเช่นนี้ มีเกียรติศัพท์เช่นนี้ มีอาชีวะเช่นนี้ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์เช่นนี้ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกันเช่นนี้ ก็ยังมีในหมู่สงฆ์ สงฆ์ไม่ว่ากล่าวอะไรภิกษุณีพวกนั้น สงฆ์ว่ากล่าวเฉพาะพวกท่านด้วยความดูหมิ่น ด้วยความไม่สุภาพ ด้วยความไม่อดกลั้นด้วยความขู่เข็ญ และเพราะความที่พวกท่านเป็นคนอ่อนแออย่างนี้ว่า พี่น้องหญิงทั้งหลายแล อยู่คลุกคลีกันมีอาจาระทราม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกัน แม่เจ้าทั้งหลายจงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญความสงัดอย่างเดียวแก่พี่น้องหญิงทั้งหลาย ดังนี้ นางยังไม่สละวัตถุนั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสวดสมนุภาสภิกษุณีมีชื่อนี้ เพื่อให้สละวัตถุนั้น นี่เป็นบัญญัตติ

แม่เจ้าทั้งหลาย ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีมีชื่อนี้ผู้นี้ ถูกสงฆ์สวดสมนุภาสแล้วยังกล่าวกะภิกษุณีทั้งหลายอย่างนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าต่างคนต่างอยู่เลย ภิกษุณีแม้เหล่าอื่นที่มีอาจาระเช่นนี้ มีเกียรติศัพท์เช่นนี้ มีอาชีวะเช่นนี้ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์เช่นนี้ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกันเช่นนี้ ก็ยังมีอยู่ในหมู่สงฆ์ สงฆ์ไม่ว่ากล่าวอะไรภิกษุณีพวกนั้น สงฆ์ว่ากล่าวเฉพาะพวกท่านด้วยความดูหมิ่น ด้วยความไม่สุภาพ ด้วยความไม่อดกลั้น ด้วยความขู่เข็ญ และเพราะความที่พวกท่านเป็นคนอ่อนแออย่างนี้ว่า พี่น้องหญิงทั้งหลายแลอยู่คลุกคลีกัน มีอาจาระทราม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกัน แม่เจ้าทั้งหลายจงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญความสงัดอย่างเดียว แก่พี่น้องหญิงทั้งหลาย ดังนี้ นาง

ยังไม่สละวัตถุนั้น สงฆ์สวดสมนุภาสภิกษุณีมีชื่อนี้ เพื่อให้สละวัตถุนั้น การสวดสมนุภาสภิกษุณีมีชื่อนี้ เพื่อให้สละวัตถุนั้น ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแท้แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ...

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ...

ภิกษุณีมีชื่อนี้ อันสงฆ์สวดสมนุภาสแล้ว เพื่อให้สละวัตถุนั้นชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

[๘๘] จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ. จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย. จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส. เมื่อต้องอาบัติสังฆาทิเสส อาบัติทุกกฏเพราะญัตติ อาบัติถุลลัจจัย เพราะกรรมวาจาสองครั้ง ย่อมระงับ.

[๘๙] บทว่า แม้นี้ พระผู้มีพระภาคตรัสเทียบเคียงภิกษุณีรูปก่อน.

บทว่า มีอันให้ต้องอาบัติ ในเมื่อสวดสมนุภาสครบสามจบ คือ ต้องอาบัติเพราะสวดสมนุภาสจบครั้งที่สาม ไม่ใช่ต้องพร้อมกับการละเมิดวัตถุ.

ที่ชื่อว่า นิสสารณียะ ได้แก่ ถูกขับออกจากหมู่.

บทว่า สังฆาทิเสส ความว่า สงฆ์เท่านั้นให้มานัตเพื่ออาบัตินั้น ชักเข้าหาอาบัติเดิมเรียกเข้าหมู่ ไม่ใช่คณะมากรูปด้วยกัน ไม่ใช่ภิกษุณีรูปเดียว เพราะฉะนั้น จึงตรัสเรียกว่า สังฆาทิเสส คำว่าสังฆาทิเสสเป็นการขนานนาม คือ เป็นชื่อของอาบัตินิกายนั้นแล แม้เพราะเหตุนั้น จึงตรัสเรียกว่าสังฆาทิเสส.

บทภาชนีย์

ติกะสังฆาทิเสส

[๙๐] กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติสังฆาทิเสส.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๙๑] ยังไม่ถูกสวดสมนุภาส ๑ ยอมสละ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

สังฆาทิเสสสิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

บทสรุป

[๙๒] แม่เจ้าทั้งหลาย ธรรมคือสังฆาทิเสส ๑๗ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล ๙ สิกขาบท ให้ต้องอาบัติเมื่อแรกทำ ๘ สิกขาบทให้ต้องอาบัติเมื่อสวดสมนุภาครบสามจบ ภิกษุณีล่วงสิกขาบทใดสิกขาบทหนึ่งแล้ว ภิกษุณีนั้นต้องประพฤติปักขมานัตในสงฆ์สองฝ่าย ภิกษุณีประพฤติมานัต แล้วภิกษุณีสงฆ์มีคณะ ๒๐ อยู่ในสีมาใด พึงเรียกภิกษุณีนั้นเข้าหมู่ในสีมานั้น หากภิกษุณีสงฆ์มีคณะ ๒๐ หย่อนแม้รูปหนึ่ง พึงเรียกภิกษุณีนั้นเข้าหมู่ ภิกษุณีนั้นก็ไม่เป็นอันสงฆ์เรียกเข้าหมู่แล้ว และภิกษุณีเหล่านั้นควรถูกตำหนิ นี่เป็นความถูกต้องในกรรมนั้น.

ข้าพเจ้าขอถามแม่เจ้าทั้งหลายในธรรมคือสังฆาทิเสสเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ? แม่เจ้าทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วในธรรมคือสังฆาทิเสสเหล่านี้ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้แล.

สัตตรสกัณฑ์ จบ.

---

๑ เติมยาวตติยกาในมหาวิภังค์อีก ๔ สิกขาบท คือ สิกขาบทที่ ๒๒,๒๓,๒๔,๒๕ จึงเป็น ๑๗ สิกขาบท

นิสสัคคิยกัณฑ์

แม่เจ้าทั้งหลาย อนึ่ง ธรรมคือนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบทเหล่านี้แล มาสู่อุเทศ.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๘๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ พากันสั่งสมบาตรไว้มากมาย ประชาชนเดินเที่ยวชมวิหารเห็นเข้าแล้วพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้สั่งสมบาตรไว้มากมาย ท่านจักทำการขายบาตร หรือจักออกร้านค้าเครื่องภาชนะ.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงพากันทำการสั่งสมบาตรเล่า ... ครั้นแล้วได้แจ้งเรื่องนั้นแด่ภิกษุทั้งหลายๆ ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์ทำการสั่งสมบาตร จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้พากันทำการสั่งสมบาตรเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลาย จงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๒๖. ๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด พึงทำการสั่งสมบาตร เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๘๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า บาตร มีสองชนิด คือบาตรเหล็ก ๑ บาตรดินเผา ๑

ขนาดของบาตร

บาตรมี ๓ ขนาด คือ บาตรขนาดใหญ่ ๑ บาตรขนาดกลาง ๑ บาตรขนาดเล็ก ๑

บาตรที่ชื่อว่าขนาดใหญ่ จุข้าวสุกแห่งข้าวสารกึ่งอาฬหก ของเคี้ยวเท่าส่วนที่สี่แห่งข้าวสุก และกับข้าวพอสมควรแก่ข้าวสุกนั้น.

บาตรที่ชื่อว่าขนาดกลาง จุข้าวสุกแห่งข้าวสารหนึ่งนาฬี ของเคี้ยวเท่าส่วนที่สี่แห่งข้าวสุก และกับข้าวพอสมควรแก่ข้าวสุกนั้น.

บาตรที่ชื่อว่าขนาดเล็ก จุข้าวสุกแห่งข้าวสารหนึ่งปัตถะ ของเคี้ยวเท่าส่วนที่สี่แห่งข้าวสุก และกับข้าวพอสมควรแก่ข้าวสุกนั้น.

ใหญ่กว่านั้นไม่ใช่บาตร เล็กกว่านั้นก็ไม่ใช่บาตร.

บทว่า พึงทำการสั่งสม คือ ไม่ได้อธิฐาน ไม่ได้วิกัป.

บาตรเป็นนิสสัคคิยะ คือ เป็นนิสสัคคีย์พร้อมกับเวลาอรุณขึ้น จำต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือภิกษุณีรูปหนึ่ง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลบาตรเป็นนิสสัคคีย์นั้น ภิกษุณีพึงเสียสละ อย่างนี้.

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

[๘๕] ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุณีผู้แก่พรรษากว่าทั้งหลาย แล้วนั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้าเจ้าข้า บาตรใบนี้ของข้าพเจ้าล่วงราตรีแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละบาตรใบนี้แก่สงฆ์ ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถพึงรับอาบัติ พึงคืนบาตรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจาว่า แม่เจ้าเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า บาตรใบนี้ของภิกษุณีมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้บาตรใบนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่คณะ

[๙๖] ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีหลายรูป ห่มผ้าอุตตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุณีผู้แก่พรรษากว่าทั้งหลาย แล้วนั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

แม่เจ้า เจ้าข้า บาตรใบนี้ของข้าพเจ้า ล่วงราตรีแล้ว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละบาตรใบนี้แก่แม่เจ้าทั้งหลาย.

ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนบาตรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจาว่า ขอแม่เจ้าทั้งหลายจงฟังข้าพเจ้า บาตรใบนี้ของภิกษุณีมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่แม่เจ้าทั้งหลาย ถ้าความพร้อมพรั่งของแม่เจ้าทั้งหลายถึงที่แล้ว แม่เจ้าทั้งหลายพึงให้บาตรใบนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง

[๙๗] ภิกษุณีรูปนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุณีรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้า เจ้าข้า บาตรใบนี้ของดิฉัน ล่วงราตรีแล้ว เป็นของจำจะสละ ดิฉันสละบาตรใบนี้แก่แม่เจ้า ครั้นสละแล้ว พึงแสดงอาบัติ ภิกษุณีผู้รับเสียสละนั้นพึงรับอาบัติ พึงคืนบาตรที่เสียสละให้ด้วยคำว่า ข้าพเจ้าให้บาตรใบนี้แก่แม่เจ้า ดังนี้.

บทภาชนีย์

นิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๙๘] บาตรล่วงราตรีแล้ว ภิกษุณีสำคัญว่า ล่วงแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรล่วงราตรีแล้ว ภิกษุณีสงสัย เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรล่วงราตรีแล้ว ภิกษุณีสำคัญว่า ยังไม่ล่วง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่ได้อธิษฐาน ภิกษุณีสำคัญว่า อธิษฐานแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่ได้วิกัป ภิกษุณีสำคัญว่าวิกัปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่ได้สละให้ไป ภิกษุณีสำคัญว่า สละให้ไปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรยังไม่สูญ ภิกษุณีสำคัญว่า สูญแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรไม่หาย ภิกษุณีสำคัญว่า หายแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรไม่แตก ภิกษุณีสำคัญว่า แตกแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บาตรไม่ถูกลักไป ภิกษุณีสำคัญว่า ถูกลักไปแล้ว เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

[๙๙] บาตรเป็นนิสสัคคีย์ ภิกษุณียังไม่ได้สละ ใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

บาตรยังไม่ล่วงราตรี ภิกษุณีสำคัญว่า ล่วงแล้ว ใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

บาตรยังไม่ล่วงราตรี ภิกษุณีสงสัย ใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

บาตรยังไม่ล่วงราตรี ภิกษุณีสำคัญว่า ยังไม่ล่วง ใช้สอย ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๐๐] ภายในอรุณขึ้น ภิกษุณีอธิษฐาน ๑ วิกัป ๑ สละให้ไป ๑ สูญ ๑ หาย ๑ แตก ๑ ถูกโขมยแย่งชิงเอาไป ๑ เพื่อนถือวิสาสะเอาไป ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

เรื่องไม่ยอมคืนบาตรให้

[๑๐๑] สมัยต่อมา ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ไม่ยอมคืนบาตรที่เสียสละให้ ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค. พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย บาตรที่ภิกษุณีเสียสละแล้วจะไม่คืนให้ไม่ได้ รูปใดไม่ยอมคืนให้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๑๐๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีหลายรูปด้วยกันจำพรรษาอยู่ในอาวาสใกล้หมู่บ้านแห่งหนึ่ง เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวัตรและอิริยาบถ แต่มีผ้าเก่า มีจีวรเศร้าหมอง ได้พากันไปสู่พระนครสาวัตถี พวกอุบาสกอุบาสิกาเห็นภิกษุณีเหล่านั้นแล้วคิดว่า ภิกษุณีเหล่านี้เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวัตรและอิริยาบถ แต่มีผ้าเก่า มีจีวรเศร้าหมอง ท่านเหล่านี้เห็นจักถูกผู้ร้ายแย่งชิง แล้วได้ถวายอกาลจีวรแก่ภิกษุณีสงฆ์ ภิกษุณีถุลลนันทาอธิษฐานว่า กฐินพวกเรากรานแล้ว ผ้านี้เป็นกาลจีวร แล้วให้แจกกันเอง.

อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายพบเห็นภิกษุณีเหล่านั้นแล้วได้ถามว่า แม่เจ้าทั้งหลายได้จีวรแล้วหรือ?

ภิกษุณีเหล่านั้นตอบว่า อาวุโสทั้งหลาย พวกดิฉันไม่ได้จีวร เพราะแม่เจ้าถุลลนันทาอธิษฐานว่า กฐินพวกเรากรานแล้ว ผ้านี้เป็นกาลจีวร แล้วให้แจกกันเอง.

อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้อธิษฐานผ้าอกาลจีวร ว่าเป็นกาลจีวร แล้วให้แจกกันเองเล่า ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินอุบาสกอุบาสิกาเหล่านั้น พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้อธิษฐานผ้าอกาลจีวร ว่าเป็นกาลจีวร แล้วให้แจกกันเองเล่า ครั้นแล้ว ภิกษุณีเหล่านั้นได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย. ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาอธิษฐานผ้าอกาลจีวร ว่าเป็นกาลจีวร แล้วให้แจกกันเอง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูล จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้อฐิษฐานผ้าอกาลจีวร ว่าเป็นกาลจีวร แล้วให้แจกกันเองเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๒๗. ๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด อธิษฐานผ้าอกาลจีวร ว่าเป็นกาลจีวร แล้วแจกกัน เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๐๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า อกาลจีวร คือ เมื่อไม่ได้กรานกฐิน จีวรเกิดได้ถึง ๑๑ เดือน เมื่อได้กรานกฐินแล้ว จีวรเกิดได้ตลอด ๗ เดือน จีวรที่เขาเจาะจงถวายแม้ในกาล นี้ก็ชื่อว่าอกาลจีวร.

ภิกษุณีอธิษฐานว่าเป็นกาลจีวร แล้วให้แจกกัน เป็นทุกกฏในประโยค เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้จีวรมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือภิกษุณีรูปหนึ่ง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลจีวรเป็นนิสสัคคีย์นั้น ภิกษุณีพึงเสียสละอย่างนี้.

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ... แม่เจ้า เจ้าข้า อกาลจีวรผืนนี้ของข้าพเจ้าอธิษฐานว่าเป็นกาลจีวร แล้วแจกกัน เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละอกาลจีวรผืนนี้แก่สงฆ์ ... สงฆ์พึงให้อกาลจีวรผืนนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีหลายรูป ... แม่เจ้าทั้งหลายพึงให้อกาลจีวรผืนนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีรูปหนึ่ง ... ข้าพเจ้าให้อกาลจีวรผืนนี้แก่แม่เจ้า ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๐๔] อกาลจีวร ภิกษุณีสำคัญว่าเป็นอกาลจีวร อธิษฐานเป็นกาลจีวรแล้วแจกกัน เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อกาลจีวร ภิกษุณีสงสัย อธิฐานเป็นกาลจีวร แล้วแจกกัน เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อกาลจีวร ภิกษุณีสำคัญว่ากาลจีวร อธิฐานว่าเป็นกาลจีวร แล้วแจกกัน เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

กาลจีวร ภิกษุณีสำคัญว่า เป็นอกาลจีวร ต้องอาบัติทุกกฏ.

กาลจีวร ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

กาลจีวร ภิกษุณีสำคัญว่าเป็นกาลจีวร ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๐๕] สำคัญอกาลจีวรว่าเป็นอกาลจีวร ให้แจกกัน ๑ สำคัญกาลจีวรว่าเป็นกาลจีวร ให้แจกกัน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๑๐๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทากับภิกษุณีรูปหนึ่ง ได้เปลี่ยนจีวรกันห่ม ส่วนภิกษุณีรูปนั้นพับจีวรที่เปลี่ยนกันนั้นแล้วเก็บไว้ ภิกษุณีถุลลนันทาได้ถามภิกษุณีรูปนั้นดังนี้ว่า แม่เจ้า จีวรที่เธอเปลี่ยนกันกับดิฉันนั้นอยู่ที่ไหน? จึงภิกษุณีรูปนั้นนำจีวรผืนนั้นออกมาแสดงแก่ภิกษุณีถุลลนันทาๆ จึงพูดกะภิกษุณีรูปนั้นดังนี้ว่า แม่เจ้า เธอจงรับจีวรของเธอไป จงนำจีวรของดิฉันผืนนั้นมา นี่จีวรของเธอ ก็ต้องเป็นของเธอ นั่นจีวรของดิฉัน ก็ต้องเป็นของดิฉัน เธอจงนำจีวรผืนนั้นของดิฉันมา จงนำจีวรของเธอกลับไป ดังนี้ แล้วได้ชิงเอาคืนมา จึงภิกษุณีรูปนั้นได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาเปลี่ยนจีวรกันกับภิกษุณีแล้ว จึงได้ชิงเอาคืนมาเล่า ครั้นแล้วได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย. ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาเปลี่ยนจีวรกันกับภิกษุณีแล้วชิงเอาคืนมา จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีถุลลนันทาเปลี่ยนจีวรกันกับภิกษุณีแล้ว ไฉนจึงได้ชิงเอาคืนมาเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๒๘.๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด เปลี่ยนจีวรกันกับภิกษุณีแล้ว นางพูดขึ้นในภายหลังอย่างนี้ว่า แม่เจ้า เธอจงรับจีวรของเธอไป จงนำจีวรของดิฉันผืนนั้นมา นี่จีวรของเธอก็ต้องเป็น

ของเธอ นั่นจีวรของดิฉันก็ต้องเป็นของดิฉัน เธอจงนำจีวรผืนนั้นของดิฉันมา จงนำจีวรของเธอกลับไป ดังนี้ ชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๐๗] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า กับภิกษุณี คือ กับภิกษุณีรูปอื่น.

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ผ้า ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัปเป็นอย่างต่ำ.

บทว่า เปลี่ยน คือ เปลี่ยนจีวรเนื้อไม่ดีกับจีวรเนื้อดี หรือจีวรเนื้อดีกับจีวรเนื้อไม่ดี.

บทว่า ชิงเอามา คือ ชิงเอามาเอง เป็นนิสสัคคีย์.

บทว่า ให้ชิงเอามา คือ ใช้คนอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ สั่งครั้งเดียวชิงเอามาแม้มากครั้งก็เป็นนิสสัคคีย์ ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือภิกษุณีรูปหนึ่ง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลจีวรนั้น ภิกษุณีพึงเสียสละอย่างนี้.

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ... แม่เจ้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้าเปลี่ยนกันกับภิกษุณีแล้วชิงเอาคืนมา เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์ ... สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้ แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีหลายรูป ... แม่เจ้าทั้งหลาย พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ดังนี้.

เสียสละแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีรูปหนึ่ง ... ข้าพเจ้าให้จีวรผืนนี้แก่แม่เจ้า ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๐๘] อุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่า อุปสัมบัน เปลี่ยนจีวรกันแล้วชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุณีสงสัย เปลี่ยนจีวรกันแล้ว ชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่า อนุปสัมบัน เปลี่ยนจีวรกันแล้ว ชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ปัญจกะทุกกฏ

ภิกษุณีเปลี่ยนบริขารอย่างอื่น แล้วชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีเปลี่ยนจีวรก็ดี บริขารอย่างอื่นก็ดี กับอนุปสัมบัน แล้วชิงเอามาก็ดี ให้ชิงเอามาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่า อุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่า อนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๑๐๙] ภิกษุณีผู้รับเปลี่ยนนั้นคืนให้เอง หรือถือวิสาสะต่อภิกษุณีผู้นั้นเปลี่ยนรับ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๑๑๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาอาพาธ มีอุบาสกคนหนึ่งเข้าไปเยี่ยมภิกษุณีถุลลนันทาถึงสำนัก แล้วได้ถามนางดังนี้ว่า ข้าแต่แม่เจ้า ท่านไม่สบายหรือ จงกรุณาใช้ข้าพเจ้า ให้นำของสิ่งไรมาถวาย.

นางตอบว่า อาวุโส ฉันต้องการเนยใส.

จึงอุบาสกนั้นได้ไปนำเนยใสราคาหนึ่งกหาปณะ จากร้านของชาวตลาดคนหนึ่ง มาถวายภิกษุณีถุลลนันทา.

นางกล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส ความต้องการของฉันไม่ใช่เนยใส ฉันต้องการน้ำมัน.

จึงอุบาสกนั้นได้เดินกลับเข้าไปหาชาวตลาดคนนั้นแล้วบอกกะเขาดังนี้ว่า แม่เจ้าไม่ต้องการเนยใสจ้ะ ต้องการน้ำมัน ขอท่านจงรับคืนเนยใสของท่าน โปรดให้น้ำมันแก่ข้าพเจ้า.

ชาวตลาดตอบว่า นี่นาย ถ้าพวกข้าพเจ้ารับสิ่งของที่ขายไปแล้วคืนมาอีก เมื่อไรสินค้าของพวกข้าพเจ้าจึงจักขายหมดไป เนยใสท่านซื้อไปด้วยราคาเนยใสแล้ว จงนำราคาค่าน้ำมันมา จึงจักนำน้ำมันไปได้.

อุบาสกผู้นั้นจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาขึ้นในทันใดนั้นแลว่า แม่เจ้าถุลลนันทาออกปากขอของอย่างหนึ่งแล้ว ไฉนจึงได้ออกปากขอของอย่างอื่นอีกเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินอุบาสกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน แม่เจ้าถุลลนันทาออกปากขอของอย่างหนึ่งได้แล้ว จึงได้ออกปากขอของอย่างอื่นอีกเล่า แล้วได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาออกปากขอของอย่างหนึ่งได้แล้ว ออกปากขอของอย่างอื่นอีก จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาออกปากขอของอย่างหนึ่งได้แล้ว จึงได้ออกปากขอของอย่างอื่นอีกเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๒๙.๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ออกปากขอของอย่างหนึ่งได้แล้ว พึงออกปากขอของอื่นอีกอย่าง เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๑๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ออกปากขอของอย่างหนึ่งได้แล้ว คือ ขอของสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้แล้ว.

บทว่า พึงออกปากขอของอื่นอีกอย่าง ความว่า เว้นของอย่างใดอย่างหนึ่งที่ขอแล้วนั้น ขอของอย่างอื่นอีก เป็นทุกกฏในประโยค เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้ของมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือภิกษุณีรูปหนึ่ง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลของที่ขอได้มานั้น ภิกษุณีพึงเสียสละอย่างนี้.

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ... แม่เจ้า ของอื่นอีกอย่าง สิ่งนี้ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอของอย่างหนึ่งได้แล้ว จึงขอได้มา เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละของอื่นอีกอย่าง สิ่งนี้แก่สงฆ์ ... สงฆ์พึงให้ของอื่นอีกอย่าง สิ่งนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีหลายรูป ... แม่เจ้าทั้งหลาย พึงให้ของอื่นอีกอย่าง สิ่งนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีรูปหนึ่ง ... ข้าพเจ้าให้ของอื่นอีกอย่างสิ่งนี้แก่แม่เจ้า ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๑๒] ของอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า ของอย่างหนึ่ง ขอของอื่นอีกอย่าง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ของอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสงสัย ขอของอื่นอีกอย่าง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ของอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า มิใช่ของอย่างหนึ่ง ขอของอื่นอีกอย่าง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

มิใช่ของอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า ของอย่างหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่ของอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

มิใช่ของอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า มิใช่ของอย่างหนึ่ง ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๑๓] ขอของสิ่งหนึ่งนั้น และขอแถมของอื่นอีกอย่างรวมกัน ๑ แสดงอานิสงส์แล้วขอ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๑๑๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาอาพาธ จึงอุบาสกคนหนึ่งเข้าไปเยี่ยมภิกษุณีถุลลนันทาถึงสำนัก แล้วได้ถามนางดังนี้ว่า ข้าแต่แม่เจ้า ร่างกายยังพอทนได้อยู่หรือ ยังพอให้อัตภาพเป็นไปได้อยู่หรือ?

นางตอบว่า อาวุโส ฉันทนไม่ไหว ยังอัตภาพให้เป็นไปไม่ได้.

อุบาสกนั้นปวารณาว่า ข้าแต่แม่เจ้า ข้าพเจ้าจะฝากกหาปณะไว้ที่ร้านของชาวตลาดชื่อโน้น ท่านต้องการสิ่งใด พึงใช้ให้ใครๆ ไปนำสิ่งนั้นมาจากร้านนั้น.

ภิกษุณีถุลลนันทาใช้สิกขมานารูปหนึ่งไปด้วยสั่งว่า แม่สิกขมานา เธอจงไปนำน้ำมันราคาหนึ่งกหาปณะจากร้านของชาวตลาดชื่อโน้นมา.

จึงนางสิกขมานานั้น ได้ไปนำน้ำมันราคาหนึ่งกหาปณะจากร้านของชาวตลาดนั้นมาถวายแก่ภิกษุณีถุลลนันทา.

ภิกษุณีถุลลนันทาพูดอย่างนี้ว่า แม่สิกขมานา ความต้องการของฉันไม่ใช่น้ำมัน ฉันต้องการเนยใส.

จึงนางสิกขมานานั้นได้เดินกลับเข้าไปหาชาวตลาดนั้น แล้วบอกกะเขาดังนี้ว่า ไม่ถูกความประสงค์จ้ะ แม่เจ้าไม่ใช่ต้องการน้ำมัน ต้องการเนยใส ขอท่านจงรับคืนน้ำมันของท่าน โปรดให้เนยใสแก่ดิฉัน.

ชาวตลาดตอบว่า นี่แน่ะแม่คุณ ถ้าพวกฉันจักรับคืนสิ่งของที่ขายไปแล้วมาอีก เมื่อไรสินค้าของพวกฉันจึงจักขายได้ น้ำมันท่านซื้อไปด้วยราคาน้ำมันแล้ว จงนำราคาค่าเนยใสมา จึงจักนำเนยใสไปได้.

ขณะนั้นแล นางสิกขมานาได้ยืนร้องไห้.

ภิกษุณีทั้งหลาย ได้ถามนางสิกขมานานั้น ดังนี้ว่า แน่ะ แม่สิกขมานา เธอร้องไห้เพราะเหตุไร?

จึงนางสิกขมานานั้นได้แจ้งเรื่องให้ทราบ.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาสั่งให้จ่ายของอย่างหนึ่งได้แล้ว จึงได้สั่งให้จ่ายของอย่างอื่นอีกเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาสั่งให้จ่ายของอย่างหนึ่งได้แล้ว สั่งให้จ่ายของอย่างอื่นอีก จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาสั่งให้จ่ายของอย่างหนึ่งได้แล้ว จึงได้สั่งให้จ่ายของอย่างอื่นอีกเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๓๐.๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด สั่งให้จ่ายของอย่างหนึ่งแล้ว สั่งให้จ่ายของอื่นอีกอย่าง เป็นนิสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๑๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า สั่งให้จ่ายของอย่างหนึ่งแล้ว คือ สั่งให้จ่ายของอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว.

บทว่า สั่งให้จ่ายของอื่นอีกอย่าง ความว่า เว้นของอย่างใดอย่างหนึ่งที่สั่งให้จ่ายนั้น สั่งให้จ่ายของสิ่งอื่นอีก เป็นทุกกฏในประโยค เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้ของนั้นมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือภิกษุณีรูปหนึ่ง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลของอื่นอีกอย่างที่ขอได้มานั้น อันภิกษุณีพึงเสียสละอย่างนี้.

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ... แม่เจ้า ของอื่นอีกอย่าง สิ่งนี้ของข้าพเจ้าสั่งให้จ่ายของสิ่งหนึ่งแล้ว สั่งให้จ่ายได้มา เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละของอื่นอีกอย่าง สิ่งนี้แก่สงฆ์ ... สงฆ์พึงให้ของอื่นอีกอย่าง สิ่งนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีหลายรูป ... แม่เจ้าทั้งหลาย พึงให้ของอื่นอีกอย่าง สิ่งนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีรูปหนึ่ง ... ข้าพเจ้าให้ของอื่นอีกอย่าง สิ่งนี้แก่แม่เจ้า ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๑๖] ของอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่าของอย่างหนึ่ง สั่งให้จ่ายของอย่างอื่นอีก เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ของอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสงสัย สั่งให้จ่ายของอย่างอื่นอีก เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ของอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า มิใช่ของอย่างหนึ่ง สั่งให้จ่ายของอย่างอื่นอีก เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

มิใช่ของอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า ของอย่างหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่ของอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

มิใช่ของอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า มิใช่ของอย่างหนึ่ง ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๑๗] สั่งให้จ่ายของสิ่งหนึ่งนั้น และสั่งให้จ่ายของสิ่งอื่นอีกอย่างรวมกัน ๑ แสดงอานิสงส์แล้วสั่งให้จ่าย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๑๑๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พวกอุบาสกอุบาสิกาพากันรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ที่เขาเต็มใจทำบุญเพื่อเป็นมูลค่าจีวรสำหรับภิกษุณีสงฆ์ ฝากไว้ที่ร้านพ่อค้าผ้าคนหนึ่ง แล้วได้เข้าไปหาภิกษุณีทั้งหลายกล่าวคำนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย เจ้าข้า กัปปิยภัณฑ์เพื่อประโยชน์แก่จีวร พวกข้าพเจ้าได้ฝากไว้ที่ร้านพ่อค้าผ้าชื่อโน้น ขอท่านทั้งหลายกรุณาให้ไวยาวัจกรไปนำจีวรจากร้านพ่อค้าผู้นั้นมาแจกกันเถิด เจ้าข้า.

ภิกษุณีทั้งหลายให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์นั้นเป็นเภสัช แล้วบริโภคเป็นส่วนตัว.

พวกอุบสกอุบาสิการู้เรื่องแล้วพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายสงฆ์ เป็นปัจจัยอย่างอื่นไปเล่า ...

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินอุบาสกอุบาสิกาเหล่านั้นพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลาย จึงได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่งซึ่งเขาตั้งใจถวายสงฆ์ เป็นปัจจัยอย่างอื่นไปเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีทั้งหลายให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายเพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยอย่างหนึ่งอุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายสงฆ์ เป็นปัจจัยอย่างอื่นไป จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลาย จึงได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายสงฆ์ เป็นปัจจัยอย่างอื่นไปเล่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๓๑. ๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้เปลี่ยนซึ่งปัจจัยอย่างอื่น ด้วยกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าแก่ปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายสงฆ์ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๑๙] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

คำว่า ด้วยกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง คือ ที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยอย่างอื่น.

บทว่า ซึ่งเขาตั้งใจถวายสงฆ์ คือ เพื่อประโยชน์แก่สงฆ์ ไม่ใช่แก่คณะ ไม่ใช่แก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง.

บทว่า ให้เปลี่ยนซึ่งปัจจัยอย่างอื่น ความว่า ทายกถวายกัปปิยภัณฑ์ไว้เพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยใด เว้นปัจจัยนั้น ให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่น เป็นทุกกฏในประโยค เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้ปัจจัยนั้นมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือภิกษุณีรูปหนึ่ง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลปัจจัยอย่างอื่นที่ได้มานั้น อันภิกษุณีพึงเสียสละอย่างนี้.

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ... แม่เจ้า ปัจจัยอย่างอื่นนี้ ของข้าพเจ้าให้เปลี่ยนมาด้วยกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายสงฆ์

เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละปัจจัยอย่างอื่นนี้แก่สงฆ์ ... สงฆ์พึงให้ปัจจัยอย่างอื่นนี้ แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีหลายรูป ... แม่เจ้าทั้งหลาย พึงให้ปัจจัยอย่างอื่นนี้ แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีรูปหนึ่ง ... ข้าพเจ้าให้ปัจจัยอย่างอื่นนี้ แก่แม่เจ้า ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๒๐] กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่นเป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสงสัยให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่น เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่าเขามิได้ถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่น เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ได้ปัจจัยที่เสียสละแล้วคืนมา พึงน้อมไปในปัจจัยตามที่เขาถวายไว้เดิม.

ทุกะทุกกฏ

มิใช่กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่าเขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสงสัย ... ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

มิใช่กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า เขาไม่ได้ถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๒๑] น้อมกัปปิยภัณฑ์ที่เหลือไป ๑ ขออนุญาตจากเจ้าของ แล้วน้อมไป ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๑๒๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พวกอุบาสกอุบาสิกาพากันรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ที่เขาเต็มใจทำบุญเพื่อเป็นมูลค่าจีวรสำหรับภิกษุณีสงฆ์ ฝากไว้ที่ร้านพ่อค้าคนหนึ่ง แล้วได้เข้าไปหาภิกษุณีทั้งหลายกล่าวคำนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย เจ้าข้า กัปปิยภัณฑ์เพื่อเป็นมูลค่าจีวร พวกข้าพเจ้าฝากไว้ที่ร้านพ่อค้าผ้าชื่อโน้น ขอท่านทั้งหลายกรุณาให้ไวยาวัจกรไปนำจีวรจากร้านพ่อค้าผ้าผู้นั้นมาแจกกันเถิด เจ้าข้า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ขอให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์นั้นแหละเป็นเภสัชไปบริโภคเป็นส่วนตัว.

อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลายทราบเรื่องแล้วพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายสงฆ์ ไปเป็นปัจจัยอย่างอื่น ทั้งขอมาเป็นส่วนตัวด้วยเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินอุบาสกอุบาสิกาเหล่านั้นเพ่งโทษติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายสงฆ์ ไปเป็นปัจจัยอย่างอื่น ทั้งขอมาเป็นส่วนตัวด้วยเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีทั้งหลายได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายสงฆ์ ไปเป็นปัจจัยอย่างอื่น ทั้งขอมาเป็นส่วนตัวด้วย จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลาย จึงได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายสงฆ์ ไปเป็นปัจจัยอย่างอื่น ทั้งขอมาเป็นส่วนตัวด้วยเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๓๒. ๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้เปลี่ยนซึ่งปัจจัยอย่างอื่น ด้วยกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายสงฆ์ แต่ขอมาเป็นส่วนตัว เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๒๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

คำว่า ด้วยกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง คือ เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยอย่างหนึ่ง.

บทว่า ซึ่งเขาตั้งใจถวายสงฆ์ คือ เพื่อประโยชน์แก่สงฆ์ ไม่ใช่แก่คณะ ไม่ใช่แก่ภิกษุณีรูปเดียว.

บทว่า ขอมาเป็นส่วนตัว คือ ขอร้องเขาเอง.

บทว่า ให้เปลี่ยนซึ่งปัจจัยอย่างอื่น ความว่า ทายกถวายกัปปิยภัณฑ์ไว้เพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยใด เว้นปัจจัยนั้น ให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่น เป็นทุกกฏในประโยค เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้ปัจจัยนั้นมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือภิกษุณีรูปหนึ่ง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลปัจจัยที่ได้มานั้น อันภิกษุณีพึงเสียสละอย่างนี้.

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ... แม่เจ้า ปัจจัยอื่นสิ่งนี้ของข้าพเจ้าให้เปลี่ยนมาด้วยกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายสงฆ์ แต่ขอมาเป็นส่วนตัว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละปัจจัยอื่นสิ่งนี้แก่สงฆ์ ... สงฆ์พึงให้ปัจจัยอื่นสิ่งนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีหลายรูป ... แม่เจ้าทั้งหลายพึงให้ปัจจัยอื่นสิ่งนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีรูปหนึ่ง ... ข้าพเจ้าให้ปัจจัยอื่นสิ่งนี้แก่แม่เจ้า ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๒๔] กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่น เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสงสัยให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่น เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่าเขามิได้ถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่น เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ได้ปัจจัยที่เสียสละแล้วคืนมา พึงน้อมเข้าไปในปัจจัยตามที่ทายกถวายไว้เดิม.

ทุกะทุกกฏ

มิใช่กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

มิใช่กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า เขามิได้ถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๒๕] น้อมกัปปิยภัณฑ์ที่เหลือไป ๑ ขออนุญาตจากเจ้าของแล้วน้อมไป ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๑๒๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายผู้อาศัยอยู่ในบริเวณหมู่บ้านตำบลหนึ่งอัตคัดด้วยข้าวยาคู. จึงชาวบ้านตำบลนั้นได้รวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ที่เขาเต็มใจทำบุญเพื่อประสงค์เป็นมูลค่าข้าวยาคู สำหรับภิกษุณีทั้งหลาย ฝากไว้ที่ร้านชาวตลาดคนหนึ่ง แล้วได้เข้าไปหาภิกษุณีทั้งหลายกล่าวคำนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย เจ้าข้า กัปปิยภัณฑ์เพื่อเป็นมูลค่าข้าวยาคู พวกข้าพเจ้าได้ฝากไว้ที่ร้านของชาวตลาดชื่อโน้น ขอท่านทั้งหลายจงให้ไวยาวัจกรไปนำข้าวสารจากร้านชาวตลาดผู้นั้นมาหุงต้มฉันเถิด.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์นั้นเป็นเภสัชไปบริโภค.

ชาวบ้านตำบลนั้นทราบเรื่องแล้ว พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายแก่ภิกษุณีหมู่มาก เป็นปัจจัยอย่างอื่นไปเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินเขาเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายแก่ภิกษุณีหมู่มาก มาเป็นปัจจัยอย่างอื่นไปเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีทั้งหลายได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่งอุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายแก่ภิกษุณีหมู่มาก มาเป็นปัจจัยอย่างอื่นไป จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจึงได้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายแก่ภิกษุณีหมู่มาก มาเป็นปัจจัยอย่างอื่นไปเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๓๓. ๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้เปลี่ยนซึ่งปัจจัยอย่างอื่น ด้วยกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจจะถวายแก่ภิกษุณีหมู่มาก เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๒๗] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

คำว่า ด้วยกัปปิยภัณฑ์ ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง คือ เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยอย่างหนึ่ง.

บทว่าซึ่งเขาตั้งใจถวายแก่ภิกษุณีหมู่มาก คือ เพื่อประโยชน์แก่คณะ ไม่ใช่สงฆ์ ไม่ใช่ภิกษุณีรูปเดียว.

บทว่า ให้เปลี่ยนซึ่งปัจจัยอย่างอื่น ความว่า ทายกถวายกัปปิยภัณฑ์ไว้เพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยใด เว้นปัจจัยนั้น ให้เปลี่ยนปัจจัยอย่างอื่น เป็นทุกกฏในประโยค เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้ปัจจัยนั้นมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือภิกษุณีรูปหนึ่ง.

ดูกรภิกษุณีทั้งหลาย ก็แลปัจจัยอย่างอื่นที่ได้มานั้น อันภิกษุณีพึงเสียสละอย่างนี้.

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ... แม่เจ้า ปัจจัยอย่างอื่นนี้ของข้าพเจ้าให้เปลี่ยนมาด้วยกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายแก่ภิกษุณีหมู่มาก เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละปัจจัยอย่างอื่นนี้แก่สงฆ์ ... สงฆ์พึงให้ปัจจัยอย่างอื่นนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีหลายรูป ... แม่เจ้าทั้งหลายพึงให้ปัจจัยอย่างอื่นนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีรูปหนึ่ง ... ข้าพเจ้าให้ปัจจัยอย่างอื่นนี้แก่แม่เจ้า ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๒๘] กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่นเป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสงสัย ... ให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่น เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า เขามิได้ถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่น เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ได้ปัจจัยที่เสียสละแล้วคืนมา พึงน้อมไปในปัจจัยตามที่ทายกถวายไว้เดิม.

ทุกะทุกกฏ

มิใช่กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

มิใช่กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า เขามิได้ถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๒๙] น้อมกัปปิยภัณฑ์ที่เหลือไป ๑ ขออนุญาตต่อเจ้าของแล้วน้อมไป ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๑๓๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลาย ผู้อาศัยอยู่ในบริเวณหมู่บ้านตำบลหนึ่ง อัตคัดด้วยข้าวยาคู. จึงชาวบ้านตำบลนั้นได้รวบรวมเครื่องใช้สอยที่เขาเต็มใจทำบุญเพื่อเป็นมูลค่าข้าวยาคูสำหรับภิกษุณีทั้งหลาย ฝากไว้ที่ร้านชาวตลาดคนหนึ่ง แล้วได้เข้าไปหาภิกษุณีทั้งหลาย กล่าวคำนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย เจ้าข้า กัปปิยภัณฑ์เพื่อเป็นมูลค่าข้าวยาคู พวกข้าพเจ้าฝากไว้ที่ร้านชาวตลาดชื่อโน้น ขอท่านทั้งหลายจงให้ไวยาวัจกรไปนำข้าวสารจากชาวตลาดนั้นมาหุงต้มฉันเถิด.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ขอให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์นั้นแหละเป็นเภสัชไปบริโภคเป็นส่วนตัว.

ชาวบ้านตำบลนั้นทราบเรื่องแล้ว พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจจะถวายแก่ภิกษุณีหมู่มาก ไปเป็นปัจจัยอย่างอื่น ทั้งขอมาเป็นส่วนตัวด้วยเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินชาวบ้านตำบลนั้นพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาบริจาคไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายแก่ภิกษุณีหมู่มาก ไปเป็นปัจจัยอย่างอื่น ทั้งขอมาเป็นส่วนตัวด้วยเล่า ... แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีทั้งหลายให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายแก่ภิกษุณีหมู่มาก ไปเป็นปัจจัยอย่างอื่น ทั้งขอมาเป็นส่วนตัวด้วย จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพระพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลาย จึงได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายแก่ภิกษุณีหมู่มาก ไปเป็นปัจจัยอย่างอื่น ทั้งขอมาเป็นส่วนตัวด้วยเล่า การกระทำของพวกนางนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๓๔.๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้เปลี่ยนซึ่งปัจจัยอย่างอื่น ด้วยกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายภิกษุณีหมู่มาก แต่ขอมาเป็นส่วนตัว เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๓๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ด้วยกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่งนั้น คือ เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยอย่างหนึ่ง.

บทว่า ซึ่งเขาตั้งใจถวายภิกษุณีหมู่มาก คือ เพื่อประโยชน์แก่คณะ ไม่ใช่สงฆ์ ไม่ใช่ภิกษุณีรูปเดียว.

บทว่า ขอมาเป็นส่วนตัว คือ ขอร้องเขาเอง.

บทว่า ให้เปลี่ยนซึ่งปัจจัยอย่างอื่น ความว่า ทายกถวายกัปปิยภัณฑ์ไว้เพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยใด เว้นปัจจัยนั้น ให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่น เป็นทุกกฏในประโยค เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้ปัจจัยนั้นมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือภิกษุณีรูปหนึ่ง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลปัจจัยอื่นที่ได้มานั้น อันภิกษุณีพึงเสียสละอย่างนี้.

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ... แม่เจ้า ปัจจัยอย่างอื่นนี้ของข้าพเจ้าให้เปลี่ยนมาด้วยกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายแก่ภิกษุณีหมู่มาก แต่ขอมาเป็นส่วนตัว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละปัจจัยอย่างอื่นนี้แก่สงฆ์ ... สงฆ์พึงให้ปัจจัยอย่างอื่นนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีหลายรูป ... แม่เจ้าทั้งหลายพึงให้ปัจจัยอย่างอื่นนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีรูปหนึ่ง ... ข้าพเจ้าให้ปัจจัยอย่างอื่นนี้แก่แม่เจ้า ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๓๒] กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่น เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสงสัยให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่น เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า เขามิได้ถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่น เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ได้ปัจจัยที่เสียสละแล้วคืนมา พึงน้อมเข้าไปในปัจจัยตามที่ทายกถวายไว้เดิม.

ทุกะทุกกฏ

มิใช่กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า เขาถวายไว้เป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้ เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

มิใช่กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า เขามิได้ถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๓๓] ภิกษุณีน้อมกัปปิยภัณฑ์ที่เหลือไป ๑ ขออนุญาตต่อเจ้าของแล้วน้อมไป ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๑๓๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาเป็นพหูสูต ช่างพูด องอาจสามารถ กล่าวถ้อยคำมีหลักฐาน. คนเป็นอันมากต่างพากันเข้าไปสนทนาปราศรัยด้วย ประจวบเวลานั้นบริเวณของภิกษุณีถุลลนันทาชำรุด ชาวบ้านจึงถามภิกษุณีถุลลนันทาว่า แม่เจ้า เพราะเหตุไรแม่เจ้าจึงปล่อยให้บริเวณชำรุด.

นางตอบว่า เพราะคนให้ไม่มี คนทำก็ไม่มี.

จึงชาวบ้านพวกนั้นได้รวบรวมสิ่งของเครื่องใช้สอยที่เขาเต็มใจทำบุญ เพื่อเป็นมูลค่าบริเวณแล้วถวายเป็นกัปปิยภัณฑ์ไว้แก่ภิกษุณีถุลลนันทา ภิกษุณีถุลลนันทาได้ขอให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์นั้นแหละ เป็นเภสัช แล้วบริโภคเป็นส่วนตัว.

ชาวบ้านเหล่านั้นทราบเรื่องแล้ว พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายบุคคล มาเป็นปัจจัยอย่างอื่นไป ทั้งขอมาเป็นส่วนตัวด้วยเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศให้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายบุคคล มาเป็นปัจจัยอย่างอื่นไป ทั้งขอมาเป็นส่วนตัวด้วย จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทา จึงได้ให้เปลี่ยนกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายบุคคล มาเป็นปัจจัยอย่างอื่นไป ทั้งขอมาเป็นส่วนตัวด้วยเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๓๕. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้เปลี่ยนซึ่งปัจจัยอย่างอื่น ด้วยกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายบุคคล แต่ขอมาเป็นส่วนตัว เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๓๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้. ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ด้วยกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้ เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง คือ เขาถวายไว้เพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยอย่างหนึ่ง.

บทว่า เขาตั้งใจถวายบุคคล คือ เพื่อประโยชน์แก่ภิกษุณีรูปเดียว ไม่ใช่สงฆ์ ไม่ใช่คณะ.

บทว่า ขอมาเป็นส่วนตัว คือ ของร้องเขาเอง.

บทว่า ให้เปลี่ยนซึ่งปัจจัยอย่างอื่น ความว่า ทายกถวายกัปปิยภัณฑ์ไว้เพื่อประโยชน์แก่ปัจจัยใด เว้นปัจจัยนั้น ให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอย่างอื่น เป็นทุกกฏในประโยค เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้ปัจจัยนั้นมา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือภิกษุณีรูปหนึ่ง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลปัจจัยอย่างอื่นที่ได้มานั้น อันภิกษุณีพึงเสียสละอย่างนี้.

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ... แม่เจ้า ปัจจัยอย่างอื่นนี้ของข้าพเจ้าให้เปลี่ยนมาด้วยกัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายบุคคล แต่ขอมาเป็นส่วนตัว เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละปัจจัยอย่างอื่นนี้แก่สงฆ์ ... สงฆ์พึงให้ปัจจัยอย่างอื่นนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีหลายรูป ... แม่เจ้าทั้งหลายพึงให้ปัจจัยอย่างอื่นนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีรูปหนึ่ง ... ข้าพเจ้าให้ปัจจัยอย่างอื่นนี้แก่แม่เจ้า ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๓๖] กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอื่นอีกอย่าง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสงสัยให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอื่นอีกอย่าง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่าเขามิได้ถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ให้เปลี่ยนเป็นปัจจัยอื่นอีกอย่าง เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ได้ปัจจัยที่เสียสละแล้วคืนมา พึงน้อมเข้าไปในปัจจัยตามที่ทายกถวายไว้เดิม.

ทุกะทุกกฏ

มิใช่กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

มิใช่กัปปิยภัณฑ์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่า เขามิได้ถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๓๗] น้อมกัปปิยภัณฑ์ที่เหลือไป ๑ ขออนุญาตจากเจ้าของแล้วน้อมไป ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปัตตวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๑๓๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาเป็นพหูสูต เป็นคนช่างพูด เป็นผู้องอาจ สามารถ กล่าวถ้อยคำมีหลักฐาน. ครั้นถึงฤดูหนาว พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงสะพักผ้ากัมพลมีค่ามาก เสด็จเข้าไปหาภิกษุณีถุลลนันทาถึงสำนัก ทรงอภิวาทภิกษุณีถุลลนันทาแล้วประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. ภิกษุณีถุลลนันทาทูลชี้แจงธรรมีกถาถวาย ให้ท้าวเธอทรงเห็นแจ้งสมาทาน อาจหาญ ร่าเริง. ครั้นท้าวเธอทรงเห็นแจ้ง สมาทนา อาจหาญ ร่าเร่งด้วยธรรมีกถาของภิกษุณีถุลลนันทาแล้ว ได้ทรงปวารณาภิกษุณีถุลลนันทาดังนี้ว่า ข้าแต่แม่เจ้า ขอท่านได้โปรดบอกสิ่งที่ต้องประสงค์.

ภิกษุณีถุลลนันทาทูลว่า ขอถวายพระพร ถ้ามหาบพิตรมีพระราชประสงค์จะพระราชทานแก่อาตมภาพไซร้ ขอได้โปรดพระราชทานผ้ากัมพลผืนที่ทรงนี้.

พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงถวายผ้ากัมพลแก่ภิกษุณีถุลลนันทา ในทันใดนั้นแล แล้วเสด็จลุกจากที่ประทับ ทรงอภิวาทภิกษุณีถุลลนันทา กระทำประทักษิณแล้วเสด็จกลับ.

คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ภิกษุณีเหล่านี้เป็นคนมักมาก ไม่สันโดษ ไฉนจึงได้ทูลขอผ้ากัมพลทรงต่อองค์พระราชาเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้ทูลขอผ้ากัมพลทรงต่อองค์พระราชาเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาทูลขอผ้ากัมพลทรงต่อองค์พระราชา จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทา จึงได้ทูลขอผ้ากัมพลทรงต่อองค์พระราชาเล่า การกระทำของนางนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๓๖. ๑. อนึ่ง ภิกษุณีผู้จะให้เขาจ่ายผ้าห่มหนัก พึงให้จ่ายได้เพียงราคา ๔ กังสะเป็นอย่างยิ่ง ถ้าให้จ่ายยิ่งกว่านั้น เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๓๙] ที่ชื่อว่า ผ้าห่มหนัก ได้แก่ผ้าชนิดหนึ่ง ที่สำหรับห่มในฤดูหนาว.

บทว่า ผู้จะให้จ่าย คือ ผู้จะขอ.

บทว่า พึงให้จ่ายได้เพียงราคา ๔ กังสะเป็นอย่างยิ่ง คือ ให้จ่ายผ้ามีราคาเพียง ๑๖ กหาปณะได้.

คำว่า ถ้าให้จ่ายยิ่งกว่านั้น ความว่า ขอผ้ามีราคาเกินกว่านั้น เป็นทุกกฏในประโยค เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้ผ้ามา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือภิกษุณีรูปหนึ่ง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลผ้าเป็นนิสสัคคีย์นั้น อันภิกษุณีพึงเสียสละอย่างนี้.

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ... แม่เจ้า ผ้าห่มหนักผืนนี้ของข้าพเจ้ามีราคาสูงเกิน ๔ กังสะ ขอได้มา เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละผ้าห่มหนักผืนนี้แก่สงฆ์ ... สงฆ์พึงให้ผ้าห่มหนักผืนนี้แก่ภิกษุณีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีหลายรูป ... แม่เจ้าทั้งหลาย พึงให้ผ้าห่มหนักผืนนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีรูปหนึ่ง ... ข้าพเจ้าให้ผ้าห่มหนักผืนนี้แก่แม่เจ้า ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๔๐] ผ้าห่มหนักมีราคาเกิน ๔ กังสะ ภิกษุณีสำคัญว่าเกิน ขอได้มา เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าห่มหนักมีราคาเกิน ๔ กังสะ ภิกษุณีสงสัย ขอได้มา เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าห่มหนักมีราคาเกิน ๔ กังสะ ภิกษุณีสำคัญว่าหย่อน ขอได้มา เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ผ้าห่มหนักมีราคาหย่อน ๔ กังสะ ภิกษุณีสำคัญว่าเกิน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ผ้าห่มหนักมีราคาหย่อน ๔ กังสะ ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ผ้าห่มหนักมีราคาหย่อน ๔ กังสะ ภิกษุณีสำคัญว่าหย่อน ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๔๑] ขอผ้าห่มหนักมีราคา ๔ กังสะเป็นอย่างยิ่ง ๑ ขอผ้าห่มหนักมีราคาหย่อน ๔ กังสะ ๑ ขอต่อญาติ ๑ ขอต่อคนปวารณา ๑ ขอเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ๑ จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ทายกประสงค์ให้จ่ายผ้าห่มหนักมีราคาแพง แต่ให้จ่ายผ้าห่มหนักมีราคาถูก ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

จีวรวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๑๔๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทา เป็นพหูสูต เป็นคนช่างพูด เป็นผู้องอาจ สามารถ กล่าวถ้อยคำมีหลักฐาน. ครั้นฤดูร้อน พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงสะพักผ้าโขมพัสตร์มีค่ามาก เสด็จเข้าไปหาภิกษุณีถุลลนันทาถึงสำนัก ทรงอภิวาทภิกษุณีถุลลนันทา แล้วประทับนั่ง ณ ที่สมควรส่วนข้างหนึ่ง เมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศลประทับนั่ง ณ ที่สมควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วภิกษุณีถุลลนันทาทูลชี้แจงธรรมีกถา ถวายให้ท้าวเธอทรงเห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ครั้นท้าวเธอทรงเห็นแจ้ง สมาทาน อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธรรมีกถาของภิกษุณีถุลลนันทาแล้ว ได้ทรงปวารณาภิกษุณีถุลลนันทาดังนี้ว่า ข้าแต่แม่เจ้า ขอท่านได้โปรดบอกสิ่งที่ต้องประสงค์.

ภิกษุณีถุลลนันทาทูลว่า ขอถวายพระพร ถ้ามหาบพิตรมีพระราชประสงค์ จะพระราชทานแก่อาตมภาพไซร้ ขอได้โปรดพระราชทานผ้าโขมพัสตร์ผืนที่ทรงนี้.

พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงถวายผ้าโขมพัสตร์แก่ภิกษุณีถุลลนันทาในทันใดนั้นแล แล้วเสด็จลุกจากที่ประทับ ทรงอภิวาทภิกษุณีถุลลนันทา กระทำประทักษิณ แล้วเสด็จกลับ.

คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ภิกษุณีเหล่านี้เป็นคนมักมาก ไม่สันโดษ ไฉนจึงได้ทูลขอผ้าโขมพัสตร์ทรงต่อองค์พระราชาเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้ทูลขอผ้าโขมพัสตร์ทรงต่อองค์พระราชาเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีถุลลนันทาทูลขอผ้าโขมพัสตร์ทรงต่อองค์พระราชา จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้ทูลขอผ้าโขมพัสตร์ทรงต่อองค์พระราชา การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๓๗. ๒. อนึ่ง ภิกษุณีผู้จะให้เขาจ่ายผ้าห่มเบา พึงให้จ่ายได้เพียงราคา ๒ กังสะกึ่งเป็นอย่างยิ่ง ถ้าให้จ่ายยิ่งกว่านั้น เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๔๓] ที่ชื่อว่า ผ้าห่มเบา ได้แก่ ผ้าชนิดใดชนิดหนึ่ง สำหรับห่มในฤดูร้อน.

บทว่า ผู้จะให้จ่าย คือ ผู้จะขอ.

บทว่า พึงให้จ่ายได้เพียงราคา ๒ กังสะกึ่งเป็นอย่างยิ่ง คือ พึงให้จ่ายผ้ามีราคาเพียง ๑๐ กหาปณะได้.

คำว่า ถ้าให้จ่ายยิ่งกว่านั้น ความว่า ขอผ้ามีราคาเกินกว่านั้น เป็นทุกกฏในประโยค เป็นนิสสัคคีย์ด้วยได้ผ้ามา ต้องเสียสละแก่สงฆ์ คณะ หรือภิกษุณีรูปหนึ่ง.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลผ้าเป็นนิสสัคคีย์นั้น อันภิกษุณีพึงเสียสละอย่างนี้.

วิธีเสียสละ

เสียสละแก่สงฆ์

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ... แม่เจ้า ผ้าห่มเบาผืนนี้ของข้าพเจ้ามีราคาสูงเกิน ๒ กังสะกึ่ง ขอได้มา เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละผ้าห่มเบาผืนนี้แก่สงฆ์ ... สงฆ์พึงให้ผ้าห่มเบาผืนนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่คณะ

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีหลายรูป ... แม่เจ้าทั้งหลายพึงให้ผ้าห่มเบาผืนนี้แก่ภิกษุณีมีชื่อนี้ ดังนี้.

เสียสละแก่ภิกษุณีรูปหนึ่ง

ภิกษุณีรูปนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุณีรูปหนึ่ง ... ข้าพเจ้าให้ผ้าห่มเบาผืนนี้แก่แม่เจ้า ดังนี้.

บทภาชนีย์

ติกะนิสสัคคิยปาจิตตีย์

[๑๔๔] ผ้าห่มเบามีราคาเกิน ๒ กังสะกึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่าเกิน ขอได้มา เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าห่มเบามีราคาเกิน ๒ กังสะกึ่ง ภิกษุณีสงสัย ขอได้มา เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าห่มเบามีราคาเกิน ๒ กังสะกึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่าหย่อน ขอได้มา เป็นนิสสัคคีย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ผ้าห่มเบามีราคาหย่อน ๒ กังสะกึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่าเกิน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ผ้าห่มเบามีราคาหย่อน ๒ กังสะกึ่ง ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ผ้าห่มเบามีราคาหย่อน ๒ กังสะกึ่ง ภิกษุณีสำคัญว่าหย่อน ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๔๕] ขอผ้าห่มเบามีราคา ๒ กังสะกึ่งเป็นอย่างยิ่ง ๑ ขอผ้าห่มเบามีราคาหย่อน ๒ กังสะกึ่ง ๑ ขอต่อญาติ ๑ ขอต่อคนปวารณา ๑ ขอเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ๑ จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ ทายกประสงค์ให้จ่ายผ้าห่มเบามีราคาแพงแต่ให้จ่ายผ้าห่มเบามีราคาถูก ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

บทสรุป

[๑๔๖] แม่เจ้าทั้งหลาย ธรรมคือนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล ข้าพเจ้าขอถามแม่เจ้าทั้งหลายในธรรมคือนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบทเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ? แม่เจ้าทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วในธรรมคือนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบทเหล่านี้ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

นิสสัคคิยปาจิตตีย์ จบ.

--- ปาจิตติยกัณฑ์

แม่เจ้าทั้งหลาย ก็ธรรมคือปาจิตตีย์ ๑๖๖ สิกขาบทเหล่านี้แล มาสู่อุเทศ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๑

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๑๔๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ

อนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น อุบาสกคนหนึ่งได้ปวารณากระเทียมไว้แก่ภิกษุณีสงฆ์ว่า แม่เจ้าเหล่าใดต้องการกระเทียม กระผมขอปวารณา. และยังได้สั่งคนเฝ้าไร่ไว้ด้วยว่า ถ้าภิกษุณีทั้งหลายมาขอ จงถวายท่านไปรูปละ ๒-๓ กำ. ก็สมัยนั้นแล ในเมืองสาวัตถีกำลังมีงานมหรสพ. กระเทียมเท่าที่เขานำมาขายได้หมด ขาดคราว. ภิกษุณีทั้งหลายพากันเข้าไปหาอุบาสกคนนั้น แล้วได้กล่าวคำนี้ว่า อาวุโส พวกอาตมาต้องการกระเทียม

อุบาสกกล่าวว่า ไม่มี เจ้าข้า กระเทียมเท่าที่นำมาแล้วหมด ขาดคราว ขอท่านทั้งหลายได้โปรดไปที่ไร่

ภิกษุณีถุลลนันทาได้ไปที่ไร่ ขนกระเทียมไปมาก ไม่รู้จักประมาณ. คนเฝ้าไร่จึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายไปถึงไร่แล้วจึงไม่รู้จักประมาณ ขนกระเทียมไปมากมายเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนเฝ้าไร่เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงไม่รู้จักประมาณ ขนกระเทียมเอาไปมากมายเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาไม่รู้จักประมาณ ขนกระเทียมไปมากมาย จริงหรือ?

ภิกษุณีทั้งหลายทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้ไม่รู้จักประมาณ ขนกระเทียมเขาไปมากมาย การกระทำของนางนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของ

ชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว โดยที่แท้ การกระทำของนางนั่น เป็นไปเพื่อความไม่เลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเพื่อความเป็นอย่างอื่นของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว.

[๑๔๘] พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุณีถุลลนันทา โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ทรงกระทำธรรมมีกถาอันสมควรแก่เรื่องนั้น อันเหมาะสมแก่เรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วตรัสเล่ากะภิกษุทั้งหลายว่า

เรื่องหงส์ทอง

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ภิกษุณีถุลลนันทาได้เคยเป็นปชาบดีของพราหมณ์คนหนึ่ง มีธิดา ๓ คน ชื่อนันทา ๑ นันทวดี ๑ สุนทรีนันทา ๑ ครั้นพราหมณ์สามีทำลายขันธ์ไปบังเกิดในกำเนิดหงส์ตระกูลหนึ่ง มีขนเป็นทองทั้งตัว หงส์นั้นสลัดขนให้แก่สตรีเหล่านั้นคนละขน แต่ภิกษุณีถุลลนันทาคิดว่า หงส์ตัวนี้สลัดขนให้แก่พวกเราคนละขนเท่านั้น แล้วได้จับพระยาหงส์นั้นถอนขนจนเกลี้ยง ขนพระยาหงส์นั้นที่งอกใหม่ได้กลายเป็นสีขาวไป.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นภิกษุณีถุลลนันทาได้เสื่อมจากทองเพราะความโลภจัด มาบัดนี้เสื่อมจากกระเทียม.

[๑๔๙] ได้สิ่งใดแล้ว ควรยินดีด้วยสิ่งนั้น เพราะความโลภจัดเป็นเหตุให้เสื่อม เหมือนภิกษุณีถุลลนันทาจับพระยาหงส์ถอนขนแล้ว เสื่อมจากทองฉะนั้น.

[๑๕๐] พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุณีถุลลนันทา โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ... ตรัสกะภิกษุทั้งหลายว่า ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๕๖. ๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ฉันกระเทียม เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๕๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า กระเทียม ได้แก่ กระเทียมที่เขาเรียกกันว่าเกิดในแคว้นมคธ.

ภิกษุณีรับประเคนด้วยหมายใจว่า จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ กลืนกิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๑๕๒] กระเทียม ภิกษุณีสำคัญว่ากระเทียม ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

กระเทียม ภิกษุณีสงสัย ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กระเทียม ภิกษุณีสำคัญว่าไม่ใช่กระเทียม ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ไม่ใช่กระเทียม ภิกษุณีสำคัญว่ากระเทียม ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ใช่กระเทียม ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ใช่กระเทียม ภิกษุณีสำคัญว่า ไม่ใช่กระเทียม ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๕๓] กระเทียมเหลือง ๑ กระเทียมแดง ๑ กระเทียมเขียว ๑ กระเทียมต้นไม่มีเยื่อ ๑ กระเทียมที่ปรุงลงในแกง ๑ กระเทียมที่ปรุงลงในเนื้อ ๑ กระเทียมเจียวน้ำมัน ๑ กระเทียมที่ปรุงลงในน้ำพุทรา ๑ กระเทียมที่ปรุงลงในแกงอ่อม ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๑๕๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ ให้ถอนขนในที่แคบ แล้วเปลือยกายอาบน้ำท่าเดียวกันกับหญิงแพศยา ในแม่น้ำอจิรวดี. พวกหญิงแพศยาพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ให้ถอนขนในที่แคบเหมือนพวกหญิงคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินหญิงแพศยาพวกนั้นพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ให้ถอนขนในที่แคบ ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ให้ถอนขนในที่แคบ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ให้ถอนขนในที่แคบเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๕๗. ๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้ถอนขนในที่แคบ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๕๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่าผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ที่แคบ ได้แก่ รักแร้ทั้งสอง บริเวณทวารเบา.

บทว่า ให้ถอน คือให้ถอนขนแม้เส้นเดียว ต้องอาบัติปาจิตตีย์. ให้ถอนขนแม้หลายเส้น ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๑๕๖] มีเหตุอาพาธ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องภิกษุณี ๒ รูป

[๑๕๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณี ๒ รูปอันความกระสันบีบคั้นแล้ว เข้าห้องน้อยแล้วทำการสัมผัสบริเวณองค์รหัสกัน. ภิกษุณีทั้งหลายพรูกันเข้ามาตามเสียงสัมผัสนั้น แล้วได้ถามสองภิกษุณีนั้นดังนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย เหตุไฉนพวกท่านจึงทำมิดีมิร้ายกับบุรุษ.

ภิกษุณีสองรูปนั้นตอบว่า แม่เจ้าทั้งหลาย พวกดิฉันมิได้ทำมิดีมิร้ายกับบุรุษ ภิกษุณีสองรูปนั้นได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ทำการสัมผัสบริเวณองค์รหัสกันเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีทำการสัมผัสบริเวณองค์รหัสกัน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ทำการสัมผัสบริเวณองค์รหัสกันเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๕๘. ๓. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะสัมผัสบริเวณองค์รหัส.

เรื่องภิกษุณี ๒ รูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๕๘] ที่ชื่อว่า สัมผัสบริเวณองค์รหัส คือ ภิกษุณียินดีสัมผัสให้ตบที่องค์รหัส โดยที่สุดแม้ด้วยกลีบบัว ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๑๕๙] มีเหตุอาพาธ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง

[๑๖๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น มีพระสนมเก่าคนหนึ่งบวชอยู่ในสำนักภิกษุณี ภิกษุณีรูปหนึ่งอันความกระสันบีบคั้นแล้ว ได้เข้าไปหาภิกษุณีพระสนมรูปนั้นถึงสำนักแล้วถามว่า แม่เจ้า พระราชาเสด็จไปหาแม่เจ้านานๆ ครั้ง แม่เจ้าดำรงอยู่ได้ด้วยอาการอย่างไร?

ภิกษุณีพระสนมตอบว่า ด้วยท่อนยางเกลี้ยงๆ จ๊ะ.

ภิกษุณีนั้นซักว่า ท่อนยางเกลี้ยงนั่นเป็นอย่างไร?

จึงภิกษุณีพระสนมนั้นได้บอกท่อนยางเกลี้ยงแก่ภิกษุณีนั้น ภิกษุณีนั้นใช้ท่อนยางเกลี้ยงแล้วลืมล้างวางทิ้งไว้ ณ ที่ข้างหนึ่ง. ภิกษุณีทั้งหลายเห็นท่อนยางเกลี้ยงมีหมู่แมลงวันตอม จึงพูดเป็นเชิงถามว่า นี่การกระทำของใคร?

ภิกษุณีนั้นกล่าวตอบอย่างนี้ว่า นี้เป็นการกระทำของดิฉัน.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีจึงได้ใช้ท่อนยางเกลี้ยงๆ เล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีใช้ท่อนยางเกลี้ยงๆ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจึงได้ใช้ท่อนยางเกลี้ยงๆ เล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๕๙. ๔. เป็นปาจิตตีย์ ในเพราะใช้ท่อนยางเกลี้ยงๆ

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๖๑] ที่ชื่อว่า ท่อนยางเกลี้ยงๆ ได้แก่ วัตถุที่ทำขึ้นด้วยยาง ทำขึ้นด้วยไม้ ทำขึ้นด้วยแป้ง ทำขึ้นด้วยดิน.

ภิกษุณียินดีสัมผัส สอดวัตถุโดยที่สุดแม้กลีบอุบล เข้าไปสู่องค์รหัส ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๑๖๒] มีเหตุอาพาธ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องพระมหาปชาบดีโคตมีเถรี

[๑๖๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตพระนครกบิลพัสดุ์ สักกชนบท. ครั้งนั้น พระมหาปชาบดีโคตมีเถรี เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงพุทธสำนัก ถวายบังคมแล้วได้ยืนเฝ้าอยู่ ณ ที่ใต้ลม กราบทูลว่า มาตุคามมีกลิ่นเหม็น พระพุทธเจ้าข้า.

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า ภิกษุณีทั้งหลายจงใช้น้ำชำระ แล้วทรงยังพระมหาปชาบดีโคตมีเถรีให้เห็นแจ้ง ให้สมาทาน ให้อาจหาญ ให้ร่าเริง ด้วยธรรมีกถา ครั้นพระมหาปชาบดีโคตมีเถรี อันพระผู้มีพระภาคโปรดประทานให้เห็นแจ้ง ให้สมาทาน ให้อาจหาญ ให้ร่าเริงด้วยธรรมีกถาแล้ว ถวายบังคมทำประทักษิณหลีกไปแล้ว พระองค์จึงทรงกระทำธรรมีกถาในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตน้ำชำระ แก่ภิกษุณีทั้งหลาย.

เรื่องพระมหาปชาบดีโคตมีเถรี จบ.

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง

[๑๖๔] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุณีรูปหนึ่งทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตน้ำชำระแล้ว จึงใช้น้ำชำระลึกเกินไป ได้ทำให้เกิดแผลขึ้นในองค์รหัส ดังนั้นนางจึงได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย. บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีจึงได้ใช้น้ำชำระลึกเกินไปเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีใช้น้ำชำระลึกเกินไป จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจึงได้ใช้น้ำชำระลึกเกินไปเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลาย จงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๖๐. ๕. อนึ่ง ภิกษุณีผู้จะใช้น้ำชำระ พึงใช้ชำระลึกเพียงสองข้อองคุลีเป็นอย่างยิ่ง เกินกว่านั้น เป็นอาบัติปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๖๕] ที่ชื่อว่า น้ำชำระ ได้แก่ น้ำที่เขาเรียกว่าน้ำสำหรับชำระองค์รหัส.

บทว่า ผู้จะใช้ คือ ผู้จะชะล้าง.

คำว่า พึงใช้ชำระลึกเพียงสองข้อองคุลีเป็นอย่างยิ่ง คือ พึงใช้ชำระลึกเพียงสองข้อในสององคุลี เป็นอย่างยิ่ง.

คำว่า เกินกว่านั้น ความว่า ภิกษุณียินดีสัมผัสให้ล่วงเลยเข้าไป โดยที่สุดแม้ชั่วปลายเส้นผม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๑๖๖] เกินสองข้อองคุลี ภิกษุณีสำคัญว่าเกิน ใช้ชำระ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เกินสองข้อองคุลี ภิกษุณีสงสัย ใช้ชำระ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เกินสองข้อองคุลี ภิกษุณีสำคัญว่าไม่ถึง ใช้ชำระ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ไม่ถึงสองข้อองคุลี ภิกษุณีสำคัญว่าเกิน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ถึงสองข้อองคุลี ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ไม่ถึงสองข้อองคุลี ภิกษุณีสำคัญว่าไม่ถึง ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๖๗] ใช้ชำระลึกเพียงสองข้อองคุลี ๑ ใช้ชำระลึกไม่ถึงสองข้อองคุลี ๑ เพราะเหตุอาพาธ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุณีภรรยาเก่าของมหาอำมาตย์

[๑๖๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น มหาอำมาตย์ผู้หนึ่ง ชื่ออาโรหันตะ ได้บวชอยู่ในสำนักภิกษุ. ภรรยาเก่าของท่านก็ได้บวชอยู่ในสำนักภิกษุณี. ต่อมา ภิกษุนั้นทำภัตกิจในสำนักภิกษุณีนั้น. เมื่อภิกษุนั้นกำลังฉันอยู่ ภิกษุณีนั้นได้เข้าไปยืนปฏิบัติอยู่ใกล้ๆ ด้วยน้ำฉันและการพัดวี แล้วกล่าวถ้อยคำเกี่ยวกับการครองเรือนยั่วยวนอยู่ จึงภิกษุนั้นรุกรานนางว่า ดูกรน้องหญิง เธออย่าได้ทำเช่นนี้ ข้อนี้ไม่ควร.

นางได้กล่าวว่า เมื่อก่อนท่านได้กระทำอย่างนี้ๆ แก่ข้าพเจ้า บัดนี้ เพียงเท่านี้ก็ทนไม่ได้ ครั้นแล้วได้ครอบขันน้ำลงบนศีรษะ ประหารด้วยพัด. บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีจึงได้ให้ประหารแก่ภิกษุเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีให้ประหารแก่ภิกษุ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจึงได้ให้ประหารแก่ภิกษุเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๖๑. ๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด เมื่อภิกษุกำลังฉันอยู่ เข้าไปปฏิบัติอยู่ใกล้ๆ ด้วยน้ำฉันหรือด้วยการพัดวี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีภรรยาเก่าของมหาอำมาตย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๖๙] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า เมื่อภิกษุ ได้แก่ เมื่ออุปสัมบัน.

บทว่า กำลังฉันอยู่ คือ กำลังฉันโภชนะ ๕ อย่างใดอย่างหนึ่งอยู่.

ที่ชื่อว่า น้ำฉัน ได้แก่ น้ำชนิดใดชนิดหนึ่งสำหรับดื่ม.

ที่ชื่อว่า การพัดวี ได้แก่ เครื่องโบกแกว่งชนิดใดชนิดหนึ่งสำหรับพัดวี.

บทว่า เข้าไปปฏิบัติอยู่ใกล้ๆ ความว่า อยู่ในหัตถบาส ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๑๗๐] อุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอุปสัมบัน เข้าไปปฏิบัติอยู่ใกล้ๆ ด้วยน้ำฉัน หรือด้วยการพัดวี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุณีสงสัย เข้าไปปฏิบัติอยู่ใกล้ๆ ด้วยน้ำฉันหรือการพัดวี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอนุปสัมบัน เข้าไปปฏิบัติอยู่ใกล้ๆ ด้วยน้ำฉันหรือการพัดวี ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ฉักกะทุกกฏ

ปฏิบัติอยู่นอกหัตถบาส ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุฉันของเคี้ยว ภิกษุณีเข้าไปปฏิบัติ ต้องอาบัติทุกกฏ.

เข้าไปปฏิบัติอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุสัมบัน ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๑๗๑] ภิกษุณีถวายเอง ๑ ให้คนอื่นถวาย ๑ สั่งอนุปสัมบันให้ปฏิบัติ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๑๗๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น เป็นฤดูเกี่ยวข้าว ภิกษุณีทั้งหลายขอข้าวเปลือกสดแล้วนำเข้าไปในพระนคร ครั้นถึงที่ประตูพระนคร คนทั้งหลายพากันกั้นประตูพูดสัพยอกว่า ข้าแต่แม่เจ้าทั้งหลาย ขอท่านจงให้ส่วนแบ่งบ้าง ดังนี้ แล้วปล่อยไป ครั้นภิกษุณีเหล่านั้นกลับไปถึงสำนักแล้วได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียนโพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ขอข้าวเปลือกสดเขาเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีขอข้าวเปลือกสดเขา จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ขอข้าวเปลือกสดเขาเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๖๒. ๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด ขอก็ดี ให้ขอก็ดี คั่วก็ดี ให้คั่วก็ดี ตำก็ดี ให้ตำก็ดี หุงก็ดี ให้หุงก็ดี ซึ่งข้าวเปลือกสด แล้วฉัน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๗๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ข้าวเปลือกสด ได้แก่ ข้าวสาลี ข้าวเปลือก ข้าวเหนียว ข้าวละมาน ข้าวฟ่าง ลูกเดือย หญ้ากับแก้.

บทว่า ขอ คือ ขอเอง. บทว่า ให้ขอ คือ ให้ผู้อื่นขอแทน.

บทว่า คั่ว คือ คั่วเอง. บทว่า ให้คั่ว คือ ให้ผู้อื่นคั่ว.

บทว่า ตำ คือ ตำเอง. บทว่า ให้ตำ คือ ให้ผู้อื่นตำ.

บทว่า หุง คือ หุงเอง. บทว่า ให้หุง คือ ให้ผู้อื่นหุง.

ภิกษุณีรับประเคนไว้ด้วยหมายใจว่า จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ. ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ คำกลืน.

อนาปัตติวาร

[๑๗๔] เพราะเหตุอาพาธ ๑ ขออปรัณณชาติ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องพราหมณ์คนหนึ่ง

[๑๗๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พราหมณ์คนหนึ่งเป็นข้าราชการ ถูกปลดออกจากราชการแล้วคิดว่าจักทูลขอรับพระราชทานตำแหน่งเดิมคืน จึงสนานเกล้าแล้วเดินผ่านที่พำนักของภิกษุณีไปสู่ราชตระกูล ภิกษุณีรูปหนึ่งถ่ายวัจจะลงในหม้อ แล้วเททิ้งออกนอกฝา ราดลงบนศีรษะของพราหมณ์นั้น ดังนั้น พราหมณ์จึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ภิกษุณีโล้นเหล่านี้ไม่ใช่สมณะ ไม่มีสมบัติ ไฉนจึงได้เทหม้อคูถลงบนศีรษะเราเล่า เราจักเผาที่พำนักของภิกษุณีเหล่านี้เสีย ดังนั้น จึงถือคบเพลิงเข้าไปสู่ที่พำนักภิกษุณี อุบาสกคนหนึ่งออกมาจากสำนักภิกษุณี เห็นพราหมณ์นั้นกำลังถือคบเพลิงผ่านเข้าไปสู่ที่พำนัก จึงถามพราหมณ์ว่า ท่านผู้เจริญ เหตุไรท่านถือคบเพลิงเข้าไปสู่ที่พำนักภิกษุณี?

พราหมณ์ตอบว่า ท่านผู้เจริญ เพราะภิกษุณีโล้นเหล่านี้เป็นสตรีไม่มีสมบัติ เทหม้อคูถลงบนศีรษะของเรา เราจึงจักเผาสำนักของภิกษุณีเหล่านี้เสีย.

อุบาสกชี้แจงว่า ไปเถิด ท่านผู้เจริญ นั่นเป็นมงคล ท่านจักได้ทรัพย์ ๑,๐๐๐ ตำลึง และตำแหน่งเดิมคืน.

ฝ่ายพราหมณ์นั้นสนานเกล้าแล้วไปสู่ราชตระกูล ได้ทรัพย์พระราชทาน ๑,๐๐๐ ตำลึง และตำแหน่งเดิมนั้นคืน. จึงอุบาสกนั้นเข้าไปสู่ที่พำนักภิกษุณี แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลายแล้วขู่สำทับ.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้เทอุจจาระทิ้งออกภายนอกฝาที่พำนักเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีเทอุจจาระทิ้งออกภายนอกฝาที่พำนัก จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้เทอุจจาระ

ทิ้งออกนอกฝาที่พำนักเล่า การกระทำของพวกนางนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๖๓. ๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด เทหรือให้เท ซึ่งอุจจาระก็ดี ปัสสาวะก็ดี หยากเยื่อก็ดี ของเป็นเดนก็ดี ณ ภายนอกฝาที่พำนักก็ดี ณ ภายนอกกำแพงก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพราหมณ์คนหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๗๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า อุจจาระ ได้แก่ สิ่งที่เขาเรียกกันว่าคูถ.

ที่ชื่อว่า ปัสสาวะ ได้แก่ สิ่งที่เขาเรียกกันว่ามูตร.

ที่ชื่อว่า หยากเยื่อ ได้แก่ สิ่งที่เขาเรียกกันว่าขยะมูลฝอย.

ที่ชื่อว่า ของเป็นเดน ได้แก่ อามิสเป็นเดน หรือกระดูก หรือน้ำที่เป็นเดน.

ที่ชื่อว่า ฝา ได้แก่ฝา ๓ ชนิด คือ ฝาอิฐ ฝาศิลา ฝาไม้.

ที่ชื่อว่า กำแพง ได้แก่กำแพง ๓ ชนิด คือ กำแพงอิฐ กำแพงศิลา กำแพงไม้.

บทว่า ภายนอกฝา คือ ข้างนอกฝาที่อยู่.

บทว่า ภายนอกกำแพง คือ ข้างนอกกำแพง.

บทว่า เท ความว่า เทเอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า ให้เท ความว่า ใช้คนอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ ใช้เขาครั้งเดียว เขาเทแม้หลายครั้ง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๑๗๗] มองดูก่อนแล้วจึงเท ๑ เทในที่ที่เขาไม่ใช้ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๑๗๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พราหมณ์คนหนึ่งมีนาข้าวเหนียวอยู่ใกล้ที่พำนักของภิกษุณี ภิกษุณีทั้งหลายเทอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง หยากเยื่อบ้าง ของเป็นเดนบ้าง ทิ้งลงในนา จึงพราหมณ์นั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ทำนาข้าวเหนียวของข้าพเจ้าให้เสียหายเล่า

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินพราหมณ์นั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้เทอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง หยากเยื่อบ้าง ของเป็นเดนบ้าง ลงในของเขียวสดเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุณีทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีเทอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง หยากเยื่อบ้าง ของเป็นเดนบ้าง ลงในของเขียวสด จริงหรือ?

ภิกษุณีทั้งหลายทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้เทอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง หยากเยื่อบ้าง ของเป็นเดนบ้าง ลงในของเขียวสดเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๖๔. ๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด เท หรือให้เท ซึ่งอุจจาระก็ดี ปัสสาวะก็ดี หยากเยื่อก็ดี ของเป็นเดนก็ดี ลงในของเขียวสด เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๗๙] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า อุจจาระ ได้แก่ สิ่งที่เขาเรียกกันว่าคูถ.

ที่ชื่อว่า ปัสสาวะ ได้แก่ สิ่งที่เขาเรียกกันว่ามูตร.

ที่ชื่อว่า หยากเยื่อ ได้แก่ สิ่งที่เขาเรียกกันว่าขยะมูลฝอย.

ที่ชื่อว่า ของเป็นเดน ได้แก่อามิสเป็นเดน หรือกระดูก หรือน้ำที่เป็นเดน.

ที่ชื่อว่า ของเขียวสด ได้แก่ บุพพัณณชาติ อปรัณณชาติ ที่ประชาชนปลูกไว้สำหรับเป็นเครื่องอุปโภคและบริโภค.

บทว่า เท ความว่า เทเอง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า ให้เท ความว่า ใช้คนอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ ใช้เขาครั้งเดียวเขาเทแม้หลายครั้ง ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๑๘๐] ของเขียวสด ภิกษุณีสำคัญว่าของเขียวสด เท หรือให้เท ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ของเขียวสด ภิกษุณีสงสัย เท หรือให้เท ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ของเขียวสด ภิกษุณีสำคัญว่า มิใช่ของเขียวสด เท หรือให้เท ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

มิใช่ของเขียวสด ภิกษุณีสำคัญว่า ของเขียวสด ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่ของเขียวสด ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่ของเขียวสด ภิกษุณีสำคัญว่า มิใช่ของเขียวสด ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๑๘๑] มองดูก่อนแล้วจึงเท ๑ เทบนคันนา ๑ บอกขออนุญาตต่อเจ้าของแล้วเท ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๑๘๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้งนั้น ในพระนครราชคฤห์มีมหรสพบนยอดภูเขา เหล่าภิกษุณีฉัพพัคคีย์ได้พากันไปดูมหรสพบนยอดภูเขา พวกชาวบ้านพากันเพ่งโทษติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้พากันไปดูการฟ้อนรำบ้าง การขับร้องบ้าง การประโคมดนตรีบ้าง เหมือนสตรีคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า ...

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินชาวบ้านพวกนั้น พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้พากันไปดูการฟ้อนรำบ้าง การขับร้องบ้าง การประโคมดนตรีบ้างเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีฉัพพัคคีย์พากันไปดูการฟ้อนรำบ้าง การขับร้องบ้าง การประโคมดนตรีบ้าง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้พากันไปดูการฟ้อนรำบ้าง การขับร้องบ้าง การประโคมดนตรีบ้างเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๖๕. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไปดูการฟ้อนรำก็ดี การขับร้องก็ดี การประโคมดนตรีก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๘๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า การฟ้อนรำ ได้แก่ การฟ้อนอย่างใดอย่างหนึ่ง.

ที่ชื่อว่า การขับร้อง ได้แก่ เพลงขับอย่างใดอย่างหนึ่ง.

ที่ชื่อว่า การประโคมดนตรี ได้แก่ เครื่องดีดสีตีเป่าอย่างใดอย่างหนึ่ง.

ภิกษุณีเดินไปเพื่อจะดู ต้องอาบัติทุกกฏ. ยืนอยู่ ณ ที่ใด ยังแลเห็นหรือได้ยิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์. พ้นสายตาไปแล้ว กลับแลดูหรือฟังอีก ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีเดินไปเพื่อจะดูเครื่องมหรสพเฉพาะอย่างๆ ต้องอาบัติทุกกฏ. ยืนอยู่ ณ ที่ใด ยังแลเห็นหรือได้ยิน ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์. พ้นสายตาไปแล้ว กลับแลดูหรือฟังอีก ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๑๘๔] ยืนอยู่ในอารามแลเห็นหรือได้ยิน ๑ เขาฟ้อนรำขับร้อง หรือประโคมผ่านมายังสถานที่ภิกษุณียืนอยู่ นั่งอยู่ หรือนอนอยู่ ๑ เดินสวนทางไป แลเห็นหรือได้ยิน ๑ เมื่อมีกิจจำเป็นเดินผ่านไปแลเห็นหรือได้ยิน ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ลสุณวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๑ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๒

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุณีอันเตวาสินีของพระภัททากาปิลานีเถรี

[๑๘๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ญาติผู้ชายของภิกษุณี อันเตวาสินีแห่งพระภัททากาปิลานีเถรี ได้จากบ้านไปสู่พระนครสาวัตถีด้วยกรณียกิจบางอย่าง. ฝ่ายภิกษุณีนั้นกับญาติผู้ชายนั้นหนึ่งต่อหนึ่ง ยืนร่วมบ้าง เจรจาร่วมบ้าง ในเวลาค่ำมืด ไม่มีแสงสว่าง.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีจึงได้ยืนร่วมบ้าง เจรจาร่วมบ้าง กับบุรุษในเวลาค่ำมืด ที่ไม่มีแสงสว่าง หนึ่งต่อหนึ่งเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีกับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ยืนร่วมบ้าง เจรจาร่วมบ้าง ในเวลาค่ำมืด ที่ไม่มีแสงสว่าง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีกับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่งจึงได้ยืนร่วมบ้าง เจรจาร่วมบ้าง ในเวลาค่ำมืด ที่ไม่มีแสงสว่างเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๖๖. ๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ยืนร่วมก็ดี เจรจาร่วมก็ดี ในเวลาค่ำมืด ไม่มีประทีป เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีอันเตวาสินีของพระภัททากาปิลานีเถรี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๘๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ในเวลาค่ำมืด ได้แก่ เวลาพระอาทิตย์ตกดินแล้ว.

บทว่า ไม่มีประทีป คือ ไม่มีแสงสว่าง.

ที่ชื่อว่า บุรุษ ได้แก่ มนุษย์ผู้ชาย มิใช่ยักษ์ผู้ชาย มิใช่เปรตผู้ชาย มิใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวผู้ เป็นบุคคลผู้รู้ความ เป็นผู้สามารถจะยืนร่วม เจรจาร่วมได้.

บทว่า กับ คือ ด้วยกัน.

บทว่า หนึ่งต่อหนึ่ง คือ บุรุษหนึ่ง และภิกษุณีรูปหนึ่ง.

บทว่า ยืนร่วมก็ดี คือ ยืนอยู่ในระยะช่วงแขนของบุรุษ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า เจรจาร่วมก็ดี คือ เจรจาอยู่ในช่วงแขนของบุรุษ ต้องอาบัติปาจิตตีย์

ยืนร่วม หรือเจรจาร่วม พ้นระยะช่วงแขน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ยืนร่วมหรือเจรจาร่วม กับยักษ์ผู้ชาย เปรตผู้ชาย บัณเฑาะก์หรือสัตว์ดิรัจฉานตัวผู้มีร่างกายคล้ายมนุษย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๑๘๗] มีสตรีผู้รู้ความคนใดคนหนึ่งอยู่เป็นเพื่อน ๑ ไม่เพ่งที่ลับยืนร่วมหรือเจรจาร่วม ๑ ส่งใจไปอื่น ยืนร่วมหรือเจรจาร่วม ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุณีอันเตวาสีนีของพระภัททากาปิลานีเถรี

[๑๘๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ญาติผู้ชายของภิกษุณีอันเตวาสินีแห่งภัททากาปิลานีเถรี ได้จากบ้านไปสู่พระนครสาวัตถีด้วยกรณียกิจบางอย่าง. ฝ่ายภิกษุณีนั้นทราบแล้วว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามการยืนร่วม เจรจาร่วม กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ในเวลาค่ำมืด ไม่มีประทีป จึงยืนร่วมบ้าง เจรจาร่วมบ้าง กับบุรุษผู้นั้นและหนึ่งต่อหนึ่ง ในสถานที่กำบัง.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีจึงได้ยืนร่วมบ้าง เจรจาร่วมบ้าง กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ในสถานที่กำบังเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณียืนร่วมบ้าง เจรจาร่วมบ้าง กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ในสถานที่กำบัง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจึงได้ยืนร่วมบ้าง เจรจาร่วมบ้าง กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ในสถานที่กำบังเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๖๗. ๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ยืนร่วมก็ดี เจรจาร่วมก็ดี ในสถานที่กำบัง เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีอันเตวาสินีของพระภัททากาปิลานีเถรี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๘๙] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่าผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้. ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า สถานที่กำบัง ได้แก่ สถานที่ที่เขาบังด้วยฝา บานประตู ลำแพน ม่าน ต้นไม้ เสา หรือฉางข้าว อย่างใดอย่างหนึ่ง.

ที่ชื่อว่า บุรุษ ได้แก่ มนุษย์ผู้ชาย มิใช่ยักษ์ผู้ชาย มิใช่เปรตผู้ชาย มิใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวผู้ เป็นบุคคลผู้รู้ความ เป็นผู้สามารถ จะยืนร่วม เจรจาร่วมได้.

บทว่า กับ คือ ด้วยกัน.

คำว่า หนึ่งต่อหนึ่ง คือ บุรุษผู้หนึ่ง และภิกษุณีรูปหนึ่ง

บทว่า ยืนร่วมก็ดี คือ ยืนอยู่ในระยะช่วงแขนของบุรุษ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า เจรจาร่วมกันก็ดี คือ เจรจาในระยะช่วงแขนของบุรุษ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยืนร่วมหรือเจรจาร่วม พ้นช่วงระยะแขน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ยืนร่วมหรือเจรจาร่วมกับยักษ์ผู้ชาย เปรตผู้ชาย บัณเฑาะก์ หรือสัตว์ดิรัจฉานตัวผู้มีร่างกายคล้ายมนุษย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๑๙๐] มีสตรีผู้รู้ความคนใดคนหนึ่งอยู่เป็นเพื่อน ๑ ไม่เพ่งที่ลับยืนร่วมหรือเจรจาร่วม ๑ ส่งใจไปอื่น ยืนร่วมหรือเจรจาร่วม ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องภิกษุณีอันเตวาสินีของพระภัททากาปิลานีเถรี

[๑๙๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ญาติผู้ชายของภิกษุณีอันเตวาสีนีแห่งพระภัททากาปิลานีเถรี ได้จากบ้านไปสู่พระนครสาวัตถีด้วยกรณียกิจบางอย่าง ฝ่ายภิกษุณีนั้นทราบแล้วว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามการยืนร่วม เจรจาร่วม กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ในสถานที่กำบัง จงยืนร่วมบ้าง เจรจาร่วมบ้าง กับบุรุษคนนั้นแหละหนึ่งต่อหนึ่ง ในสถานที่แจ้ง.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีจึงได้ยืนร่วมบ้าง เจรจาร่วมบ้าง กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ในสถานที่แจ้งเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณียืนร่วมบ้าง เจรจาร่วมบ้าง กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ในสถานที่แจ้ง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจึงได้ยืนร่วมบ้าง เจรจาร่วมบ้าง กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ในสถานที่แจ้งเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๖๘. ๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ยืนร่วมก็ดี เจรจาร่วมก็ดี ในสถานที่แจ้ง เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีอันเตวาสินีของพระภัททากาปิลานีเถรี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๙๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้. ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า สถานที่แจ้ง ได้แก่ สถานที่อันมิได้กำบังด้วยสิ่งใดสิ่งหนึ่งคือ ฝา บานประตู ลำแพน ม่าน ต้นไม้ เสา หรือฉางข้าว.

ที่ชื่อว่า บุรุษ ได้แก่ มนุษย์ผู้ชาย มิใช่ยักษ์ผู้ชาย มิใช่เปรตผู้ชาย มิใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวผู้ เป็นบุคคลผู้รู้ความ เป็นผู้สามารถจะยืนร่วม เจรจาร่วมได้.

บทว่า กับ คือ ด้วยกัน.

บทว่า หนึ่งต่อหนึ่ง คือ บุรุษผู้หนึ่ง และภิกษุณีรูปหนึ่ง.

บทว่า ยืนร่วมก็ดี คือ ยืนอยู่ในระยะช่วงแขนของบุรุษ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า เจรจาร่วมก็ดี คือ เจรจาอยู่ในระยะช่วงแขนของบุรุษ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยืนร่วมหรือเจรจาร่วม พ้นระยะช่วงแขน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ยืนร่วมหรือเจรจาร่วม กับยักษ์ผู้ชาย บัณเฑาะก์ หรือสัตว์ดิรัจฉานตัวผู้มีร่างกายคล้ายมนุษย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๑๙๓] มีสตรีผู้รู้ความคนใดคนหนึ่งอยู่เป็นเพื่อน ๑ ไม่เพ่งที่ลับ ยืนร่วมหรือเจรจาร่วม ๑ ส่งใจไปอื่น ยืนร่วมหรือเจรจาร่วม ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑๐ ไม่ต้องอาบัติแล.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๑៩๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทา ยืนร่วมบ้าง เจรจาร่วมบ้าง กระซิบใกล้หูบ้าง กับบุรุษ หนึ่งต่อหนึ่ง ในถนนบ้าง ในตรอกตันบ้าง ในทางสามแพ่งบ้าง ส่งภิกษุณีผู้เป็นเพื่อนกลับไปบ้าง.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้ยืนร่วมบ้าง เจรจาร่วมบ้าง กระซิบใกล้หูบ้าง กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ในถนนบ้าง ในตรอกตันบ้าง ในทางสามแพร่งบ้าง ส่งภิกษุณีผู้เป็นเพื่อนกลับไปบ้างเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทา ยืนร่วมบ้าง เจรจาร่วมบ้าง กระซิบใกล้หูบ้าง กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ในถนนบ้าง ในตรอกตันบ้าง ในทางสามแพร่งบ้าง ส่งภิกษุณีผู้เป็นเพื่อนกลับไปบ้าง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้ยืนร่วมบ้าง เจรจาร่วมบ้าง กระซิบใกล้หูบ้าง กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ในถนนบ้าง ในตรอกตันบ้าง ในทางสามแพร่งบ้าง ส่งภิกษุณีผู้เป็นเพื่อนกลับไปบ้างเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๖៩. ๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยืนร่วมก็ดี เจรจาร่วมก็ดี กระซิบใกล้หูก็ดี กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ในถนนก็ดี ในตรอกตันก็ดี ในทางสามแพร่งก็ดี ส่งภิกษุณีผู้เป็นเพื่อนกลับไปก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๙๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้. ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ถนน ได้แก่ ทางเดิน.

ที่ชื่อว่า ตรอกตัน ได้แก่ ทางที่เข้าทางใดออกทางนั้น.

ที่ชื่อว่า ทางสามแพร่ง ได้แก่ชุมทางที่เที่ยวเตร่.

ที่ชื่อว่า บุรุษ ได้แก่ มนุษย์ผู้ชาย มิใช่ยักษ์ผู้ชาย มิใช่เปรตผู้ชาย มิใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวผู้ เป็นบุคคลผู้รู้ความ เป็นผู้สามารถจะยืนร่วม เจรจาร่วมได้.

บทว่า กับ คือด้วยกัน.

บทว่า หนึ่งต่อหนึ่ง คือ บุรุษผู้หนึ่ง และภิกษุณีอีกรูปหนึ่ง.

บทว่า ยืนร่วมก็ดี คือ ยืนร่วมในระยะช่วงแขนของบุรุษ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า เจรจาร่วมก็ดี คือ เจรจาอยู่ในระยะช่วงแขนของบุรุษ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า กระซิบใกล้หูก็ดี คือ บอกเนื้อความใกล้หูของบุรุษ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

พากย์ว่า ส่งภิกษุณีผู้เป็นเพื่อนกลับไปก็ดี คือ ประสงค์จะประพฤติอนาจาร จึงส่งภิกษุณีผู้เป็นเพื่อนกลับไป ต้องอาบัติทุกกฏ. เมื่อภิกษุณีผู้เป็นเพื่อนละไปใกล้จะพ้นสายตา หรือสุดเสียงสั่ง ต้องอาบัติทุกกฏ. เมื่อภิกษุณีผู้เป็นเพื่อนพ้นไปแล้ว ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยืนร่วม หรือเจรจาร่วม พ้นระยะช่วงแขน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ยืนร่วม หรือเจรจาร่วม กับยักษ์ผู้ชาย เปรตผู้ชาย บัณเฑาะก์ หรือสัตว์ดิรัจฉานตัวผู้มีร่างกายคล้ายมนุษย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๑๙๖] มีสตรีผู้รู้ความคนใดคนหนึ่งอยู่เป็นเพื่อน ๑ ไม่เพ่งที่ลับ ยืนร่วมหรือเจรจาร่วม ๑ ส่งใจไปอื่น ยืนร่วมหรือเจรจาร่วม ๑ ไม่ประสงค์จะประพฤติอนาจาร มีกิจจำเป็นจึงส่งภิกษุณีผู้เพื่อนกลับ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง

[๑๘๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีรูปหนึ่งเป็นกุลุปิกาของสกุลแห่งหนึ่ง รับภัตตาหารเป็นประจำ จึงภิกษุณีนั้นครั้นเวลาเช้า ครองอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวร เดินผ่านเข้าไปทางสกุลนั้น ครั้นถึงจึงนั่งบนอาสนะแล้วไม่บอกลาเจ้าของบ้านกลับไป ทาสีแห่งสกุลนั้นมัวสาละวนเก็บกวาดเรือน ได้เก็บอาสนะนั้นลงในกระโถน คนในบ้านไม่เห็นอาสนะ จึงถามภิกษุณีนั้นว่า ข้าแต่แม่เจ้า อาสนะนั้นอยู่ที่ไหน?

ภิกษุณีนั้นปฏิเสธว่า อาวุโส ดิฉันไม่เห็นอาสนะนั้น.

คนเหล่านั้นกล่าวคาดคั้นว่า ข้าแต่แม่เจ้า ขอท่านจงให้อาสนะนั้น ดังนี้แล้ว ได้บอกเลิกถวายภัตตาหารประจำ ภายหลังเขาชำระเรือนพบอาสนะนั้นอยู่ในกระโถน จึงขอขมาโทษภิกษุณีนั้นแล้วได้เริ่มต้นถวายภัตตาหารประจำต่อไป.

ส่วนภิกษุณีนั้นได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย. บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีเข้าสู่สกุลในเวลา ก่อนอาหารนั่งบนอาสนะแล้ว จึงไม่ได้บอกลาเจ้าของบ้านก่อนกลับเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีเข้าสู่สกุลในเวลาก่อนอาหาร นั่งบนอาสนะแล้ว ไม่บอกลาเจ้าของบ้านก่อนกลับ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีเข้าสู่สกุลในเวลาก่อนอาหาร นั่งบนอาสนะแล้ว จึงได้ไม่บอกลาเจ้าของบ้านก่อนกลับเล่า การกระทำของนางนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๗๐. ๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด เข้าไปสู่สกุลทั้งหลาย ในเวลาก่อนอาหาร นั่งบนอาสนะแล้ว ไม่บอกลาเจ้าของบ้าน หลีกไป เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๑๙๘] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้. ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า เวลาก่อนอาหาร คือเวลาอรุณขึ้นตราบเท่าเที่ยงวัน.

ที่ชื่อว่า สกุล ได้แก่สกุล ๔ คือ สกุลกษัตริย์ สกุลพราหมณ์ สกุลแพศย์ สกุลศูทร์.

บทว่า เข้าไป คือ ไปในสกุลนั้น.

ที่ชื่อว่า อาสนะ ได้แก่ เอกเทสที่เขาเรียกกันว่าที่สำหรับนั่งพับพแนงเชิง.

บทว่า นั่ง คือ นั่งบนอาสนะนั้น.

คำว่า ไม่บอกลาเจ้าของบ้าน หลีกไป ความว่า ไม่อำลาคนในสกุลนั้นซึ่งเป็นเจ้าของ

ถวาย.

เดินพ้นชายคา ต้องอาบัติปาจิตตีย์. ในที่แจ้ง เดินล่วงอุปจาร ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๑๙๙] ยังมิได้บอกลา ภิกษุณีสำคัญว่า ยังมิได้บอกลา หลีกไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยังมิได้บอกลา ภิกษุณีสงสัย หลีกไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยังมิได้บอกลา ภิกษุณีสำคัญว่า บอกลาแล้ว หลีกไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

ไม่ใช่สถานที่สำหรับนั่งพับพแนงเชิง ต้องอาบัติทุกกฏ.

บอกลาแล้ว ภิกษุณีสำคัญว่า ยังมิได้บอกลา ต้องอาบัติทุกกฏ.

บอกลาแล้ว ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

บอกลาแล้ว ภิกษุณีสำคัญว่าบอกลาแล้ว ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๒๐๐] บอกลาแล้วไป ๑ อาสนะเคลื่อนที่ไม่ได้ ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๒๐๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทา เข้าไปสู่สกุลในเวลาหลังอาหาร แล้วนั่งบ้าง นอนบ้าง บนอาสนะ ไม่บอกกล่าวเจ้าของบ้าน คนในบ้านกระดากภิกษุณีถุลลนันทา ไม่กล้านั่ง ไม่กล้านอนบนอาสนะ เขาจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้เข้าไปสู่สกุลในเวลาหลังอาหาร แล้วนั่งบ้าง นอนบ้าง บนอาสนะ ไม่บอกกล่าวเจ้าของบ้านเล่า ...

ภิกษุณี ทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้น พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทา จึงได้เข้าไปสู่สกุลในเวลาหลังอาหาร แล้วนั่งบ้าง นอนบ้าง บนอาสนะ ไม่บอกกล่าวเจ้าของบ้านเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีถุลลนันทา เข้าไปสู่สกุลในเวลาหลังอาหาร แล้วนั่งบ้าง นอนบ้าง บนอาสนะ ไม่บอกกล่าวเจ้าของบ้าน จริงหรือ?

ภิกษุณีทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้เข้าไปสู่สกุลในเวลาหลังอาหาร แล้วนั่งบ้าง นอนบ้าง บนอาสนะไม่บอกกล่าวเจ้าของบ้านเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๗๑. ๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด เข้าไปสู่สกุลในเวลาหลังอาหารไม่บอกกล่าวพวกเจ้าของบ้าน นั่งก็ดี นอนก็ดี บนอาสนะ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๐๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้. ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า เวลาหลังอาหาร ได้แก่เวลาเที่ยงล่วงไปแล้ว ตราบเท่าพระอาทิตย์อัสดงคต.

ที่ชื่อว่า สกุล ได้แก่สกุล ๔ คือ สกุลกษัตริย์ สกุลพราหมณ์ สกุลแพศย์ สกุลศูทร์

บทว่า เข้าไป คือ ไปในสกุลนั้น.

คำว่า ไม่บอกกล่าวพวกเจ้าของบ้าน คือ ไม่บอกคนในสกุลนั้นซึ่งเป็นเจ้าของถวาย.

ที่ชื่อว่า อาสนะ ได้แก่สถานที่เขาเรียกกันว่าแท่นหรือเตียงอันว่าง.

บทว่า นั่ง นั่งลงบนอาสนะนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า นอน คือ นอนลงบนอาสนะนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๒๐๓] มิได้บอกกล่าว ภิกษุณีสำคัญว่ามิได้บอกกล่าว นั่งก็ดี นอนก็ดี บนอาสนะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มิได้บอกกล่าว ภิกษุณีสงสัย นั่งก็ดี นอนก็ดี บนอาสนะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มิได้บอกกล่าวภิกษุณีสำคัญว่าบอกกล่าวแล้ว นั่งก็ดี นอนก็ดี บนอาสนะต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

นั่ง ณ สถานอันมิใช่แท่นหรือเตียง ต้องอาบัติทุกกฏ.

บอกกล่าวแล้ว ภิกษุณีสำคัญว่ายังมิได้บอกกล่าว ต้องอาบัติทุกกฏ.

บอกกล่าวแล้ว ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

บอกกล่าวแล้ว ภิกษุณีสำคัญว่าบอกกล่าวแล้ว ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๒๐๔] บอกแล้ว นั่งก็ดี นอนก็ดี บนอาสนะ ๑ บนอาสนะที่เขาปูไว้เป็นประจำ ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๒๐๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีหลายรูปพากันไปสู่พระนครสาวัตถีในโกศลชนบท พอเข้าถึงบ้านหมู่หนึ่งในเวลาเย็นได้เข้าสู่สกุลพราหมณ์สกุลหนึ่ง ขอที่พักแรม. จึงพราหมณีได้กล่าวคำนี้กะภิกษุณีเหล่านั้นว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ขอได้โปรดรอจนกว่าท่านพราหมณ์จะมา.

ภิกษุณีทั้งหลายกล่าวว่า จนกว่าท่านพราหมณ์จะมา ดังนี้ แล้วได้จัดปูลาดเครื่องสำหรับนอน แล้วบ้างพวกนั่ง บางพวกนอน.

ตกค่ำพราหมณ์มาเห็นแล้วได้ถามพราหมณีนั้นว่า สตรีเหล่านี้คือใครกัน? พราหมณีตอบว่า ภิกษุณีเจ้าค่ะ.

พราหมณ์กล่าวว่า จงขับไล่ไป สตรีศีรษะโล้นเหล่านี้เป็นหญิงเสเพล ดังนี้ แล้วให้ขับไล่ออกจากเรือนไป.

ครั้นภิกษุณีเหล่านั้นไปถึงพระนครสาวัตถีแล้ว ได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย. บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้เข้าสู่สกุลในเวลาวิกาล แล้วไม่บอกเจ้าของบ้าน ปูลาดเองบ้างให้ผู้อื่นปูลาดบ้าง ซึ่งเครื่องนอน แล้วนั่งบ้างนอนบ้างเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีทั้งหลายเข้าสู่สกุลในเวลาวิกาล แล้วไม่บอกพวกเจ้าของบ้าน ปูลาดเองบ้าง ให้ผู้อื่นปูลาดบ้าง ซึ่งเครื่องนอน แล้วนั่งบ้าง นอนบ้าง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้เข้าสู่สกุลในเวลาวิกาล แล้วไม่บอกพวกเจ้าของบ้าน ลาดเองบ้าง ให้ผู้อื่นลาดบ้าง ซึ่งเครื่องนอน แล้วนั่งบ้าง นอนบ้างเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๗๒. ๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด เข้าไปสู่สกุลทั้งหลาย ในเวลาวิกาล ไม่บอกพวกเจ้าของบ้าน ลาดก็ดี ให้ลาดก็ดี ซึ่งเครื่องนอน แล้วนั่งก็ดี นอนก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๐๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้. ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า เวลาวิกาล ได้แก่ เวลาตั้งแต่อาทิตย์อัสดงคตตราบเท่าถึงอรุณขึ้น.

ที่ชื่อว่า สกุล ได้แก่ สกุล ๔ คือ สกุลกษัตริย์ สกุลพราหมณ์ สกุลแพศย์ สกุลศูทร์.

บทว่า เข้าไป คือ ไปในสกุลนั้น.

คำว่า ไม่บอกพวกเจ้าของบ้าน คือ ไม่บอกคนในสกุลนั้นซึ่งเป็นเจ้าของถวาย.

ที่ชื่อว่า เครื่องนอน ได้แก่ เครื่องปูลาด โดยที่สุดแม้เครื่องลาดที่ทำด้วยใบไม้.

บทว่า ลาด คือ ลาดเอง.

บทว่า ให้ลาด คือ ใช้คนอื่นลาด.

บทว่า นั่ง คือ นั่งบนเครื่องนอนที่ลาดนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า นอน คือ นอนบนเครื่องนอนที่ลาดนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๒๐๗] มิได้บอกเจ้าของ ภิกษุณีสำคัญว่ามิได้บอก ลาดก็ดี ให้ลาดก็ดี ซึ่งเครื่องนอน แล้วนั่งหรือนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มิได้บอกเจ้าของ ภิกษุณีสงสัย ลาดก็ดี ให้ลาดก็ดี ซึ่งเครื่องนอน แล้วนั่งหรือนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์

มิได้บอกเจ้าของ ภิกษุณีสำคัญว่าบอกแล้ว ลาดก็ดี ให้ลาดก็ดี ซึ่งเครื่องนอน แล้วนั่งหรือนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

บอกเจ้าของแล้ว ภิกษุณีสำคัญว่ามิได้บอก ต้องอาบัติทุกกฏ.

บอกเจ้าของแล้ว ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

บอกเจ้าของแล้ว ภิกษุณีสำคัญว่าบอกแล้ว ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๒๐๘] ภิกษุณีบอกเจ้าของแล้ว ลาดก็ดี ให้ลาดก็ดี ซึ่งเครื่องนอน แล้วนั่งหรือนอน ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

____

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุณีอันเตวาสินีของพระภัททากาปิลานีเถรี

[๒๐๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุณีอันเตวาสินีของพระภัททากาปิลานีเถรี ย่อมตั้งใจปฏิบัติพระภัททากาปิลานีเถรีๆ จึงได้กล่าวคำนี้กะภิกษุณีทั้งหลายว่า แม่เจ้าทั้งหลาย ภิกษุณีรูปนี้ปฏิบัติข้าพเจ้าโดยเคารพ ข้าพเจ้าจักให้จีวรแก่ภิกษุณีรูปนี้ แต่ภิกษุณีรูปนั้นให้ภิกษุณีอื่นโพนทะนาโดยให้เชื่อถือผิดว่า เข้าใจผิดว่า แม่เจ้า ข่าวว่า ดิฉันมิได้ปฏิบัติแม่เจ้าโดยเคารพ ข่าวว่าแม่เจ้าจักไม่ให้จีวรแก่ดิฉัน ดังนี้.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีจึงได้ให้ภิกษุณีอื่นโพนทะนาโดยให้เชื่อถือผิด เข้าใจผิดเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีให้ภิกษุณีอื่นโพนทะนา โดยให้เชื่อถือผิด เข้าใจผิด จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจึงได้ให้ภิกษุณีอื่นโพนทะนาโดยให้เชื่อถือผิด เข้าใจผิดเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๗๓. ๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้คนอื่นโพนทะนา โดยให้เชื่อผิด เข้าใจผิด เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีอันเตวาสินีของพระภัททากาปิลานีเถรี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๑๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า โดยให้เชื่อผิด คือ โดยให้เชื่อเป็นอย่างอื่น.

บทว่า เข้าใจผิด คือ ให้เข้าใจเป็นอย่างอื่น.

บทว่า คนอื่น ได้แก่ อุปสัมบัน ให้อุปสัมบันโพนทะนา ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๒๑๑] อุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอุปสัมบัน ให้โพนทะนา ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุณีสงสัย ให้โพนทะนา ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่า อนุปสัมบัน ให้โพนทะนา ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จตุกกะทุกกฏ

ภิกษุณีให้อนุปสัมบันโพนทะนา ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๒๑๒] วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องภิกษุณีจัณฑกาลี

[๒๑๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายหาบริขารของตนไม่พบ ต่างก็ถามภิกษุณีจัณฑกาลีดังนี้ว่า แม่เจ้า ท่านเห็นบริขารของพวกดิฉันบ้างไหม?

ภิกษุณีจัณฑกาลีเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ข้าพเจ้าคนเดียวเป็นโจรแน่ละ ข้าพเจ้าคนเดียวเป็นคนไม่ละอายแน่ละ เพราะแม่เจ้าพวกที่หาบริขารของตนไม่พบ ต่างก็มากล่าวอย่างนี้กะข้าพเจ้าว่า แม่เจ้า ท่านเห็นบริขารของพวกดิฉันบ้างไหม แม่เจ้าทั้งหลาย ถ้าข้าพเจ้าถือเอาบริขารของพวกท่านไป ข้าพเจ้าก็มิใช่สมณะ ย่อมเคลื่อนจากพรหมจรรย์ ต้องตกนรก แม้แม่เจ้าที่กล่าวอย่างนั้นกะข้าพเจ้าด้วยคำไม่จริง ก็ขอให้เป็นไม่ใช่สมณะ ต้องเคลื่อนจากพรหมจรรย์ต้องตกนรก.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าจัณฑกาลีจึงได้แช่งตนและคนอื่นด้วยนรกบ้าง ด้วยพรหมจรรย์บ้างเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีจัณฑกาลีแช่งตนและคนอื่น ด้วยนรกบ้าง ด้วยพรหมจรรย์บ้าง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจัณฑกาลีจึงได้แช่งตนและคนอื่น ด้วยนรกบ้าง ด้วยพรหมจรรย์บ้างเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๗๔. ๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด แช่งตนก็ดี ตนอื่นก็ดี ด้วยนรก หรือด้วยพรหมจรรย์ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีจัณฑกาลี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๑๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ตน คือ ตัวของตัวเอง.

บทว่า คนอื่น ได้แก่ อุปสัมบัน แช่ง ด้วยคำว่านรกก็ดี ด้วยคำว่า พรหมจรรย์ก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๒๑๕] อุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอุปสัมบัน แช่งด้วยนรกก็ดี ด้วยพรหมจรรย์ก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุณีสงสัย แช่งด้วยนรกก็ดี ด้วยพรหมจรรย์ก็ดี ด้วยพรหมจรรย์ก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอนุปสัมบัน แช่งด้วยนรกก็ดี ด้วยพรหมจรรย์ก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ปัญจกะทุกกฏ

ภิกษุณีแช่งด้วยคำว่ากำเนิดสัตว์ดิรัจฉานก็ดี ด้วยคำว่าเปรตวิสัยก็ดี ด้วยคำว่าเป็นคนโชคร้ายก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

แช่งอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๒๑๖] มุ่งอรรถ ๑ มุ่งธรรม ๑ มุ่งสั่งสอน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องภิกษุณีจัณฑกาลี

[๒๑๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุณีจัณฑกาลีทะเลาะกับภิกษุณีทั้งหลาย แล้วร้องไห้ประหารตนเอง.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าจัณฑกาลีจึงได้พร่ำตีตนแล้วร้องไห้เล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีจัณฑกาลีพร่ำตีตนแล้วร้องไห้ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจัณฑกาลีจึงได้พร่ำตีตนแล้วร้องไห้เล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๓๕. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด พร่ำตีตนแล้วร้องไห้ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีจัณฑกาลี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๑๘] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ตน คือ ร่างกายของตน.

พร่ำตี แล้วร้องไห้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ตี ไม่ร้องไห้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ร้องไห้ ไม่ตี ต้องอาบัติทุกกฏ

อนาปัตติวาร

[๒๑๙] อันความเสื่อมแห่งญาติ อันความวอดวายแห่งโภคะ หรืออันความเบียดเบียนแห่งโรคกระทบกระทั่ง จึงร้องไห้ ไม่ตีตน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อันธการวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

ปาจิตตีย์วรรค ๒ จบ.

ปาจิตติย์ วรรคที่ ๓

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๒๒๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุณีหลายรูปเปลือยกายอาบน้ำในแม่น้ำอจิรวดีท่าเดียวกันกับพวกหญิงแพศยา. พวกหญิงแพศยาได้พูดยั่วเย้าภิกษุณีเหล่านั้นว่า แม่เจ้าทั้งหลายพวกท่านยังเป็นสาว จะประพฤติพรหมจรรย์ไปทำไมกัน ธรรมดาบุคคลต้องบริโภคกามมิใช่หรือต่อภายแก่พวกท่านจึงค่อยประพฤติพรหมจรรย์เถิด อย่างนี้พวกท่านจักได้รับประโยชน์ทั้งสองประการ พวกภิกษุณีถูกพวกหญิงแพศยาพูดยั่วเย้าอยู่ ได้เป็นผู้เก้อเขิน ครั้นกลับไปสู่สำนักแล้ว ได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ภิกษุณีทั้งหลายได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายๆ ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถาในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุณีทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ ... เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๗๖. ๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด เปลือยกายอาบน้ำ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๒๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า เปลือยกายอาบน้ำ คือ ไม่นุ่งผ้า หรือไม่ห่มผ้าอาบน้ำ เป็นทุกกฏในประโยค อาบเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๒๒๒] มีจีวรถูกโจรชิงไป หรือจีวรหาย ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๒๒๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าอาบน้ำฝนแก่ภิกษุณีทั้งหลายแล้ว. ภิกษุณีเหล่าฉัพพัคคีย์ทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตผ้าอาบน้ำฝนแล้ว จึงใช้ผ้าอาบน้ำไม่มีประมาณเลื้อยข้างหน้าบ้าง เลื้อยข้างหลังบ้าง เที่ยวไป.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีเหล่าฉัพพัคคีย์ จึงได้ใช้ผ้าอาบน้ำไม่มีประมาณเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีเหล่าฉัพพัคคีย์ใช้ผ้าอาบน้ำไม่มีประมาณ จริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จึงได้ใช้ผ้าอาบน้ำไม่มีประมาณเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๗๗.๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ผู้จะให้ทำผ้าอาบน้ำ พึงให้ทำให้ได้ประมาณ นี้ประมาณในคำนั้น โดยยาว ๔ คืบ โดยกว้าง ๒ คืบ ด้วยคืบสุคต เธอทำให้ล่วงประมาณนั้น เป็นปาจิตตีย์ มีอันให้ตัดเสีย.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๒๔] ที่ชื่อว่า ผ้าอาบน้ำ ได้แก่ ผ้าสำหรับนุ่งอาบน้ำ.

บทว่า ผู้จะให้ทำ อธิบายว่า ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี ต้องทำให้ได้ประมาณ ประมาณในคำนั้นดังนี้ คือ โดยยาว ๔ คืบ โดยกว้าง ๒ คืบ ด้วยคืบสุคต ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี ให้ล่วงประมาณนั้นไป เป็นทุกกฏในประโยค ได้มาพึงตัดเสีย แล้วแสดงอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

จตุกกะปาจิตตีย์

[๒๒๕] ผ้าอาบน้ำที่ตนทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าอาบน้ำที่ตนทำค้างไว้ ให้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าอาบน้ำที่ผู้อื่นทำค้างไว้ ตนทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าอาบน้ำที่ผู้อื่นทำค้างไว้ ใช้ผู้อื่นทำต่อจนสำเร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ทำเองก็ดี ให้ผู้อื่นทำก็ดี เพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ได้ผ้าอาบน้ำที่คนอื่นทำไว้มาใช้สอย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๒๒๖] ทำให้ได้ประมาณ ๑ ทำหย่อนกว่าประมาณ ๑ ได้ผ้าอาบน้ำที่ผู้อื่นทำไว้เกินประมาณ ตัดให้ได้ประมาณแล้วใช้สอย ๑ ทำเป็นเพดาน ผ้าลาดพื้น ม่าน ฟูก หรือหมอน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๒๒๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีรูปหนึ่งเอาผ้าสำหรับทำจีวร ซึ่งมีราคามากมาทำจีวร เย็บจีวรให้เสียไป ภิกษุณีถุลลนันทาได้กล่าวคำนี้กะภิกษุณีรูปนั้นว่า แม่เจ้า ผ้าสำหรับทำจีวรของท่านผืนนี้เนื้อดี แต่ทำจีวรไม่ดี เย็บไม่สวย.

ภิกษุณีรูปนั้นถามว่า แม่เจ้า ดิฉันจักเลาะออก ท่านจักเย็บให้หรือ?

ภิกษุณีถุลลนันทาตอบว่า จ้ะ ดิฉันจักเย็บให้.

ครั้นแล้วภิกษุณีรูปนั้นได้เลาะจีวรนั้นให้แก่ภิกษุณีถุลลนันทา. ภิกษุณีถุลลนันทากล่าวว่า ดิฉันจักเย็บให้ ดิฉันจักเย็บให้ แล้วไม่เย็บ ไม่ขวนขวายให้ผู้อื่นเย็บ ดังนั้นภิกษุณีรูปนั้นจึงแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่าไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาให้เลาะจีวรของภิกษุณีแล้ว จึงไม่เย็บให้ ไม่ขวนขวายให้ผู้อื่นเย็บให้เล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาให้เลาะจีวรของภิกษุณีแล้วไม่เย็บให้ ไม่ขวนขวายให้ผู้อื่นเย็บให้จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาให้เลาะจีวรของภิกษุณีแล้ว จึงได้ไม่เย็บให้ ไม่ขวนขวายให้ผู้อื่นเย็บให้เล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้.

พระบัญญัติ

๗๘. ๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด เลาะก็ดี ให้เลาะก็ดี ซึ่งจีวรของภิกษุณีแล้ว เธอไม่มีอันตรายในภายหลัง ไม่เย็บ ไม่ทำการขวนขวายเพื่อให้เย็บ พ้น ๔-๕ วันไป เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๒๘] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ของภิกษุณี ได้แก่ ภิกษุณีรูปอื่น.

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่จีวร ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง.

บทว่า เลาะ คือ เลาะด้วยตนเอง.

บทว่า ให้เลาะ คือ ให้ผู้อื่นเลาะ.

คำว่า เธอไม่มีอันตรายในภายหลัง คือ ในเมื่ออันตรายไม่มี.

บทว่า ไม่เย็บ คือไม่เย็บด้วยตนเอง.

บทว่า ไม่ทำการขวนขวายเพื่อให้เย็บ คือ ไม่บังคับผู้อื่น.

คำว่า พ้น ๔-๕ วันไป คือเก็บไว้ได้ ๔-๕ วัน พอทอดธุระว่าจักไม่เย็บ จักไม่ทำความขวนขวายเพื่อให้เย็บ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๒๒๙] อุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอุปสัมบัน เลาะก็ดี ให้เลาะก็ดีซึ่งจีวร แล้วเธอไม่มีอันตรายในภายหลัง ไม่เย็บ ไม่ขวนขวายให้เย็บ พ้น ๔-๕ วันไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุณีสงสัย เลาะก็ดี ให้เลาะก็ดี ซึ่งจีวร แล้วเธอไม่มีอันตรายในภายหลัง ไม่เย็บ ไม่ขวนขวายให้เย็บ พ้น ๔-๕ วันไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอนุปสัมบัน เลาะก็ดี ให้เลาะก็ดี ซึ่งจีวรแล้วเธอไม่มีอันตรายในภายหลัง ไม่เย็บ ไม่ขวนขวายให้เย็บ พ้น ๔-๕ วันไปต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ปัญจกะทุกกฏ

เลาะก็ดี ให้เลาะก็ดี ซึ่งบริขารอย่างอื่น แล้วเธอไม่มีอันตรายในภายหลังไม่เย็บ ไม่ขวนขวายให้เย็บ พ้น ๔-๕ วันไป ต้องอาบัติทุกกฏ.

เลาะก็ดี ให้เลาะก็ดี ซึ่งจีวรก็ดี บริขารอย่างอื่นก็ดี ของอนุปสัมบันแล้วเธอไม่มีอันตรายในภายหลัง ไม่เย็บ ไม่ขวนขวายให้เย็บ พ้น ๔-๕ วันไป ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๒๓๐] ในเมื่อเหตุจำเป็นมี ๑ แสวงหาแล้วไม่ได้ ๑ ทำอยู่เกิน ๔-๕ วัน ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๒๓๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พวกภิกษุณีพากันฝากผ้าจีวรไว้ในมือของภิกษุณีทั้งหลาย แล้วมีแต่ผ้าอันตรวาสกกับผ้าอุตราสงค์ เที่ยวจาริกไปตามชนบท ผ้าจีวรเหล่านั้นถูกเก็บไว้นาน ก็ขึ้นราตกหนาว ภิกษุณีพวกที่รับฝาก จึงผึ่งผ้าจีวรเหล่านั้น ภิกษุณีทั้งหลายได้ถามภิกษุณีพวกที่รับฝากว่า แม่เจ้า ผ้าจีวรเหล่านี้ของใครตกหนาว?

จึงภิกษุณีพวกที่รับฝากได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ฝากผ้าจีวรไว้ในมือของภิกษุณีทั้งหลายแล้วมีแต่ผ้าอันตรวาสกกับผ้าอุตราสงค์ เที่ยวจาริกไปในชนบทเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีฝากผ้าจีวรไว้ในมือของภิกษุณีทั้งหลาย แล้วมีแต่ผ้าอันตรวาสกกับผ้าอุตราสงค์ เที่ยวจาริกไปในชนบท จริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ฝากผ้าจีวรไว้ในมือของภิกษุณีทั้งหลาย แล้วมีแต่ผ้าอันตรวาสกกับผ้าอุตราสงค์ เที่ยวจาริกไปในชนบทเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๗๙. ๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังวาระผลัดเปลี่ยนผ้าสังฆาฏิ อันมีกำหนด ๕ วันให้เกินไป เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๓๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ยังวาระผลัดเปลี่ยนผ้าสังฆาฏิอันมีกำหนด ๕ วัน ให้เกินไป อธิบายว่า ไม่นุ่ง ไม่ห่ม ไม่ผึ่งผ้าจีวรทั้ง ๕ ผืน ในวันคำรบห้า ให้เลยวันคำรบห้าไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๒๓๓] เลย ๕ วัน ภิกษุณีสำคัญว่าเลย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เลย ๕ วัน ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เลย ๕ วัน ภิกษุณีสำคัญว่ายังไม่เลย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ยังไม่เลย ๕ วัน ภิกษุณีสำคัญว่าเลย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ยังไม่เลย ๕ วัน ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ยังไม่เลย ๕ วัน ภิกษุณีสำคัญว่ายังไม่เลย ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๒๓๔] นุ่ง ห่ม หรือผึ่ง จีวรทั้ง ๕ ผืนในวันคำรบห้า ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง

[๒๓๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีรูปหนึ่งไปบิณฑบาตกลับมาแล้ว แผ่ผึ่งจีวรที่เปียกชุ่มเหงื่อไว้แล้วเข้าสู่วิหาร. ภิกษุณีรูปหนึ่งได้ห่มจีวรผืนที่แผ่ผึ่งไว้นั้นแล้ว เข้าบ้านไปบิณฑบาต. ภิกษุณีเจ้าของออกมาถามภิกษุณีทั้งหลายว่า แม่เจ้าทั้งหลายเห็นจีวรของดิฉันบ้างไหม ภิกษุณีทั้งหลายแจ้งความนั้นแก่เธอๆ จึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีจึงไม่บอกกล่าว ห่มจีวรของเราไปเล่า แล้วแจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีจึงได้ไม่บอกกล่าวห่มจีวรของภิกษุณีเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีไม่บอกกล่าว ห่มจีวรของภิกษุณี จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจึงได้ไม่บอกกล่าวห่มจีวรของภิกษุณีเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๘๐. ๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด ใช้จีวรสับเปลี่ยน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๓๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า จีวรสับเปลี่ยน ได้แก่ จีวร ๕ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ของภิกษุณีผู้อุปสัมบัน.

ภิกษุณีนุ่งก็ดี ห่มก็ดี ซึ่งจีวรที่เจ้าของมิได้ให้เธอ หรือไม่บอกกล่าวเจ้าของ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๒๓๗] ภิกษุณีอุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่า ภิกษุณีอุปสัมบัน ใช้จีวรสับเปลี่ยน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีอุปสัมบัน ภิกษุณีสงสัย ใช้จีวรสับเปลี่ยน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีอุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่า ภิกษุณีอนุปสัมบัน ใช้จีวรสับเปลี่ยน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จตุกกะทุกกฏ

ภิกษุณีใช้จีวรสับเปลี่ยนของภิกษุณีอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีอนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าภิกษุณีอุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีอนุปสัมบัน ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีอนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าภิกษุณีอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๒๓๘] เจ้าของให้ หรือบอกกล่าวเจ้าของก่อน นุ่งก็ดี ห่มก็ดี ซึ่งจีวรนั้น ๑ ถูกชิงจีวรไป ๑ จีวรหาย ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๒๓๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ตระกูลอุปัฏฐากของภิกษุณีถุลลนันทา ได้กล่าวคำนี้กะภิกษุณีถุลลนันทาว่า แม่เจ้า พวกข้าพเจ้าจักถวายจีวรแก่ภิกษุณีสงฆ์.

ภิกษุณีถุลลนันทาได้ทำการขัดขวางว่า พวกท่านยังมีธุระมาก มีการงานที่ยังจะต้องทำมาก.

ต่อมาเรือนแห่งตระกูลนั้นถูกไฟไหม้ พวกเขาจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้ทำไทยธรรมของพวกเราให้เป็นอันตรายเล่า พวกเราเป็นคนคลาดจากประโยชน์ทั้งสอง คือโภคะและบุญ.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทา จึงได้ทำลาภคือจีวรของหมู่ให้เป็นอันตรายเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีถุลลนันทาทำลาภ คือ จีวรของหมู่ให้เป็นอันตราย จริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้ทำลาภคือจีวรของหมู่ให้เป็นอันตรายเล่า การกระทำของนางนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๘๑. ๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด ทำลาภ คือ จีวรของหมู่ให้เป็นอันตราย เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๔๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า หมู่ ได้แก่ หมู่ที่เรียกกันว่าภิกษุณีสงฆ์.

ที่ชื่อว่า จีวร ได้แก่ จีวร ๖ ชนิด ชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งเข้าองค์กำหนดแห่งผ้าต้องวิกัป เป็นอย่างต่ำ.

บทว่า ทำ ... ให้เป็นอันตราย คือ ทำการขัดขวางว่า เขาจะพึงถวายจีวรนี้ได้ด้วยวิธีไร ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทำการขัดขวางบริขารอย่างอื่น ต้องอาบัติทุกกฏ.

ทำการขัดขวางจีวรหรือบริขารอย่างอื่น ของภิกษุณีหลายรูปก็ดี ของภิกษุณีรูปเดียวก็ดี ของอนุปสัมบันก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๒๔๑] แสดงคุณและโทษแล้วห้าม ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๒๔๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น มีอกาลจีวรบังเกิดแก่ภิกษุณีสงฆ์แล้ว จึงภิกษุณีสงฆ์ประชุมใคร่จะแจกกัน แต่เวลานั้นพวกภิกษุณีอันตวาสินีของภิกษุณีถุลลนันทาพากันหลีกไป ภิกษุกณีถุลลนันทาได้กล่าวคำนี้กะภิกษุณีทั้งหลายห้ามการแจกจีวรว่า แม่เจ้า ภิกษุณีทั้งหลายหลีกไปแล้ว จักแจกจีวรกันยังไม่ได้ก่อนดังนี้.

ภิกษุณีทั้งหลายกล่าวกันว่า ยังไม่แจกจีวรก่อน แล้วพากันกลับไป เมื่อหมู่ภิกษุณีอันเตวาสินีกลับมาแล้ว ภิกษุณีถุลลนันทาจึงสั่งให้แจกจีวรนั้น.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้ห้ามการแจกจีวรอันเป็นไปโดยชอบธรรมเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาห้ามการแจกจีวร อันเป็นไปโดยชอบธรรม จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้ห้ามการแจกจีวร อันเป็นไปโดยชอบธรรมเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๘๒. ๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด ห้ามการแจกจีวรอันเป็นไปโดยชอบธรรม เป็นปาจิตตีย์ ฯ

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๔๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่าผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้

การแจกจีวร ที่ชื่อว่า เป็นไปโดยชอบธรรม คือ ภิกษุณีสงฆ์ ผู้พร้อมเพรียงประชุมกันแจก

บทว่า ห้าม คือห้ามว่า การแจกจีวรนี้ด้วยวิธีไร ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ฯ

บทภาชนีย์

[๒๔๔] การแจกเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่าเป็นธรรม ห้าม ต้องอาบัติปาจิตตีย์

การแจกเป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ห้าม ต้องอาบัติทุกกฏ

การแจกเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่าไม่เป็นธรรม ห้าม ไม่ต้องอาบัติ

การแจกไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่าเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ

การแจกไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ

การแจกไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่าไม่เป็นธรรม ไม่ต้องอาบัติ ฯ

อนาปัตติวาร

[๒๔๕] แสดงอานิสงส์แล้วห้าม ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล ฯ

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๒๔๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทา ให้สมณจีวรแก่พวกครูฟ้อนรำบ้าง พวกคนฟ้อนรำบ้าง พวกโดดไม้สูงบ้าง พวกจำอวดบ้าง พวกเล่นกลองบ้าง ด้วยสั่งว่า พวกท่านจงกล่าวพรรณาคุณของฉันในที่ชุมนุมชน พวกครูฟ้อนรำก็ดี พวกฟ้อนรำก็ดี พวกโดดไม้สูงก็ดี พวกจำอวดก็ดี พวกเล่นกลองก็ดี ย่อมกล่าวพรรณนาคุณของภิกษุณีถุลลนันทาในที่ชุมนุมชนว่า แม่เจ้าถุลลนันทาเป็นผู้คงแก่เรียน เป็นคนช่างพูด เป็นผู้องอาจ เป็นผู้สามารถเจรจาถ้อยคำมีหลักฐาน ท่านทั้งหลายจงถวายแก่แม่เจ้า จงทำแก่แม่เจ้า ดังนี้

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงให้สมณจีวรแก่ชาวบ้านเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาให้สมณจีวรแก่ชาวบ้าน จริงหรือ

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงให้สมณจีวรแก่ชาวบ้านเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๘๓. ๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้สมณจีวรแก่ชาวบ้านก็ดี ปริพาชกก็ดี ปริพาชิกาก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๔๗] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ชาวบ้าน ได้แก่ บุคคลผู้ยังครองเรือนอยู่.

ที่ชื่อว่า ปริพาชก ได้แก่ บุรุษคนใดคนหนึ่งผู้นับเนื่องในจำพวกนักบวชชาย เว้นภิกษุ สามเณร.

ที่ชื่อว่า ปริพาชิกา ได้แก่ สตรีคนใดคนหนึ่งผู้นับเนื่องในจำพวกนักบวชหญิง เว้น ภิกษุณี สิกขมานา และสามเณรี.

ที่ชื่อว่า สมณจีวร ได้แก่ผ้าที่เรียกกันว่าทำกัปปะแล้ว ให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๒๔๘] ให้แก่มารดาบิดา ๑ ให้ชั่วคราว ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๒๔๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ตระกูลอุปัฏฐากของภิกษุณีถุลลนันทาได้กล่าวคำนี้แก่ภิกษุณีถุลลนันทาว่า แม่เจ้า ถ้าพวกข้าพเจ้าสามารถก็จักถวายจีวรแก่ภิกษุณีสงฆ์ ครั้นภิกษุณีทั้งหลายจำพรรษาแล้ว ได้ประชุมกันประสงค์จะแจกจีวร ภิกษุณีถุลลนันทาได้กล่าวคำนี้กะภิกษุณีเหล่านั้นว่า แม่เจ้า โปรดรอก่อน ภิกษุณีสงฆ์ยังมีหวังจะได้จีวร.

ภิกษุณีทั้งหลายได้กล่าวคำนี้แก่ภิกษุณีถุลลนันทาว่า ขอเชิญแม่เจ้าไปสืบดูให้รู้เรื่องจีวรนั้น.

ภิกษุณีถุลลนันทาได้เข้าไปสู่ตระกูลนั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะเขาว่า อาวุโสทั้งหลาย จงถวายจีวรแก่ภิกษุณีสงฆ์เถิด.

คนในตระกูลตอบว่า แม่เจ้า พวกข้าพเจ้ายังไม่สามารถจะถวายจีวรแก่ภิกษุณีสงฆ์ได้.

ภิกษุณีถุลลนันทาได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้ยังสมัยจีวรกาลให้ล่วงไปด้วยหวังว่าจะได้จีวรอันไม่แน่นอนเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีถุลลนันทาได้ยังสมัยจีวรกาลให้ล่วงไป ด้วยหวังว่าจะได้จีวรอันไม่แน่นอนจริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้ยังสมัยจีวรกาลให้ล่วงไป ด้วยหวังว่าจะได้จีวรอันไม่แน่นอนเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๘๔. ๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสมัยจีวรกาลให้ล่วงไป ด้วยหวังว่าจะได้จีวรอันไม่แน่นอน เป็นปาจิตตีย์

สิกขาบทวิภังค์

[๒๕๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า หวังว่าจะได้จีวรอันไม่แน่นอน ได้แก่วาจาที่เขาเปล่งออกมาว่า ถ้าพวกข้าพเจ้าสามารถ ก็จักถวาย จักทำ.

ที่ชื่อว่า สมัยจีวรกาล คือ เมื่อกฐินยังไม่ได้กราน มีกำหนดเดือนหนึ่งท้ายฤดูฝน เมื่อได้กรานกฐินแล้ว มีกำหนด ๕ เดือน.

บทว่า ยังสมัยจีวรกาลให้ล่วงไป ความว่า เมื่อไม่ได้กรานกฐินยังวันสุดท้ายแห่งฤดูฝนให้ล่วงไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์. เมื่อได้กรานกฐินแล้วยังวันที่กฐินเดาะให้ล่วงไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

[๒๕๑] จีวรไม่แน่นอน ภิกษุณีสำคัญว่าจีวรไม่แน่นอน ยังสมัยจีวรกาลให้ล่วงไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จีวรไม่แน่นอน ภิกษุณีสงสัย ยังสมัยจีวรกาลให้ล่วงไป ต้องอาบัติทุกกฏ.

จีวรไม่แน่นอน ภิกษุณีสำคัญว่าแน่นอน ยังสมัยจีวรกาลให้ล่วงไป ไม่ต้องอาบัติ.

จีวรแน่นอน ภิกษุณีสำคัญว่าจีวรไม่แน่นอน ต้องอาบัติทุกกฏ.

จีวรแน่นอน ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

จีวรแน่นอน ภิกษุณีสำคัญว่าจีวรแน่นอน ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๒๕๒] แสดงอานิสงส์แล้วห้าม ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องอุบาสกคนหนึ่ง

[๒๕๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น อุบาสกคนหนึ่งให้ช่างสร้างวิหารหลังหนึ่งอุทิศสงฆ์ ในงานฉลองวิหารนั้น เขามีความประสงค์จะถวายอกาลจีวรแก่สงฆ์ทั้งสองฝ่าย แต่สมัยนั้น สงฆ์ทั้งสองฝ่ายกรานกฐินแล้ว จึงอุบาสกเข้าไปหาสงฆ์แล้วขอการเดาะกฐิน ภิกษุทั้งกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเพื่อเดาะกฐิน แต่พึงเดาะอย่างนี้.

อันภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:

กรรมวาจา

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงเดาะกฐิน นี่เป็นญัตติ.

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์ย่อมเดาะกฐิน การเดาะกฐิน ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด.

กฐินอันสงฆ์เดาะแล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้.

[๒๕๔] ครั้นแล้ว อุบาสกนั้นเข้าไปหาภิกษุณีสงฆ์ขอเดาะกฐิน. ภิกษุณีถุลลนันทาห้ามการเดาะกฐินว่า จีวรจักมีแก่พวกข้าพเจ้า จึงอุบาสกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงไม่ให้การเดาะกฐินแก่พวกเราเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินอุบาสกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้ห้ามการเดาะกฐินอันเป็นไปแล้วโดยธรรมเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีถุลลนันทาห้ามการเดาะกฐินอันเป็นไปแล้วโดยธรรมจริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้ห้ามการเดาะกฐินอันเป็นไปแล้วโดยธรรมเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๘๕. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด ห้ามการเดาะกฐินอันเป็นไปแล้วโดยธรรม เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องอุบาสกคนหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๕๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

การเดาะกฐินที่ชื่อว่า เป็นไปแล้วโดยธรรม คือ ภิกษุณีสงฆ์พร้อมเพรียงประชุมกันเดาะ.

บทว่า ห้าม คือ ห้ามว่า กฐินนี้จะเดาะได้ด้วยวิธีไร ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

[๒๕๖] การเดาะเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่าเป็นธรรม ห้าม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

การเดาะเป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

การเดาะเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่าไม่เป็นธรรม ไม่ต้องอาบัติ.

การเดาะไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่าเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

การเดาะไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

การเดาะไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่าไม่เป็นธรรม ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๒๕๗] แสดงอานิสงส์แล้วห้าม ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

นัคควรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๓ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๔

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๒๕๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีสองรูปจำวัดร่วมเตียงกัน คนทั้งหลายเที่ยวเดินชมวิหาร พบเห็นแล้วพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้นอนร่วมเตียงกันสองรูป เหมือนหญิงชาวบ้านเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้จำวัดบนเตียงเดียวกันสองรูปเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีจำวัดร่วมเตียงกันสองรูป จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้จำวัดร่วมเตียงกันสองรูปเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้น แสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๘๖. ๑. อนึ่ง เหล่าภิกษุณีใด สองรูปนอนบนเตียงเดียวกัน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๕๙] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

ที่ชื่อว่า เหล่าภิกษุณี ได้แก่ เหล่าสตรีที่เรียกกันว่า ภิกษุณีอุปสัมบัน.

พากย์ว่า สองรูปนอนบนเตียงเดียวกัน คือ เมื่อรูปหนึ่งนอนแล้วอีกรูปหนึ่งจึงนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือนอนทั้งสองรูป ต้องอาบัติปาจิตตีย์. ลุกขึ้นแล้วนอนต่ออีกก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๒๖๐] รูปหนึ่งนอน อีกรูปหนึ่งนั่ง หรือนั่งทั้งคู่ ๑ วิกลจริตทั้งคู่ ๑ อาทิกัมมิกาทั้งคู่ ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุณี ๒ รูป

[๒๖๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีสองรูปจำวัดมีผ้าลาดและผ้าห่มผืนเดียวกัน. คนทั้งหลายเที่ยวชมวิหารพบเห็นแล้วพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีสองรูปจึงได้จำวัดมีผ้าลาดและผ้าห่มผืนเดียวกันดุจหญิงชาวบ้านเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีสองรูปจึงได้จำวัดมีผ้าลาดและผ้าห่มผืนเดียวกันเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีสองรูปนอนมีผ้าลาดและผ้าห่มผืนเดียวกัน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีสองรูป จึงได้นอนมีผ้าลาดและผ้าห่มผืนเดียวกันเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๘๗. ๒. อนึ่ง เหล่าภิกษุณีใด สองรูป มีผ้าลาดและผ้าห่มผืนเดียวกันนอน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณี ๒ รูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๖๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

ที่ชื่อว่า เหล่าภิกษุณี ได้แก่ เหล่าภิกษุณีที่เรียกกันว่าภิกษุณีอุปสัมบัน.

พากย์ว่า สองรูปมีผ้าลาดและผ้าห่มผืนเดียวกันนอน นั้น คือ ลาดก็ผืนนั้น ห่มก็ผืนนั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๒๖๓] ผ้าลาดและผ้าห่มผืนเดียวกันภิกษุณีสำคัญว่า ผ้าลาดและผ้าห่มผืนเดียวกันนอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าลาดและผ้าห่มผืนเดียวกัน ภิกษุณีสงสัย นอน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ผ้าลาดและผ้าห่มผืนเดียวกัน ภิกษุณีสำคัญว่า ผ้าลาดและผ้าห่มต่างผืนกัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จตุกกะทุกกฏ

ผ้าลาดผืนเดียวกัน ผ้าห่มต่างผืน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ผ้าลาดต่างผืน ผ้าห่มผืนเดียวกัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ผ้าลาดและผ้าห่มต่างผืนกัน สำคัญว่าผ้าลาดและผ้าห่มผืนเดียวกัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

ผ้าลาดและผ้าห่มต่างผืนกัน สงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ผ้าลาดและผ้าห่มต่างผืนกัน สำคัญว่าผ้าลาดและผ้าห่มต่างผืนกัน ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๒๖๔] ดูผ้านอนแล้ว ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ตุวัฏฏวรรคสิกขาบทที่ ๒ จบ.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๒๖๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาเป็นคนคงแก่เรียน เป็นคนช่างพูด เป็นคนองอาจ สามารถกล่าวถ้อยคำมีหลักฐาน. แม้ภิกษุณีภัททากาปิลานีก็เป็นคนคงแก่เรียน เป็นคนช่างพูด เป็นคนองอาจ สามารถกล่าวถ้อยคำมีหลักฐาน เป็นผู้ได้รับการสรรเสริญว่าเป็นเยี่ยมกว่า คนทั้งหลายเห็นกันว่า แม่เจ้าภัททากาปิลานีเป็นคนคงแก่เรียน เป็นคนช่างพูด เป็นคนองอาจ สามารถกล่าวถ้อยคำมีหลักฐาน เป็นผู้ได้รับการสรรเสริญยิ่งกว่า จึงพากันเข้าไปหาภิกษุณีภัททากาปิลานีก่อน แล้วจึงเข้าไปหาภิกษุณีถุลลนันทาต่อภายหลัง. ภิกษุณีถุลลนันทาเป็นคนมักริษยา รู้ได้ดีว่า ธรรมดาภิกษุณีผู้สาละวนอยู่ด้วยการอภิปรายที่จะให้คนอื่นรู้เข้าใจเนื้อความแจ่มแจ้ง ย่อมเป็นผู้มักน้อย สันโดษ ชอบสงัด ไม่คลุกคลีด้วยหมู่ ดังนั้น จึงจงกรมบ้าง ยืนบ้าง นั่งบ้าง สำเร็จการนอนบ้าง บรรยายเองบ้าง ให้ผู้อื่นบรรยายบ้าง ท่องบ่นบ้าง เบื้องหน้าภิกษุณีภัททากาปิลานี.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างพาเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้แกล้งก่อความไม่สำราญให้แก่แม่เจ้าภัททากาปิลานีเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาแกล้งก่อความไม่สำราญให้แก่ภิกษุณีภัททากาปิลานี จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้แกล้งก่อความไม่สำราญให้แก่ภิกษุณีภัททากาปิลานีเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๘๘. ๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด แกล้งก่อความไม่สำราญให้แก่ภิกษุณี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๖๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า แก่ภิกษุณี คือ แก่ภิกษุณีรูปอื่น.

บทว่า แกล้ง คือ รู้ รู้ดี จงใจ ตั้งใจละเมิด.

บทว่า ก่อความไม่สำราญให้ คือ คิดว่า ด้วยวิธีนี้ความไม่ผาสุกจักมีแก่ภิกษุณีรูปนี้ แล้วไม่ขอโอกาส จงกรมก็ดี ยืนก็ดี นั่งก็ดี สำเร็จการนอนก็ดี บรรยายเองก็ดี ให้ผู้อื่นบรรยายก็ดี ท่องบ่นก็ดี ในเบื้องหน้า ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๒๖๗] อุปสัมบันภิกษุณีสำคัญว่าอุปสัมบันภิกษุณีแกล้งก่อความไม่สำราญให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุณีสงสัย แกล้งก่อความไม่สำราญให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุณีสำคัญว่าอุปสัมบันภิกษุณี แกล้งก่อความไม่สำราญให้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

อนุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุณีสำคัญว่าอุปสัมบันภิกษุณี ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบันภิกษุณี ภิกษุณีสำคัญว่าอนุปสัมบันภิกษุณี ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๒๖๘] ไม่ประสงค์จะก่อความไม่สำราญให้ ขอโอกาสแล้ว จึงจงกรมก็ดี ยืนก็ดี นั่งก็ดี สำเร็จการนอนก็ดี บรรยายเองก็ดี ให้ผู้อื่นบรรยายก็ดี ท่องบ่นก็ดี ในเบื้องหน้า ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๒๖๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาไม่ช่วยเหลือสหชีวินีผู้ได้รับความลำบาก ทั้งไม่ขวนขวายให้ผู้อื่นช่วยเหลือ.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงไม่ช่วยเหลือสหชีวินีผู้ได้รับความลำบาก ทั้งไม่ขวนขวายให้ผู้อื่นช่วยเหลือเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาไม่ช่วยเหลือสหชีวินีผู้ได้รับความลำบาก ทั้งไม่ขวนขวายให้ผู้อื่นช่วยเหลือ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทา จึงได้ไม่ช่วยเหลือสหชีวินีผู้ได้รับความลำบาก ทั้งไม่ขวนขวายให้ผู้อื่นช่วยเหลือเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๘๙. ๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่ช่วยเหลือ ไม่ขวนขวายเพื่อให้ผู้อื่นช่วยเหลือ ซึ่งสหชีวินีผู้ได้รับความลำบาก เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๗๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ผู้ได้รับความลำบาก ได้แก่ ที่เรียกกันว่าผู้ป่วยไข้.

ที่ชื่อว่า สหชีวินี ได้แก่ ภิกษุณีที่เรียกกันว่าสัทธิวิหารินี.

บทว่า ไม่ช่วยเหลือ คือ ไม่ดูแลด้วยตนเอง.

บทว่า ไม่ขวนขวายเพื่อให้ผู้อื่นช่วยเหลือ คือ ไม่ใช้ผู้อื่น.

พอทอดธุระว่าจักไม่ช่วยเหลือ จักไม่ขวนขวายเพื่อให้ผู้อื่นช่วยเหลือดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ไม่ช่วยเหลือ ไม่ขวนขวายเพื่อให้ผู้อื่นช่วยเหลือ ซึ่งอันเตวาสินีก็ดี อนุปสัมบันก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๒๗๑] ในเมื่ออันตรายมี ๑ แสวงหาแล้วไม่ได้ ๑ อาพาธ ๑ มีเหตุขัดข้อง ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๒๗๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีภัททากาปิลานีจำพรรษาอยู่ ณ เมืองสาเกต เธอมีกิจจำเป็นบางอย่าง จึงสื่อสารไปในสำนักภิกษุณีถุลลนันทาว่า ถ้าแม่เจ้าถุลลนันทาให้ห้องพักแก่ดิฉันๆ จะไปกรุงสาวัตถี.

ภิกษุณีถุลลนันทาตอบไปอย่างนี้ว่า มาเถิด ดิฉันจักให้.

ดังนั้นภิกษุณีภัททากาปิลานีจึงเดินทางจากเมืองสาเกต ไปถึงกรุงสาวัตถี ภิกษุณีถุลลนันทาก็ได้ให้ห้องพักแก่นาง.

ก็สมัยนั้นแล ภิกษุณีถุลลนันทาเป็นพหูสูต เป็นคนช่างพูด เป็นคนองอาจ สามารถเจรจาถ้อยคำมีหลักฐาน. แม้ภิกษุณีภัททากาปิลานีก็เป็นพหูสูต เป็นคนช่างพูด เป็นคนองอาจ สามารถเจรจาถ้อยคำมีหลักฐาน ทั้งได้รับการสรรเสริญยิ่งกว่า คนทั้งหลายลงความเห็นกันว่า แม่เจ้าภัททากาปิลานีเป็นพหูสูต เป็นคนช่างพูด องอาจ สามารถเจรจาถ้อยคำมีหลักฐาน มีคนนิยมยิ่งกว่า จึงพากันเข้าไปหาเธอก่อน แล้วจึงพากันเข้าไปหาภิกษุณีถุลลนันทาภายหลัง ภิกษุณีถุลลนันทาเป็นคนมักริษยา รู้ได้ดีว่า ธรรมดาภิกษุณีผู้สาละวนอยู่ด้วยการอภิปรายที่จะให้คนอื่นรู้ เข้าใจ เนื้อความแจ่มแจ้งเหล่านี้ ย่อมเป็นผู้มักน้อย สันโดษ ชอบสงัด ไม่คลุกคลีด้วยหมู่ ดังนี้ จึงโกรธ ขัดใจ ฉุดคร่าภิกษุณีภัททากาปิลานีออกจากห้องพัก.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาให้ที่พักแก่แม่เจ้าภัททากาปิลานีแล้ว จึงได้โกรธ ขัดใจ ฉุดคร่าเธอออกไปเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาให้ที่พักแก่ภิกษุณีภัททากาปิลานีแล้ว โกรธ ขัดใจ ฉุดคร่าเธอออกไป จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาให้ที่พักแก่ภิกษุณีภัททากาปิลานีแล้ว จึงได้โกรธ ขัดใจ ฉุดคร่าเธอออกไปเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๔๐. ๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้ห้องพักแก่ภิกษุณีแล้ว โกรธ ขัดใจ ฉุดคร่าก็ดี ให้ฉุดคร่าก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๗๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า แก่ภิกษุณี คือภิกษุณีรูปอื่น.

ที่ชื่อว่า ห้องพัก ได้แก่ อาคารที่เรียกว่าติดบานประตู.

บทว่า ให้ คือให้ด้วยตนเอง.

บทว่า โกรธ ขัดใจ คือ ไม่พอใจ แค้นใจ เจ็บใจ.

บทว่า ฉุดคร่าเอง ความว่า จับในห้องแล้วคร่าออกมาหน้ามุข ต้องอาบัติปาจิตตีย์ จับ

ที่หน้ามุขแล้วคร่าออกมาข้างนอก ต้องอาบัติปาจิตตีย์ จับฉุดมาครั้งเดียวให้ก้าวพ้นประตูแม้มาก ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า ให้ฉุดคร่า คือ สั่งผู้อื่น ต้องอาบัติทุกกฏ. สั่งครั้งเดียว ผู้รับสั่งให้ก้าวพ้น ประตูแม้มาก ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๒๗๔] อุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอุปสัมบัน ให้ห้องพัก แล้วโกรธ ขัดใจ ฉุดคร่าเองก็ดี ให้ฉุดคร่าก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุณีสงสัย ให้ห้องพักแล้ว โกรธ ขัดใจ ฉุดคร่าเองก็ดี ให้ฉุดคร่าก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์. อุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอนุปสัมบัน ให้ห้องพักแล้ว โกรธ ขัดใจ ฉุดคร่าเองก็ดี ให้ฉุดคร่าก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

--- อัฏฐกะทุกกฏ

ขนเองก็ดี ให้ขนก็ดี ซึ่งบริขารของเขา ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฉุดคร่าเองก็ดี ให้ฉุดคร่าก็ดี จากสถานที่ไม่มีบานประตู ต้องอาบัติทุกกฏ.

ขนเองก็ดี ให้ขนก็ดี ซึ่งบริขารของเขา ต้องอาบัติทุกกฏ.

ฉุดคร่าเองก็ดี ให้ฉุดคร่าก็ดี ซึ่งอนุปสัมบัน จากสถานที่มีบานประตูหรือจากสถานที่ไม่มีบานประตู ต้องอาบัติทุกกฏ.

ขนเองก็ดี ให้ขนก็ดี ซึ่งบริขารของเขา ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่า อุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๒๗๕] ฉุดคร่าเองหรือใช้ผู้อื่นฉุดคร่าซึ่งภิกษุณีอลัชชี ขนเองหรือใช้ผู้อื่นขนซึ่งบริขารของเขา ๑ ฉุดคร่าเองหรือใช้ผู้อื่นฉุดคร่าซึ่งภิกษุณีวิกลจริต ขนเองหรือใช้ผู้อื่นขนซึ่งบริขารของเขา ๑ ... ซึ่งภิกษุณีผู้ก่อความบาดหมาง ... ๑ ... ซึ่งภิกษุณีผู้ก่อการทะเลาะ ... ๑ ... ซึ่งภิกษุณีผู้ก่อการวิวาท ... ๑ ... ซึ่งภิกษุณีผู้ก่อการอื้อฉาว ... ๑ ... ซึ่งภิกษุณีผู้ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ ... ๑ ... ซึ่งอันเตวาสินี หรือสัทธิวิหารินีผู้ประพฤติไม่ชอบ ... ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุณีจัณฑกาลี

[๒๗๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีจัณฑกาลีอยู่คลุกคลีกับคหบดีบ้าง กับบุตรคหบดีบ้าง บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าจัณฑกาลีจึงได้อยู่คลุกคลีกับคหบดีบ้าง กับบุตรคบดีบ้างเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีจัณฑกาลีอยู่คลุกคลีกับคหบดีบ้าง กับบุตรคหบดีบ้าง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจัณฑกาลีจึงได้อยู่คลุกคลีกับคหบดีบ้าง กับบุตรคหบดีบ้างเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๔๑. ๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด อยู่คลุกคลีกับคหบดีก็ดี กับบุตรคหบดีก็ดี ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้าอย่าได้อยู่คลุกคลีกับคหบดี หรือบุตรคหบดี แม่เจ้าขอจงแยกออก สงฆ์ย่อมสรรเสริญความแยกออกอย่างเดียวแก่พี่น้องหญิง แลภิกษุณีนั้น อันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องนั้นเทียว ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลาย พึงสวดสมนุภาสกว่าจะครบ ๓ จบ เพื่อให้สละการกระทำนั้น หากเธอถูกสวดสมนุภาส กว่าจะครบ ๓ จบอยู่สละการกระทำนั้นได้ การสละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากไม่สละเป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีจัณฑกาลี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๗๗] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า คลุกคลี คือ คลุกคลีด้วยการคลุกคลีทางกายและทางวาจา อันไม่สมควร.

ที่ชื่อว่า คหบดี ได้แก่ บุรุษผู้ครองเรือนคนใดคนหนึ่ง.

ที่ชื่อว่า บุตรคหบดี ได้แก่ บุตรหรือพี่น้องชายคนใดคนหนึ่ง.

[๒๗๘] บทว่า ภิกษุณีนั้น ได้แก่ ภิกษุณีรูปที่คลุกคลี.

บทว่า อันภิกษุณีทั้งหลาย ได้แก่ ภิกษุณีพวกอื่น.

ภิกษุณีผู้คลุกคลีนั้น อันภิกษุณีผู้ที่ได้เห็นได้ทราบ พึงว่ากล่าวดังนี้ แม่เจ้าอย่าอยู่คลุกคลีกับคหบดีหรือกับบุตรคหบดี แม่เจ้าขอจงปลีกตัวออก สงฆ์ย่อมสรรเสริญความปลีกตัวออกอย่างเดียวแก่พี่น้องหญิง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม หากสละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากไม่สละ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้ทราบเรื่องแล้วไม่ว่ากล่าว ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีนั้นอันภิกษุณีทั้งหลายพึงคุมตัวไป ณ ท่ามกลางสงฆ์ แล้วว่ากล่าวดังนี้ แม่เจ้าอย่าอยู่คลุกคลีกับคหบดีหรือกับบุตรคหบดี ขอจงปลีกตัวอยู่ต่างหาก สงฆ์ย่อมสรรเสริญความแยกออกอย่างเดียวแก่พี่น้องหญิง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สอง พึงว่ากล่าวแม้ครั้งที่สาม หากสละได้ การสละได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากไม่สละ ต้องอาบัติทุกกฏ.

วิธีสวดสมนุภาส

[๒๗๙] ภิกษุณีนั้น อันภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมนุภาส ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสมนุภาสนั้นพึงสวดอย่างนี้.

อันภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบ ด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจาว่าดังนี้:

กรรมวาจาสมนุภาส

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีมีชื่อนี้ผู้นี้ อยู่คลุกคลีกับคหบดีบ้าง กับบุตรคหบดีบ้าง เธอยังไม่สละวัตถุนั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสวดสมนุภาส ภิกษุณีมีชื่อนี้ เพื่อให้สละวัตถุนั้น นี่เป็นญัตติ.

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีมีชื่อนี้ผู้นี้ อยู่คลุกคลีกับคหบดีบ้าง กับบุตรคหบดีบ้าง เธอยังไม่สละวัตถุนั้น สงฆ์สวดสมนุภาส ภิกษุณีมีชื่อนี้ เพื่อให้สละวัตถุนั้น การสวดสมนุภาส ภิกษุณีมีชื่อนี้เพื่อให้สละวัตถุนั้น ชอบแก่แม่เจ้ารูปใด แม่เจ้ารูปนั้นพึงเป็น

ผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่แม่เจ้ารูปใด แม่เจ้ารูปนั้นพึงพูด.

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ...

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ...

ภิกษุณีมีชื่อนี้ อันสงฆ์สวดสมนุภาสแล้ว เพื่อให้สละวัตถุนั้น ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้น จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้.

[๒๘๐] จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏสองตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๒๘๑] กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ไม่สละ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ไม่สละ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๒๘๒] ไม่ถูกสวดสมนุภาส ๑ สละได้ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

--- ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๒๘๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อน พากันเที่ยวจาริกไปในสถานที่ซึ่งรู้กันอยู่ว่ามีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ณ ภายในรัฐ เหล่านักเลงพากันประทุษร้าย.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลาย จึงได้ไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อน เที่ยวจาริกไปในสถานที่ซึ่งรู้กันอยู่ว่ารังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ณ ภายในรัฐเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีทั้งหลายไม่มี พวกเกวียนเป็นเพื่อน เที่ยวจาริกไปในสถานที่ซึ่งรู้กันอยู่ว่ามีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ณ ภายในรัฐ

จริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อน เที่ยวจาริกไปในสถานที่ซึ่งรู้กันอยู่ว่ามีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ณ ภายในรัฐเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๙๒. ๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อน เที่ยวจาริกไปในสถานที่ซึ่งรู้กันอยู่ว่ามีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ณ ภายในรัฐ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๘๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ณ ภายในรัฐ คือ ในบ้านเมืองของพระเจ้าแผ่นดินที่ตนอยู่

ที่ชื่อว่า มีรังเกียจ คือ มีสถานที่พวกโจรซ่องสุม บริโภค ยืน นั่ง นอน ปรากฏอยู่ในหนทางนั้น.

ที่ชื่อว่า มีภัยเฉพาะหน้า คือ มีคนถูกพวกโจรฆ่า ปล้น ทุบตี ปรากฏอยู่ในหนทางนั้น.

ที่ชื่อว่า ไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อน คือ เว้นพวกเกวียน.

บทว่า เที่ยวจาริกไป คือ ในหมู่บ้าน กำหนดระยะชั่วไก่บินตก ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ระยะบ้าน ในป่าที่ไม่มีบ้าน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ระยะกึ่งโยชน์.

อนาปัตติวาร

[๒๘๕] ไปกับพวกเกวียน ๑ ไปในสถานที่ปลอดภัย คือ ไม่มีภัยเกิดขึ้นเฉพาะหน้า ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๒๘๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อนพากันเที่ยวจาริกไปในสถานที่ซึ่งรู้กันอยู่ว่ามีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ภายนอกรัฐ ถูกพวกนักเลงประทุษร้าย.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพวกภิกษุณีจึงไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อน เที่ยวจาริกไปในสถานที่ซึ่งรู้กันอยู่ว่ามีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ภายนอกรัฐเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อน เที่ยวจาริกไปในสถานที่ซึ่งรู้กันอยู่ว่ามีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ภายนอกรัฐจริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อน เที่ยวจาริกไปในสถานที่ซึ่งรู้กันอยู่ว่ามีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ภายนอกรัฐเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๙๓. ๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อน เที่ยวจาริกไปในสถานที่ซึ่งรู้กันอยู่ว่ามีรังเกียจ มีภัยเฉพาะหน้า ภายนอกรัฐ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๘๗] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ภายนอกรัฐ คือ ในบ้านเมืองของพระเจ้าแผ่นดินอื่น นอกรัฐที่ตนอยู่.

ที่ชื่อว่า มีรังเกียจ คือ มีสถานที่พวกโจรซ่องสุม บริโภค ยืน นั่ง นอน ปรากฏอยู่ในหนทางนั้น.

ที่ชื่อว่า มีภัยเฉพาะหน้า คือ มีคนถูกพวกโจรฆ่า ปล้น ทุบตี ปรากฏอยู่ในหนทางนั้น.

ที่ชื่อว่า ไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อน คือ เว้นพวกเกวียน.

บทว่า เที่ยวจาริกไป คือ ในหมู่บ้าน กำหนดระยะชั่วไก่บินตก ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ระยะบ้าน ในป่าที่ไม่มีบ้าน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ระยะกึ่งโยชน์.

อนาปัตติวาร

[๒๘๘] ไปกับพวกเกวียน ๑ ไปในสถานที่ปลอดภัย คือไม่มีภัยเกิดขึ้นเฉพาะหน้า ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๒๘๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายพากันเที่ยวจาริกไปในภายในพรรษา. คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้เที่ยวจาริกไปในภายในพรรษาเหยียบย่ำหญ้าเขียวสด เบียดเบียนอินทรีย์ชนิดหนึ่งซึ่งมีชีวะ ทำสัตว์เล็กๆ เป็นจำนวนมาก ให้ประสพการประหาร.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดา ที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้เที่ยวจาริกไปในภายในพรรษาเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีเที่ยวจาริกไปในภายในพรรษา จริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้เที่ยวจาริกไปในภายในพรรษาเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๙๔. ๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด เที่ยวจาริกไปในภายในพรรษา เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๙๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ในภายในพรรษา คือ ไม่อยู่ตลอดไตรมาสต้น หรือไตรมาสหลัง.

บทว่า เที่ยวจาริกไป คือ ในหมู่บ้าน กำหนดระยะชั่วไก่บินตก ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ระยะบ้าน ในป่าไม่มีบ้าน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ระยะกึ่งโยชน์.

อนาปัตติวาร

[๒๙๑] ไปด้วยสัตตาหกรณียะ ๑ ถูกใครๆ รบกวนจึงไป ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๒๙๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันวิหาร อันเป็นสถานที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายอยู่ในพระนครราชคฤห์นั้นนั่นแหละ ตลอดฤดูฝน ตลอดฤดูหนาว ตลอดฤดูร้อน คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ทิศทั้งหลายคับแคบเป็นดุจมืดมนแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ทิศทั้งหลายย่อมไม่ปรากฏแก่ภิกษุณีเหล่านี้ ดังนี้.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ จึงเล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายๆ ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงบัญญัติสิกขาบท

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุณีทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ ... เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือตามพระวินัย ๑.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๙๕. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด อยู่จำตลอดฤดูฝนแล้ว ไม่หลีกไปสู่จาริก โดยที่สุดแม้สิ้นหนทาง ๕-๖ โยชน์ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๙๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า อยู่จำตลอดฤดูฝนแล้ว คือ อยู่จำตลอดฤดูฝนสามเดือนต้นหรือสามเดือนหลังแล้ว พอทอดธุระว่าจักไม่หลีกไปสู่จาริก สิ้นหนทางอย่างต่ำ ๕-๖ โยชน์ ดังนี้เท่านั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๒๘๔] ในเมื่ออันตรายมี ๑ แสวงหาภิกษุณีเป็นเพื่อนแล้วไม่ได้ ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ตุวัฏฏวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๕ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๖

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๒๙๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ในพระราชอุทยานของพระเจ้าปเสนทิโกศลมีลายภาพสวยงามซึ่งจิตกรเขียนไว้ในห้องภาพ คนเป็นอันมากพากันไปดูห้องภาพ แม้ภิกษุณีเหล่าฉัพพัคคีย์ก็ได้ไปดูห้องภาพ ชาวบ้าน พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ไปดูห้องภาพ เหมือนสตรีชาวบ้านผู้บริโภคกามเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินชาวบ้านพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีเหล่าฉัพพัคคีย์จึงได้ไปดูห้องภาพเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีเหล่าฉัพพัคคีย์ไปดูห้องภาพ จริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีเหล่าฉัพพัคคีย์จึงได้ไปดูห้องภาพเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๙๖. ๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไปดูโรงละครหลวงก็ดี อาคารประกวดภาพก็ดี สถานที่หย่อนใจก็ดี อุทยานก็ดี สระโบกขรณีก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๙๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า โรงละครหลวง ได้แก่ สถานที่เขาสร้างขึ้นไว้ถวายพระราชาเพื่อให้ทรงเพลิดเพลินเพื่อทรงพระสำราญ.

ที่ชื่อว่า อาคารประกวดภาพ ได้แก่ สถานที่เขาสร้างขึ้นไว้ เพื่อให้คนทั้งหลายชมเล่นเพื่อความรื่นเริง.

ที่ชื่อว่า สถานที่หย่อนใจ ได้แก่ สถานที่เขาสร้างขึ้นไว้เพื่อให้คนทั้งหลายเล่น เพื่อหย่อนอารมณ์.

ที่ชื่อว่า อุทยาน ได้แก่ อุทยานที่เขาจัดไว้เพื่อให้คนทั้งหลายเล่นกีฬา เพื่อพักผ่อน.

ที่ชื่อว่า สระโบกขรณี ได้แก่ ชลาสัยที่เขาขุดไว้เพื่อให้คนทั้งหลายเล่นกีฬา เพื่อรื่นเริง.

ไปดู ต้องอาบัติทุกกฏ ยืนอยู่สถานที่ใดมองเห็น ต้องอาบัติปาจิตตีย์ พ้นสายตาไปแล้วกลับมามองดูอีก ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ไปดูอย่างหนึ่งๆ ต้องอาบัติทุกกฏ ยืนดูอยู่ในสถานที่ใดมองเห็น พ้นสายตาไปแล้วกลับมามองดูอีก ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๒๙๗] ยืนอยู่ในอารามมองเห็น ๑ เดินไปหรือเดินมาแลเห็น ๑ มีกิจธุระเดินไปพบเข้า ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๒๙๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี. เขตนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายนั่งนอนบนตั่งบ้าง บนแคร่บ้าง คนทั้งหลายเที่ยวชมวิหารพบเห็นแล้ว พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ใช้ตั่งบ้าง แคร่บ้าง เหมือนสตรีคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ใช้ตั่งบ้าง แคร่บ้าง เล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีใช้ตั่งบ้าง แคร่บ้าง จริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ใช้ตั่งบ้าง แคร่บ้างเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๙๗. ๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ใช้ตั่งก็ดี แคร่ก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๒๙๙] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ตั่ง ได้แก่ ตั่งชนิดที่เรียกกันว่าเกินประมาณ.

ที่ชื่อว่า แคร่ ได้แก่ แคร่ที่เขาถักด้วยเครือเถาหญ้านางที่ตนหามาเอง.

บทว่า ใช้ คือ นั่งก็ดี นอนก็ดี บนตั่งหรือแคร่นั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๓๐๐] ใช้ตั่งที่ตัดเท้าแล้ว ๑ ใช้แคร่ที่ทำลายเครือเถาหญ้านางแล้ว ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๓๐๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์พากันกรอด้าย. คนทั้งหลายเที่ยวชมวิหารพบเห็นแล้ว พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้กรอด้วยกันเหมือนสตรีชาวบ้านผู้บริโภคกามเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่. บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้กรอด้ายกันเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีฉัพพัคคีย์พากันกรอด้วย จริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้กรอด้ายกัน การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๙๘. ๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด กรอด้าย เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๐๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ด้าย ได้แก่ ด้าย ๖ ชนิด คือ ด้ายทำด้วยเปลือกไม้ ทำด้วยฝ้าย ทำด้วยไหม ทำด้วยขนสัตว์ ทำด้วยป่าน ทำด้วยสัมภาระเจือกัน.

บทว่า กรอ คือ กรอเอง เป็นทุกกฏในประโยค ม้วนไปๆ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๓๐๓] กรอด้ายที่เขากรอไว้แล้ว ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๓๐๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายช่วยทำงานของชาวบ้าน บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ช่วยทำงานของชาวบ้านเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีช่วยทำงานของชาวบ้าน จริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน ภิกษุณีจึงได้ช่วยทำงานของชาวบ้านเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๙๙. ๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ทำงานช่วยเหลือสำหรับคฤหัสถ์ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๐๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า งานช่วยเหลือสำหรับคฤหัสถ์ คือ ต้มยาคูก็ดี หุงข้าวก็ดี ทำของเคี้ยวก็ดี หรือซักผ้าสาฎกก็ดี ผ้าโพกก็ดี ของชาวบ้าน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๓๐๖] ต้มยาคูถวายสงฆ์ ๑ หุงข้าวถวายสงฆ์ ๑ ในการบูชาเจดีย์ ๑ ต้มยาคูก็ดี หุงข้าวก็ดี ทำของเคี้ยวก็ดี ซักผ้าสาฎกก็ดี ผ้าโพกก็ดี ให้แก่ไวยาวัจกรของตน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๓๐๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีรูปหนึ่งเข้าไปหาภิกษุณีถุลลนันทา แล้วได้กล่าวขอร้องว่า ขอเชิญแม่เจ้า โปรดไปช่วยระงับอธิกรณ์นี้. เธอรับคำได้ว่า แล้วไม่ช่วยระงับ ไม่ขวนขวายเพื่อระงับ จึงภิกษุณีรูปนั้นได้เล่าเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า แม่เจ้าถุลลนันทา อันภิกษุณีกล่าวขอร้องว่า ขอเชิญแม่เจ้าได้โปรดช่วยระงับอธิกรณ์นี้ ดังนี้ รับคำว่าได้ แล้วไฉนจึงไม่ช่วยระงับ ไม่ขวนขวายเพื่อจะระงับเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทา รับปากคำภิกษุณีรูปหนึ่งว่าจะช่วยระงับอธิกรณ์ แล้วไม่ช่วยระงับ ไม่ขวนขวายเพื่อจะระงับ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีถุลลนันทา อันภิกษุณีรูปหนึ่งกล่าวขอร้องว่า ขอเชิญแม่เจ้าช่วยระงับอธิกรณ์นี้ รับปากคำเขาแล้ว ไฉนจึงไม่ระงับ ไม่ขวนขวายเพื่อจะระงับ การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๐๐. ๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด ผู้อันภิกษุณีกล่าวอยู่ว่า มาเถิดแม่เจ้า จงช่วยระงับอธิกรณ์นี้ รับคำว่าดีละแล้ว นางไม่มีอันตรายในภายหลัง ไม่ระงับ ไม่ทำการขวนขวายเพื่อระงับ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๐๘] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า อันภิกษุณี คือ อันภิกษุณีรูปอื่น.

ที่ชื่อว่า อธิกรณ์ ได้แก่ อธิกรณ์ ๔ คือ วิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์.

คำว่า มาเถิดแม่เจ้า จงช่วยระงับอธิกรณ์นี้ ความว่า ขอเชิญแม่เจ้า โปรดตัดสินอธิกรณ์นี้.

คำว่า นางไม่มีอันตรายในภายหลัง คือ ในเมื่อเหตุขัดขวางไม่มี.

บทว่า ไม่ระงับ คือ ไม่ระงับด้วยตนเอง.

บทว่า ไม่ทำการขวนขวายเพื่อระงับ คือไม่ใช้ผู้อื่น.

พอทอดธุระว่าจักไม่ระงับละ จักไม่ทำการขวนขวายเพื่อระงับละ ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๐๙] อธิกรณ์ของอุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่า ของอุปสัมบัน ไม่ระงับ ไม่ทำการขวนขวายเพื่อระงับ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อธิกรณ์ของอุปสัมบัน ภิกษุณีมีความสงสัย ไม่ระงับ ไม่ทำการขวนขวายเพื่อระงับ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อธิกรณ์ของอุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่า ของอนุปสัมบัน ไม่ระงับ ไม่ทำการขวนขวายเพื่อระงับ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จตุกกะทุกกฏ

อธิกรณ์ของอนุปสัมบัน ภิกษุณีไม่ระงับ ไม่ทำการขวนขวายเพื่อระงับ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อธิกรณ์ของอนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าของอุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อธิกรณ์ของอนุปสัมบัน ภิกษุณีมีความสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อธิกรณ์ของอนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๓๑๐] ในเมื่ออันตรายมี ๑ แสวงหาแล้วไม่ได้ ๑ อาพาธ ๑ มีเหตุขัดข้อง ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๓๑๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาให้ของเคี้ยวของบริโภคแก่พวกครูฟ้อนรำบ้าง แก่พวกฟ้อนรำบ้าง แก่พวกโดดไม้สูงบ้าง แก่พวกจำอวดบ้าง แก่พวกเล่นกลองบ้าง ด้วยมือของตน พร้อมกับสั่งว่า ท่านทั้งหลายจงกล่าวสรรเสริญข้าพเจ้าในที่ชุมชน พวกครูฟ้อนรำก็ดี พวกฟ้อนรำก็ดี พวกโดดไม้สูงก็ดี พวกจำอวดก็ดี พวกเล่นกลองก็ดี ต่างก็กล่าวสรรเสริญภิกษุณีถุลลนันทาในที่ชุมชนว่า แม่เจ้าถุลลนันทาเป็นพหูสูต เป็นคนช่างพูด เป็นผู้องอาจ สามารถเจรจาถ้อยคำมีหลักฐาน ท่านทั้งหลายจงถวายแก่แม่เจ้า จงทำแก่แม่เจ้า ดังนี้.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้ให้ของเคี้ยวของบริโภคแก่ชาวบ้านด้วยมือของตนเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาให้ของเคี้ยวของบริโภคแก่ชาวบ้านด้วยมือของตนเอง จริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทา จึงได้ให้ของเคี้ยวของบริโภคแก่ชาวบ้านด้วยมือของตนเองเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๐๑. ๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้ของเคี้ยวหรือของบริโภคแก่ชาวบ้านก็ดี แก่ปริพาชกก็ดี แก่ปริพาชิกาก็ดี ด้วยมือของตนเอง เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๑๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ชาวบ้าน ได้แก่ บุคคลผู้ครองเรือนผู้ใดผู้หนึ่ง.

ที่ชื่อว่า ปริพาชก ได้แก่ บุรุษผู้ใดผู้หนึ่ง ผู้บวชเป็นปริพาชก เว้นภิกษุ และสามเณร.

ที่ชื่อว่า ปริพาชิกา ได้แก่ สตรีผู้ใดผู้หนึ่ง ผู้บวชเป็นปริพาชิกา เว้นภิกษุณี สิกขมานา และสามเณรี.

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว ได้แก่ ของเคี้ยว เว้นโภชนะ ๕ น้ำและไม้ชำระฟัน นอกนั้นชื่อว่า ของเคี้ยว.

ที่ชื่อว่า ของบริโภค ได้แก่ โภชนะ ๕ คือข้าวสุก ขนมสด ขนมแห้ง ปลา เนื้อ.

บทว่า ให้ คือ ให้ด้วยกายก็ดี ด้วยของเนื่องด้วยกายก็ดี ด้วยโยนให้ก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ให้น้ำ ไม้ชำระฟัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๓๑๓] ใช้ผู้อื่นให้ ๑ มิได้ให้ ๑ วางให้ ๑ ให้ของลูบไล้ภายนอก ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๓๑๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวันอารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาใช้ผ้าอาศัยคนเดียว ไม่ยอมสละ. ภิกษุณีเหล่าอื่นที่มีประจำเดือนย่อมไม่ได้ใช้. บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้ใช้ผ้าอาศัยไม่ยอมสละเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาใช้ผ้าอาศัยไม่ยอมสละ จริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้ใช้ผ้าอาศัยไม่ยอมสละเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๐๒. ๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด ใช้ผ้าอาศัยไม่ละ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๑๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ผ้าอาศัย ได้แก่ ผ้าที่เขาถวายไว้สำหรับให้ภิกษุณีผู้มีประจำเดือนใช้.

บทว่า ใช้ ... ไม่ละ คือใช้ ๒-๓ ราตรี ซักในวันที่ ๔ แล้วยังใช้อีกไม่ยอมให้ภิกษุณีสิกขมานา หรือสามเณรี ใช้บ้าง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๑๖] ยังไม่ละ ภิกษุณีสำคัญว่ายังไม่ละ ใช้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยังไม่ละ ภิกษุณีมีความสงสัย ใช้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยังไม่ละ ภิกษุณีสำคัญว่าละแล้ว ใช้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ละแล้ว ภิกษุณีสำคัญว่ายังไม่ละ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ละแล้ว ภิกษุณีมีความสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ละแล้ว ภิกษุณีสำคัญว่าละแล้ว ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๑๗] ละแล้วจึงใช้ ๑ ใช้คราวต่อไป ๑ ภิกษุณีพวกอื่นผู้มีประจำเดือนไม่มี ๑ ถูกแย่งชิงผ้าไป ๑ ผ้าหาย ๑ มีเหตุฉุกเฉิน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๓๑๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาไม่มอบหมายห้องที่อยู่หลีกไปสู่จาริก. ต่อมาห้องที่อยู่ของนางถูกไฟไหม้. ภิกษุณีทั้งหลายจึงพากันกล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย พวกเราจงช่วยกันขนสิ่งของออก.

ภิกษุณีบางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า พวกดิฉันไม่ขน เจ้าข้า เพราะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหายไป แม่เจ้าจักทวงเอากะพวกเราจนครบ.

เมื่อภิกษุณีถุลลนันทากลับมายังห้องที่อยู่นั้นแล้ว ถามภิกษุณีทั้งหลายว่า แม่เจ้าทั้งหลายได้ช่วยขนสิ่งของออกบ้างหรือเปล่า?

ภิกษุณีทั้งหลายตอบว่า พวกดิฉันไม่ได้ขนออกเลย เจ้าข้า.

ภิกษุณีถุลลนันทาจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลาย เมื่อห้องที่อยู่ถูกอัคคีภัย จึงได้ไม่ช่วยกันขนสิ่งของออกเล่า.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงไม่มอบหมายห้องที่อยู่ หลีกไปสู่จาริกเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีถุลลนันทาไม่มอบหมายห้องที่อยู่หลีกไปสู่จาริก จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้ไม่มอบหมายห้องที่อยู่หลีกไปสู่จาริกเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๐๓. ๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่มอบหมายห้องที่อยู่หลีกไปสู่จาริก เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๑๙] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ห้องที่อยู่ ได้แก่ อาคารที่เรียกกันว่าห้อง มีบานประตูติด.

คำว่า ไม่มอบหมาย ... หลีกไปสู่จาริก นั้น ความว่า ไม่มอบหมายแก่ภิกษุณี สิกขมานา หรือสามเณรี เมื่อเดินพ้นเขตห้องที่อยู่ซึ่งมีเครื่องล้อม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เดินพ้นอุปจารห้องที่อยู่ซึ่งไม่มีเครื่องล้อม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๒๐] มิได้มอบหมาย ภิกษุณีสำคัญว่ามิได้มอบหมาย หลีกไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มิได้มอบหมาย ภิกษุณีมีความสงสัย หลีกไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

มิได้มอบหมาย ภิกษุณีสำคัญว่ามอบหมายแล้ว หลีกไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

ห้องที่อยู่มิได้ติดบานประตู ภิกษุณีมิได้มอบหมาย หลีกไป ต้องอาบัติทุกกฏ.

ห้องที่อยู่ซึ่งมิได้ติดบานประตู ภิกษุณีมอบหมายแล้ว สำคัญว่ามิได้มอบหมาย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ห้องที่อยู่ซึ่งมิได้ติดบานประตู ภิกษุณีมอบหมายแล้ว มีความสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ห้องที่อยู่ซึ่งมิได้ติดบานประตู ภิกษุณีมอบหมายแล้ว สำคัญว่า มอบหมายแล้ว ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๒๑] มอบหมายแล้วหลีกไป ๑ หลีกไปในเมื่อมีอันตราย ๑ แสวงหาแล้วไม่ได้ ๑ อาพาธ ๑ มีเหตุขัดข้อง ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๓๒๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์พากันเรียนติรัจฉานวิชา. คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงเรียนติรัจฉานวิชา เหมือนสตรีคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลาย ได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้เรียนติรัจฉานวิชาเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีฉัพพัคคีย์พากันเรียนติรัจฉานวิชา จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้พากันเรียนติรัจฉานวิชาเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๐๔. ๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด เรียนติรัจฉานวิชา เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๒๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ติรัจฉานวิชา ได้แก่ ศิลปวิทยาการนอกพระศาสนาชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่กอปรด้วยประโยชน์.

บทว่า เรียน คือ เรียนโดยบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ บท เรียนโดยอักขระ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ตัวอักขระ.

อนาปัตติวาร

[๓๒๔] เรียนหนังสือ ๑ เรียนวิชาท่องจำ ๑ เรียนวิชาป้องกันเพื่อประสงค์คุ้มครองตัว ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๓๒๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์พากันสอนติรัจฉานวิชา. คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้สอนติรัจฉานวิชา เหมือนเหล่าสตรีคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า?

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้สอนติรัจฉานวิชาเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีฉัพพัคคีย์สอนติรัจฉานวิชา จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้พากันสอนติรัจฉานวิชาเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๐๕. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด สอนติรัจฉานวิชา เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๒๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ติรัจฉานวิชา ได้แก่ ศิลปวิทยาการนอกพระศาสนาชนิดใดชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่กอปรด้วยประโยชน์.

บทว่า สอน ความว่า สอนโดยบท ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ บท สอนโดยอักขระ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ทุกๆ ตัวอักขระ.

อนาปัตติวาร

[๓๒๗] สอนหนังสือ ๑ สอนวิชาท่องจำ ๑ สอนวิชาป้องกันเพื่อประสงค์คุ้มครองตัว ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

จิตตาคารวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๕ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๖

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๓๒๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีหลายรูปมีจีวรผืนเดียว กำลังทำจีวรกรรมกันอยู่ในอาวาสใกล้หมู่บ้านแห่งหนึ่ง พวกภิกษุณีไม่บอกก่อนเข้าสู่อาราม แล้วพากันเข้าไปหาภิกษุเหล่านั้น ภิกษุทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ไม่บอกกล่าวก่อนเข้าไปสู่อารามเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุณีไม่บอกกล่าวก่อนเข้าไปสู่อาราม จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ไม่บอกกล่าวก่อนเข้าไปสู่อารามเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๐๖. ๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่บอกกล่าวก่อน เข้าสู่อารามเป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๓๒๙] ต่อจากสมัยนั้นแล ภิกษุเหล่านั้นหลีกไปแล้วจากอาวาสนั้น. พวกภิกษุณีทราบว่าพระคุณเจ้าทั้งหลายหลีกไปแล้ว จึงไม่มาสู่อาราม ครั้นภิกษุเหล่านั้นกลับมายังอาวาสนั้นดั่งเดิม.

ภิกษุณีทั้งหลายทราบว่า พวกพระคุณเจ้ากลับมาแล้วจึงบอกกล่าวก่อนเข้าสู่อาราม เข้าไปหาภิกษุเหล่านั้น กราบไหว้แล้ว ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง.

ภิกษุเหล่านั้นได้กล่าวคำนี้กะภิกษุณีเหล่านั้นว่า น้องหญิงทั้งหลาย เหตุไฉนพวกเธอจึงไม่กวาดอาราม ไม่จัดน้ำฉัน น้ำใช้ไว้เล่า.

ภิกษุณีเหล่านั้นชี้แจงว่าเพราะพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เจ้าข้า ว่าภิกษุณีไม่บอกกล่าวก่อน ไม่พึงเข้าสู่อาราม ฉะนั้น พวกดิฉันจึงไม่ได้มา.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้บอกกล่าวภิกษุที่มีอยู่ก่อนเข้าสู่อาราม.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระอนุบัญญัติ ๑

๑๐๖. ๑. ก. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่บอกกล่าวภิกษุที่มีอยู่ก่อน เข้าสู่อาราม เป็นปาจิตตีย์.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

[๓๓๐] ต่อจากสมัยนั้นแล ภิกษุเหล่านั้นหลีกไปจากอาวาสนั้น แล้วกลับไปสู่อาวาสนั้นตามเดิม. ภิกษุณีทั้งหลายเข้าใจว่าพระผู้เป็นเจ้าหลีกไปแล้ว จึงไม่บอกกล่าว เข้าสู่อาราม แล้วได้มีความรังเกียจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า ภิกษุณีไม่บอกกล่าวภิกษุที่มีอยู่ ไม่พึงเข้าไปสู่อาราม ก็พวกเรามิได้บอกกล่าวภิกษุที่มีอยู่ ได้พากันเข้ามาสู่อาราม พวกเราต้องอาบัติปาจิตตีย์แล้วกระมังหนอ ดังนี้ แล้วได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติอนุบัญญัติ ๒ ว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระอนุบัญญัติ ๒

๑๐๖. ๑. ข. อนึ่ง ภิกษุณีใด รู้อยู่ไม่บอกกล่าว เข้าไปสู่อารามที่มีภิกษุ เป็นปาจิตตีย์.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๓๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า รู้อยู่ คือรู้เอง หรือคนอื่นบอกแก่นาง หรือภิกษุเหล่านั้นบอก.

อารามที่ชื่อว่า มีภิกษุ คือ มีภิกษุอยู่แม้ที่ใต้ต้นไม้.

บทว่า ไม่บอกกล่าวเข้าไปสู่อาราม คือ ไม่บอกกล่าวภิกษุสามเณรหรือคนวัด ก้าวล่วงเขตอารามที่มีเครื่องล้อม ต้องอาบัติปาจิตตีย์ อารามที่ไม่มีเครื่องล้อม เมื่อก้าวลงสู่อุปจาร ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

[๓๓๒] อารามภิกษุ ภิกษุณีสำคัญว่ามีภิกษุ ไม่บอกกล่าวภิกษุที่มีอยู่ เข้าไปสู่อาราม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อารามมีภิกษุ ภิกษุณีสงสัย ไม่บอกกล่าวภิกษุที่มีอยู่ เข้าไปสู่อาราม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อารามมีภิกษุ ภิกษุณีสำคัญว่าไม่มีภิกษุ ไม่บอกกล่าวภิกษุที่มีอยู่ เข้าไปสู่อาราม ไม่ต้องอาบัติ.

อารามไม่มีภิกษุ ภิกษุณีสำคัญว่ามีภิกษุ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อารามไม่มีภิกษุ ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อารามไม่มีภิกษุ ภิกษุณีสำคัญว่าไม่มีภิกษุ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๓๓] ภิกษุมีอยู่ บอกกล่าวแล้วเข้าไป ๑ ภิกษุไม่มี ไม่บอกกล่าวเข้าไป ๑ เดินมองดูศีรษะภิกษุณีผู้เข้าไปก่อน ๑ ไป ณ สถานที่มีพวกภิกษุณีประชุมกัน ๑ หนทางมีผ่านไปทางอาราม ๑ อาพาธ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องพระกัปปิตกะเถระ

[๓๓๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ กูฏาคารศาลาป่ามหาวัน เขตพระนครเวสาลี. ครั้งนั้น ท่านพระกัปปิตกะอุปัชฌายะของท่านพระอุบาลียับยั้งอยู่ในสุสานประเทศ ครั้งนั้น มีภิกษุณีรูปหนึ่งผู้แก่กว่าพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์ถึงมรณภาพลง. ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ช่วยกันนำศพออกไปเผาแล้วก่อสถูปไว้ใกล้ๆ ที่อยู่ของท่านพระกัปปิตกะ แล้วพากันไปร้องไห้ ณ สถูปนั้น. จึงท่านพระกัปปิตกะรำคาญเสียงร้องไห้นั้น แล้วได้ทำลายสถูปนั้นพังกระจาย. ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ปรึกษากันเป็นความลับว่า พระกัปปิตกะนี้ทำลายสถูปแม่เจ้าของพวกเรา มาพวกเรามาช่วยกันฆ่าท่านเสียเถิด. ภิกษุณีรูปหนึ่งได้แจ้งข้อปรึกษากันนั้นแก่ท่านพระอุบาลี พระอุบาลี ได้กราบเรียนเรื่องนั้นให้ท่านพระกัปปิตกะทราบ ท่านพระกัปปิตกะได้ออกจากวิหารไปหลบซ่อนอยู่.

ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ได้เดินผ่านเข้าไปทางวิหารของท่านพระกัปปิตกะแล้วช่วยกันขนก้อนหินและก้อนดินทับถมวิหารของท่าน แล้วหลีกไปด้วยเข้าใจว่า ท่านถึงมรณภาพแล้ว ครั้นราตรีนั้นผ่านไป ท่านครองอันตรวาสกแล้ว ถือบาตรจีวรเข้าไปบิณฑบาตในเมืองเวสาลีแต่เช้า. ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ได้เห็นท่านยังเดินเที่ยวบิณฑบาตอยู่ ครั้นแล้วได้พูดกันอย่างนี้ว่า พระกัปปิตกะนี้ยังมีชีวิตอยู่ ใครหนอนำเอาความลับของเราไปบอก ครั้นได้ทราบข่าวว่าพระคุณเจ้าอุบาลีนำไป จึงพากันด่าท่านพระอุบาลีว่า ท่านนี้เป็นคนสำหรับคอยรับใช้เมื่อเวลาอาบน้ำ เป็นคนคอยชำระของเปรอะเปื้อน เป็นคนมีสกุลต่ำ ไฉนจึงได้ลอบนำความลับของเราไปเที่ยวบอกเขาเล่า.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ด่าพระคุณเจ้าอุบาลีเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์พากันด่าภิกษุอุบาลี จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีเหล่าฉัพพัคคีย์จึงได้ด่าภิกษุอุบาลีเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๐๗. ๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ด่าก็ดี กล่าวขู่ก็ดี ซึ่งภิกษุ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องพระกัปปิตกะเถระ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๓๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ภิกษุ ได้แก่อุปสัมบัน.

บทว่า ด่าก็ดี คือ ด่าด้วยวัตถุสำหรับด่าทั้ง ๑๐ อย่าง หรือด้วยอย่างใดอย่างหนึ่งในทั้ง ๑๐ นั้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า กล่าวขู่ก็ดี คือ แสดงเรื่องหรืออาการที่น่ากลัว ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๓๖] อุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอุปสัมบัน ด่าก็ดี กล่าวขู่ก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุณีสงสัย ด่าก็ดี กล่าวขู่ก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอนุปสัมบัน ด่าก็ดี กล่าวขู่ก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จตุกกะทุกกฏ

ด่าก็ดี กล่าวขู่ก็ดี ซึ่งอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนุปสัมบัน ภิกษุณีสำคัญว่าอนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๓๓๗] มุ่งอรรถ ๑ มุ่งธรรม ๑ มุ่งสั่งสอน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องภิกษุณีจัณฑกาลี

[๓๓๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีจัณฑกาลีเป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อความทะเลาะ ก่อการวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ เมื่อภิกษุณีสงฆ์ทำกรรมแก่นาง ภิกษุณีถุลลนันทาค้าน.

[๓๓๙] ก็โดยสมัยนั้นแล ภิกษุณีถุลลนันทาได้ไปสู่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ด้วยกรณียะบางอย่าง. ครั้นภิกษุณีสงฆ์ทราบว่า ภิกษุณีถุลลนันทาหลีกไปแล้ว จึงยกวัตรภิกษุณีจัณฑกาลี ในเพราะไม่เห็นอาบัติ. ภิกษุณีถุลลนันทาเสร็จกรณียกิจในหมู่บ้านนั้นแล้ว กลับมาสู่นครสาวัตถีดังเดิม. เมื่อนางมาถึง ภิกษุณีจัณฑกาลีไม่ปูอาสนะรับ ไม่จัดตั้งน้ำล้างเท้า ตั่งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า ไม่ลุกไปรับบาตรจีวร ไม่ไต่ถามด้วยน้ำฉัน ภิกษุณีถุลลนันทาได้กล่าวคำนี้กะภิกษุณีจัณฑกาลีว่า ทำไมเมื่อฉันมาถึง เธอจึงไม่ปูอาสนะรับ ไม่จัดตั้งน้ำล้างเท้า ตั่งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า ไม่ลุกมารับบาตรจีวร ไม่ไต่ถามด้วยน้ำฉัน.

ภิกษุณีจัณฑกาลีตอบว่า การที่เป็นดั่งนี้นั้น เพราะดิฉันเป็นดั่งสตรีผู้ไร้ที่พึ่ง เจ้าข้า.

ภิกษุณีถุลลนันทาซักว่า เพราะเหตุไร เธอจึงเป็นดั่งสตรีผู้ไร้ที่พึ่งเล่า?

ภิกษุณีจัณฑกาลีแถลงว่า เพราะภิกษุณีเหล่านี้ยกวัตรดิฉันในเพราะไม่เห็นอาบัติ ด้วยเข้าใจว่านางผู้นี้ไร้ที่พึ่ง ไม่สู้จะมีชื่อเสียง ไม่มีใครซึ่งจะเป็นผู้ยำเกรงนางผู้นี้.

ภิกษุณีถุลลนันทาขึ้งเคียดกล่าวติคณะว่า ภิกษุณีเหล่านี้เขลา ภิกษุณีเหล่านี้ไม่ฉลาด ภิกษุณีเหล่านี้ไม่รู้จักกรรม โทษอันสมควรแก่กรรม กรรมวิบัติหรือกรรมสมบัติ.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้ขึ้งเคียดกล่าวติคณะเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีถุลลนันทาขึ้งเคียดกล่าวติคณะ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้ขึ้ง

เคียดกล่าวติคณะเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๐๘. ๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด ขึ้งเคียดกล่าวติคณะ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีจัณฑกาลี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๔๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ขึ้งเคียด ได้แก่ กิริยาที่เขาเรียกกันว่าโกรธ.

ที่ชื่อว่า คณะ ได้แก่ หมู่ที่เรียกกันว่าภิกษุณีสงฆ์.

บทว่า กล่าวติ คือ ติโทษว่า ภิกษุณีเหล่านี้เขลา ภิกษุณีเหล่านี้ไม่ฉลาด ภิกษุเหล่านี้ไม่รู้จักกรรม โทษอันสมควรแก่กรรม กรรมวิบัติ หรือกรรมสมบัติ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ กล่าวติภิกษุณีหลายรูป ภิกษุณีรูปเดียว หรืออนุปสัมบัน ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๓๔๑] มุ่งอรรถ ๑ มุ่งธรรม ๑ มุ่งสั่งสอน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๓๔๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พราหมณ์คนหนึ่งได้นิมนต์ภิกษุณีทั้งหลายให้ฉัน. ภิกษุณีทั้งหลายฉันเสร็จห้ามภัตแล้ว ไปเยี่ยมตระกูลญาติ บางพวกก็ฉันอีก บางพวกได้นำบิณฑบาตไป.

เมื่อเสร็จการเลี้ยงภิกษุณีทั้งหลายแล้ว พราหมณ์ได้กล่าวเชื้อเชิญชาวเพื่อนบ้านว่า คุณๆ ทั้งหลาย ข้าพเจ้าเลี้ยงดูภิกษุณีทั้งหลายให้อิ่มหนำแล้ว เชิญมาเถิด ข้าพเจ้าจักเลี้ยงพวกท่านให้อิ่มหนำบ้าง.

พวกเพื่อนบ้านเหล่านั้นพากันกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านจักเลี้ยงพวกข้าพเจ้าให้อิ่มหนำได้อย่างไร แม้พวกภิกษุณีที่ท่านนิมนต์มาฉันเหล่านั้น ไปถึงเรือนของพวกข้าพเจ้าแล้ว บางพวกก็ฉันอีก บางพวกก็นำบิณฑบาตไป.

จึงพราหมณ์นั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายฉันอาหารที่เรือนของพวกเราแล้ว จึงได้ไปฉันในที่อื่นอีกเล่า เราไม่มีกำลังพอที่จะถวายให้พอแก่ความต้องการหรือ.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินพราหมณ์นั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายฉันเสร็จห้ามภัตแล้ว จึงได้ฉันในที่อื่นอีกเล่า

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีทั้งหลายฉันเสร็จห้ามภัตแล้ว ยังฉันในที่อื่นอีก จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลายฉันเสร็จห้ามภัตแล้ว จึงได้ฉันในที่อื่นอีกเล่า การกระทำของพวกนางนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๐๙. ๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด อันทายกนิมนต์แล้ว หรือห้ามภัตแล้ว เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยว หรือของฉัน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๔๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า อันทายกนิมนต์แล้ว คือ นิมนต์ด้วยโภชนะ ๕ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง.

ที่ชื่อว่า ห้ามภัตแล้ว คือ อาสนะปรากฏ โภชนะปรากฏ ตนอยู่ในหัตถบาส ทายกนำของเข้าไปถวาย การห้ามปรากฏ.

ที่ชื่อว่า ของเคี้ยว คือ เว้นโภชนะ ๕ ยาคู ยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก นอกนั้นชื่อว่าของเคี้ยว.

ที่ชื่อว่า ของฉัน ได้แก่โภชนะ ๕ คือ ข้าวสุก ๑ ขนมสด ๑ ขนมแห้ง ๑ ปลา ๑ เนื้อ ๑

รับประเคนไว้ด้วยหมายใจว่าจักเคี้ยว จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ. ฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๔๔] ทายกนิมนต์แล้ว ภิกษุณีสำคัญว่านิมนต์แล้ว เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยวหรือของฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทายกนิมนต์แล้ว ภิกษุณีสงสัย เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยว หรือของฉัน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทายกนิมนต์แล้ว ภิกษุณีสำคัญว่ามิได้นิมนต์ เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ซึ่งของเคี้ยว หรือของฉันต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

รับประเคนยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก ไว้เพื่อประสงค์เป็นอาหาร ต้องอาบัติทุกกฏ. ฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ทุกๆ คำกลืน.

อนาปัตติวาร

[๓๔๕] ทายกไม่ได้นิมนต์ ๑ ไม่ได้ห้ามภัต ๑ ดื่มยาคู ๑ บอกเจ้าของแล้วฉัน ๑ เมื่อเหตุจำเป็นมี ฉันยามกาลิก สัตตาหกาลิก ยาวชีวิก ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง

[๓๔๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีรูปหนึ่งเที่ยวบิณฑบาตไปในตรอกแห่งหนึ่ง ในพระนครสาวัตถี ผ่านเข้าไปสู่สกุลแห่งหนึ่ง ครั้นแล้วได้นั่งบนอาสนะที่เขาปูลาดไว้. ครั้นเขานิมนต์ภิกษุณีรูปนั้นให้ฉันแล้วได้กล่าวคำนี้ว่า แม่เจ้า แม้ภิกษุณีรูปอื่นๆ ก็จงมา.

ทันทีนั้น นางคิดว่า ทำไฉนภิกษุณีรูปอื่นๆ จึงจะไม่มา แล้วได้เข้าไปหาภิกษุณีทั้งหลายกล่าวคำนี้ว่า แม่เจ้า ณ สถานที่โน้นสุนัขดุ โคเปลี่ยวดุ สถานที่ลื่น ท่านทั้งหลายอย่าได้ไปสถานที่นั้นเลย.

แม้ภิกษุณีอีกรูปหนึ่งก็ได้เที่ยวบิณฑบาตไปในตรอกนั้น เดินผ่านเข้าไปถึงสกุลนั้น ครั้นแล้วนั่งบนอาสนะที่เขาจัดถวาย. ครั้นคนพวกนั้นนิมนต์ให้นางฉัน แล้วได้กล่าวคำนี้ว่า แม่เจ้า ทำไมภิกษุณีทั้งหลายจึงไม่ค่อยมา.

จึงภิกษุณีรูปนั้นได้เล่าเรื่องนั้นแก่เขาเหล่านั้น พวกเขาจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีจึงได้หวงตระกูลเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีหวงตระกูลจริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจึงได้หวงตระกูลเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๑๐. ๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด เป็นคนตระหนี่ตระกูล เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๔๗] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ตระกูล ได้แก่ ตระกูลทั้ง ๔ คือ ตระกูลกษัตริย์ ตระกูลพราหมณ์ ตระกูลแพทย์ ตระกูลศูทร.

บทว่า เป็นคนตระหนี่ตระกูล คือคิดว่า ทำไฉนภิกษุณีทั้งหลายจะไม่พึงมา แล้วกล่าวโทษของพวกพ้องในสำนักภิกษุณีทั้งหลาย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ หรือ กล่าวโทษของภิกษุณีทั้งหลายในสำนักของพวกพ้อง ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๓๔๘] ไม่หวงตระกูล บอกโทษเท่าที่มีอยู่ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๓๔๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีหลายรูปจำพรรษาอยู่ในอาวาสใกล้หมู่บ้าน แล้วได้พากันไปสู่พระนครสาวัตถี. ภิกษุณีทั้งหลายได้รุมกันถามภิกษุณีพวกนั้นว่า แม่เจ้าทั้งหลาย จำพรรษาอยู่ ณ ที่ไหน โอวาทการกล่าวสอนได้มีสมบูรณ์แล้วหรือ?

ภิกษุณีเหล่านั้นตอบว่า แม่เจ้า ในอาวาสที่พวกดิฉันจำพรรษาอยู่นั้นไม่มีภิกษุเลย การกล่าวสอนจักสมบูรณ์ได้จากไหน.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลาย จึงได้จำพรรษาอยู่ในอาวาสที่ไม่มีภิกษุเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีทั้งหลาย จำพรรษาอยู่ในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้จำพรรษาอยู่ในอาวาสที่ไม่มีภิกษุเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๑๑. ๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด จำพรรษาอยู่ในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๕๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

อาวาสที่ชื่อว่า ไม่มีภิกษุ ได้แก่ อาวาสที่ภิกษุณีไม่สามารถจะไปเพื่อรับครุธรรมอันเป็นโอวาท หรือเพื่อประสงค์จะถามอุโบสถและปวารณาได้.

ตั้งใจว่าจักอยู่จำพรรษา แล้วจัดแจงเสนาสนะ จัดตั้งน้ำฉัน น้ำใช้ กวาดบริเวณ ต้องอาบัติทุกกฏ พออรุณขึ้น ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๓๕๑] มีภิกษุที่อยู่จำพรรษา หลีกไป สึก มรณภาพ หรือไปเข้ารีตเดียรถีย์ ๑ มีอันตราย ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๓๕๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีหลายรูปจำพรรษาอยู่ในอาวาสใกล้หมู่บ้าน แล้วได้พากันไปสู่พระนครสาวัตถี. ภิกษุณีทั้งหลายได้พากันถามภิกษุณีพวกนั้นว่า แม่เจ้าทั้งหลาย จำพรรษาอยู่ ณ ที่ไหน ได้ปวารณาต่อภิกษุสงฆ์แล้วหรือ?

ภิกษุณีเหล่านั้นตอบว่า พวกดิฉันยังมิได้ปวารณาตัวต่อภิกษุสงฆ์ เจ้าข้า.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลาย อยู่จำพรรษาแล้ว จึงได้ไม่ปวารณาต่อภิกษุสงฆ์เล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีทั้งหลาย จำพรรษาแล้วไม่ปวารณาต่อภิกษุสงฆ์ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจำพรรษาแล้วจึงได้ไม่ปวารณาต่อภิกษุสงฆ์เล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๑๒. ๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด จำพรรษาแล้ว ไม่ปวารณาต่อสงฆ์สองฝ่าย ด้วยสถาน ๓ คือ ด้วยได้เห็นก็ดี ด้วยได้ยินก็ดี ด้วยรังเกียจก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๕๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า จำพรรษาแล้ว คือ อยู่ตลอดไตรมาสต้น หรือไตรมาสหลัง.

พอทอดธุระว่า จักไม่ปวารณาต่อสงฆ์สองฝ่าย ด้วยสถาน ๓ คือ ด้วยได้เห็นก็ดี ด้วยได้ยินก็ดี ด้วยรังเกียจก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๓๕๔] ในเมื่ออันตรายมี ๑ แสวงหาแล้วไม่ได้ ๑ อาพาธ ๑ มีเหตุขัดข้อง ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๓๕๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ นิโครธาราม เขตพระนครกบิลพัสดุ์ สักกชนบท. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ เข้าไปสู่สำนักของภิกษุณีแล้ว จะกล่าวสอนภิกษุณีฉัพพัคคีย์. ภิกษุณีทั้งหลายได้กล่าวชวนภิกษุณีฉัพพัคคีย์ว่า มาเถิดแม่เจ้า ไปรับโอวาทกันเถิดเจ้าข้า.

ภิกษุณีฉัพพัคคีย์กล่าวว่า แม่เจ้าทั้งหลาย พวกเราจะชวนกันไปแม้เพราะเหตุแห่งโอวาทอันใด พระคุณเจ้าฉัพพัคคีย์ก็จะมากล่าวสอนพวกเราด้วยโอวาทนั้น ณ สถานที่นี้แล้ว.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ไม่ไปรับโอวาทเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีฉัพพัคคีย์ไม่ไปรับโอวาท จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ไม่ไปรับโอวาทเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๑๓. ๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่ไปเพื่อโอวาทก็ดี เพื่อธรรมเป็นเหตุอยู่ร่วมก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๕๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า โอวาท ได้แก่ ครุธรรม ๘

ที่ชื่อว่า ธรรมเป็นเหตุอยู่ร่วม ได้แก่ กรรมที่พึงทำร่วมกัน อุเทศที่พึงสวดร่วมกัน ความเป็นผู้มีสิกขาเสมอกัน.

พอทอดธุระว่า จักไม่ไปเพื่อโอวาทก็ดี เพื่อธรรมเป็นเหตุอยู่ร่วมก็ดี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๓๕๗] ในเมื่ออันตรายมี ๑ แสวงหาภิกษุณีเป็นเพื่อนไม่ได้ ๑ อาพาธ ๑ มีเหตุขัดข้อง ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๓๕๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายไม่ถามอุโบสถก็มี ไม่ขอโอวาทก็มี. ภิกษุทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ไม่ถามอุโบสถและไม่ขอโอวาทเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีทั้งหลายไม่ถามอุโบสถและไม่ขอโอวาท จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ไม่ถามอุโบสถ ไม่ขอโอวาท การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๑๔. ๙. อนึ่ง ทุกๆ ระยะกึ่งเดือน ภิกษุณีพึงหวังเฉพาะธรรม ๒ ประการ จากภิกษุสงฆ์ คือการถามอุโบสถ ๑ การเข้าไปขอโอวาท ๑ เมื่อฝ่าฝืนธรรม ๒ อย่างนั้น เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๕๙] บทว่า ทุกๆ ระยะกึ่งเดือน คือ ทุกๆ วันที่มีอุโบสถ.

ที่ชื่อว่า อุโบสถ ได้แก่ อุโบสถ ๒ อย่าง คือ อุโบสถมีในวัน ๑๔ ค่ำ ๑ อุโบสถมีในวัน ๑๕ ค่ำ ๑

ที่ชื่อว่า โอวาท ได้แก่ ครุธรรม ๘

พอทอดธุระว่า จักไม่ถามอุโบสถก็ดี จักไม่ขอโอวาทก็ดี ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๓๖๐] ในเมื่ออันตรายมี ๑ แสวงหาภิกษุณีเป็นเพื่อนไม่ได้ ๑ อาพาธ ๑ มีเหตุขัดข้อง ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๙ จบ.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง

[๓๖๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีรูปหนึ่งกับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ให้บ่งฝีอันเกิดในร่มผ้า. ครั้นแล้วบุรุษนั้นได้พยายามประทุษร้ายภิกษุณีรูปนั้น นางได้ส่งเสียงขึ้น. ภิกษุณีทั้งหลายได้พากันวิ่งเข้าไปถามภิกษุณีนั้นว่า แม่เจ้าส่งเสียงเรื่องอะไรกัน เมื่อถูกถาม นางได้เล่าเรื่องนั้นแก่เหล่าภิกษุณี.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีกับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง จึงได้ให้บ่งฝีอันเกิดในร่มผ้าเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีกับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ให้บ่งฝีอันเกิดในร่มผ้า จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีกับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง จึงได้ให้บ่งฝีอันเกิดในร่มผ้าเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๑๕. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่บอกกล่าวสงฆ์หรือคณะ กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ให้บ่งก็ดี ผ่าก็ดี ชะก็ดี ทาก็ดี พันก็ดี แกะก็ดี ซึ่งฝีหรือบาดแผลอันเกิดในร่มผ้า เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๖๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ร่มผ้า ได้แก่ อวัยวะใต้นาภีลงไป เหนือเข่าขึ้นมา.

บทว่า เกิด คือ เกิดขึ้นในบริเวณนั้น.

ที่ชื่อว่า ฝี ได้แก่ฝีชนิดใดชนิดหนึ่ง.

ที่ชื่อว่า แผล ได้แก่แผลชนิดใดชนิดหนึ่ง.

บทว่า ไม่บอกกล่าว คือ ไม่แจ้งให้ทราบ.

ที่ชื่อว่า สงฆ์ ได้แก่ หมู่ที่เรียกกันว่าภิกษุณีสงฆ์.

ที่ชื่อว่า คณะ ได้แก่ หมู่ที่เรียกกันว่าภิกษุณีหลายรูป.

ที่ชื่อว่า บุรุษ ได้แก่ มนุษย์ผู้ชาย ไม่ใช่ยักษ์ผู้ชาย ไม่ใช่เปรตผู้ชาย

ไม่ใช่สัตว์ดิรัจฉานตัวผู้ เป็นผู้รู้เดียงสา เป็นผู้สามารถเพื่อประทุษร้ายได้.

บทว่า กับ คือ ด้วยกัน.

บทว่า หนึ่งต่อหนึ่ง คือ บุรุษผู้หนึ่ง ภิกษุณีรูปหนึ่ง.

สั่งว่า จงบ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อบ่งเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สั่งว่า จงผ่า ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อผ่าเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สั่งว่า จงชะ ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อชะเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สั่งว่า จงทา ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อทาเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สั่งว่า จงพัน ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อพันเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สั่งว่า จงแกะ ต้องอาบัติทุกกฏ เมื่อแกะเสร็จ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๓๖๓] บอกกล่าวแล้ว ให้บ่ง ให้ผ่า ให้ชะ ให้ทา ให้พัน หรือให้แกะ ๑ มีสตรีผู้รู้ความอยู่เป็นเพื่อน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

อารามวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๖ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๗

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๓๖๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายพากันบวชสตรีมีครรภ์. นางบวชแล้วเที่ยวไปบิณฑบาต คนทั้งหลายพูดกันอย่างนี้ว่า ขอท่านทั้งหลายจงถวายภิกษาแก่แม่เจ้า เพราะแม่เจ้ามีครรภ์แก่ แล้วพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีจึงได้ให้สตรีมีครรภ์บวชเล่า

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้บวชสตรีมีครรภ์เล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีให้สตรีมีครรภ์บวช จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ให้สตรีมีครรภ์บวชเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๑๖. ๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสตรีมีครรภ์ให้บวช เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๖๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า สตรีมีครรภ์ ได้แก่หญิงที่เรียกกันว่ามีบุตรมาเกิด.

บทว่า ให้บวช คือ ให้อุปสมบท.

ตั้งใจว่าจักให้บวช แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

[๓๖๖] สตรีมีครรภ์ ภิกษุณีสำคัญว่ามีครรภ์ ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สตรีมีครรภ์ ภิกษุณีสงสัย ให้บวช ต้องอาบัติทุกกฏ.

สตรีมีครรภ์ ภิกษุณีสำคัญว่าไม่มีครรภ์ ให้บวช ไม่ต้องอาบัติ.

สตรีไม่มีครรภ์ ภิกษุณีสำคัญว่ามีครรภ์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

สตรีไม่มีครรภ์ ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

สตรีไม่มีครรภ์ ภิกษุณีสำคัญว่าไม่มีครรภ์ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๖๗] สตรีมีครรภ์ สำคัญว่าไม่มีครรภ์ ให้บวช ๑ สตรีไม่มีครรภ์สำคัญว่าไม่มีครรภ์ ให้บวช ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๓๖๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายพากันบวชสตรีแม่ลูกอ่อน. นางบวชแล้ว เที่ยวไปบิณฑบาต. คนทั้งหลายพูดกันอย่างนี้ว่า ขอท่านทั้งหลายจงถวายภิกษาแก่แม่เจ้า เพราะแม่เจ้ามีลูก แล้วพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ให้สตรีมีลูกอ่อนบวชเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ให้สตรีแม่ลูกอ่อนบวชเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีทั้งหลายให้สตรีแม่ลูกอ่อนบวช จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ให้สตรีแม่ลูกอ่อนบวชเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๑๗. ๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสตรีมีลูกอ่อนให้บวช เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๖๙] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า สตรีมีลูกอ่อน ได้แก่ หญิงที่เป็นมารดา หรือเป็นแม่นม.

บทว่า ให้บวช คือ ให้อุปสมบท.

ตั้งใจว่าจักให้บวช แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

[๓๗๐] สตรีมีลูกอ่อน ภิกษุณีสำคัญว่ามีลูกอ่อน ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สตรีมีลูกอ่อน ภิกษุณีสงสัย ให้บวช ต้องอาบัติทุกกฏ.

สตรีมีลูกอ่อน ภิกษุณีสำคัญว่า ไม่ใช่มีลูกอ่อน ให้บวช ไม่ต้องอาบัติ.

มิใช่สตรีมีลูกอ่อน ภิกษุณีสำคัญว่ามีลูกอ่อน ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่สตรีมีลูกอ่อน ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

มิใช่สตรีมีลูกอ่อน ภิกษุณีสำคัญว่าไม่ใช่มีลูกอ่อน ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๗๑] สตรีมีลูกอ่อน สำคัญว่าไม่มีลูกอ่อน ให้บวช ๑ มิใช่สตรีมีลูกอ่อน สำคัญว่าไม่มีลูกอ่อน ให้บวช ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๓๗๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายพากันบวชสิกขมานาผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปี สิกขมานาพวกนั้นจึงเป็นคนเขลา ไม่ฉลาด ไม่รู้สิ่งที่ควรหรือไม่ควร.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้บวชสิกขมานาผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีทั้งหลายบวชสิกขมานาผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีจริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้บวชสิกขมานาผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีเล่า การกระทำของพวกนางนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นแล้วทรงกระทำธรรมีกถา รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปี แก่สิกขมานา.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงให้สิกขาสมมตินั้นอย่างนี้.

วิธีให้สิกขาสมมติ

สิกขมานานั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุณีทั้งหลาย แล้วนั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี กล่าวอย่างนี้ ว่าดังนี้

แม่เจ้า ดิฉันชื่อนี้เป็นสิกขมานาของแม่เจ้าชื่อนี้ ขอสิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี ต่อสงฆ์.

พึงขอแม้ครั้งที่สอง ... พึงขอแม้ครั้งที่สาม

ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้.

กรรมวาจา

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า นางนี้มีชื่อนี้เป็นสิกขมานาของแม่เจ้าชื่อนี้ ขอสิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี ต่อสงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี แก่สิกขมานามีชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ.

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า นางนี้มีชื่อนี้เป็นสิกขมานาของแม่เจ้าชื่อนี้ ขอสิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีต่อสงฆ์ สงฆ์ให้สิกขาสมมติ ในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี แก่สิกขมานาชื่อนี้ การให้สิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแก่สิกขมานาชื่อนี้ ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงพูด.

สงฆ์ให้สิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปี แก่สิกขมานาชื่อนี้แล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

พึงบอกสิกขมานาผู้นั้นว่า เธอจงว่าอย่างนี้.

๑. ข้าพเจ้าสมาทานศีลข้อเว้นจากการทำสัตว์มีชีวิตให้ตกล่วงไป มั่น ไม่ละเมิดตลอด ๒ ปี

๒. ข้าพเจ้าสมาทานศีลข้อเว้นจากการถือเอาพัสดุอันเจ้าของเขามิได้ให้ มั่น ไม่ละเมิดตลอด ๒ ปี

๓. ข้าพเจ้าสมาทานศีลข้อเว้นจากการประพฤติผิด มิใช่กิจพรหมจรรย์ มั่น ไม่ละเมิดตลอด ๒ ปี

๔. ข้าพเจ้าสมาทานศีลข้อเว้นจากการพูดเท็จ มั่น ไม่ละเมิดตลอด ๒ ปี

๕. ข้าพเจ้าสมาทานศีลข้อเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นฐานประมาท มั่น ไม่ละเมิดตลอด ๒ ปี

๖. ข้าพเจ้าสมาทานศีลข้อเว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล มั่น ไม่ละเมิดตลอด ๒ ปี

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุณีเหล่านั้นโดยอเนกปริยายดังนี้ แล้วตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๑๘. ๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสิกขมานาผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอดสองฝน ให้บวช เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๗๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า สองฝน คือ ๒ ปี.

ที่ชื่อว่า ผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขา คือ สิกขาอันภิกษุณียังมิได้ให้ หรือให้แล้วแต่สิกขมานาทำขาดเสีย.

บทว่า ให้บวช คือ ให้อุปสมบท.

ตั้งใจว่าจักให้บวช แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๗๔] กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๓๗๕] บวชสิกขมานาผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปี ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๓๗๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายพากันบวชสิกขมานาผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการครบ ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ. ภิกษุณีทั้งหลายกล่าวอย่างนี้ว่า มานี่สิกขมานา เธอจงรู้สิ่งนี้ จงประเคนสิ่งนี้ จงนำสิ่งนี้มา เราต้องการสิ่งนี้ จงทำสิ่งนี้ให้เป็นกัปปิยะ

นางเหล่านั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าแต่แม่เจ้า ดิฉันไม่ใช่สิกขมานา พวกดิฉันเป็นภิกษุณี.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้บวชสิกขมานาผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีทั้งหลายบวชสิกขมานาผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้วแต่สงฆ์ไม่ได้สมมติ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้บวชสิกขมานา ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้วแต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นแล้วทรงกระทำธรรมีกถา รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สงฆ์สมมติการอุปสมบทแก่สิกขมานาผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้ว.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงให้สมมติการอุปสมบทนั้น อย่างนี้:

วิธีให้สมมติการอุปสมบท

สิกขมานาผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้วนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุณีทั้งหลายแล้ว นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี กล่าวอย่างนี้ว่า

แม่เจ้า ดิฉันมีชื่อนี้ เป็นสิกขมานาของแม่เจ้าชื่อนี้ ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการครบ ๒ ปีแล้ว ขอสมมติการอุปสมบทต่อสงฆ์.

พึงขอแม้ครั้งที่สอง พึงขอแม้ครั้งที่สาม.

ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:

กรรมวาจา

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สิกขมานาชื่อนี้ผู้นี้ของแม่เจ้าชื่อนี้ ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการครบ ๒ ปีแล้ว ขอสมมติการอุปสมบทต่อสงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติการอุปสมบทแก่สิกขมานาชื่อนี้ ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการครบ ๒ ปีแล้ว นี้เป็นญัตติ.

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สิกขมานาชื่อนี้ผู้นี้ของแม่เจ้าชื่อนี้ ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้ว ขอสมมติการอุปสมบทต่อสงฆ์ สงฆ์ให้สมมติการอุปสมบทแก่สิกขมานาชื่อนี้ ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้ว.

การให้สมมติการอุปสมบทแก่สิกขมานาชื่อนี้ ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการครบ ๒ ปีแล้ว ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงพูด.

สมมติการอุปสมบทอันสงฆ์ให้แล้วแก่สิกขมานาชื่อนี้ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีแล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุณีเหล่านั้นโดยอเนกปริยายดั่งนี้ แล้วตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๑๙. ๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสิกขมานาผู้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอดสองฝนแล้ว อันสงฆ์ยังมิได้สมมติ ให้บวช เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๗๗] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ตลอดสองฝน คือ ตลอด ๒ ปี.

ที่ชื่อว่า ผู้ศึกษาสิกขา ... แล้ว คือ มีสิกขาในธรรม ๖ ประการอันได้ศึกษาแล้ว.

ที่ชื่อว่า อันสงฆ์ยังมิได้สมมติ คืออันสงฆ์ยังไม่ได้ให้สมมติการอุปสมบทด้วยญัตติทุติยกรรม

บทว่า ให้บวช คือ ให้อุปสมบท.

ตั้งใจว่าจักให้บวช แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๗๘] กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๓๗๙] บวชสิกขมานาผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ครบ ๒ ปีที่สงฆ์สมมติแล้ว ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๓๘๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายพากันบวชเด็กหญิงชาวบ้านผู้มีอายุยังไม่ครบ ๑๒ ปี เด็กหญิงเหล่านั้นเป็นผู้อดทนไม่ได้ต่อความหนาว ความร้อน ความหิว ความกระหาย ไม่อดทนต่อสัมผัสแห่งเหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เสือกคลาน มักไม่อดกลั้นต่อถ้อยคำที่เขากล่าวร้าย หยาบคาย มีปกติไม่อดทนต่อทุกขเวทนาที่เกิดในสรีระอย่างแรงกล้า หยาบช้า เผ็ดร้อน ไม่น่ายินดี ไม่น่าพอใจ อันอาจพร่าชีวิตเสีย.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้บวชเด็กหญิงชาวบ้าน ผู้มีอายุยังไม่ครบ ๑๒ ปีเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีทั้งหลายพากันบวชเด็กหญิงชาวบ้านผู้มีอายุยังไม่ครบ ๑๒ ปี จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้พากันบวชเด็กหญิงชาวบ้านที่มีอายุยังไม่ครบ ๑๒ ปีเล่า เพราะเด็กหญิงมีอายุยังไม่ครบ ๑๒ ปี เป็นผู้อดทนไม่ได้ต่อความหนาว ความร้อน ความหิว ความกระหาย ไม่อดทนต่อสัมผัสแห่งเหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เสือกคลาน มักไม่อดกลั้นต่อถ้อยคำที่เขากล่าวร้าย หยาบคาย มีปกติไม่อดทนต่อทุกขเวทนาที่เกิดในสรีระอย่างแรงกล้า หยาบช้า เผ็ดร้อน ไม่น่ายินดี ไม่น่าพอใจ อันอาจพร่าชีวิตเสีย ส่วนเด็กหญิงที่มีอายุครบ ๑๒ ปี เป็นผู้อดทนต่อความหนาว ความร้อน ความหิว ความระหาย อดทนต่อสัมผัสแห่งเหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เสือกคลาน มีปกติอดกลั้นต่อถ้อยคำที่เขากล่าวร้าย หยาบคาย มักอดทนต่อทุกข์เวทนาที่เกิดในสรีระอย่างแรงกล้า หยาบช้า เผ็ดร้อน ไม่น่ายินดี ไม่น่าพอใจ อันอาจพร่าชีวิตเสีย การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๒๐. ๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังเด็กหญิงชาวบ้านผู้มีอายุหย่อนสิบสองฝนให้บวช เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๘๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มีอายุหย่อนสิบสองฝน คือ มีอายุไม่ครบ ๑๒ ปี.

ที่ชื่อว่า เด็กหญิงชาวบ้าน ได้แก่ เด็กหญิงที่เขากล่าวกันว่าอาจมีสามีได้.

บทว่า ให้บวช คือ ให้อุปสมบท.

ตั้งใจว่าจักให้บวช แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

[๓๘๒] เด็กหญิงมีอายุหย่อน ๑๒ ปี ภิกษุณีสำคัญว่ามีอายุหย่อน ๑๒ ปี ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เด็กหญิงมีอายุหย่อน ๑๒ ปี ภิกษุณีสงสัย ให้บวช ต้องอาบัติทุกกฏ.

เด็กหญิงมีอายุหย่อน ๑๒ ปี ภิกษุณีสำคัญว่าครบ ให้บวช ไม่ต้องอาบัติ.

เด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปี ภิกษุณีสำคัญว่ามีอายุหย่อน ๑๒ ปี ต้องอาบัติทุกกฏ.

เด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปี ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

เด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปี ภิกษุณีสำคัญว่าครบ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๓๘๓] บวชเด็กหญิงมีอายุหย่อน ๑๒ ปี สำคัญว่ามีอายุครบ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๓๘๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายพากันบวชเด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี. เธอเหล่านั้นเป็นคนเขลา ไม่ฉลาด ไม่รู้จักสิ่งที่ควรหรือไม่ควร.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้พากันบวชเด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีพากันบวชเด็กหญิงอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้พากันบวชเด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นแล้วทรงกระทำธรรมีกถารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเพื่อให้สิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี แก่เด็กหญิงผู้มีอายุครบ ๑๒ ปี.

วิธีให้สิกขาสมมติ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงให้สิกขาสมมตินั้น อย่างนี้:

อันเด็กหญิงผู้มีอายุครบ ๑๒ ปีนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุณีทั้งหลายแล้ว นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี กล่าวอย่างนี้ว่า

แม่เจ้า ดิฉันชื่อนี้ เป็นเด็กหญิงของแม่เจ้าชื่อนี้ มีอายุครบ ๑๒ ปี ขอสิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีต่อสงฆ์.

พึงขอแม้ครั้งที่สอง พึงขอแม้ครั้งที่สาม.

ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:

กรรมวาจา

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เด็กหญิงนี้ชื่อนี้ของแม่เจ้าชื่อนี้ ผู้มีอายุครบ ๑๒ ปี ขอสิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีต่อสงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี แก่เด็กหญิงชื่อนี้ ผู้มีอายุครบ ๑๒ ปี นี่เป็นญัตติ.

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เด็กหญิงนี้ชื่อนี้ของแม่เจ้าชื่อนี้ ผู้มีอายุครบ ๑๒ ปี ขอสิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี ต่อสงฆ์ สงฆ์ให้สิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี แก่เด็กหญิงชื่อนี้ ผู้มีอายุครบ ๑๒ ปี การให้สิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปี แก่เด็กหญิงชื่อนี้ ผู้มีอายุครบ ๑๒ ปี ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงพูด.

สิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี อันสงฆ์ให้แล้วแก่เด็กหญิงชื่อนี้ ผู้มีอายุครบ ๑๒ ปี ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้.

ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถนั้น พึงกล่าวกะเด็กหญิงผู้มีอายุครบ ๑๒ ปีนั้นว่า เธอจงกล่าวอย่างนี้ แล้วพึงกล่าว ว่าดังนี้:

๑. ข้าพเจ้าสมาทานศีลข้อเว้นจากทำสัตว์มีชีวิตให้ตกล่วงไป มั่น ไม่ละเมิดตลอด ๒ ปี ...

๖. ข้าพเจ้าสมาทานศีลข้อเว้นจากบริโภคอาหารในเวลาวิกาล มั่น ไม่ละเมิดตลอด ๒ ปี

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุณีเหล่านั้นโดยอเนกปริยายดังนี้ แล้วตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๒๑. ๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังเด็กหญิงมีอายุ ๑๒ ปีบริบูรณ์ผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอดสองฝนให้บวช เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๘๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มีอายุ ๑๒ ปีบริบูรณ์ คือ มีอายุครบ ๑๒ ฝนแล้ว.

ที่ชื่อว่า เด็กหญิง ได้แก่ เด็กหญิงที่เขากล่าวกันว่าอาจมีสามีได้.

บทว่า ตลอดสองฝน คือ ตลอด ๒ ปี.

ที่ชื่อว่า ยังมิได้ศึกษาสิกขา คือ สงฆ์ยังมิได้ให้สิกขา หรือให้แล้วแต่เธอทำขาดเสีย.

บทว่า ให้บวช คือ ให้อุปสมบท.

ตั้งใจว่า จักให้บวช แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๘๖] กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๓๘๗] บวชเด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๓๘๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายพากันบวชเด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้วแต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ. ภิกษุณีทั้งหลายกล่าวอย่างนี้ว่า มานี่ สิกขมานา เธอจงรู้สิ่งนี้ จงประเคนสิ่งนี้ จงนำสิ่งนี้มา ฉันต้องการสิ่งนี้ เธอจงทำสิ่งนี้ให้เป็นกัปปิยะ.

เธอเหล่านั้นกล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้า พวกดิฉันไม่ใช่สิกขมานา พวกดิฉันเป็นภิกษุณี.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงพากันบวชเด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุณีพากันบวชเด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังไม่ได้สมมติ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้พากันบวชเด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังมิได้สมมติเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นแล้ว ทรงทำธรรมีกถา รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สงฆ์สมมติการอุปสมบทแก่เด็กหญิงอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลวิธีการให้สมมติการอุปสมบทนั้นสงฆ์พึงให้อย่างนี้:

วิธีการให้สมมติการอุปสมบท

อันเด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้วนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุณีทั้งหลายแล้ว นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี กล่าวอย่างนี้ว่า

แม่เจ้า ดิฉันชื่อนี้ เป็นเด็กหญิงของแม่เจ้าชื่อนี้ มีอายุครบ ๑๒ ปี ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว ขอสมมติการอุปสมบทต่อสงฆ์.

พึงขอแม้ครั้งที่สอง พึงขอแม้ครั้งที่สาม.

ภิกษุณี ผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบ ด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:

กรรมวาจา

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เด็กหญิงชื่อนี้ผู้นี้ของแม่เจ้าชื่อนี้มีอายุครบ ๑๒ ปี ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้ว ขอสมมติการอุปสมบทต่อสงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สมมติการอุปสมบทแก่เด็กหญิงชื่อนี้ ผู้มีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว นี่เป็นญัตติ.

แม่เจ้า เจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เด็กหญิงชื่อนี้ผู้นี้ของแม่เจ้าชื่อนี้ มีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว ขอสมมติการอุปสมบทต่อสงฆ์ สงฆ์ให้สมมติการอุปสมบทแก่เด็กหญิงชื่อนี้ ผู้มีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้ว การให้สมมติการอุปสมบทแก่เด็กหญิงชื่อนี้ผู้มีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้ว ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงพูด.

สมมติการอุปสมบท อันสงฆ์ให้แล้วแก่เด็กหญิงชื่อนี้ ผู้มีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุณีเหล่านั้น โดยอเนกปริยายดังนี้แล้ว ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๒๒.๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังเด็กหญิงมีอายุครบสิบสองปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอดสองฝนแล้ว อันสงฆ์ยังมิได้สมมติ ให้บวช เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๘๙] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มีอายุครบสิบสองปี คือ มีอายุถึง ๑๒ ฝนแล้ว.

ที่ชื่อว่า เด็กหญิง ได้แก่ สตรีที่เขากล่าวว่าอาจมีสามีได้.

บทว่า ตลอดสองฝน คือ ตลอด ๒ ปี.

ที่ชื่อว่า ผู้ศึกษาสิกขา คือ มีสิกขาในธรรม ๖ ประการอันได้ศึกษาแล้ว.

ที่ชื่อว่า ยังมิได้สมมติ คือ สงฆ์ยังไม่ได้ให้สมมติการอุปสมบทด้วยญัตติทุติยกรรม.

บทว่า ให้บวช คือ ให้อุปสมบท.

ตั้งใจว่าจักให้บวช แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๓๙๐] กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๓៩๑] บวชเด็กหญิงมีอายุครบ ๑๒ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปี แล้ว อันสงฆ์สมมติแล้ว ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๓๙๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาบวชสหชีวินีแล้ว ไม่อนุเคราะห์เอง ไม่ให้ผู้อื่นอนุเคราะห์ ตลอด ๒ ปี สหชีวินีเหล่านั้นจึงเป็นคนเขลา ไม่ฉลาด ไม่รู้จักสิ่งที่ควรหรือไม่ควร.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาบวชสหชีวินีแล้ว จึงไม่อนุเคราะห์เอง ไม่ให้ผู้อื่นอนุเคราะห์ตลอด ๒ ปีเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีถุลลนันทาบวชสหชีวินีแล้ว ไม่อนุเคราะห์เอง ไม่ให้ผู้อื่นอนุเคราะห์ตลอด ๒ ปี จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาบวชสหชีวินีแล้ว จึงได้ไม่อนุเคราะห์เอง ไม่ให้ผู้อื่นอนุเคราะห์ ตลอด ๒ ปีเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๒๓.๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสหชีวินีให้บวชแล้ว ไม่อนุเคราะห์ ไม่ยังผู้อื่นให้อนุเคราะห์ สิ้นสองฝน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๙๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า สหชีวินี ได้แก่ ภิกษุณีที่เรียกกันว่าสัทธิวิหารินี.

บทว่า ให้บวชแล้ว คือ ให้อุปสมบทแล้ว.

บทว่า สิ้นสองฝน คือ ตลอด ๒ ปี.

บทว่า ไม่อนุเคราะห์ คือ ไม่อนุเคราะห์เอง ด้วยอุเทศ ปริปุจฉา โอวาท อนุศาสนี.

บทว่า ไม่ให้ผู้อื่นอนุเคราะห์ คือ ไม่บังคับภิกษุณีอื่น.

พอทอดธุระว่า จักไม่อนุเคราะห์เอง จักไม่ให้ผู้อื่นอนุเคราะห์ ๒ ปี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๓๘๔] มีอันตราย ๑ แสวงหาแล้วไม่ได้ ๑ อาพาธ ๑ มีเหตุขัดข้อง ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๓๙๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายไม่ติดตามปวัตตินีผู้ให้บวชถึง ๒ ปี. เธอจึงเป็นคนเขลา ไม่ฉลาด ไม่รู้จักสิ่งที่ควรหรือไม่ควร.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงไม่ติดตามปวัตตินีผู้ให้บวชตลอด ๒ ปีเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีทั้งหลายไม่ติดตามปวัตตินีผู้ให้บวชถึง ๒ ปี จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ไม่ติดตามปวัตตินีผู้ให้บวชถึง ๒ ปีเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๒๔. ๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่ติดตามปวัตตินีผู้ให้บวชสิ้นสองฝน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๙๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ผู้ให้บวช คือ ผู้ให้อุปสมบท.

ที่ชื่อว่า ปวัตตินี ได้แก่ ภิกษุณีที่เขาเรียกกันว่าอุปัชฌาย์.

บทว่า สิ้นสองฝน คือ ตลอด ๒ ปี.

บทว่า ไม่ติดตาม คือ ไม่อุปัฏฐาก.

พอทอดธุระว่า จักไม่ติดตามตลอด ๒ ปี ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๓๘๗] อุปัชฌาย์เป็นคนเขลา หรือ เป็นคนไม่ละอาย ๑ อาพาธ ๑ มีเหตุขัดข้อง ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๓๙๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาบวชสหชีวินีไว้แล้ว ไม่พาหลีกไปเองด้วย ไม่ให้ผู้อื่นพาหลีกไปด้วย นายได้จับตัวไป.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาบวชสหชีวินีไว้แล้ว จึงไม่พาหลีกไปเองด้วย ไม่ให้ผู้อื่นพาหลีกไปด้วยเล่า นายได้จับตัวไป ถ้าภิกษุณีนี้พึงไปด้วย นายก็จะไม่พึงจับตัวไปได้ ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีถุลลนันทาบวชสหชีวินีไว้แล้ว ไม่พาหลีกไปเอง ไม่ให้ผู้อื่นพาหลีกไป นายได้จับตัวไปแล้ว จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาบวชสหชีวินีไว้แล้ว จึงได้ไม่พาหลีกไปเอง ไม่ให้ผู้อื่นพาหลีกไป นายจึงได้จับตัวไป การกระทำของนางนั่นไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๒๕. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสหชีวินีให้บวชแล้ว ไม่พาหลีกไปเอง ไม่ให้พาหลีกไป โดยที่สุดแม้สิ้นระยะทาง ๕-๖ โยชน์ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๓๙๙] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า สหชีวินี ได้แก่ ภิกษุณีที่เขาเรียกกันว่าสัทธิวิหารินี.

บทว่า ให้บวชแล้ว คือ ให้อุปสมบทแล้ว.

บทว่า ไม่พาหลีกไปเอง คือ ตนเองไม่พาหลีกไป.

บทว่า ไม่ให้พาหลีกไป คือ ไม่สั่งผู้อื่น.

พอทอดธุระว่า จักไม่พาหลีกไปเอง จักไม่ให้พาหลีกไป โดยที่สุดแม้สิ้นระยะทาง ๕-๖ โยชน์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๔๐๐] มีอันตราย ๑ แสวงหาแล้วไม่ได้ภิกษุณีผู้สหาย ๑ มีเหตุขัดข้อง ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

คัพภินีวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๗ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๘

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๔๐๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายให้สามเณรีมีอายุหย่อน ๒๐ ฝน อุปสมบท เธอเหล่านั้นอดทนไม่ได้ต่อความหนาว ความร้อน ความหิว ความกระหาย ไม่อดทนต่อสัมผัสแห่งเหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เสือกคลาน มักไม่อดกลั้นต่อถ้อยคำที่เขากล่าวร้าย หยาบคาย มีปกติไม่อดทนต่อทุกขเวทนาที่เกิดในสรีระอย่างแรงกล้า หยาบช้า เผ็ดร้อน ไม่น่ายินดี ไม่น่าพอใจอันอาจพร่าชีวิตเสีย.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ให้สามเณรีมีอายุหย่อน ๒๐ ฝน อุปสมบทเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีให้สามเณรีมีอายุหย่อน ๒๐ ฝน อุปสมบท จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ให้สามเณรี มีอายุหย่อน ๒๐ ฝน อุปสมบทเล่า เพราะสามเณรีมีอายุหย่อน ๒๐ ฝน เป็นผู้อดทนไม่ได้ต่อความหนาว ความร้อน ความหิว ความกระหาย ไม่อดทนต่อสัมผัสแห่งเหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เสือกคลาน มักไม่อดกลั้นต่อถ้อยคำที่เขากล่าวร้าย หยาบคาย มีปกติไม่อดทนต่อทุกขเวทนาที่เกิดในสรีระอย่างแรงกล้า หยาบช้า เผ็ดร้อน ไม่น่ายินดี ไม่น่าพอใจ อันอาจพร่าชีวิตเสีย การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๒๖. ๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสตรีผู้เป็นกุมารี มีอายุหย่อน ๒๐ ปีให้บวช เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๐๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มีอายุหย่อน ๒๐ ปี คือ มีอายุยังไม่ถึง ๒๐ ฝน.

ที่ชื่อว่า สตรีผู้ยังเป็นกุมารี ได้แก่ สตรีที่เรียกกันว่าสามเณรี.

บทว่า ให้บวช คือ ให้อุปสมบท.

ตั้งใจว่า จักให้อุปสมบท แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

[๔๐๓] สามเณรีมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ภิกษุณีสำคัญว่ามีอายุหย่อน ๒๐ ปีให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

สามเณรีมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ภิกษุณีสงสัย ให้บวช ต้องอาบัติทุกกฏ.

สามเณรีมีอายุหย่อน ๒๐ ปี ภิกษุณีสำคัญว่ามีอายุครบแล้ว ให้บวชไม่ต้องอาบัติ.

สามเณรีมีอายุครบ ๒๐ ปี ภิกษุณีสำคัญว่า มีอายุหย่อน ๒๐ ปี ต้องอาบัติทุกกฏ.

สามเณรีมีอายุครบ ๒๐ ปี ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

สามเณรีมีอายุครบ ๒๐ ปี ภิกษุณีสำคัญว่ามีอายุครบแล้ว ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๐๔] บวชกุมารีผู้มีอายุหย่อน ๒๐ ฝน สำคัญว่ามีอายุครบแล้ว ๑ บวชกุมารีผู้มีอายุครบ ๒๐ ฝนแล้ว สำคัญว่ามีอายุครบแล้ว ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๔๐๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายพากันบวชสามเณรีมีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปี เธอเหล่านั้นจึงเป็นคนเขลา ไม่ฉลาด ไม่รู้สิ่งที่ควรหรือไม่ควร.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้พากันบวชสามเณรีมีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี เล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีทั้งหลายพากันบวชสามเณรีมีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้พากันบวชสามเณรีมีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถา รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี แก่สามเณรีผู้ยังเป็นกุมารี มีอายุ ๑๘ ปี.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสิกขาสมมตินั้น ภิกษุณีพึงให้อย่างนี้:

วิธีให้สิกขาสมมติแก่สามเณรีอายุ ๑๘ ปี

อันสามเณรีผู้มีอายุ ๑๘ ปีนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุณีทั้งหลายแล้ว นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี กล่าวอย่างนี้ว่า

แม่เจ้า ดิฉันชื่อนี้ เป็นสามเณรีของแม่เจ้าชื่อนี้ มีอายุ ๑๘ ปี ขอสิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปี ต่อสงฆ์.

พึงขอแม้ครั้งที่สอง พึงขอแม้ครั้งที่สาม.

ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:

กรรมวาจา

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สามเณรีนี้ชื่อนี้ของแม่เจ้าชื่อนี้ มีอายุ ๑๘ ปี ขอสิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปี ต่อสงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปี แก่สามเณรีชื่อนี้ผู้มีอายุ ๑๘ ปี นี่เป็นญัตติ.

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สามเณรีนี้ชื่อนี้ของแม่เจ้าชื่อนี้ มีอายุ ๑๘ ปี ขอสิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี ต่อสงฆ์ สงฆ์ให้สิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแก่สามเณรีชื่อนี้ ผู้มีอายุ ๑๘ ปี การให้สิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี แก่สามเณรีชื่อนี้ ผู้มีอายุ ๑๘ ปี ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงพูด.

สิกขาสมมติในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปี สงฆ์ให้แล้วแก่สามเณรีชื่อนี้ ผู้มีอายุ ๑๘ ปี ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถนั้น พึงกล่าวกะสามเณรีผู้มีอายุ ๑๘ ปีนั้นว่า เธอจงกล่าวอย่างนี้แล้วพึงกล่าว ว่าดังนี้:

๑. ข้าพเจ้าสมาทานสิกขา คือเว้นจากการทำสัตว์มีชีวิตให้ตกล่วงไป มั่น ไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี

๒. ข้าพเจ้าสมาทานสิกขา คือเว้นจากถือเอาพัสดุอันเจ้าของมิได้ให้ มั่น ไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี

๓. ข้าพเจ้าสมาทานสิกขา คือเว้นจากประพฤติผิดมิใช่กิจพรหมจรรย์ มั่น ไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี

๔. ข้าพเจ้าสมาทานสิกขา คือเว้นจากพูดเท็จ มั่น ไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี

๕. ข้าพเจ้าสมาทานสิกขา คือเว้นจากน้ำเมาคือสุราเมรัย อันเป็นฐานแห่งความประมาท มั่น ไม่ล่วงละเมิด ตลอด ๒ ปี

๖. ข้าพเจ้าสมาทานสิกขา คือเว้นจากบริโภคอาหารในเวลาวิกาล มั่น ไม่ล่วงละเมิดตลอด ๒ ปี.

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุณีเหล่านั้น โดยอเนกปริยายดังนี้ แล้วตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๒๗. ๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสตรีผู้เป็นกุมารี มีอายุครบ ยี่สิบ ปีแล้ว ผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอดสองฝน ให้บวช เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๐๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มีอายุครบยี่สิบปีแล้ว คือ มีอายุถึง ๒๐ ฝนแล้ว.

ที่ชื่อว่า สตรีผู้เป็นกุมารี ได้แก่ สตรีที่เรียกกันว่าสามเณรี.

บทว่า ตลอดสองฝน คือ ตลอด ๒ ปี.

ที่ชื่อว่า ผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขา คือ สงฆ์ยังไม่ได้ให้สิกขา หรือให้แล้วแต่เธอทำขาดเสีย.

บทว่า ให้บวช คือ ให้อุปสมบท.

ตั้งใจว่าจักให้บวช แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๐๗] กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๔๐๘] บวชสามเณรีมีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปี ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๔๐๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายพากันบวชสามเณรีผู้มีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังมิได้สมมติ.

ภิกษุณีทั้งหลายพากันกล่าวอย่างนี้ว่า มานี่ สิกขมานา เธอจงรู้สิ่งนี้ จงประเคนสิ่งนี้ จงนำสิ่งนี้มา ฉันต้องการสิ่งนี้ ท่านจงทำสิ่งนี้ให้เป็นกัปปิยะ.

เธอเหล่านั้นกล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้า พวกดิฉันไม่ใช่สิกขมานา พวกดิฉันเป็นภิกษุณี.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้บวชสามเณรีผู้มีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังมิได้สมมติเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุณีพากันบวชสามเณรีผู้มีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังมิได้สมมติ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้บวชสามเณรีผู้มีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้ว แต่สงฆ์ยังมิได้สมมติเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นแล้ว ทรงทำธรรมีกถา รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สงฆ์สมมติการอุปสมบทแก่สามเณรีผู้มีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลวิธีการให้สมมติการอุปสมบทนั้น สงฆ์พึงให้อย่างนี้:

วิธีการให้สมมติอุปสมบท

อันสามเณรีผู้มีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้วนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงฆ์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุณีทั้งหลายแล้ว นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี กล่าวอย่างนี้ว่า

แม่เจ้า ดิฉันชื่อนี้ เป็นสามเณรีของแม่เจ้าชื่อนี้ มีอายุครบ ๒๐ ปี ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้ว ขอสมมติการอุปสมบทต่อสงฆ์.

พึงขอแม้ครั้งที่สอง พึงขอแม้ครั้งที่สาม

ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:

กรรมวาจา

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สามเณรีชื่อนี้ผู้นี้ของแม่เจ้าชื่อนี้ มีอายุครบ ๒๐ ปี ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้ว ขอสมมติการอุปสมบทต่อสงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สมมติการอุปสมบทแก่สามเณรีชื่อนี้ ผู้มีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว นี่เป็นญัตติ.

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สามเณรีชื่อนี้ผู้นี้ของแม่เจ้าชื่อนี้ มีอายุครบ ๒๐ ปี ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว ขอสมมติการอุปสมบทต่อสงฆ์ สงฆ์สมมติการอุปสมบทแก่สามเณรีชื่อนี้ ผู้มีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว การให้สมมติการอุปสมบทแก่สามเณรีชื่อนี้ ผู้มีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงพูด.

สมมติการอุปสมบทอันสงฆ์ให้แล้วแก่สามเณรีชื่อนี้ ผู้มีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้วชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุณีเหล่านั้น โดยอเนกปริยายดังนี้ แล้วตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๒๘. ๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสตรีผู้เป็นกุมารี มีอายุครบยี่สิบปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอดสองฝนแล้วอันสงฆ์ยังมิได้สมมติ ให้บวช เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๑๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มีอายุครบยี่สิบปี คือ มีอายุถึง ๒๐ ฝนแล้ว.

ที่ชื่อว่า สตรีผู้เป็นกุมารี ได้แก่ สตรีที่เรียกกันว่าสามเณรี.

บทว่า ตลอดสองฝน คือ ตลอด ๒ ปี.

ที่ชื่อว่า ผู้ได้ศึกษาสิกขา คือ ผู้มีสิกขาในธรรม ๖ ประการอันได้ศึกษาแล้ว.

ที่ชื่อว่า ยังมิได้สมมติ คือ สงฆ์ยังมิได้ให้สมมติการอุปสมบทด้วยญัตติทุติยกรรม.

บทว่า ให้บวช คือให้อุปสมบท.

ตั้งใจว่าจักให้บวช แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๑๑] กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๔๑๒] บวชสามเณรีผู้มีอายุครบ ๒๐ ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว อันสงฆ์สมมติแล้ว ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๔๑๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พวกภิกษุณีผู้มีพรรษาหย่อน ๑๒ พากันบวชกุลธิดา. ภิกษุณีผู้อุปัชฌายะเหล่านั้น เป็นคนเขลา ไม่ฉลาด ไม่รู้สิ่งที่ควรหรือไม่ควร แม้สัทธิวิหารินีทั้งหลายก็เป็นคนเขลา ไม่ฉลาด ไม่รู้สิ่งที่ควรหรือไม่ควร.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายมีพรรษาหย่อน ๑๒ จึงได้บวชกุลธิดาเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีทั้งหลายมีพรรษาหย่อน ๑๒ บวชกุลธิดา จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลาย มีพรรษาหย่อน ๑๒ จึงได้บวชกุลธิดาเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๒๙. ๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด มีพรรษาหย่อนสิบสองยังกุลธิดาให้บวช เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๑๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มีพรรษาหย่อนสิบสอง คือ มีพรรษายังไม่ถึง ๑๒

บทว่า ยังกุลธิดาให้บวช คือ ให้กุลธิดาอุปสมบท.

ตั้งใจว่า จักให้บวช แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๔๑๕] มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว ยังกุลธิดาให้บวช ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๔๑๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีมีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว แต่สงฆ์ยังมิได้สมมติ ได้พากันบวชกุลธิดา ภิกษุณีอุปัชฌายะเหล่านั้น เป็นคนเขลา ไม่ฉลาด ไม่รู้สิ่งที่ควรหรือไม่ควร แม้สัทธิวิหารินีก็เป็นคนเขลา ไม่ฉลาด ไม่รู้สิ่งที่ควรหรือไม่ควร.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพวกภิกษุณีมีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว แต่สงฆ์ยังมิได้สมมติ จึงได้พากันบวชกุลธิดาเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุณีมีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว แต่สงฆ์ยังมิได้สมมติ ได้พากันบวชกุลธิดา จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีมีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว แต่สงฆ์ยังมิได้สมมติ จึงได้พากันบวชกุลธิดาเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ... ครั้นแล้ว ทรงทำธรรมีกถา รับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สงฆ์สมมติการอุปสมบทแก่ภิกษุณีผู้มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลวิธีการสมมติให้อุปสมบทนั้น สงฆ์พึงให้อย่างนี้:

วิธีให้สมมติการให้อุปสมบทแก่ภิกษุณีผู้มีพรรษาครบ ๑๒

อันภิกษุณีผู้มีพรรษาครบ ๑๒ แล้วนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุณีผู้แก่พรรษากว่าแล้ว นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี กล่าวอย่างนี้ว่า

แม่เจ้า ดิฉันชื่อนี้ มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว ขอสมมติการให้อุปสมบทต่อสงฆ์.

พึงขอแม้ครั้งที่สอง พึงขอแม้ครั้งที่สาม

ภิกษุณีนั้นอันสงฆ์พึงกำหนดว่า ภิกษุณีนี้เป็นคนฉลาด มีความละอาย ถ้าเธอเป็นคนเขลา และไม่มีความละอาย ก็ไม่ควรให้ ถ้าเป็นคนเขลา แต่มีความละอาย ก็ไม่ควรให้ ถ้าเป็นคนฉลาด แต่ไม่มีความละอาย ก็ไม่ควรให้ ถ้าเป็นคนฉลาดด้วย มีความละอายด้วย จึงควรให้.

ครั้นแล้ว สงฆ์พึงให้สมมติการให้อุปสมบทนั้นอย่างนี้

ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้:

กรรมวาจา

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีชื่อนี้ผู้นี้ มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว ขอสมมติการให้อุปสมบทต่อสงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สมมติการให้อุปสมบทแก่ภิกษุณีชื่อนี้ ผู้มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว. นี่เป็นญัตติ.

แม่เจ้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีชื่อนี้ผู้นี้ มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว ขอสมมติการให้อุปสมบทต่อสงฆ์ สงฆ์ให้สมมติการให้อุปสมบทแก่ภิกษุณีชื่อนี้ ผู้มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว การให้สมมติการให้อุปสมบทแก่ภิกษุณีชื่อนี้ ผู้มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงเป็นผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้นั้นพึงพูด.

การให้สมมติการให้อุปสมบท อันสงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุณีชื่อนี้ ผู้มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้.

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงติเตียนภิกษุณีเหล่านั้น โดยอเนกปริยายดังนี้ แล้วตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยงยาก ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๓๐. ๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด มีพรรษาครบสิบสองแล้ว อันสงฆ์ยังมิได้สมมติ ยังกุลธิดาให้บวช เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๑๗] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มีพรรษาครบสิบสองแล้ว คือ มีพรรษาถึง ๑๒ แล้ว.

ที่ชื่อว่า ยังมิได้สมมติ คือ สงฆ์ยังมิได้ให้สมมติการให้อุปสมบทด้วยญัตติทุติยกรรม.

บทว่า ยังกุลธิดาให้บวช คือ ให้กุลธิดาอุปสมบท.

ตั้งใจว่าจักให้บวช แสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๑๘] กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมเป็นธรรม ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

กรรมเป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่า กรรมไม่เป็นธรรม ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ติกะทุกกฏ

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่ากรรมเป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

กรรมไม่เป็นธรรม ภิกษุณีสำคัญว่ากรรมไม่เป็นธรรม ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๔๑๙] มีพรรษาครบ ๑๒ แล้ว อันสงฆ์สมมติแล้วยังกุลธิดาให้บวช ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุณีจัณฑกาลี

[๔๒๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีจัณฑกาลีเข้าไปหาภิกษุณีสงฆ์ ขอสมมติการให้อุปสมบท ภิกษุณีสงฆ์พิจารณาดูภิกษุณีจัณฑกาลีในขณะนั้นแล้ว กล่าวว่า ดูกรแม่เจ้า เธอยังไม่สมควรให้กุลธิดาบวชก่อน แล้วมิได้ให้สมมติการให้อุปสมบท ภิกษุณีจัณฑกาลีรับคำว่า ดีแล้ว.

ครั้นสมัยต่อมา ภิกษุณีสงฆ์สมมติการให้อุปสมบทแก่ภิกษุณีเหล่าอื่น ภิกษุณีจัณฑกาลีจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ดิฉันคนเดียวเป็นคนเขลา ดิฉันคนเดียวเป็นคนไม่มีความละอาย เพราะสงฆ์ให้สมมติการให้อุปสมบทแก่ภิกษุณีเหล่าอื่น ไม่ให้กะดิฉันคนเดียว.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าจัณฑกาลีอันภิกษุณีสงฆ์กล่าวอยู่ว่า ดูกรแม่เจ้า เธอยังไม่สมควรให้กุลธิดาบวชก่อน ดังนี้ รับคำว่า ดีแล้ว ภายหลังจึงได้ถึงการบ่นว่าเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุณีทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีจัณฑกาลีอันสงฆ์กล่าวอยู่ว่า ดูกรแม่เจ้า เธอยังไม่สมควรให้กุลธิดาบวชก่อน ดังนี้ รับคำว่า ดีแล้ว ภายหลังได้ถึงการบ่นว่า จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจัณฑกาลีอันภิกษุณีสงฆ์กล่าวอยู่ว่า ดูกรแม่เจ้า เธอยังไม่สมควรให้กุลธิดาบวชก่อน ดังนี้ รับคำว่า ดีแล้ว ภายหลังจึงได้ถึงการบ่นว่าเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๓๑. ๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด อันภิกษุณีสงฆ์กล่าวอยู่ว่า ดูกรแม่เจ้า เธอยังไม่สมควรให้กุลธิดาบวชก่อน ดังนี้ รับคำว่า ดีแล้ว ภายหลังถึงธรรมคือบ่นว่า เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีจัณฑกาลี จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๒๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

คำว่า ดูกรแม่เจ้า เธอยังไม่สมควรให้กุลธิดาบวชก่อน ความว่า ดูกรแม่เจ้า เธอยังไม่ควรก่อน ที่จะเป็นผู้ให้กุลธิดาอุปสมบท.

คำว่า รับคำว่า ดีแล้ว ความว่า ถึงธรรมคือบ่นว่าในภายหลัง ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๔๒๒] บ่นว่าภิกษุณีสงฆ์ผู้ทำ เพราะฉันทาคติ เพราะโทสาคติ เพราะโมหาคติ เพราะภยาคติ โดยปกติ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๔๒๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น สิกขมานารูปหนึ่งเข้าไปหาภิกษุณีถุลลนันทา ขออุปสมบท. ภิกษุณีถุลลนันทากล่าวกะสิกขมานารูปนั้นว่า ดูกรแม่เจ้า ถ้าเธอจักให้จีวรแก่เรา เมื่อได้เช่นนี้ เราจึงจะให้เธออุปสมบท แล้วไม่ให้นางอุปสมบท ไม่ขวนขวายเพื่อให้นางอุปสมบท จึงสิกขมานารูปนั้นได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้กล่าวกะสิกขมานาว่า ดูกรแม่เจ้า ถ้าเธอจักให้จีวรแก่เรา เมื่อได้เช่นนี้ เราจึงจะให้เธออุปสมบท แล้วไม่ให้นางอุปสมบท ไม่ขวนขวายเพื่อให้นางอุปสมบทเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีถุลลนันทาได้กล่าวกะสิกขมานาว่า ดูกรแม่เจ้า ถ้าเธอจักให้จีวรแก่เรา เมื่อได้เช่นนี้ เราจึงจะให้เธออุปสมบท แล้วไม่ให้นางอุปสมบท ไม่ขวนขวายเพื่อให้นางอุปสมบท จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้กล่าวกะสิกขมานาว่า ดูกรแม่เจ้า ถ้าเธอจักให้จีวรแก่เรา เมื่อได้เช่นนี้ เราจึงจะให้เธออุปสมบท แล้วไม่ให้นางอุปสมบท ไม่ขวนขวายเพื่อให้นางอุปสมบทเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๓๒. ๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด กล่าวกะสิกขมานาว่า ดูกรแม่เจ้า ถ้าเธอจักให้จีวรแก่เรา เมื่อได้เช่นนี้ เราจึงจะให้อุปสมบท ดังนี้แล้ว นางไม่มีอันตราย ในภายหลัง ไม่ให้อุปสมบท ไม่ทำการขวนขวายเพื่อให้อุปสมบท เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๒๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า สิกขมานา ได้แก่สตรีผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้ว.

คำว่า ดูกรแม่เจ้า ถ้าเธอจักให้จีวรแก่เรา เมื่อได้เช่นนี้ เราจึงจะให้เธออุปสมบท ความว่า เมื่อเราได้จีวรแล้ว เราจึงจะให้เธออุปสมบท.

คำว่า นางไม่มีอันตราย ในภายหลัง คือ ในเมื่ออันตรายไม่มี.

บทว่า ไม่ให้อุปสมบท คือ ไม่บวชให้ด้วยตนเอง.

บทว่า ไม่ทำการขวนขวายเพื่อให้อุปสมบท คือ ไม่มอบหมายภิกษุณีรูปอื่นจัดการแทน.

พอทอดธุระว่า จักไม่ให้อุปสมบท จักไม่ขวนขวายเพื่อให้อุปสมบท ดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๔๒๕] ในเมื่ออันตรายมี ๑ แสวงหาแล้วไม่ได้ ๑ อาพาธ ๑ มีเหตุขัดข้อง ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๔๒๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น สิกขมานารูปหนึ่งเข้าไปหาภิกษุณีถุลลนันทา ขออุปสมบท ภิกษุณีถุลลนันทากล่าวกะสิกขมานารูปนั้นว่า ดูกรแม่เจ้า ถ้าเธอจักติดตามเราตลอด ๒ ปี เมื่อได้ดังนี้ เราจึงจะให้เธออุปสมบท แล้วไม่ให้นางอุปสมบท ไม่ขวนขวายเพื่อให้นางอุปสมบท จึงสิกขมานารูปนั้นได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุณีทั้งหลาย.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้กล่าวกะสิกขมานาว่า ดูกรแม่เจ้า ถ้าเธอจักติดตามเราตลอด ๒ ปี เมื่อได้ดังนี้ เราจึงจะให้เธออุปสมบท แล้วไม่ให้นางอุปสมบท ไม่ขวนขวายเพื่อให้นางอุปสมบทเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีถุลลนันทาได้กล่าวกะสิกขมานาว่า ดูกรแม่เจ้า ถ้าเธอจักติดตามเราตลอด ๒ ปี เมื่อได้ดังนี้ เราจึงจะให้เธออุปสมบท แล้วไม่ให้นางอุปสมบท ไม่ขวนขวายเพื่อให้นางอุปสมบท จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้กล่าวกะสิกขมานาว่า ดูกรแม่เจ้า ถ้าเธอจักติดตามเราตลอด ๒ ปี เมื่อได้ดังนี้ เราจึงจะให้เธออุปสมบท แล้วไม่ให้นางอุปสมบท ไม่ขวนขวายเพื่อให้นางอุปสมบทเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๓๓. ๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด กล่าวกะสิกขมานาว่า ดูกรแม่เจ้า ถ้าเธอจักติดตามเรา ตลอด ๒ ปี เมื่อได้เช่นนี้ เราจึงจะให้เธออุปสมบท ดังนี้แล้ว นางไม่มีอันตราย ในภายหลัง ไม่ให้อุปสมบท ไม่ทำการขวนขวายเพื่อให้อุปสมบท เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๒๗] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า สิกขมานา ได้แก่ สตรีผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้ว.

คำว่า ดูกรแม่เจ้า ถ้าเธอจักติดตามเราตลอด ๒ ปี ความว่า เธอจักอุปัฏฐากตลอด ๒ ปี.

คำว่า เมื่อได้เช่นนี้ เราจึงจะให้เธออุปสมบท ความว่า เมื่อเธอทำได้เช่นนี้ เราจึงจะให้เธออุปสมบท.

คำว่า นางไม่มีอันตรายในภายหลัง คือ ในเมื่ออันตรายไม่มี.

บทว่า ไม่ให้อุปสมบท คือ ไม่บวชให้ด้วยตนเอง.

บทว่า ไม่ทำการขวนขวายเพื่อให้อุปสมบท คือ ไม่มอบหมายภิกษุณีรูปอื่นให้จัดการแทน

พอทอดธุระว่า จักไม่ให้อุปสมบท จักไม่ขวนขวายเพื่อให้อุปสมบทดังนี้ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๔๒๘] ในเมื่อมีอันตราย ๑ แสวงหาแล้วไม่ได้ ๑ อาพาธ ๑ มีเหตุขัดข้อง ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๔๒๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาบวชสิกขมานาชื่อจัณฑกาลี ผู้เกี่ยวข้องด้วยบุรุษ ผู้คลุกคลีกับเด็กหนุ่ม ผู้ดุร้าย ผู้ยังชายให้ระทมโศก.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้บวชสิกขมานาชื่อจัณฑกาลี ผู้เกี่ยวข้องด้วยบุรุษ ผู้คลุกคลีกับเด็กหนุ่ม ผู้ดุร้าย ผู้ยังชายให้ระทมโศกเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีถุลลนันทาบวชสิกขมานาชื่อจัณฑกาลี ผู้เกี่ยวข้องกับบุรุษ ผู้คลุกคลีกับเด็กหนุ่ม ผู้ดุร้าย ผู้ยังชายให้ระทมโศกจริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้บวชสิกขมานาชื่อจัณฑกาลี ผู้เกี่ยวข้องด้วยบุรุษ ผู้คลุกคลีกับเด็กหนุ่ม ผู้ดุร้าย ผู้ยังชายให้ระทมโศกเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๓๔. ๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสิกขมานาผู้เกี่ยวข้องด้วยบุรุษผู้คลุกคลีกับเด็กหนุ่ม ผู้ดุร้าย ผู้ยังชายให้ระทมโศก ให้บวช ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๓๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า บุรุษ ได้แก่ ชายผู้มีอายุถึง ๒๐ ปี.

ที่ชื่อว่า เด็กหนุ่ม ได้แก่ ชายผู้มีอายุยังไม่ถึง ๒๐ ปี.

ที่ชื่อว่า ผู้เกี่ยวข้องหรือคลุกคลี คือ สังสรรค์กันด้วยความเกี่ยวข้องกันทางกายและวาจาอันไม่สมควร.

ที่ชื่อว่า ผู้ดุร้าย ได้แก่ ที่เรียกกันว่า ผู้มักโกรธ.

ที่ชื่อว่า ผู้ยังชายให้ระทมโศก คือ ผู้ก่อทุกข์ นำความโศกมาให้แก่ชายอื่น.

ที่ชื่อว่า สิกขมานา ได้แก่ สตรีผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้ว.

บทว่า ให้บวช คือ ให้อุปสมบท.

ตั้งใจว่า จักให้อุปสมบท แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดีจีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๔๓๑] ไม่รู้ ให้อุปสมบท ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๔๓๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทาบวชสิกขมานาผู้อันมารดาบิดาบ้าง อันสามีบ้าง ยังมิได้อนุญาต มารดาบิดาบ้าง สามีบ้าง จึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้บวชสิกขมานาที่พวกเรายังมิได้อนุญาตเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินมารดาบิดาบ้าง สามีบ้าง เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้บวชสิกขมานาผู้อันมารดาบิดาบ้าง อันสามีบ้าง ยังมิได้อนุญาตเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาบวชสิกขมานาผู้อันมารดาบิดาบ้าง สามีบ้าง ยังมิได้อนุญาตจริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้บวชสิกขมานาผู้อันมารดาบิดาบ้าง อันสามีบ้าง ยังมิได้อนุญาตเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๓๕. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสิกขมานาผู้อันมารดาบิดาหรือสามียังมิได้อนุญาตให้บวช เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๓๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มารดาบิดา ได้แก่ ที่เรียกกันว่าผู้ให้กำเนิด.

ที่ชื่อว่า สามี ได้แก่บุรุษผู้หวงแหน.

บทว่า ยังมิได้อนุญาต คือ ยังมิได้บอกลามารดาบิดาหรือสามี

ที่ชื่อว่า สิกขมานา ได้แก่ สตรีผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้ว.

บทว่า ให้บวช คือ ให้อุปสมบท.

ตั้งใจว่า จักให้อุปสมบท แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจาสองครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๔๓๔] ไม่รู้ ให้อุปสมบท ๑ ขออนุญาตแล้วจึงให้บวช ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๑๑

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา

[๔๓๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีถุลลนันทานิมนต์พระเถระทั้งหลายมาประชุมกันด้วยกล่าวว่า ดิฉันจักบวชสิกขมานา ครั้นเห็นอาหารของเคี้ยวของฉันมากมาย จึงส่งพระเถระทั้งหลายกลับด้วยกล่าวว่าดิฉันจักยังไม่บวชสิกขมานาก่อน แล้วนิมนต์พระเทวทัต พระโกกาลิกะ พระกฏโมรกติสสกะ และพระสมุททททัตตะ ผู้โอรสของพระนางขัณฑเทวี มาประชุมกันบวชสิกขมานา.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนแม่เจ้าถุลลนันทาจึงได้บวชสิกขมานาด้วยให้ฉันทะค้างเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีถุลลนันทาบวชสิกขมานาด้วยให้ฉันทะค้าง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีถุลลนันทาจึงได้บวชสิกขมานาด้วยให้ฉันทะค้างเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๓๖. ๑๑. อนึ่ง ภิกษุณีใดยังสิกขมานาให้บวชด้วยให้ฉันทะค้างเป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีถุลลนันทา จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๓๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ด้วยให้ฉันทะค้าง คือ เมื่อที่ประชุมเลิกไปแล้ว.

ที่ชื่อว่า สิกขมานา ได้แก่ สตรีผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอด ๒ ปีแล้ว.

บทว่า ให้บวช คือ ให้อุปสมบท.

ตั้งใจว่า จักให้อุปสมบท แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา สองครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๔๓๗] ให้อุปสมบทในเมื่อที่ประชุมยังไม่เลิก ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๑๑ จบ.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๑๒

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๔๓๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลาย บวชสิกขมานาทุกปี ที่สำนักอาศัยไม่เพียงพอ คนทั้งหลายจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้บวชสิกขมานาทุกปีเล่า ที่สำนักอาศัยจึงไม่เพียงพอกัน.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้บวชสิกขมานาทุกปีเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีบวชสิกขมานาทุกปี จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้บวชสิกขมานาทุกปีเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๓๗. ๑๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสิกขมานาให้บวชทุกๆ ฝน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๓๙] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ทุกๆ ฝน คือ ทุกๆ ปี.

บทว่า ให้บวช คือ ให้อุปสมบท.

ตั้งใจว่า จักให้อุปสมบท แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๔๔๐] ให้อุปสมบท เว้นระยะหนึ่งปี ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๑๒ จบ.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๑๓

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๔๔๑] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายบวชสิกขมานาสองรูปต่อ ๑ ปี ที่สำนักอาศัยก็ไม่พอดังเดิม คนทั้งหลายจึงเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนา เหมือนอย่างนั้นว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้บวชสิกขมานาสองรูปต่อ ๑ ปีเล่า ที่อาศัยจึงไม่พอดังเดิม.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้น เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้บวชสิกขมานาสองรูปต่อ ๑ ปี เล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุณีบวชสิกขมานาสองรูปต่อ ๑ ปี จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้บวชสิกขมานาสองรูปต่อ ๑ ปีเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๓๘. ๑๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด ฝนหนึ่งยังสิกขมานา ๒ รูปให้บวช เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๔๒] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่าที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ฝนหนึ่ง คือ ปีหนึ่ง.

บทว่า ยังสิกขมานา ๒ รูปให้บวช คือ ยังสิกขมานา ๒ รูป ให้อุปสมบท.

ตั้งใจว่า จักยังสิกขมานา ๒ รูป ให้อุปสมบท แล้วแสวงหาคณะก็ดี อาจารย์ก็ดี บาตรก็ดี จีวรก็ดี สมมติสีมาก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ จบญัตติ ต้องอาบัติทุกกฏ จบกรรมวาจา ๒ ครั้ง ต้องอาบัติทุกกฏ ๒ ตัว จบกรรมวาจาครั้งสุด ภิกษุณีผู้อุปัชฌาย์ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ คณะและอาจารย์ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๔๔๓] เว้นระยะปีหนึ่ง บวชสิกขมานารูปเดียว ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

กุมารีภูตวรรค สิกขาบทที่ ๑๓ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๘ จบ.

ปาจิตตีย์ วรรคที่ ๙

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๔๔๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ กั้นร่มและสวมรองเท้า คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ใช้ร่มและรองเท้าเหมือนพวกสตรีคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลาย ได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ใช้ร่มและรองเท้าเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ใช้ร่มและรองเท้า จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จึงได้ใช้ร่มและรองเท้าเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๓๙. ๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ใช้ร่มและรองเท้า เป็นปาจิตตีย์.

ก็แลสิกขาบทนี้ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาค ทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ

[๔๔๕] ต่อจากสมัยนั้นแล ภิกษุณีรูปหนึ่งอาพาธ นางเว้นร่มและรองเท้าแล้วไม่สบาย ภิกษุณีทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงอนุญาตร่มและรองเท้า

พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตร่มและรองเท้าแก่ภิกษุณีผู้อาพาธ.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระอนุบัญญัติ

๑๓๙. ๑. ก. อนึ่ง ภิกษุณีใด มิใช่ผู้อาพาธ ใช้ร่มและรองเท้า เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๔๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มิใช่ผู้อาพาธ คือ ผู้ที่เว้นร่มและรองเท้าแล้วไม่สบาย.

ที่ชื่อว่า ผู้อาพาธ คือ ผู้ที่เว้นร่มและรองเท้าแล้วไม่สบาย.

ที่ชื่อว่า ร่ม มี ๓ ชนิด คือ ร่มผ้าขาว ๑ ร่มลำแพน ๑ ร่มใบไม้ ๑ ที่เขาเย็บเป็นวงกลม.

บทว่า ใช้ คือ ใช้แม้ครั้งเดียว ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๔๗] ภิกษุณีมิใช่ผู้อาพาธ สำคัญว่ามิใช่ผู้อาพาธ ใช้ร่มและรองเท้า ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีมิใช่ผู้อาพาธ มีความสงสัย ใช้ร่มและรองเท้า ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีมิใช่ผู้อาพาธ สำคัญว่าอาพาธ ใช้ร่มและรองเท้า ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

จตุกกะทุกกฏ

ภิกษุณีใช้ร่ม ไม่ใช้รองเท้า ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีใช้รองเท้า ไม่ใช้ร่ม ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้อาพาธ สำคัญว่ามิได้อาพาธ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้อาพาธ มีความสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้อาพาธ สำคัญว่าอาพาธ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๔๘] อาพาธ ๑ ใช้ร่มอยู่ในอาราม ในอุปจารแห่งอาราม ๑ มีเหตุจำเป็น ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๑ จบ.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๔๔๙] โดยสมัยนั้นแล พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อาราม ของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ไปโดยยาน. คนทั้งหลาย พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ไปโดยยาน เหมือนสตรีคฤหัสถ์ ผู้บริโภคกามเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มัก น้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนเหล่าภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ไปโดยยานเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุณี ฉัพพัคคีย์ไปโดยยาน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีเหล่าฉัพพัคคีย์ จึงได้ไปโดยยานเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่ เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๔๐. ๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไปโดยยาน เป็นปาจิตตีย์.

ก็แลสิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ด้วย ประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ

[๔๕๐] ต่อจากสมัยนั้นแล ภิกษุณีรูปหนึ่งอาพาธ ไม่สามารถจะเดินไปด้วยเท้าได้ ภิกษุณีทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงอนุญาตยาน

พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตยานแก่ภิกษุณีผู้อาพาธ.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระอนุบัญญัติ

๑๔๐. ๒. ก. อนึ่ง ภิกษุณีใด มิใช่ผู้อาพาธ ไปโดยยาน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๕๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มิใช่ผู้อาพาธ คือ ผู้สามารถเดินไปได้ด้วยเท้า.

ที่ชื่อว่า ผู้อาพาธ คือ ผู้ไม่สามารถเดินไปได้ด้วยเท้า.

ที่ชื่อว่า ยาน ได้แก่ วอ รถ เกวียน คานหาม แคร่ เก้าอี้.

บทว่า ไป คือ ไปแม้ครั้งเดียว ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๕๒] ภิกษุณีมิใช่ผู้อาพาธ สำคัญว่ามิได้อาพาธ ไปโดยยาน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีมิใช่ผู้อาพาธ มีความสงสัย ไปโดยยาน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ภิกษุณีมิใช่ผู้อาพาธ สำคัญว่าอาพาธ ไปโดยยาน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ภิกษุณีผู้อาพาธ สำคัญว่ามิได้อาพาธ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีผู้อาพาธ มีความสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีผู้อาพาธ สำคัญว่าอาพาธ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๕๓] อาพาธ ๑ มีเหตุจำเป็น ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๒ จบ.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๓

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง

[๔๕๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี ครั้งนั้น ภิกษุณีรูปหนึ่ง เป็นกุลุปิกาของสตรีคนหนึ่ง ซึ่งสตรีนั้นได้กล่าวขอร้องภิกษุณีรูปนั้นว่า ข้าแต่แม่เจ้า ขอท่านได้โปรดนำเครื่องประดับเอวนี้ไปให้แก่หญิงชื่อโน้น จึงภิกษุณีนั้นคิดเห็นว่า ถ้าเราจะนำไปด้วยบาตร เสียงดังจักมีแก่เรา แล้วได้สวมไป เมื่อด้ายขาด เครื่องประดับเอวตกเรี่ยรายลงบนถนน. คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ใช้เครื่องประดับเอวเหมือนสตรีคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีจึงได้ใช้เครื่องประดับเอวเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีใช้เครื่องประดับเอว จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจึงได้ใช้เครื่องประดับเอวเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๔๑. ๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด ใช้เครื่องประดับเอว เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๕๕] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า เครื่องประดับเอว ได้แก่ เครื่องประดับเอวชนิดใดชนิดหนึ่ง
บทว่า ใช้ คือ ใช้แม้ครั้งเดียว ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๔๕๖] ใช้ด้ายรัดเอวเพราะเหตุอาพาธ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๓ จบ.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๔๕๗] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ใช้เครื่องประดับสำหรับสตรี. คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ใช้เครื่องประดับสำหรับสตรี เหมือนพวกสตรีคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีเหล่าฉัพพัคคีย์จึงได้ใช้เครื่องประดับสำหรับสตรีเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์ใช้เครื่องประดับสำหรับสตรี จริงหรือ?

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จึงได้ใช้เครื่องประดับสำหรับสตรีเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๔๒. ๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ใช้เครื่องประดับสำหรับสตรี เป็นปาจิตตีย์

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๕๘] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า เครื่องประดับสำหรับสตรี ได้แก่ เครื่องประดับศีรษะ เครื่องประดับศอ เครื่องประดับมือ เครื่องประดับเท้า เครื่องประดับสะเอว.

บทว่า ใช้ คือ ใช้แม้ครั้งเดียว ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๔๕๙] เหตุอาพาธ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๔ จบ.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๔๖๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีเหล่าฉัพพัคคีย์สนานกายด้วยน้ำเครื่องประทิ่นมีกลิ่นหอม. คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลาย จึงได้สนานกายด้วยน้ำเครื่องประทิ่นมีกลิ่นหอม เหมือนสตรีคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้สนานกายด้วยน้ำเครื่องประทิ่นที่มีกลิ่นหอมเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์อาบน้ำด้วยเครื่องประทิ่นมีกลิ่นหอม จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้อาบน้ำด้วยเครื่องประทิ่นมีกลิ่นหอมเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๔๓. ๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด อาบน้ำด้วยเครื่องประทิ่นมีกลิ่นหอม เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๖๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า มีกลิ่นหอม ได้แก่ กลิ่นหอมชนิดใดชนิดหนึ่ง.
ที่ชื่อว่า เครื่องประทิ่น ได้แก่ เครื่องหอมชนิดใดชนิดหนึ่ง.
บทว่า อาบน้ำ คือ ทำให้สะอาด เป็นทุกกฏในประโยค อาบเสร็จต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๔๖๒] เหตุอาพาธ ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๕ จบ.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๔๖๓] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์สนานกายด้วยน้ำกำยานที่อบ คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้อาบน้ำกำยานที่อบ เหมือนสตรีคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้อาบน้ำกำยานที่อบเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์อาบน้ำกำยานที่อบ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้อาบน้ำกำยานที่อบเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๔๔. ๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด อาบน้ำด้วยกำยานที่อบ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๖๔] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า อบ ได้แก่ วัตถุที่อบด้วยของหอมชนิดใดชนิดหนึ่ง.

ที่ชื่อว่า กำยาน ได้แก่ วัตถุที่เรียกว่า แป้งงา.

บทว่า อาบน้ำ คือ ทำให้สะอาด เป็นทุกกฏในประโยค อาบเสร็จต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๔๖๕] เหตุอาพาธ ๑ อาบน้ำกำยานธรรมดา ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๖ จบ.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๗

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๔๖๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายใช้ภิกษุณีให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้าง. คนทั้งหลายเที่ยวไปในวิหารพบเห็นแล้ว พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ใช้ภิกษุณีให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้าง เหมือนสตรีคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ใช้ภิกษุณีให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้าง ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีใช้ภิกษุณีให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้าง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ใช้ภิกษุณีให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้างเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๔๕. ๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังภิกษุณีให้นวดก็ดี ให้ฟั้นก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๖๗] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ยังภิกษุณี ได้แก่ ภิกษุณีรูปอื่น.

บทว่า ให้นวด คือ ให้บีบ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า ให้ฟั้น คือ ให้ขยำ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๔๖๘] อาพาธ ๑ มีเหตุจำเป็น ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๗ จบ.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๔๖๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายใช้สิกขมานาให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้าง คนทั้งหลายเที่ยวไปในวิหารพบเห็นแล้ว พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ใช้สิกขมานาให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้าง เหมือนสตรีคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ใช้สิกขมานาให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้างเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีใช้สิกขมานาให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้าง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ใช้สิกขมานาให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้างเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๔๖. ๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสิกขมานาให้นวดก็ดี ให้ฟั้นก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๗๐] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า สิกขมานา ได้แก่ สตรีผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ ตลอด ๒ ปีแล้ว.
บทว่า ให้นวด คือ ให้บีบ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
บทว่า ให้ฟั้น คือ ให้ขยำ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๔๗๑] เหตุอาพาธ ๑ มีเหตุจำเป็น ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๙

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายใช้สามเณรีให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้าง. คนทั้งหลายเที่ยวไปในวิหารพบเห็นแล้ว พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ใช้สามเณรีให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้าง เหมือนสตรีคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ...

ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ใช้สามเณรีให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้างเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าพวกภิกษุณีใช้สามเณรีให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้าง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ใช้สามเณรีให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้างเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๔๗. ๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสามเณรีให้นวดก็ดี ให้ฟั้นก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า สามเณรี ได้แก่สตรีผู้สมาทานสิกขาบท ๑๐.
บทว่า ให้นวด คือ ให้บีบ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.
บทว่า ให้ฟั้น คือ ให้ขยำ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

เหตุอาพาธ ๑ มีเหตุจำเป็น ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๘ จบ.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๑๐

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิก-คหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายใช้สตรีคฤหัสถ์ให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้าง. คนทั้งหลายเที่ยวไปในวิหารพบเห็นแล้ว พากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ใช้สตรีคฤหัสถ์ให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้าง เหมือนสตรีคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนเหล่านั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ใช้สตรีคฤหัสถ์ให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้างเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุณีใช้สตรีคฤหัสถ์ให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้าง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ใช้สตรีคฤหัสถ์ให้นวดบ้าง ให้ฟั้นบ้างเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๔๘. ๑๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสตรีคฤหัสถ์ให้นวดก็ดี ให้ฟั้นก็ดี เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า สตรีคฤหัสถ์ ได้แก่สตรีที่เรียกว่าผู้ครองเรือน.

บทว่า ให้นวด คือ ให้บีบ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทว่า ให้ฟั้น คือ ให้ขยำ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

เหตุอาพาธ ๑ มีเหตุจำเป็น ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๑๐ จบ.

____

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๑๑

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๔๗๒] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายไม่ขอโอกาส นั่งบนอาสนะเบื้องหน้าภิกษุ. ภิกษุทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ไม่ขอโอกาส นั่งบนอาสนะเบื้องหน้าภิกษุเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีทั้งหลายไม่ขอโอกาส นั่งบนอาสนะเบื้องหน้าภิกษุ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ไม่ขอโอกาส นั่งบนอาสนะเบื้องหน้าภิกษุเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๔๙. ๑๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่ขอโอกาส นั่งบนอาสนะเบื้องหน้าภิกษุ เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๗๓] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

คำว่า เบื้องหน้าภิกษุ คือ ตรงหน้าอุปสัมบันภิกษุ.

บทว่า ไม่ขอโอกาส คือ ไม่บอกกล่าวก่อน.

คำว่า นั่งบนอาสนะ คือ โดยที่สุด แม้นั่งบนพื้นดิน ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๗๔] ยังไม่ได้ขอโอกาส ภิกษุณีสำคัญว่า ยังไม่ได้ขอโอกาส นั่งบนอาสนะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยังไม่ได้ขอโอกาส ภิกษุณีมีความสงสัย นั่งบนอาสนะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยังไม่ได้ขอโอกาส ภิกษุณีสำคัญว่าขอโอกาสแล้ว นั่งบนอาสนะ ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ขอโอกาสแล้ว ภิกษุณีสำคัญว่า ยังไม่ได้ขอโอกาส ต้องอาบัติทุกกฏ.

ขอโอกาสแล้ว ภิกษุณีมีความสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ขอโอกาสแล้ว ภิกษุณีสำคัญว่า ขอโอกาสแล้ว ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๗๕] ขอโอกาส นั่งบนอาสนะ ๑ อาพาธ ๑ มีเหตุจำเป็น ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๑๑ จบ.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๑๒

เรื่องภิกษุณีหลายรูป

[๔๗๖] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีทั้งหลายถามปัญหากะภิกษุผู้ที่ตนยังไม่ได้ขอโอกาส ภิกษุทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ถามปัญหากะภิกษุผู้ที่ตนยังมิได้ขอโอกาสเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุณีถามปัญหากะภิกษุผู้ที่ตนยังไม่ได้ขอโอกาส จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีจึงได้ถามปัญหากะภิกษุที่ตนยังมิได้ขอโอกาสเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๕๐. ๑๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ถามปัญหากะภิกษุผู้ที่ตนยังมิได้ขอโอกาส เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีหลายรูป จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๗๗] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ผู้ที่ตนยังมิได้ขอโอกาส คือ ตนยังมิได้บอกกล่าว.

บทว่า ภิกษุ ได้แก่ อุปสัมบันภิกษุ.

คำว่า ถามปัญหา คือ ยังภิกษุให้ทำโอกาสในพระสูตรแล้วถามพระวินัย หรือพระอภิธรรม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยังภิกษุให้ทำโอกาสในพระวินัย แล้วถามพระสูตร หรือพระอภิธรรม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยังภิกษุให้ทำโอกาสในพระอภิธรรม แล้วถามพระสูตร หรือพระวินัย ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

บทภาชนีย์

ติกะปาจิตตีย์

[๔๗๘] ยังมิได้ขอโอกาส ภิกษุณีสำคัญว่า ยังมิได้ขอโอกาส ถามปัญหา ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยังมิได้ขอโอกาส ภิกษุณีมีความสงสัย ถามปัญหา ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ยังมิได้ขอโอกาส ภิกษุณีสำคัญว่าขอโอกาสแล้ว ถามปัญหา ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

ทุกะทุกกฏ

ขอโอกาสแล้ว ภิกษุณีสำคัญว่า ยังมิได้ขอโอกาส ต้องอาบัติทุกกฏ.

ขอโอกาสแล้ว ภิกษุณีมีความสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ขอโอกาสแล้ว ภิกษุณีสำคัญว่าขอโอกาสแล้ว ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๗๙] ยังภิกษุให้ทำโอกาสแล้วถาม ๑ ยังภิกษุให้ทำโอกาสไม่เจาะจงแล้วถามปัญหาในปิฎกใดปิฎกหนึ่ง ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๑๒ จบ.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๑๓

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง

[๔๘๐] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีรูปหนึ่งไม่มีผ้ารัดถัน เข้าไปเพื่อบิณฑะในหมู่บ้าน ลมบ้าหมูพัดเวิกผ้าสังฆาฏิขึ้นที่ถนนนั้น. คนทั้งหลายได้ส่งเสียงว่าถันและท้องของแม่เจ้าสวย ภิกษุณีรูปนั้นถูกคนทั้งหลายเยาะเย้ยได้เป็นผู้เก้อเขิน ครั้นนางไปถึงสำนักแล้ว ได้เล่าเรื่องนั้นให้ภิกษุณีทั้งหลายฟัง.

บรรดาภิกษุณีที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีจึงไม่มีผ้ารัดถัน เข้าบ้านเล่า.

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีไม่มีผ้ารัดถัน เข้าบ้าน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนภิกษุณีจึงไม่มีผ้ารัดถันเข้าบ้านเล่า การกระทำของนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๑๕๑. ๑๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่มีผ้ารัดถัน เข้าบ้าน เป็นปาจิตตีย์.

เรื่องภิกษุณีรูปหนึ่ง จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๘๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

บทว่า ไม่มีผ้ารัดถัน คือ ปราศจากผ้ารัดนม.

ที่ชื่อว่า ผ้ารัดถัน ได้แก่ ผ้าที่ใช้ปกปิดอวัยวะเบื้องต่ำตั้งแต่รากขวัญลงมา เบื้องบนตั้งแต่นาภีขึ้นไป.

คำว่า เข้าบ้าน คือ บ้านที่มีเครื่องล้อม เดินเลยเครื่องล้อม ต้องอาบัติปาจิตตีย์.

อนาปัตติวาร

[๔๘๒] มีจีวรถูกชิงไป ๑ มีจีวรหาย ๑ อาพาธ ๑ หลงลืมไป ๑ ไม่รู้ตัว ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ฉัตตุปาหนวรรค สิกขาบทที่ ๑๓ จบ.

ปาจิตติยวรรค ที่ ๙ จบ .

บทสรุป

[๔๘๓] แม่เจ้าทั้งหลาย ธรรมคือปาจิตตีย์ ๑๖๖ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล ข้าพเจ้าขอถามแม่เจ้าทั้งหลาย ในธรรมคือปาจิตตีย์ ๑๖๖ สิกขาบทนั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธิ์แล้วในธรรมคือปาจิตตีย์ทั้ง ๑๖๖ สิกขาบทเหล่านี้ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

ปาจิตติยกัณฑ์ จบ.

ปาฏิเทสนียกัณฑ์

แม่เจ้าทั้งหลาย อนึ่ง ธรรม คือปาฏิเทสนียะ ๘ สิกขาบทเหล่านี้แลมาสู่อุเทศ.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๔๘๔] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอเนยใสเขามาฉัน. คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ขอเนยใสเขามาฉันเล่า อาหารที่พร้อมมูล ใครจะไม่พอใจ อาหารที่อร่อย ใครจะไม่ชอบ.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอเนยใสเขามาฉันเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอเนยใสเขามาฉัน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอเนยใสเขามาฉันเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๒๒๒. ๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ขอเนยใสมาฉัน ภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ ควรจะแสดงคืน ดิฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ

[๔๘๕] ต่อจากสมัยนั้นแล ภิกษุณีทั้งหลายอาพาธ. พวกภิกษุณีผู้พยาบาลไข้ได้ถามภิกษุณีผู้อาพาธทั้งหลายว่า แม่เจ้ายังพอทนอยู่หรือ ยังพอให้อัตภาพเป็นไปได้หรือ?

ภิกษุณีอาพาธทั้งหลายตอบว่า แม่เจ้า เมื่อก่อนพวกดิฉันขอเนยใสเขามาฉันได้ ด้วยเหตุที่ฉันเนยใสนั้น พวกดิฉันจึงมีความผาสุก แต่บัดนี้ พวกดิฉันรังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามเสียแล้ว จึงไม่กล้าขอ เพราะเหตุที่ไม่ได้ฉันเนยใสนั้น ความผาสุกจึงไม่มีแก่พวกดิฉัน.

ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงอนุญาตเนยใส

พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุณีผู้อาพาธขอเนยใสเขามาฉันได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระอนุบัญญัติ

๒๒๒. ๑. ก. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่เป็นไข้ ขอเนยใสมาฉัน ภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ ควรแสดงคืน ดิฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๘๖] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ไม่เป็นไข้ คือเว้นเนยใสก็มีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า เป็นไข้ คือ เว้นเนยใสแล้วไม่มีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า เนยใส ได้แก่ เนยใสที่เกิดจากโคก็ดี ที่เกิดจากแพะก็ดี ที่เกิดจากกระบือก็ดี หรือเนยใสแห่งสัตว์ที่มีมังสะเป็นกัปปิยะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ ขอมาเพื่อประโยชน์ตน เป็นทุกกฏในประโยค ได้มารับประเคนไว้ด้วยหมายใจว่า จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกะปาฏิเทสนียะ

[๔๘๗] ภิกษุณีไม่เป็นไข้ สำคัญว่าเป็นไข้ ขอเนยใสมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ มีความสงสัย ขอเนยใสมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ สำคัญว่าเป็นไข้ ขอเนยใสมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ทุกะทุกกฏ

ภิกษุณีเป็นไข้ สำคัญว่าไม่เป็นไข้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีเป็นไข้ มีความสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีเป็นไข้ สำคัญว่าเป็นไข้ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๘๘] อาพาธ ๑ อาพาธขอได้มา หายอาพาธแล้วจึงฉัน ๑ ฉันเนยใสที่เหลือของภิกษุณีผู้อาพาธ ๑ ฉันเนยใสของญาติ ๑ ฉันเนยใสของคนปวารณา ๑ ขอเพื่อประโยชน์ผู้อื่น ๑ จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๑ จบ.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๒

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๔๘๙] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอน้ำมันเขามาฉัน. คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ขอน้ำมันเขามาฉันเล่า อาหารที่พร้อมมูลใครจะไม่พอใจ อาหารที่อร่อยใครจะไม่ชอบ.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอน้ำมันเขามาฉันเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอน้ำมันเขามาฉัน จริงหรือ?.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอน้ำมันเขามาฉันเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๒๒๓. ๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ขอน้ำมันมาฉัน ภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ ควรจะแสดงคืน ดิฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุณีทั้งหลายด้วยประการฉะนี้

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ

[๔๙๐] ต่อจากสมัยนั้นแล ภิกษุณีทั้งหลายอาพาธ. เหล่าภิกษุณีผู้พยาบาลไข้ได้ถามภิกษุณีผู้อาพาธทั้งหลายว่า แม่เจ้ายังพออดทนอยู่หรือ ยังพอให้อัตภาพเป็นไปได้หรือ?.

ภิกษุณีผู้อาพาธทั้งหลายตอบว่า แม่เจ้า เมื่อก่อนพวกดิฉันขอน้ำมันเขามาฉันได้ ด้วยเหตุที่ฉันน้ำมันได้นั้น พวกดิฉันจึงมีความผาสุก แต่บัดนี้ พวกดิฉันรังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามเสียแล้ว จึงไม่กล้าขอ เพราะเหตุที่ไม่ได้ฉันน้ำมันนั้น ความผาสุกจึงไม่มีแก่พวกดิฉัน.

ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงอนุญาตน้ำมัน

พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุณีผู้อาพาธขอน้ำมันเขามาฉันได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระอนุบัญญัติ

๒๒๓. ๒. ก. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่เป็นไข้ ขอน้ำมันมาฉัน ภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่าแม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ ควรจะแสดงคืน ดิฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๙๑] บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ไม่เป็นไข้ คือ เว้นน้ำมันก็มีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า เป็นไข้ คือ เว้นน้ำมันแล้วไม่มีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า น้ำมัน ได้แก่ น้ำมันที่สกัดจากงา น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดพันธุ์ผักกาด น้ำมันที่สกัดจากมะซาง น้ำมันที่สกัดจากเมล็ดละหุ่ง น้ำมันที่สกัดจากเปลวสัตว์.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ ขอมาเพื่อประโยชน์ตนเป็นทุกกฏในประโยค ได้มารับประเคนไว้ด้วยตั้งใจว่า จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ. ฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกะปาฏิเทสนียะ

[๔๙๒] ภิกษุณีไม่เป็นไข้ สำคัญว่าไม่เป็นไข้ ขอน้ำมันมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ มีความสงสัย ขอน้ำมันมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ สำคัญว่าเป็นไข้ ขอน้ำมันมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ทุกะทุกกฏ

ภิกษุณีเป็นไข้ สำคัญว่าไม่เป็นไข้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีเป็นไข้ มีความสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีเป็นไข้ สำคัญว่าเป็นไข้ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

[๔๙๓] อาพาธ ๑ อาพาธขอได้มา หายอาพาธแล้วจึงฉัน ๑ ฉันน้ำมันที่เหลือของภิกษุณีผู้อาพาธ ๑ ฉันน้ำมันของญาติ ๑ ฉันน้ำมันของคนปวารณา ๑ ขอเพื่อประโยชน์ผู้อื่น ๑ จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๒ จบ.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๓

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

โดยสมัยนั้นพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอน้ำผึ้งเขามาฉัน. คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ขอน้ำผึ้งเขามาฉันเล่า อาหารที่พร้อมมูล ใครจะไม่พอใจ อาหารที่อร่อยใครจะไม่ชอบ.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอน้ำผึ้งเขามาฉันเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่าภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอน้ำผึ้งเขามาฉัน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอน้ำผึ้งเขามาฉันเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๒๒๔. ๓. อนึ่ง ภิกษุณีใดขอน้ำผึ้งเขามาฉัน ภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่า แม่เจ้าดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ ควรจะแสดงคืน ดิฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ

ต่อจากสมัยนั้นแล ภิกษุณีทั้งหลายอาพาธ. เหล่าภิกษุณีผู้พยาบาลไข้ได้ถามภิกษุณีผู้อาพาธทั้งหลายว่า แม่เจ้ายังพออดทนอยู่หรือ ยังพอให้อัตภาพเป็นไปได้หรือ?

ภิกษุณีผู้อาพาธทั้งหลายตอบว่า แม่เจ้า เจ้าข้า เมื่อก่อนพวกดิฉันขอน้ำผึ้งเขามาฉันได้ ด้วยเหตุที่ฉันน้ำผึ้งนั้น พวกดิฉันจึงมีความผาสุก แต่บัดนี้ พวกดิฉันรังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามเสียแล้ว จึงไม่กล้าขอ เพราะเหตุที่ไม่ได้ฉันน้ำผึ้งนั้น ความผาสุกจึงไม่มีแก่พวกดิฉัน.

ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงอนุญาตน้ำผึ้ง

พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุณีผู้อาพาธ ขอน้ำผึ้งมาฉันได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระอนุบัญญัติ

๒๒๔. ๓. ก. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่เป็นไข้ ขอน้ำผึ้งมาฉัน ภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่า แม่เจ้าดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ ควรแสดงคืน ดิฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ไม่เป็นไข้ คือ เว้นน้ำผึ้งก็มีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า เป็นไข้ คือ เว้นน้ำผึ้งแล้วไม่มีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า น้ำผึ้ง ได้แก่น้ำหวานที่สำเร็จจากแมลงผึ้ง.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ ขอมาเพื่อประโยชน์ตน เป็นทุกกฏในประโยค ได้มารับประเคนไว้ด้วยตั้งใจว่า จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกะปาฏิเทสนียะ

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ สำคัญว่าไม่เป็นไข้ ขอน้ำผึ้งมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ มีความสงสัย ขอน้ำผึ้งมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ สำคัญว่าเป็นไข้ ขอน้ำผึ้งมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ทุกะทุกกฏ

ภิกษุณีเป็นไข้ สำคัญว่าไม่เป็นไข้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีเป็นไข้ มีความสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีเป็นไข้ สำคัญว่าเป็นไข้ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

อาพาธ ๑ อาพาธขอได้มา หายอาพาธแล้วจึงฉัน ๑ ฉันน้ำผึ้งที่เหลือของภิกษุณีผู้อาพาธ ๑ ฉันน้ำผึ้งของญาติ ๑ ฉันน้ำผึ้งของคนปวารณา ๑ ขอเพื่อประโยชน์ผู้อื่น ๑ จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๓ จบ.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๔

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิก-คหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอน้ำอ้อยเขามาฉัน. คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ขอน้ำอ้อยเขามาฉันเล่า อาหารที่พร้อมมูลใครจะไม่พอใจ อาหารที่อร่อยใครจะไม่ชอบ.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอน้ำอ้อยเขามาฉันเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอน้ำอ้อยเขามาฉัน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอน้ำอ้อยเขามาฉันเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๒๒๕. ๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ขอน้ำอ้อยมาฉัน ภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่า แม่เจ้าดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ ควรจะแสดงคืน ดิฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ

ต่อจากสมัยนั้นแล ภิกษุณีทั้งหลายอาพาธ. เหล่าภิกษุณีผู้พยาบาลไข้ได้ถามภิกษุณีผู้อาพาธทั้งหลายว่า แม่เจ้ายังพออดทนอยู่หรือ ยังพอให้อัตภาพเป็นไปได้หรือ?

ภิกษุณีผู้อาพาธทั้งหลายตอบว่า แม่เจ้า เจ้าข้า เมื่อก่อนพวกดิฉันขอน้ำอ้อยเขามาฉันได้ ด้วยเหตุที่ฉันน้ำอ้อยนั้น พวกดิฉันจึงมีความผาสุก แต่บัดนี้พวกดิฉันรังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามเสียแล้ว จึงไม่กล้าขอ เพราะเหตุที่ไม่ได้ฉันน้ำอ้อยนั้น ความผาสุกจึงไม่มีแก่พวกดิฉัน.

ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตน้ำอ้อย

พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุณีผู้อาพาธขอน้ำอ้อยเขามาฉันได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระอนุบัญญัติ

๒๒๕. ๔. ก. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่เป็นไข้ ขอน้ำอ้อยมาฉันภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ ควรจะแสดงคืน ดิฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ไม่เป็นไข้ คือ เว้นน้ำอ้อยก็มีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า เป็นไข้ คือ เว้นน้ำอ้อยแล้วไม่มีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า น้ำอ้อย ได้แก่ น้ำหวานที่เกิดจากอ้อย.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ ขอเขามาเพื่อประโยชน์ตน เป็นทุกกฏในประโยค ได้มา รับประเคนไว้ด้วยตั้งใจว่า จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกะปาฏิเทสนียะ

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ สำคัญว่าไม่เป็นไข้ ขอน้ำอ้อยมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ มีความสงสัย ขอน้ำอ้อยมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ สำคัญว่าไม่เป็นไข้ ขอน้ำอ้อยมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ทุกะทุกกฏ

ภิกษุณีเป็นไข้ สำคัญว่าไม่เป็นไข้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีเป็นไข้ มีความสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีเป็นไข้ สำคัญว่าเป็นไข้ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

อาพาธ ๑ อาพาธขอได้มา หายอาพาธแล้วจึงฉัน ๑ ฉันน้ำอ้อยที่เหลือของภิกษุณีผู้อาพาธ ๑ ฉันน้ำอ้อยของญาติ ๑ ฉันน้ำอ้อยของคนปวารณา ๑ ขอเพื่อประโยชน์ผู้อื่น ๑ จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๔ จบ.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๕

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอปลาเขามาฉัน. คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ขอปลาเขามาฉันเล่า อาหารที่พร้อมมูล ใครจะไม่พอใจ อาหารที่อร่อย ใครจะไม่ชอบ.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอปลาเขามาฉันเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอปลาเขามาฉัน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอปลาเขามาฉันเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๒๒๖. ๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด ขอปลามาฉัน ภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่า แม่เจ้า ดิฉัน
ต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ ควรจะแสดงคืน ดิฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุณีทั้งหลายด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ

ต่อจากสมัยนั้นแล ภิกษุณีทั้งหลายอาพาธ. เหล่าภิกษุณีผู้พยาบาลไข้ได้ถามภิกษุณีอาพาธทั้งหลายว่า แม่เจ้ายังพออดทนอยู่หรือ ยังพอให้อัตภาพเป็นไปได้หรือ?

ภิกษุณีอาพาธตอบว่า แม่เจ้า เมื่อก่อนพวกดิฉันขอปลาเขามาฉัน ด้วยเหตุที่ฉันปลานั้น พวกดิฉันจึงมีความผาสุก แต่บัดนี้ พวกดิฉันรังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามเสียแล้ว จึงไม่กล้าขอ เพราะเหตุที่ไม่ได้ฉันปลานั้น ความผาสุกจึงไม่มีแก่พวกดิฉัน.

ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตปลา

พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุณีผู้อาพาธขอปลาเขามาฉันได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระอนุบัญญัติ

๒๒๖. ๕. ก. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่เป็นไข้ ขอปลามาฉัน ภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ ควรจะแสดงคืน ดิฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ไม่เป็นไข้ คือ เว้นปลาก็มีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า เป็นไข้ คือ เว้นปลาแล้วไม่มีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า ปลา ได้แก่ สัตว์ที่เขาเรียกว่าเกิดในน้ำ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ ขอเขามาเพื่อประโยชน์ตน เป็นทุกกฏในประโยค ได้มารับประเคนไว้ด้วยตั้งใจว่า จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกะปาฏิเทสนียะ

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ สำคัญว่าไม่เป็นไข้ ขอปลามาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ มีความสงสัย ขอปลามาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ สำคัญว่าเป็นไข้ ขอปลามาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ทุกะทุกกฏ

ภิกษุณีเป็นไข้ สำคัญว่าไม่เป็นไข้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีเป็นไข้ มีความสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีเป็นไข้ สำคัญว่าเป็นไข้ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

อาพาธ ๑ อาพาธขอได้มา หายอาพาธแล้วจึงฉัน ๑ ฉันปลาที่เหลือของภิกษุณีผู้อาพาธ ๑ ฉันปลาของญาติ ๑ ฉันปลาของคนปวารณา ๑ ขอเพื่อประโยชน์ผู้อื่น ๑ จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๕ จบ.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๖

เรื่องภิกษุฉัพพัคคีย์

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอเนื้อเขามาฉัน. คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอเนื้อเขาฉันเล่า อาหารที่พร้อมมูล ใครจะไม่พอใจ อาหารที่อร่อย ใครจะไม่ชอบ.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอเนื้อเขามาฉันเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอเนื้อเขามาฉัน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉนพวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอเนื้อเขามาฉันเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๒๒๗. ๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด ขอเนื้อมาฉัน ภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ ควรจะแสดงคืน ดิฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ

ต่อจากสมัยนั้นแล ภิกษุณีทั้งหลายอาพาธ. เหล่าภิกษุณีผู้พยาบาลไข้ได้ถามภิกษุณีอาพาธทั้งหลายว่า แม่เจ้ายังพออดทนอยู่หรือ ยังพอให้อัตภาพเป็นไปได้หรือ?

ภิกษุณีอาพาธตอบว่า แม่เจ้า เมื่อก่อนพวกดิฉันขอเนื้อเขามาฉันได้ ด้วยเหตุที่ฉันเนื้อได้นั้น พวกดิฉันจึงมีความผาสุก แต่บัดนี้ พวกดิฉันรังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามเสียแล้ว จึงไม่กล้าขอ เพราะเหตุที่ไม่ได้ฉันเนื้อนั้น ความผาสุกจึงไม่มีแก่พวกดิฉัน.

ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงอนุญาตเนื้อ

พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุณีผู้อาพาธขอเนื้อเขามาฉันได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระอนุบัญญัติ

๒๒๗. ๖. ก. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่เป็นไข้ ขอเนื้อมาฉัน ภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ ควรจะแสดงคืน ดิฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณี ที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ไม่เป็นไข้ คือ เว้นเนื้อก็มีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า เป็นไข้ คือ เว้นเนื้อแล้วไม่มีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า เนื้อ ได้แก่ เนื้อสัตว์ที่มีมังสะเป็นกัปปิยะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ ขอเขามาเพื่อประโยชน์ตน เป็นทุกกฏในประโยค ได้มา รับประเคนไว้ ด้วยตั้งใจว่า จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกะปาฏิเทสนียะ

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ สำคัญว่าไม่เป็นไข้ ขอเนื้อมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ มีความสงสัย ขอเนื้อมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ สำคัญว่าเป็นไข้ ขอเนื้อมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ทุกะทุกกฏ

ภิกษุณีเป็นไข้ สำคัญว่าไม่เป็นไข้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีเป็นไข้ มีความสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีเป็นไข้ สำคัญว่าเป็นไข้ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

อาพาธ ๑ อาพาธขอได้มา หายอาพาธแล้วจึงฉัน ๑ ฉันเนื้อที่เหลือของภิกษุณีผู้อาพาธ ๑ ฉันเนื้อของญาติ ๑ ฉันเนื้อของคนปวารณา ๑ ขอเพื่อประโยชน์ผู้อื่น ๑ จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๖ จบ.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๗

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอนมสดเขามาฉัน คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอนมสดเขามาฉันเล่า อาหารที่พร้อมมูลใครจะไม่พอใจ อาหารที่อร่อยใครจะไม่ชอบ.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอนมสดเขามาฉันเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอนมสดเขามาฉัน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอนมสดเขามาฉันเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๒๒๘. ๗. อนึ่ง ภิกษุณี ขอนมสดมาฉัน ภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ ควรจะแสดงคืน ดิฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ

ต่อจากสมัยนั้นแล ภิกษุณีทั้งหลายอาพาธ. เหล่าภิกษุณีผู้พยาบาลไข้ได้ถามภิกษุณีผู้อาพาธทั้งหลายว่า แม่เจ้ายังพออดทนอยู่หรือ ยังพอให้อัตภาพเป็นไปได้หรือ?

ภิกษุณีอาพาธตอบว่า แม่เจ้า เจ้าข้า เมื่อก่อนพวกดิฉันขอนมสดเขามาฉันได้ ด้วยเหตุที่ได้ฉันนมสดนั้น พวกดิฉันจึงมีความผาสุก แต่บัดนี้ พวกดิฉันรังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามเสียแล้ว จึงไม่กล้าขอ เพราะเหตุที่ไม่ได้ฉันนมสดนั้น ความผาสุกจึงไม่มีแก่พวกดิฉัน.

ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงอนุญาตนมสด

พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุณีผู้อาพาธขอนมสดเขามาฉันได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระอนุบัญญัติ

๒๒๘. ๗. ก. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่เป็นไข้ ขอนมสดมาฉัน ภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ ควรจะแสดงคืน ดิฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่า ผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ไม่เป็นไข้ คือ เว้นนมสด ก็มีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า เป็นไข้ คือ เว้นจากนมสดแล้วไม่มีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า นมสด ได้แก่ น้ำนมโค น้ำนมแพะ น้ำนมกระบือ หรือน้ำนมสัตว์ที่มีมังสะเป็นกัปปิยะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ ขอเขามาเพื่อประโยชน์ตน เป็นทุกกฏในประโยค ได้มารับประเคนไว้ด้วยตั้งใจว่า จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกะปาฏิเทสนียะ

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ สำคัญว่าไม่เป็นไข้ ขอนมสดมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ มีความสงสัย ขอนมสดมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ สำคัญว่าเป็นไข้ ขอนมสดมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ทุกะทุกกฏ

ภิกษุณีเป็นไข้ สำคัญว่าไม่เป็นไข้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีเป็นไข้ มีความสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีเป็นไข้ สำคัญว่าเป็นไข้ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

อาพาธ ๑ อาพาธขอได้มา หายอาพาธแล้วจึงฉัน ๑ ฉันนมสดที่เหลือของภิกษุณีผู้อาพาธ ๑ ฉันนมสดของญาติ ๑ ฉันนมสดของคนปวารณา ๑ ขอเพื่อประโยชน์ผู้อื่น ๑ จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๗ จบ.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๘

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น ภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอนมส้มเขามาฉัน. คนทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ขอนมส้มเขามาฉันเล่า อาหารที่พร้อมมูล ใครจะไม่พอใจ อาหารที่อร่อยใครจะไม่ชอบ.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอนมส้มเขามาฉันเล่า ...

ทรงสอบถาม

พระผู้มีพระภาคทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์ขอนมส้มเขามาฉัน จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ขอนมส้มเขามาฉันเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลาย จงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๒๒๙. ๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ขอนมส้มมาฉัน ภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ ควรจะแสดงคืน ดิฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

ก็สิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ

ต่อจากสมัยนั้นแล ภิกษุณีทั้งหลายอาพาธ. เหล่าภิกษุณีผู้พยาบาลไข้ได้ถามภิกษุณีผู้อาพาธทั้งหลายว่า แม่เจ้ายังพออดทนอยู่หรือ ยังพอให้อัตภาพเป็นไปได้หรือ?.

ภิกษุณีผู้อาพาธตอบว่า แม่เจ้า เมื่อก่อนพวกดิฉันขอนมส้มเขามาฉันได้ด้วยเหตุที่ฉันนมส้มได้นั้น พวกดิฉันจึงมีความผาสุก แต่บัดนี้ พวกดิฉันรังเกียจอยู่ว่า พระผู้มีพระภาคทรงห้ามเสียแล้วจึงไม่กล้าขอ เพราะเหตุที่ไม่ได้ฉันนมส้มนั้น ความผาสุกจึงไม่มีแก่พวกดิฉัน.

ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ...

ทรงอนุญาตนมส้ม

พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุณีผู้อาพาธขอนมส้มเขามาฉันได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลาย จงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระอนุบัญญัติ

๒๒๙. ๘. ก. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่เป็นไข้ ขอนมส้มมาฉัน ภิกษุณีนั้นพึงแสดงคืนว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ ควรจะแสดงคืน ดิฉันแสดงคืนธรรมนั้น.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

บทว่า อนึ่ง ... ใด ความว่าผู้ใด คือ ผู้เช่นใด ...

บทว่า ภิกษุณี ความว่า ที่ชื่อว่า ภิกษุณี เพราะอรรถว่าเป็นผู้ขอ ... นี้ชื่อว่า ภิกษุณีที่ทรงประสงค์ในอรรถนี้.

ที่ชื่อว่า ไม่เป็นไข้ คือ เว้นนมส้มก็มีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า เป็นไข้ คือ เว้นนมส้มแล้วไม่มีความผาสุก.

ที่ชื่อว่า นมส้ม ได้แก่ นมส้มของสัตว์มีโคเป็นต้น เหล่านั้นแล.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ ขอเขามาเพื่อประโยชน์ตน เป็นทุกกฏในประโยค ได้มารับประเคนไว้ด้วยตั้งใจว่า จักฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะทุกๆ คำกลืน.

บทภาชนีย์

ติกะปาฏิเทสนียะ

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ สำคัญว่าไม่เป็นไข้ ขอนมส้มมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ มีความสงสัย ขอนมส้มมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ภิกษุณีไม่เป็นไข้ สำคัญว่าเป็นไข้ ขอนมส้มมาฉัน ต้องอาบัติปาฏิเทสนียะ.

ทุกะทุกกฏ

ภิกษุณีเป็นไข้ สำคัญว่าไม่เป็นไข้ ต้องอาบัติทุกกฏ.

ภิกษุณีเป็นไข้ มีความสงสัย ต้องอาบัติทุกกฏ.

ไม่ต้องอาบัติ

ภิกษุณีเป็นไข้ สำคัญว่าเป็นไข้ ไม่ต้องอาบัติ.

อนาปัตติวาร

อาพาธ ๑ อาพาธขอได้มา หายอาพาธแล้วจึงฉัน ๑ ฉันนมส้มที่เหลือของภิกษุณีผู้อาพาธ ๑ ฉันนมส้มของญาติ ๑ ฉันนมส้มของคนปวารณา ๑ ขอเพื่อประโยชน์ผู้อื่น ๑ จ่ายมาด้วยทรัพย์ของตน ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

ปาฏิเทสนียะ สิกขาบทที่ ๘ จบ.

บทสรุป

[๔๘๔] แม่เจ้าทั้งหลาย ธรรมคือปาฏิเทสนียะ ๘ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล ข้าพเจ้าขอถามแม่เจ้าทั้งหลาย ในธรรม คือ ปาฏิเทสนียะ ๘ สิกขาบทนั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ท่านทั้งหลายบริสุทธิ์แล้วในธรรมคือปาฏิเทสนียะทั้ง ๘ สิกขาบทเหล่านี้ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้.

ปาฏิเทสนียกัณฑ์ จบ.

เสขิยกัณฑ์

แม่เจ้าทั้งหลาย อนึ่ง ธรรมคือเสขิยะเหล่านี้แล มาสู่อุเทศ

เสขิยะ สิกขาบทที่ ๑

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๔๙๕] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ-บิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น เหล่าภิกษุณีฉัพพัคคีย์นุ่งผ้าเลื้อยหน้าบ้าง เลื้อยหลังบ้าง. ชาวบ้านทั้งหลายพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีทั้งหลายจึงได้นุ่งผ้าเลื้อยหน้าบ้าง เลื้อยหลังบ้าง ดุจดังสตรีคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินชาวบ้านพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้นุ่งผ้าเลื้อยหน้าบ้าง เลื้อยหลังบ้างเล่า ครั้นแล้วได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายๆ ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์นุ่งผ้าเลื้อยหน้าบ้าง เลื้อยหลังบ้าง จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบว่าทูล จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้นุ่งผ้าเลื้อยหน้าบ้าง เลื้อยหลังบ้างเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระบัญญัติ

๒๓๐. ๑. ภิกษุณีพึงทำความศึกษาว่า เราจักนุ่งเป็นปริมณฑล.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๔๘๖] ที่ชื่อว่า นุ่งเป็นปริมณฑล คือ ปิดมณฑลสะดือ มณฑลเข่า.

ภิกษุณีใดอาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ นุ่งผ้าเลื้อยหน้าก็ดี เลื้อยหลังก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๔๘๗] ไม่แกล้ง ๑ ไม่ตั้งใจ ๑ เผลอ ๑ อาพาธ ๑ มีเหตุขัดข้อง ๑ วิกลจริต ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

เสขิยะ สิกขาบทที่ ๑ จบ.

ความย่อ

เสขิยะ สิกขาบทที่ ๗๕

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์

[๔๙๘] โดยสมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี. ครั้งนั้น เหล่าภิกษุณีฉัพพัคคีย์ถ่ายอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง บ้วนเขฬะบ้าง ลงในน้ำ. ชาวบ้านพากันเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีทั้งหลายจึงได้ถ่ายอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง บ้วนเขฬะบ้าง ลงในน้ำ เหมือนสตรีคฤหัสถ์ผู้บริโภคกามเล่า.

ภิกษุณีทั้งหลายได้ยินชาวบ้านพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่ บรรดาที่เป็นผู้มักน้อย ... ต่างก็เพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาว่า ไฉน ภิกษุณีเหล่าฉัพพัคคีย์จึงได้ถ่ายอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง บ้วนเขฬะบ้าง ลงในน้ำเล่า ครั้นแล้วได้แจ้งเรื่องนั้นแก่ภิกษุทั้งหลายๆ ได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค.

ทรงสอบถาม

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงกระทำธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ทรงสอบถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ข่าวว่า พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์ ถ่ายอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง บ้วนเขฬะบ้าง ลงในน้ำ จริงหรือ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า.

ทรงติเตียนแล้วบัญญัติสิกขาบท

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ไฉน พวกภิกษุณีฉัพพัคคีย์จึงได้ถ่ายอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง บ้วนเขฬะบ้าง ลงในน้ำเล่า การกระทำของพวกนางนั่น ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ...

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

๑. เสขิยสิกขาบทต่อไปนี้ ตั้งแต่สิกขาบทที่ ๒๓๑.๒. ถึง ๓๐๓.๗๔ ท่านมิได้จารึกไว้ เพราะเป็นสาธารณบัญญัติ พึงทราบโดยนัยดังกล่าวแล้วในมหาวังค์โน้น เทอญ.

พระบัญญัติ

๓๐๔. ๗๕ ภิกษุณีพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนเขฬะ ลงในน้ำ.

ก็แลสิกขาบทนี้ ย่อมเป็นอันพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติแล้วแก่ภิกษุณีทั้งหลาย ด้วยประการฉะนี้.

เรื่องภิกษุณีฉัพพัคคีย์ จบ.

ทรงอนุญาตแก่ภิกษุณีอาพาธ

[๔๙๙] ต่อจากสมัยนั้นแล ภิกษุณีทั้งหลายอาพาธ รังเกียจที่จะถ่ายอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง บ้วนเขฬะบ้าง ลงในน้ำ. ภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคทรงอนุญาตว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุณีผู้อาพาธถ่ายอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง ลงในน้ำได้.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลภิกษุณีทั้งหลายจงยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงอย่างนี้ ว่าดังนี้:

พระอนุบัญญัติ

๓๐๔. ๗๕. ก. ภิกษุณีพึงทำความศึกษาว่า เราไม่เป็นไข้ จักไม่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนเขฬะ ลงในน้ำ.

เรื่องภิกษุณีอาพาธ จบ.

สิกขาบทวิภังค์

[๕๐๐] ภิกษุณีไม่เป็นไข้ ไม่พึงถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนเขฬะ ลงในน้ำ ภิกษุณีใด อาศัยความไม่เอื้อเฟื้อ ไม่เป็นไข้ ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนเขฬะ ลงในน้ำ ต้องอาบัติทุกกฏ.

อนาปัตติวาร

[๕๐๑] ไม่แกล้ง ๑ เผลอ ๑ ไม่รู้ตัว ๑ อาพาธ ๑ ถ่ายลงบนบกแล้วไหลลงน้ำ ๑ มีเหตุขัดข้อง ๑ วิกลจริต ๑ มีจิตฟุ้งซ่าน ๑ ผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา ๑ อาทิกัมมิกา ๑ ไม่ต้องอาบัติแล.

เสขิยะ สิกขาบทที่ ๗๕ จบ.

บทสรุป

[๕๐๒] แม่เจ้าทั้งหลาย ธรรมคือเสขิยะ ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล ข้าพเจ้าขอถามแม่เจ้าทั้งหลายในธรรมคือเสขิยะเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธิ์แล้วในธรรมคือเสขิยะเหล่านี้ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้.

เสขิยกัณฑ์ จบ.

อธิกรณสมถกัณฑ์ที่สุด

[๕๐๓] อนึ่ง แม่เจ้าทั้งหลาย ธรรมคืออธิกรณสมถะ ๗ เหล่านี้แล มาสู่อุเทศ.

คือพึงให้สัมมุขาวินัย ๑ พึงให้สติวินัย ๑ พึงให้อมูฬหวินัย ๑ ปฏิญญาตกรณะ ๑ เยภุยยสิกา ๑ ตัสสปาปิยสิกา ๑ ติณวัตถารกะ ๑ เพื่อระงับอธิกรณ์ที่เกิดแล้วและเกิดแล้ว.

แม่เจ้าทั้งหลาย ธรรมคืออธิกรณสมถะ ๗ ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้วแล ข้าพเจ้าขอถามแม่เจ้าทั้งหลายในธรรมคืออธิกรณสมถะเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สองว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ ข้าพเจ้าขอถามแม้ครั้งที่สามว่า ท่านทั้งหลายเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วหรือ แม่เจ้าทั้งหลายบริสุทธิ์แล้วในธรรมคือ อธิกรณสมถะเหล่านี้ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้.

อธิกรณสมถกัณฑ์ จบ.

คำนิคม

[๕๐๔] แม่เจ้าทั้งหลาย นิทานข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว.
ธรรมคือปาราชิก ๘ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว.
ธรรมคือสังฆาทิเสส ๑๗ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว.
ธรรมคือนิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว.
ธรรมคือปาจิตตีย์ ๑๖๖ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว.
ธรรมคือปาฏิเทสนียะ ๘ สิกขาบท ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว.
ธรรมคือเสขิยะทั้งหลาย ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว.
ธรรมคืออธิกรณสมถะ ๗ ประการ ข้าพเจ้ายกขึ้นแสดงแล้ว.

สิกขาบทของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น มีเท่านี้ มาในพระปาติโมกข์ นับเนื่องในพระปาติโมกข์ มาสู่อุเทศทุกกึ่งเดือน.

พวกเราทั้งหมดนี้แล พึงเป็นผู้พร้อมเพรียงกัน ร่วมใจกัน ไม่วิวาทกัน ศึกษาในพระปาติโมกข์นั้น เทอญ.

ภิกขุนีวิภังค์ จบ.